

ชื่อเรื่อง	ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง : กรณีศึกษาเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์		
ผู้วิจัย	ณัฐปกรณ์ จันทะปิดตา		
กรรมการควบคุม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราโมทย์ เบญจกาญจน์	ประธานกรรมการ	
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จุมพล วิเชียรศิลป์	กรรมการ	
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อนันต์	ลิขิตประเสริฐ	กรรมการ
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา	สังคมศาสตร์	เพื่อการพัฒนา
สถานศึกษา	สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์	ปีที่พิมพ์	2545

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษากรณีเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง 2) ศึกษาปัจจัยร่วมและปัจจัยต่างของชุมชนเข้มแข็ง 3) ศึกษาองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน และ 4) ศึกษาผลการทำนายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชน โดยสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มประชากรของเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ โดยวิธีสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และแบบโควตา (Quota Sampling) จากผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เป็นแบบสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม (Interview Schedule) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วยสภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าฐานนิยม (Mode) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์ทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ย 2 กลุ่มอิสระกัน (Independent Samples) ใช้ค่าสถิติ t-test วิเคราะห์ผลการทำนายใช้สถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผลการศึกษา พบว่า

1. ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ทุนพื้นฐานทางสังคม ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก การมีส่วนร่วมของชุมชนและวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์ค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากถึงมากที่สุด ระดับประเมินดีถึงดีเยี่ยมทุกองค์ประกอบ จึงเป็นจุดเด่นของกลุ่มหรือเครือข่าย
2. ปัจจัยร่วมและปัจจัยต่างที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ทุนพื้นฐานทางสังคม ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก

การมีส่วนร่วมของชุมชนและวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มีความแตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทุกองค์ประกอบ

3. องค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน 4 องค์ประกอบ ได้แก่
คุณลักษณะด้านสังคม คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและ
ประเพณีและคุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์
ค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากถึงมากที่สุด ระดับประเมินดีถึงดีเยี่ยมทุกองค์ประกอบ จึงเป็นโอกาสของ
กลุ่มหรือเครือข่าย

4. ผลการทำนายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า องค์ประกอบ
วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนมีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชนมากที่สุด
รองลงมา ได้แก่ การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอกและการมีส่วนร่วมของชุมชน

TITLE Factors Contributed to Community Strenght : A Case Study of Isarn Community Schools Network and Buriram People Development Network Club.

AUTHOR Nathapakorn Jantapidta

ADVISORS Assistant Professor Dr. Pramote Benchakarn, Ph.D., Chair
Assistant Professor Dr. Jumpol Wichiansil, Ph.D., Co - advisor
Assistant Professor Anan Likhitprasert, Co - advisor

DEGREE Master of Arts **MAJOR** Social Sciences for Development

SCHOOL Rajabhat Institute Buriram **YEAR** 2002

ABSTRACT

This study was a case study of a network of Isarn community schools and a network of Buriram people development club. The purposes were to 1) study the factors that empowered the communities, 2) study the joint factors and different factors of strong communities, 3) study the elements indicating the strength of communities, and 4) study the results of prediction about factors influencing on the strong of the communities. The purposive sampling was done to the members of Isarn community schools network and Burlram people development club network, and the quota sampling was conducted to leaders, board of committee, and members of school network, and club network. The research instrument for collecting quality and quantity data was a structured interview. The interview was divided into 3 parts including the general condition of the samples, factors enhancing the communities strength, and the elements indicating the strength of the communities. The data was analyzed by basic statistical values such as percentage, mode, mean, and standard deviation. The t-test was employed to analyze the differences of the two independent groups' means. For prediction result, the multiple regression analysis was utilized. The study found that :

1. The 5 factors contributed to community empowerment were social fundamental fund, leaders or local wisemen, supporting from inside and outside, organizations, participation of community, and how to enhance the strength of community. The average of this evaluation for all elements was at MORE level to MOST

level, and every element was at GOOD level to EXCELLENT level. This was an outstanding point of groups or networks.

2. The 5 joint factors and different factors contributed to community empowerment were social fundamental fund, leaders or local wisemen, supporting from inside and outside organizations, participation of community, and how to enhance the strength of community. These elements were all statistical significant different.

3. The 4 elements indicating the strength of community were social characteristics, economic and job characteristics, cultural and festival characteristics, and natural resources and environmental characteristics. The average of this evaluation for all elements was at MORE level to MOST level, and every elements was at GOOD level to EXCELLENT level. This was a good opportunity of groups or networks.

4. The results of prediction about factors influencing on the strength of community were how to empower the strength of community influenced most on the strength of the community. The second influence was the supporting from inside and outside organization, and the participation of community.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาและให้คำปรึกษาเป็นอย่างดีจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราโมทย์ เบญจกาญจน์ ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จุมพล วิเชียรศิลป์และผู้ช่วยศาสตราจารย์อนันต์ ลิขิตประเสริฐ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมศักดิ์ เทศสวัสดิ์วงศ์และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประกิจ จันตะเทียน กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนคณาจารย์ สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาทุกท่านที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ความสำเร็จส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ คือ การได้รับความอนุเคราะห์ ความเอื้ออาทร จากคณาจารย์สำนักกิจการนักศึกษาและคณาจารย์ในสถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ สำนักวิจัยและบริการวิชาการ หอสมุด ศูนย์คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต สำนักกิจการนักศึกษา และสถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ ที่ให้ความสะดวกด้านเทคโนโลยีและข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณอาจารย์สมพันธ์ เตชะอติก รองศาสตราจารย์บุญยัง หมั่นดี นายสุทธิพันธ์ ปรินพคุณพทธีและหลวงพ่อนาน สุทธิลีโล ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาตรวจแบบสัมภาษณ์และ ให้คำแนะนำที่มีคุณค่ายิ่ง

ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ สงบ บุญคล้าย ที่กรุณาได้ตรวจสอบรูปแบบเอกสาร ขอขอบคุณ ดร. สุรัชย์ ปิยานุกูล ที่อนุเคราะห์การเขียนบทคัดย่อภาษาอังกฤษ ทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ ผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและ เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ ที่กรุณาให้เป็นแหล่งศึกษาหาข้อมูล ดองแบบสัมภาษณ์ด้วยความเต็มใจยิ่ง ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ให้วิทยานิพนธ์สมบูรณ์และมีคุณค่า

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่กล่าวนามมาและทุกท่านที่ให้การสนับสนุนวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จด้วยดีอีกครั้งหนึ่งและสำคัญยิ่ง ขอขอบพระคุณสถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ที่สนับสนุน ทุนการวิจัยและทุนการศึกษาต่อตามโครงการพัฒนาบุคลากรและขอขอบคุณครอบครัวของผู้วิจัยที่ให้กำลังใจ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ มา ณ โอกาสนี้

ณัฐปรภณี จันตะปิดตา

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ชื่อ-สกุล รongศาสตราจารย์บุญยัง หมั่นดี
วุฒิ ปรินญาโทสาขาศิลปศึกษา (ปศ.ม.)
ตำแหน่ง รองศาสตราจารย์ ระดับ 9 อาจารย์ประจำ
สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาสังคม(ปรินญาโท)
สถานที่ทำงาน สถาบันราชภัฏสุรินทร์ อ. เมือง จ. สุรินทร์ 32000
2. ชื่อ-สกุล อาจารย์สมพันธ์ เตชะอธิก
วุฒิ ปรินญาโทสาขาพัฒนาบริหารศาสตรมหาบัณฑิต
(พัฒนาสังคม : พบ.ม.)
ตำแหน่ง นักวิจัยแห่งชาติ สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัย
ขอนแก่น
สถานที่ทำงาน มหาวิทยาลัยขอนแก่น อ. เมือง จ. ขอนแก่น 40000
3. ชื่อ-สกุล นายสุทธีพันธ์ ปรัชญพฤกษ์
วุฒิ ปรินญาตรีศึกษาศาสตร์สาขาพัฒนาชุมชน (ศศ.บ.)
สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์
ตำแหน่ง ผู้นำและปราชญ์ท้องถิ่นเครือข่ายโรงเรียนชุมชนลีลาน
กลุ่มชูชกสะอื้น
สถานที่ทำงาน 34 บ. ปากช่อง ต. สนามชัย อ. สดัก จ.บุรีรัมย์ 31150
4. ชื่อ-สกุล หลวงพ่อนาน สุทาสีโล (พระครูพิพิธประชานาถ)
วุฒิ ปรินญาตรีศึกษาศาสตร์สาขาพัฒนาชุมชน (ศศ.บ.)
สถาบันราชภัฏสุรินทร์
ตำแหน่ง เจ้าอาวาส วัดท่าสว่าง
สถานที่ทำงาน บ. ท่าสว่าง ต. ท่าสว่าง อ. เมือง จ. สุรินทร์ 32000

ภาคผนวก ข
หนังสือราชการที่เกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ที่ ศธ 1524.20 / 2905

สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

6 ธันวาคม 2544

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแบบสัมภาษณ์

เรียน อาจารย์สมพันธ์ เทศะอริศ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์โครงการวิทยานิพนธ์ เรื่อง บัณฑิตที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง
: กรณีศึกษาศรีอภัย โรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์

ด้วย นายณัฐกรณ์ จันทะปิตตา นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาสังคมศาสตร์
เพื่อการพัฒนา รุ่นที่ 1 สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "บัณฑิต
ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง : กรณีศึกษาศรีอภัย โรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรม
พัฒนาชาวบุรีรัมย์" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต โดยมี
ศส.ดร.ปราโมทย์ เบลอภาญจน์ เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ในการทำวิทยานิพนธ์
ครั้งนี้จำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ สถาบันฯ เห็นว่าท่าน
เป็นผู้เชี่ยวชาญที่เหมาะสมและตรงสาขาของโครงการวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าว จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์ได้ตรวจแบบสัมภาษณ์ตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้ผลการพิจารณาขอทั้งขอเสนอ
แนะเป็นประการใดขอความกรุณาส่งคืน นายณัฐกรณ์ จันทะปิตตา สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ อ.
เมือง บ.บุรีรัมย์ 31000 ด้วยจักษุเป็นพระคุณยิ่ง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ เบลอภาญจน์)

อธิการบดีสถาบันราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงบประมาณวิทยานิพนธ์

โทร. 0 4461 1221 ต่อ 4461 7855 ต่อ 3329

โทรสาร 0 4461 2558

โทรลือ 0 1790 8294

ที่ ศธ 1524.20 / 2905

สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

6 ธันวาคม 2544

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแบบสัมภาษณ์

เรียน รองศาสตราจารย์บุญยัง หมั่นดี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์โครงการวิทยานิพนธ์ เรื่องปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง
: กรณีศึกษาเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์

ด้วย นายณัฐปกรณ์ จันทะปิตตา นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาสังคมศาสตร์
เพื่อการพัฒนา รุ่นที่ 1 สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่
ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง : กรณีศึกษาเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรม
พัฒนาชาวบุรีรัมย์” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต โดยมี
ผศ.ดร.ปราโมทย์ บุญจกวางจูจน์ เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ในการทำวิทยานิพนธ์
ครั้งนี้จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ สถาบันฯ เห็นว่าท่าน
เป็นผู้เชี่ยวชาญที่เหมาะสมและตรงสายของโครงการวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าว จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์ได้ตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้ผลการพิจารณาพร้อมทั้งข้อเสนอ
แนะเป็นประการใดขอความกรุณาส่งคืน นายณัฐปกรณ์ จันทะปิตตา สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ อ.
เมือง จ.บุรีรัมย์ 31000 ด้วยฉันทเป็นพระคุณยิ่ง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ บุญจกวางจูจน์)

อธิการบดีสถาบันราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 4461 1221 , 0 4461 7355 ต่อ 3309

โทรสาร 0 4461 2558

ที่ ศธ 1524.20 / 2905

สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

6 ธันวาคม 2544

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแบบสัมภาษณ์

เรียน ครูบารัฐสินันท์ ปรักกฤตฤทธิ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์โครงการ วิทยานิพนธ์ เรื่องปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง
: กรณีศึกษาเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์

ด้วย นายณัฐปกรณ์ จันทะบิดตา นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาสังคมศาสตร์
เพื่อการพัฒนา รุ่นที่ 1 สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่
ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง : กรณีศึกษาเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรม
พัฒนาชาวบุรีรัมย์” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต โดยมี
ศศ.ดร.ปราโมทย์ เบญจกาญจน์ เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ในการทำวิทยานิพนธ์
ครั้งนี้จำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ สถาบันฯ เห็นว่าท่าน
เป็นผู้เชี่ยวชาญที่เหมาะสมและตรงสาขาของโครงการ วิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าว จึงได้ขอความ
อนุเคราะห์ให้ตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้ผลการพิจารณาทั้งข้อยกเว้น
และเป็นการได้ขอความกรุณาส่งคืน นายณัฐปกรณ์ จันทะบิดตา สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ อ
เมือง จ.บุรีรัมย์ 31000 สำร็จักเป็นพระคุณยิ่ง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ เบญจกาญจน์)

อธิการบดีสถาบันราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 4461 1221 , 0 4461 7855 ต่อ 3809

โทรสาร 0 4461 2838

พ.ศ. ๒๕๔๕ ๐ ๑๖๐๐ ๑๖๐๔

ที่ ศท 1524.20 / 2005

สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจรด ตำบลเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

6 ธันวาคม 2544

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจสอบแบบสัมภาษณ์

นมัสการ พระครูพิพิธประชานาถ (หลวงพ่อนาม สุธสัสโล)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์โครงการวิทยานิพนธ์ เรื่องปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง
: กรณีศึกษาศรีอภัยโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์

ด้วย นายณัฐปกรณ์ จันทะปัดดา นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาสังคมศาสตร์
เพื่อการพัฒนา รุ่นที่ 1 สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ปัจจัยที่
ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง : กรณีศึกษาศรีอภัยโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรม
พัฒนาชาวบุรีรัมย์" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต โดยมี
ผศ.ดร.ปราโมทย์ เบลูจกาญจน์ เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ในการทำวิทยานิพนธ์
ครั้งนี้จำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ สถาบันฯ เห็นว่าท่าน
เป็นผู้เชี่ยวชาญที่เหมาะสมและตรงสาขาของโครงการวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าว จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์ให้ตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้ผลการพิจารณาปรากฏตามทั้งข้อเสนอน
และเป็นการขอความกรุณาส่งคืน นายณัฐปกรณ์ จันทะปัดดา สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ จ.
เมือง จ.บุรีรัมย์ 31000 ด้วยอีกเป็นพระคุณยิ่ง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์และขอบคุนมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ เบลูจกาญจน์)

อธิการบดีสถาบันราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 4461 1221 , 0 4461 7355 ต่อ 3809

โทรสาร 0 4461 2858

มือถือ 0 1790 8294

ที่ ศช 1524.20 /

๒๒๐๔

สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

๒ เมษายน ๒๕๔๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์โคอบแบบสัมภาษณ์

เรียน ผู้ว่า คณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์โครงการวิทยานิพนธ์ เรื่องปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง
: กรณีศึกษาเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์

ด้วย นายณัฐปกรณ์ อินทะปิตตา นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาสังคมศาสตร์
เพื่อการพัฒนา รุ่นที่ 1 สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชน
เกิดความเข้มแข็ง : กรณีศึกษาเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์”
ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต โดยมี ศศ.ดร.ปราโมทย์
เบญจกาญจน์ เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ นักศึกษาขอความ
ประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกเครือข่าย เพื่อ
ใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาในเรื่องดังกล่าว

หากท่านฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ
โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ เบญจกาญจน์)

อธิการบดีสถาบันราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 4461 1221 , 0 4461 7855 ต่อ 3809

โทรสาร 0 4461 2858

เฟ็กซ์ 0 1790 8294

ที่ ศช 1524.20 / 2904

สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

2 เมษายน 2565

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ลดหย่อนสัมภาระ

เรียน ผู้นำ คณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่มเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาระนิรโทษกรรมวิเทศนิพนธ์ เรื่องปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง
: กรณีศึกษาเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์

ด้วย นายณัฐปกรณ์ จันทะปิตตา นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาสังคมศาสตร์
เพื่อการพัฒนา รุ่นที่ 1 สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชน
เกิดความเข้มแข็ง : กรณีศึกษาเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์”
ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต โดยมี ผศ.ดร.ปราโมทย์
เบญจกาญจน์ เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ในการศึกษาครั้งนี้ นักศึกษามีความ
ประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกเครือข่าย เพื่อ
ใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาในเรื่องดังกล่าว

สถาบันฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ
โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ เบญจกาญจน์)

อธิการบดีสถาบันราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 4461 1221 , 0 4461 7855 ต่อ 3809

โทรสาร 0 4461 2858

มือถือ 0 1790 8294

ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยสุโขทัย
Buriram Rajabhat University

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง : กรณีศึกษา
เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์

คำชี้แจงสำหรับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ต้องการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ตามความคิดเห็นของผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ข้อมูล 3 ตอน ดังนี้

1.1 ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพของ ผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย ลักษณะแบบสัมภาษณ์เป็นแบบเลือกตอบจากคำตอบที่กำหนดให้ คำถามนี้ประกอบด้วย เพศ อายุ การเป็นสมาชิก ระดับการศึกษา อาชีพและตำแหน่งในกลุ่มหรือเครือข่าย

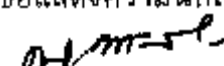
1.2 ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ ความคิดเห็นของ ผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง คำถามนี้ประกอบด้วย ทูเนพื้นฐานทางสังคม ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชนและวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

1.3 ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์ ความคิดเห็นของ ผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายเกี่ยวกับองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน คำถามนี้ประกอบด้วย คุณลักษณะด้านสังคม คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณี คุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. วิธีตอบแบบสัมภาษณ์ ให้ฟังคำอธิบายหรืออ่านข้อความแต่ละข้ออย่างละเอียด แล้วเลือกให้ตรงกับความเป็นจริงหรือความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ในการวิจัยครั้งนี้ ใคร่ขอความร่วมมือจากท่านโปรดตอบแบบสัมภาษณ์ตามความเป็นจริง ผู้วิจัยขอรับรองว่าการตอบแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้จะไม่มีผลกระทบต่องานในหน้าที่และตัวท่านแต่อย่างใด

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

สงชื่อ

(ผศ. นนุปรกรณ์ จันทะปิดตา)

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา รุ่นที่ 1
สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์

ตัวอย่าง การตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ลงใน ที่ตรงกับความจริงของท่าน

1. เพศ

 ชาย หญิง

2. อายุ

 น้อยกว่า 20 ปี 21 - 30 ปี 31 - 40 ปี 41 - 50 ปี 51 - 60 ปี 60 ปีขึ้นไป

ความหมายของคำตอบ

ข้อ 1 หมายถึง ผู้ตอบเป็นเพศชาย

ข้อ 2 หมายถึง ผู้ตอบมีอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความ

เข้มแข็ง

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งภายในกลุ่มหรือเครือข่ายของท่านว่าอยู่ในเกณฑ์การประเมินข้อใดและให้ใส่เครื่องหมาย ลงในหลักฐานการปฏิบัติข้อ มี หรือ ไม่มี

ตัวอย่าง การตอบแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2

องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยเกี่ยวกับทุนพื้นฐานทางสังคม

ที่	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	หลักฐานการปฏิบัติ		ผลการประเมิน
			มี	ไม่มี	
1	การมีความสัมพันธ์ คือ การได้ตามทุกข์ สุขกันของสมาชิก เครือข่ายในระดับ ต่างๆ	1. สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายมีการได้ตามทุกข์ สุขกันภายในครอบครัว 2. ข้อ1+มีการได้ตามทุกข์สุขกันระหว่างครอบครัว 3. ข้อ2+มีการได้ตามทุกข์สุขกันภายในกลุ่ม 4. ข้อ3+มีการได้ตามทุกข์สุขกันระหว่างกลุ่ม 5. ข้อ4+มีการได้ตามทุกข์สุขกันภายในเครือข่าย	☒ ☒ ☒ ☐ ☒	☐ ☐ ☐ ☒	

ความหมายของคำตอบ

ผู้ตอบได้ประเมินการมีความสัมพันธ์ ภายในกลุ่มหรือเครือข่ายโดยพิจารณาว่ามีหลักฐานการปฏิบัติ ในข้อที่ 1 2 และ3 ไม่มี ในข้อที่ 4 และ 5

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาปัจจัยที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งภายในกลุ่มหรือเครือข่ายของท่านว่าอยู่ในเกณฑ์การประเมินข้อใดและให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในหลักฐานการปฏิบัติ ข้อ มี หรือ ไม่มี

ตัวอย่าง การตอบแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 3

องค์ประกอบที่ 1 คุณลักษณะด้านสังคม

ที่	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	หลักฐานการปฏิบัติ		ผลการประเมิน
			มี	ไม่มี	
27	การมีโครงสร้างการบริหารจัดการ คือ การที่กลุ่มหรือเครือข่ายมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจน	1. กลุ่มหรือเครือข่ายมีโครงสร้างการบริหารจัดการแต่ไม่เป็นสายลักษณะอักษร 2. กลุ่มหรือเครือข่ายมีโครงสร้างการบริหารจัดการเป็นสายลักษณะอักษรที่ชัดเจน 3. ข้อ 2 + มีสำนักงานกลุ่มหรือเครือข่ายชั่วคราว เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานและประชุม อย่างน้อย 1 แห่ง 4. ข้อ3 + มีระบบการจัดสำนักงาน เช่น โต๊ะทำงาน ตู้เอกสาร แฟ้มเอกสาร หลักฐานบัญชี ทะเบียนสมาชิก เป็นต้น 5. ข้อ4 + สามารถเป็นต้นแบบการจัดการโครงสร้างการบริหารจัดการแก่เครือข่ายอื่นๆ นำไปประยุกต์ใช้ได้	✓ ✓ ✓ ✓	✓	

ความหมายของคำตอบ

ผู้ตอบได้ประเมินการมีโครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่มหรือเครือข่ายโดยพิจารณาว่า มี หลักฐานการปฏิบัติ ในข้อที่ 1 2 3 และ 4 ไม่มี ในข้อที่ 5

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ลงใน ที่ตรงกับความจริงของท่าน

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ

น้อยกว่า 20 ปี

21 - 30 ปี

31 - 40 ปี

41 - 50 ปี

51 - 60 ปี

60 ปีขึ้นไป

3. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายมานานเพียงใด

ไม่เกิน 1 ปี

1 - 3 ปี

3 - 5 ปี

5 ปีขึ้นไป

4. ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน

ไม่เกินประถมศึกษาชั้นปีที่ 4

ประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6

มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1-3

มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4-6

ป.วส. หรืออนุปริญญา

ปริญญาตรี

อื่นๆ ระบุ.....

5. อาชีพของท่านในปัจจุบัน

เกษตรกร

ข้าราชการ

ค้าขาย

รับจ้าง

อื่นๆ ระบุ.....

6. ปัจจุบันท่านมีตำแหน่งในกลุ่มหรือเครือข่ายอะไรบ้าง (เลือกได้มากกว่า 1)

ผู้นำกลุ่มและคณะกรรมการกลุ่ม

สมาชิกกลุ่ม

อื่นๆ ระบุ.....

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง
 คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งภายในกลุ่มหรือ
 เครือข่ายของท่านว่าอยู่ในเกณฑ์การประเมินข้อใดและให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในหลักฐานการ
 ปฏิบัติของ มีหรือไม่มี

องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยเกี่ยวกับทุนพื้นฐานทางสังคม

ที่	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	หลักฐานการปฏิบัติ		ผลการประเมิน
			มี	ไม่มี	
1	การมีความสัมพันธ์ คือ การได้ตามทุกข์ สุขกันของสมาชิก กลุ่มหรือเครือข่ายในระดับต่างๆ	1. สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายมีการได้ตามทุกข์ สุขกันภายในครอบครัว 2. ข้อ1+มีการได้ตามทุกข์สุขกันระหว่างครอบครัว 3. ข้อ2+มีการได้ตามทุกข์สุขกันภายในกลุ่ม 4. ข้อ3+มีการได้ตามทุกข์สุขกันระหว่างกลุ่ม 5. ข้อ4+มีการได้ตามทุกข์สุขกันภายในเครือข่าย			
2	การมีความสามัคคี คือ การที่สมาชิก กลุ่มหรือเครือข่ายมีความรักใคร่ ประอง - ดองกันในระดับต่างๆ	1. สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายมีความรักใคร่ ประองดองกันในครอบครัวเป็นอย่างดี 2. ข้อ1+มีความรักใคร่ ประองดองกันระหว่าง ครอบครัวเป็นอย่างดี 3. ข้อ2+มีความรักใคร่ ประองดองกันในกลุ่มเป็น อย่างดี 4. ข้อ3+มีความรักใคร่ ประองดองกันระหว่าง กลุ่มเป็นอย่างดี 5. ข้อ4+มีความรักใคร่ ประองดองกันในเครือข่าย เป็นอย่างดี			

ที่	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	หลักฐานการปฏิบัติ		ผลการประเมิน
			มี	ไม่มี	
3	การมีกฎกติกา คือ การมีแบบแผน หรือกติกาของกลุ่ม หรือเครือข่ายที่มา จากกระบวนการที่ เหมาะสม	<ol style="list-style-type: none"> 1. กลุ่มหรือเครือข่ายมีกฎกติกาเพื่อให้สมาชิกได้ปฏิบัติตามแต่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร 2. ข้อ1+มีกฎกติกาเพื่อให้สมาชิกได้ปฏิบัติตามที่เป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน 3. ข้อ2+กฎกติกามาจากคณะกรรมการกลุ่มหรือเครือข่ายที่ได้ประชุมร่วมกัน 4. ข้อ3+กฎกติกาจากสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายที่ได้ประชุมร่วมกัน 5. ข้อ4+มีการประเมินกฎกติกา สามารถปฏิบัติได้จริงเป็นที่ประจักษ์ 			
4	การมีการศึกษา คือ การที่สมาชิก กลุ่มหรือเครือข่ายมี พื้นฐานการศึกษาทั้ง ในระบบและนอก ระบบในระดับต่าง ๆ	<ol style="list-style-type: none"> 1. สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายส่วนใหญ่มีพื้นฐานการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบในระดับประถมศึกษา 4 2. ข้อ1+มีพื้นฐานการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบในระดับประถมศึกษา 7 3. ข้อ2+มีพื้นฐานการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 4. ข้อ3+มีพื้นฐานการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 5. ข้อ4+มีพื้นฐานการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบในระดับอนุปริญญาขึ้นไป 			

ที่	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	หลักฐานการปฏิบัติ		ผลการประเมิน
			มี	ไม่มี	
5	การมีสุขภาพพลานามัย คือ สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายมีการออกกำลังกายการพักผ่อน และรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้นำเครือข่ายรู้จักใช้เวลาว่างในการออกกำลังกาย การพักผ่อนและรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ 2. ข้อ1+คณะกรรมการเครือข่าย รู้จักใช้เวลาว่างในการออกกำลังกาย การพักผ่อนและรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ 3. ข้อ2+คณะกรรมการกลุ่มรู้จักใช้เวลาว่างในการออกกำลังกาย การพักผ่อนและรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ 4. ข้อ3+สมาชิกกลุ่มรู้จักใช้เวลาว่างในการออกกำลังกายการพักผ่อนและรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ 5. ข้อ4+สมาชิกเครือข่ายรู้จักใช้เวลาว่างในการออกกำลังกายการพักผ่อนและรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ 			
1	รวมค่าเฉลี่ยปัจจัยเกี่ยวกับทุนพื้นฐานทางสังคม		เฉพาะเจ้าหน้าที่		

องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยเกี่ยวกับผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น

ที่	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	หลักฐานการปฏิบัติ		ผลการประเมิน
			มี	ไม่มี	
6	การมีความรู้ความสามารถ คือ การมีความรู้ความสามารถถ่ายทอดความรู้และเป็นวิทยากรในระดับต่างๆ	<ol style="list-style-type: none"> 1. กลุ่มหรือเครือข่ายมีผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถถ่ายทอดความรู้เป็นวิทยากรระดับกลุ่มได้ 2. ข้อ1+มีความรู้ความสามารถถ่ายทอดความรู้เป็นวิทยากรระดับเครือข่ายได้ 3. ข้อ2+มีความรู้ความสามารถถ่ายทอดความรู้เป็นวิทยากรระดับตำบลได้ 4. ข้อ3+มีความรู้ความสามารถถ่ายทอดความรู้เป็นวิทยากรระดับอำเภอได้ 5. ข้อ4+มีความรู้ความสามารถถ่ายทอดความรู้เป็นวิทยากรระดับจังหวัดหรือภูมิภาคได้ 			
7	การมีคุณธรรมจริยธรรม คือ การมีความรับผิดชอบ ชื่อสัตย์และเสียสละของผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นในระดับต่างๆ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นมีความรับผิดชอบ ชื่อสัตย์และเสียสละระดับครอบครัวได้ 2. ข้อ1+มีความรับผิดชอบ ชื่อสัตย์และเสียสละระหว่างครอบครัวได้ 3. ข้อ2+มีความรับผิดชอบ ชื่อสัตย์และเสียสละระดับกลุ่มได้ 4. ข้อ3+มีความรับผิดชอบ ชื่อสัตย์และเสียสละระหว่างกลุ่มได้ 5. ข้อ4+มีความรับผิดชอบ ชื่อสัตย์และเสียสละระดับเครือข่ายได้ 			

ที่	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	หลักฐานการปฏิบัติ		ผลการประเมิน
			มี	ไม่มี	
8	การมีระบบสรรหาผู้นำที่โปร่งใส คือ วิธีการได้มาซึ่งผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นที่ถูกต้องและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มหรือเครือข่าย	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นได้มาโดยธรรมชาติ 2. ข้อ1+ได้มาโดยการสรรหาจากคณะกรรมการท้องถิ่นกลุ่ม 3. ข้อ2+ได้มาโดยการสรรหาจากสมาชิกกลุ่ม 4. ข้อ3+ได้มาโดยการสรรหาจากสมาชิกเครือข่าย 5. ข้อ4+เป็นที่ยอมรับและสามารถตรวจสอบจางองค์กรที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการได้ 			
9	การวางแผนและการจัดทำโครงการ คือ ความสามารถในการจัดทำแผนงานและโครงการเพื่อการสนับสนุนจากหน่วยงานในระดับต่างๆ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นสามารถจัดทำแผนงานและโครงการเพื่อการสนับสนุนจากกลุ่มชนเป็นที่ประจักษ์ 2. ข้อ1+สามารถจัดทำแผนงานและโครงการเพื่อการสนับสนุนจากเครือข่ายจนเป็นที่ประจักษ์ 3. ข้อ2+สามารถจัดทำแผนงานและโครงการเพื่อการสนับสนุนจากภาคเอกชนจนเป็นที่ประจักษ์ 4. ข้อ3+สามารถจัดทำแผนงานและโครงการเพื่อการสนับสนุนจากภาครัฐจนเป็นที่ประจักษ์ 5. ข้อ4+สามารถจัดทำแผนงานและโครงการเพื่อการสนับสนุนจากต่างประเทศจนเป็นที่ประจักษ์ 			
2	รวมค่าเฉลี่ยปัจจัยเกี่ยวกับผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น		เฉพาะเจ้าหน้าที่		

องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยเกี่ยวกับการสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก

ที่	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	หลักฐานการปฏิบัติ		ผลการประเมิน
			มี	ไม่มี	
10	การสนับสนุนงบประมาณ คือ การที่กลุ่มหรือเครือข่ายได้รับการสนับสนุนเรื่องทุนหรืองบประมาณจากองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆเพื่อนำมาใช้ในกิจกรรมของกลุ่ม	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการระดมทุนจากคณะกรรมการก่อตั้ง 2. ข้อ1+มีการระดมทุนจากสมาชิกกลุ่มอย่างน้อย 1 กลุ่ม 3. ข้อ2+มีการระดมทุนจากสมาชิกเครือข่ายอย่างน้อย 1 เครือข่าย 4. ข้อ3+ได้รับการสนับสนุนทุนจากหน่วยงานภาคเอกชนอย่างน้อย 1 หน่วยงาน 5. ข้อ4+ได้รับการสนับสนุนทุนจากหน่วยงานภาครัฐอย่างน้อย 1 หน่วยงาน 			
11	การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ คือ การที่กลุ่มหรือเครือข่ายให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในสำนักงานของกลุ่มหรือเครือข่าย	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในสำนักงาน 2. ข้อ1+คณะกรรมการเครือข่ายให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในสำนักงาน 3. ข้อ2+สมาชิกกลุ่มให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในสำนักงาน 4. ข้อ3+สมาชิกเครือข่ายให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในสำนักงาน 5. ข้อ4+องค์กรภาครัฐหรือเอกชนให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในสำนักงาน 			

ที่	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	หลักฐานการปฏิบัติ		ผลการประเมิน
			มี	ไม่มี	
12	การสนับสนุนศูนย์การเรียนรู้ คือ การมีศูนย์การเรียนรู้ สื่อและอุปกรณ์พร้อมถึงการบริการความรู้และประสบการณ์จนเป็นศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบได้	<ol style="list-style-type: none"> 1. เครือข่ายมีศูนย์การเรียนรู้ชั่วคราว 2. ข้อ1+มีศูนย์การเรียนรู้ถาวร 3. ข้อ2+มีสื่อและอุปกรณ์ที่สามารถให้ความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ถาวร 4. ข้อ3+มีการบริการความรู้และประสบการณ์แก่ชุมชนมากกว่า 2 ครั้งต่อเดือน 5. ข้อ4+เป็นศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบเพื่อถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์แก่เครือข่ายอื่นๆได้ 			
13	การสนับสนุนองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ คือ การสนับสนุนสื่อและอุปกรณ์ต่างๆ จากหน่วยงานที่จะก่อให้เกิดความรู้และประสบการณ์ภายในเครือข่าย	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นจัดหาสื่อความรู้จาก ตำรา แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ เอกสารทางราชการ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ มาบริการในเครือข่าย 2. ข้อ1+คณะกรรมการเครือข่ายหาสื่อความรู้จาก ตำรา แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ เอกสารทางราชการ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ มาบริการในเครือข่าย 3. ข้อ2+สมาชิกกลุ่มจัดหาสื่อความรู้จาก ตำรา แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ เอกสารทางราชการ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ มาบริการในเครือข่าย 4. ข้อ3+สมาชิกเครือข่ายจัดหาสื่อความรู้จาก ตำรา แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ เอกสารทางราชการ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ มาบริการในเครือข่าย 5. ข้อ4+องค์กรภาครัฐและภาคเอกชนจัดหาสื่อความรู้จาก ตำรา แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ เอกสารทางราชการ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ มาบริการในเครือข่าย 			
3	รวมค่าเฉลี่ยปัจจัยเกี่ยวกับการสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก		เฉพาะเจ้าหน้าที่		

องค์ประกอบที่ 4 ปัจจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

ที่	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	หลักฐานการปฏิบัติ		ผลการประเมิน
			มี	ไม่มี	
14	กระบวนการวางแผนงานและโครงการ คือ ลักษณะที่สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนงานและโครงการเพื่อสร้างงานหรือกิจกรรมต่างๆ	<ol style="list-style-type: none"> 1. สมาชิกเครือข่ายมีการระดมความคิดเพื่อสร้างงานหรือกิจกรรมต่างๆ 2. ข้อ1+มีการวิเคราะห์และหาทางเลือกเพื่อสร้างงานหรือกิจกรรมต่างๆ 3. ข้อ2+มีการกำหนดแผนงานและโครงการเพื่อสร้างงานหรือกิจกรรมต่างๆแต่ไม่เ็นทางการ 4. ข้อ3+มีการกำหนดแผนงานและโครงการเพื่อสร้างงานหรือกิจกรรมต่างๆแบบเป็นทางการ 5. ข้อ4+สามารถดำเนินงานตามแผนงานและโครงการจนเป็นที่ประจักษ์ 			
15	การกำหนดบทบาทหน้าที่ คือ ลักษณะที่สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายร่วมกันวิเคราะห์ตำแหน่งบทบาทหน้าที่ เพื่อให้สมาชิกสามารถทำงานประสบผลสำเร็จ	<ol style="list-style-type: none"> 1. สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายมีความตระหนักและให้ความสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดตำแหน่ง บทบาท หน้าที่ เพื่อดำเนินงานในรูปแบบองค์กร 2. ข้อ1+มีการระดมความคิดในการกำหนดตำแหน่ง บทบาท หน้าที่ เพื่อกำหนดดำเนินงานในรูปแบบองค์กร 3. ข้อ2+มีการกำหนดบทบาท หน้าที่ เพื่อดำเนินงานในรูปแบบองค์กรที่เป็นสายลักษณะอักษรชัดเจน 4. ข้อ3+สามารถปฏิบัติตามบทบาท หน้าที่ กระทั่งทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ 5. ข้อ4+ได้รับการประเมิน การปฏิบัติตามตำแหน่ง บทบาทหน้าที่ขององค์กรจากหน่วยงานภายนอกจนเป็นที่ประจักษ์ 			

ที่	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	หลักฐานการปฏิบัติ		ผลการประเมิน
			มี	ไม่มี	
16	การสร้างรูปแบบการเรียนรู้ คือ กระบวนการของกลุ่มหรือเครือข่ายที่ใช้วิธีการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ	<p>1. สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายมีการจัดประชุมประจำเดือนทุกเดือน</p> <p>2. ข้อ1+มีการจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ ภายในกลุ่มและเครือข่าย อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง</p> <p>3. ข้อ2+มีการสรุปจัดทำเอกสารกิจกรรมและอาชีพเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ เช่น เอกสารการประชุม ให้แก่สมาชิกกลุ่มและเครือข่าย ทราบทุกครั้งที่มีการประชุม</p> <p>4. ข้อ3+มีการเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อต่างๆ อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น</p> <p>5. ข้อ4+ได้รับการประเมินผล ตรวจสอบ ติดตาม การดำเนินงานของกลุ่มโดยหน่วยงานภาครัฐ</p>			
4	รวมค่าเฉลี่ยปัจจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน		เฉพาะเจ้าหน้าที่		

องค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยเกี่ยวกับวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ที่	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	หลักฐานการปฏิบัติ		ผลการประเมิน
			มี	ไม่มี	
17	การจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ คือ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยกระบวนการจัดเวทีประชาคมในระดับต่างๆ	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการจัดประชุมประจำเดือนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มหรือเครือข่าย 2. ข้อ1+มีการจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในเครือข่ายอย่างน้อย 1 ครั้ง/ปี 3. ข้อ2+มีการจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายอย่างน้อย 1 ครั้ง/ปี 4. ข้อ3+มีการเข้าร่วมเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายระดับจังหวัดอย่างน้อย 1 ครั้ง/ปี 5. ข้อ4+มีการเข้าร่วมจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายระดับภูมิภาคอย่างน้อย 1 ครั้ง / ปี 			
18	การศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มความรู้ทักษะและประสบการณ์ คือ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยกระบวนการการศึกษาดูงานจากแหล่งความรู้และนำมาประยุกต์ใช้ในระดับต่างๆ	<ol style="list-style-type: none"> 1. คณะกรรมการหรือสมาชิกมีโอกาสศึกษาดูงานชุมชนเข้มแข็ง ภายในกลุ่มหรือเครือข่ายอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง 2. ข้อ1+มีโอกาสศึกษาดูงานชุมชนเข้มแข็งระดับจังหวัด อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง 3. ข้อ2+มีโอกาสศึกษาดูงานชุมชนเข้มแข็งระดับภูมิภาคอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง 4. ข้อ3+มีโอกาสศึกษาดูงานชุมชนเข้มแข็งทุกครั้งที่มีการจัดงานเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนหรือลักษณะงานที่มีส่วนคล้ายคลึงกันในระดับกลุ่มหรือเครือข่ายระดับจังหวัดและระดับภูมิภาค 5. ข้อ4+สามารถนำความรู้ทักษะและประสบการณ์ จากการศึกษาดูงาน มาวิเคราะห์ประยุกต์ ให้เกิดการพัฒนากลุ่มหรือเครือข่าย เป็นที่ประจักษ์ในระดับภูมิภาค 			

ร.ที่	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	หลักฐานการปฏิบัติ		ผลการประเมิน
			มี	ไม่มี	
19	กระบวนการเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพ คือ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยกระบวนการเรียนรู้และศึกษาด้วยตนเองทั้งในระบบและนอกระบบ	<ol style="list-style-type: none"> 1. สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายมีจิตสำนึกที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต 2. ข้อ1+รู้จักใช้เวลาว่างในการเฝ้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น ข้าราชการ การ สังกัดพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น 3. ข้อ2+ทุกครั้งที่มีโอกาสสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายจะเฝ้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เสมอ 4. ข้อ3+มีโอกาสศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาตลอดชีวิต 5. ข้อ4+สามารถประยุกต์ความรู้ ความสามารถของตนแก่งานประกอบกับสิ่งที่ต่ออยู่ในชุมชนมาใช้ในการดำเนินชีวิตและแก้ปัญหาชุมชนได้ 			
20	การเสริมสร้างภาวะผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นหรือการส่งเสริมศักยภาพผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นโดยการให้มีโอกาสในการศึกษาอบรมทั้งในระบบและนอกระบบ	<ol style="list-style-type: none"> 1. สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายมีการค้นหาผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นเพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนการทำงาน 2. ข้อ1+เปิดโอกาสให้ผู้นำเข้ามาทำหน้าที่และมีบทบาทภายในกลุ่มหรือเครือข่าย 3. ข้อ2+เปิดโอกาสให้ผู้นำได้เข้าอบรมหรือสัมมนาในระดับต่างๆ 4. ข้อ3+เปิดโอกาสให้ผู้นำได้เข้าศึกษาในระบบการศึกษาระดับอย่างน้อยสำเร็จการศึกษาระดับกนุปริญญาหรือเทียบเท่า 5. ข้อ4+เปิดโอกาสให้ผู้นำได้เข้าศึกษาในระวางการศึกษาระดับอย่างน้อยสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า 			

ที่	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	หลักฐานการปฏิบัติ		ผลการประเมิน
			มี	ไม่มี	
21	องค์กรกับการให้ความรู้เพื่อการดำเนินชีวิตและกิจกรรมกลุ่ม คือ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยอาศัยองค์กรชุมชนและองค์กรภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ เกิดประสิทธิผลการดำเนินงานดำเนินชีวิตและทำกิจกรรมของกลุ่มประสบความสำเร็จ	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีองค์กรผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นภายในกลุ่มหรือเครือข่ายในการให้ความรู้ แก่สมาชิก 2. ข้อ1+มีคณะกรรมการภายในกลุ่มหรือเครือข่ายในการให้ความรู้ แก่สมาชิก 3. ข้อ2+มีสถาบันภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้ ความเข้าใจในด้านต่างๆแก่ชุมชนอย่างน้อย 2 สถาบัน ได้แก่ หน่วยงานพัฒนาชุมชน หน่วยงานเกษตร และหน่วยงานสาธารณสุข เป็นต้น 4. ข้อ3+มีสถาบันภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้ ความเข้าใจในด้านต่างๆแก่ชุมชนมากกว่า 3 สถาบัน ได้แก่ หน่วยงานพัฒนาชุมชน หน่วยงานเกษตร และหน่วยงานสาธารณสุข เป็นต้น 5. ข้อ4+กลุ่มหรือเครือข่ายสามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตและสร้างกิจกรรมต่างๆภายในกลุ่มหรือเครือข่ายจนเป็นที่ประจักษ์ 			
5	บ่งชี้เกี่ยวกับวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	รวมค่าเฉลี่ย	เฉพาะเจ้าหน้าที่		

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์ ความคิดเห็นของ ผู้นำ คณะกรรมการและ สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย เกี่ยวกับปัจจัยที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาปัจจัยที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งภายในกลุ่มหรือเครือข่ายของท่านว่าอยู่ในเกณฑ์การประเมินข้อใดและให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในหลักฐานการปฏิบัติของ มี หรือ ไม่มี

องค์ประกอบที่ 1 คุณลักษณะด้านสังคม

ที่	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	หลักฐานการปฏิบัติ		ผลการประเมิน
			มี	ไม่มี	
22	การมีโครงสร้างการบริหารจัดการ คือ การที่กลุ่มหรือเครือข่ายมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจน	<ol style="list-style-type: none"> 1. กลุ่มหรือเครือข่ายมีโครงสร้างการบริหารจัดการแต่ไม่เป็นสายลักษณะเครือข่าย 2. ข้อ1+มีโครงสร้างการบริหารจัดการเป็นสายลักษณะเครือข่ายที่ชัดเจน 3. ข้อ2+โครงสร้างการบริหารจัดการมาจากมติการประชุมคณะกรรมการเครือข่าย 4. ข้อ3+มีการประกาศ ประชาสัมพันธ์โครงสร้างการบริหารจัดการให้สมาชิกเครือข่ายทราบโดยทั่วถึง 5. ข้อ4+มีการพัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการจนสามารถเป็นต้นแบบให้เครือข่ายอื่นๆนำไปประยุกต์ใช้ได้ 			
23	การปฏิบัติตามกฎกติกา คือ การปฏิบัติตามแบบแผนหรือกติกาของสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายในระดับต่างๆ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้ใดเครือข่ายมีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามกฎกติกาที่กำหนดไว้ได้ 2. ข้อ1+คณะกรรมการกลุ่มมีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามกฎกติกาที่กำหนดไว้ได้ 3. ข้อ2+สมาชิกกลุ่มมีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามกฎกติกาที่กำหนดไว้ได้ 4. ข้อ3+สมาชิกเครือข่ายมีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามกฎกติกาที่กำหนดไว้ได้ 5. ข้อ4+เป็นต้นแบบของการปฏิบัติตามแบบแผนหรือกติกาจนเป็นที่ยอมรับของเครือข่ายอื่นๆ 			

ที่	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	หลักฐานการปฏิบัติ		ผลการประเมิน
			มี	ไม่มี	
24	แนวทางการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก คือ การเปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นและการรับฟังความคิดเห็นในรูปแบบต่างๆ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้นำและคณะกรรมการมีการประชุมประจำเดือนอย่างน้อย 1 ครั้ง / เดือน 2. ข้อ1+สมาชิกกลุ่มเข้าร่วมประชุมได้แสดงความคิดเห็นและยอมรับความเห็นของสมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมอย่างน้อย 1 ครั้ง/เดือน 3. ข้อ2+สมาชิกเครือข่ายเข้าร่วมประชุมได้แสดงความคิดเห็นและยอมรับความเห็นของสมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมอย่างน้อย 1 ครั้ง/เดือน 4. ข้อ3+มีการพัฒนารูปแบบการประชุมเพื่อให้สมาชิกเครือข่ายได้แสดงความคิดเห็น กระทั่งทำให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบผลสำเร็จ 5. ข้อ4+เป็นต้นแบบการประชุมที่ดี มีเนื้อหา 			
25	การทำงานที่มี ความโปร่งใส คือ กระบวนการทำงานที่สามารถให้สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายตรวจสอบได้	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้นำและคณะกรรมการประชุมสรุปผลการดำเนินงานของกลุ่มหรือเครือข่าย 1 ครั้ง/เดือน เป็นอย่างน้อย 2. ข้อ1+การประชุมแต่ละครั้งได้จัดทำเอกสารรายงานผลการดำเนินงานของกลุ่มหรือเครือข่ายที่ชัดเจน 3. ข้อ2+มีการติดประกาศ ประชาสัมพันธ์ ผลการดำเนินงานของกลุ่มหรือเครือข่ายอย่างเปิดเผย 4. ข้อ3+ได้รับการตรวจสอบผลการดำเนินงานจากคณะกรรมการตรวจสอบภายในในกลุ่มหรือเครือข่ายอย่างน้อยปีละครั้ง 5. ข้อ4+ได้รับการตรวจสอบผลการดำเนินงานคณะกรรมการตรวจสอบขององค์กร ภาครัฐ กอย่างน้อย 5 ปี/ครั้ง 			

ที่	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	หลักฐานการปฏิบัติ		ผลการประเมิน
			มี	ไม่มี	
26	ความไม่รู้จักเรียน คือ การรู้จักแสวงหาความรู้เพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ สำหรับการพึ่งตนเองที่ยั่งยืน	<ol style="list-style-type: none"> 1. สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายมีความตระหนักและให้ความสำคัญของการศึกษา และการเรียนรู้ 2. ข้อ1+รู้จักเรียนรู้วิธีทำมาหากินและสามารถประกอบอาชีพสร้างรายได้เอง 3. ข้อ2+รู้จักเรียนรู้วิธีการประกอบอาชีพและสามารถประกอบอาชีพหลักอย่างน้อย 1 อาชีพได้ 4. ข้อ3+สามารถพัฒนาอาชีพ กระทั่งเป็นที่ยอมรับของกลุ่มหรือเครือข่าย อย่างน้อย 3 อาชีพ 5. ข้อ4+สามารถพัฒนาอาชีพ กระทั่งเป็นที่ยอมรับระหว่างกลุ่มหรือเครือข่าย มากกว่า 3 อาชีพ 			
†	รวมค่าเฉลี่ยคุณลักษณะด้านสังคม		เฉพาะเข้าหน้าที		

องค์ประกอบที่ 2 คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ

ที่	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	หลักฐานการปฏิบัติ		ผลการประเมิน
			มี	ไม่มี	
27	ความหลากหลายอาชีพ คือ จำนวนอาชีพที่ให้สมาชิก สามารถได้เลือกตามความถนัด ความสนใจ เพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองภายในกลุ่มและเครือข่ายได้	<ol style="list-style-type: none"> 1. สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายมีอาชีพหลักเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัวอย่างน้อย 1 อาชีพ 2. ข้อ1 + มีอาชีพหลักและอาชีพรองเพื่อสร้างรายได้เป็นค่าใช้จ่ายให้แก่ตนเองและครอบครัวอย่างน้อย 2 อาชีพ 3. ข้อ2 + มีรายได้เหลือเก็บให้แก่ตนเองและครอบครัวมีการกumulatเงิน 4. ข้อ3 + มีกิจกรรมและอาชีพที่หลากหลายทั้งภาคในเกษตรและนอกเกษตร เพื่อให้สมาชิกเลือกตามความต้องการหรือความสนใจ 5. ข้อ4 + มีกิจกรรมและอาชีพที่หลากหลายทั้งภาคในเกษตรและนอกเกษตร ที่เป็นต้นแบบแก่กลุ่มหรือเครือข่ายอื่นๆ เพื่อกำรขยายกิจกรรมต่อไปได้ 			
28	จำนวนสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมและอาชีพคือ การที่สมาชิกมีความต้องการความสนใจและร่วมกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะอาชีพของกลุ่มที่กำลังดำเนินการอยู่	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีสมาชิกรวมตัวจัดตั้งกลุ่มเพื่อสร้างกิจกรรมและอาชีพอย่างน้อย 1 กลุ่ม 2. ข้อ1+มีสมาชิกรวมตัวจัดตั้งกลุ่มเพื่อสร้างกิจกรรมและอาชีพมากกว่า 2 กลุ่ม 3. ข้อ2+จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมมีทุกเพศ ทุกวัยและหลากหลายอาชีพ 4. ข้อ3+จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมและอาชีพ กลุ่มย่อยแต่ละครั้ง 2 ใน 3 5. ข้อ4 + จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมและอาชีพ กลุ่มย่อยแต่ละครั้ง 100% 			

ที่	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	หลักฐานการปฏิบัติ		ผลการประเมิน
			มี	ไม่มี	
29	รายได้สมาชิก คือ รายได้ที่มีมาจากการทำงานภายในกลุ่มหรือเครือข่ายที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเอง ครอบครัว และเป็นทุนให้แก่กลุ่มหรือเครือข่ายในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้	<ol style="list-style-type: none"> 1. สมาชิกมีรายได้ที่เป็นตัวเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว จากการประกอบอาชีพที่เกิดจากการมีส่วนร่วมกับการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย 2. ข้อ1+มีรายได้เหลือเก็บในครอบครัวจากการประกอบอาชีพที่เกิดจากการมีส่วนร่วมกับการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย 3. ข้อ2+มีรายได้เพื่อการสงเคราะห์ชุมชน เช่น การบริจาคร่วมเป็นเจ้าภาพทำบุญกุศลในงานประเพณีต่างๆ ของท้องถิ่นอย่างน้อย 2 ครั้งต่อเดือน 4. ข้อ3+มีรายได้เพื่อการสมทบทุนสวัสดิการสังคมอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ทุนการศึกษา ทุนช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ทุนดำเนินงาน ทุนรักษาพยาบาล อย่างน้อย 1 ครั้งต่อเดือน 5. วัตถุประสงค์หรือเครือข่ายสามารถพึ่งตนเองจนเป็นที่ยอมรับของชุมชน ได้รับเกียรติบัตร และโล่รางวัลจากหน่วยงานภายนอก 			
30	ระบบการจัดกองทุนหมุนเวียน คือ การบริหารจัดการกองทุนภายในกลุ่มหรือเครือข่ายเพื่อเป็นทุนให้แก่กลุ่มหรือเครือข่ายในการดำเนินกิจกรรมและใช้เป็นสวัสดิการต่างๆ ได้	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการสะสมทุนภายในกลุ่มหรือเครือข่ายในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ต่อไปให้ การบริจาค การออมทรัพย์ การจัดสรรผลกำไรจากรายได้กลุ่ม 2. ข้อ1+ มีคณะกรรมการบริหารจัดการกองทุนและระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน 3. ข้อ2 + มีการจัดระบบการจัดเงินกองทุนหมุนเวียนไปสนับสนุนกิจกรรมกลุ่มเพื่อเป็นทุนสำรองในการดำเนินงานมากกว่า 2 กองทุน 4. ข้อ3+ มีระบบการจัดสรรกองทุนหมุนเวียนเป็นสวัสดิการสังคมอย่างน้อย 1 รายการต่อไป นี้ อีก ทุนการศึกษา ทุนช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ทุนดำเนินงาน และทุนรักษาพยาบาล เป็นต้น 5. ข้อ4 + มีการตรวจสอบ ประเมินผล การจัดระบบกองทุนหมุนเวียนจากคณะกรรมการตรวจสอบ ปรากฏผลดีเด่นชัด โปร่งใส 			

ที่	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	หลักฐานการปฏิบัติ		ผลการประเมิน
			มี	ไม่มี	
31	ความสามารถฟังตนเอง คือ ความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ ภายในกลุ่มหรือเครือข่าย	1. ฟังตนเองเพิ่มมีความรู้ความสามารถสม่ำเสมอ 2. ข้อ1+ฟังตนเองให้มีความประพฤติที่ดีและเหมาะสมกับชุมชน 3. ข้อ2+สามารถแก้ปัญหาตนเองและครอบครัวได้ 4. ข้อ3+สามารถแก้ปัญหาในกลุ่มหรือเครือข่ายได้ 5. ข้อ4+เป็นชุมชนที่มีศักดิ์ศรี มีภูมิคุ้มกันชุมชนเป็นต้นแบบของชุมชนที่สามารถฟังตนเองได้			
2	รวมค่าเฉลี่ยคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ		เฉพาะเจ้าหน้าที่		

องค์ประกอบที่ 3 คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมประเพณี

ที่	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	หลักฐานการปฏิบัติ		ผลการประเมิน
			มี	ไม่มี	
32	การร่วมแรงร่วมใจ คือ พฤติกรรมที่สมาชิกได้ทำกิจกรรมภายในกลุ่มหรือเครือข่ายในลักษณะร่วมมือร่วมใจกันโดยปราศจากการจ้างงาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายมีความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจในการทำกิจกรรมต่างๆ ภายในครอบครัว เช่น การเกี่ยวข้าว การนวดข้าว หรือการพัฒนาหมู่บ้าน 2. ข้อ1+มีความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างครอบครัว เช่น การเกี่ยวข้าว การนวดข้าว หรือการพัฒนาหมู่บ้าน 3. ข้อ2+มีความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในกลุ่ม เช่น การเกี่ยวข้าว การนวดข้าว หรือการพัฒนาหมู่บ้าน 4. ข้อ3+มีความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างกลุ่ม เช่น การเกี่ยวข้าว การนวดข้าว หรือการพัฒนาหมู่บ้าน 5. ข้อ4+มีความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจในการทำกิจกรรมต่างๆ ภายในเครือข่าย เช่น การเกี่ยวข้าว การนวดข้าว หรือการพัฒนาหมู่บ้าน 			
33	การอนุรักษ์พิธีกรรม คือ การรักษาวัฒนธรรม ความเชื่อด้านพิธีกรรมที่มีต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายเพื่อการยึดเหนี่ยวทางใจให้ชุมชนเข้มแข็ง	<ol style="list-style-type: none"> 1. สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายมีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และการจัดพิธีกรรมอย่างน้อย 2 ประเภท ได้แก่ การตั้งศาลพระภูมิ ศาลเจ้าปู่ตา การสะเดาะเคราะห์ การทำบุญชวัญเสา เรือน เป็นต้น 2. มี1+ มีกิจกรรมประกอบพิธีเจล้อย่างน้อย 1 ครั้งต่อเดือน 3. มี2+มีหมอหรามนต์หรือหมอสูกที่อยู่ในชุมชน เพื่อเป็นผู้นำประกอบพิธีอย่างน้อย 1 คน 4. ข้อ3+ มีการประยุกต์และพัฒนาพิธีกรรมมาใช้ได้อย่างเหมาะสม 5. ข้อ4+มีความเป็นอยู่ที่ดี สงบสุขและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มหรือเครือข่ายอื่นๆ 			

	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	หลักฐานการปฏิบัติ		ผลการประเมิน
			มี	ไม่มี	
34	กิจกรรมสัมพันธ์ระหว่างสถาบัน บ้าน วัด และ โรงเรียน คือ การที่สถาบันบ้าน วัด โรงเรียน ได้ อาศัยกิจกรรมวัฒนธรรมสร้างพฤติกรรม การเสียดสี และสัมพันธ์ระหว่างสถาบัน	<ol style="list-style-type: none"> 1. กลุ่มหรือเครือข่ายที่มีประเพณีเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมให้การให้ เสียดสี และความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนประจำปีทุกปี เช่น ประเพณีกินดินสามัคคี ประเพณีฝ่าป่าสามัคคี 2. ข้อ1+มีคณะกรรมการจัดงานในส่วนของบ้าน วัด และโรงเรียน 3. ข้อ2+มีการประกาศ ประชาสัมพันธ์ ให้สมาชิกและผู้มีจิตศรัทธาทราบและร่วมเป็นเจ้าของอย่างทั่วถึง 4. ข้อ3+สมาชิกและผู้มีจิตศรัทธาเข้ามาจากภายในกลุ่ม เครือข่าย และระหว่างเครือข่าย 5. ข้อ4+เป็นต้นแบบของความเสียดสี กำลังกาย กำลังใจและกำลังทรัพย์จนเป็นที่ประจักษ์และเป็นที่ยอมรับขององค์กรภายนอก 			
35	ความกตัญญู กตเวทิตาแก่ผู้มีพระคุณ คือ การแสดงถึงความ เป็น ผู้รู้คุณ มีความ กตัญญูกตเวทิตาต่อผู้มีพระคุณ	<ol style="list-style-type: none"> 1. กลุ่มหรือเครือข่ายมีประเพณีเสริมสร้างความเคารพ ความนอบน้อมและความกตัญญู กตเวทิตาต่อผู้มีพระคุณ ได้แก่ ประเพณี สรงกรานต์ ประเพณีบวชนาค 2. ข้อ1+มีพิธีสงฆ์นำพระพุทธรูป ประจำหมู่บ้าน 3. ข้อ2+มีพิธีรดน้ำ คำห้วยและขอพรผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน 4. ข้อ3+มีพิธีทางศาสนาทำบุญเลี้ยงพระและพิธีเลี้ยงปู่ตาประจำหมู่บ้าน 5. ข้อ4+เป็นต้นแบบของความเคารพนบถและ ความกตัญญูกตเวทิตาต่อผู้มีพระคุณเป็นที่ ยอมรับขององค์กรภายนอก 			
3	รวมค่าเฉลี่ยคุณลักษณะด้านวัฒนธรรมประเพณี		เฉพาะเจ้าหน้าที		

องค์ประกอบที่ 4 คุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ที่	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	หลักฐานการปฏิบัติ		ผลการประเมิน
			มี	ไม่มี	
36	แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคือ แนวปฏิบัติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มหรือเครือข่าย	<ol style="list-style-type: none"> 1. สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายให้ความสำคัญและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2. ข้อ1+มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสม่ำเสมอ 3. ข้อ2+มีคณะกรรมการรับผิดชอบโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างน้อย 2 คณะ 4. ข้อ3+มีกฎระเบียบเพื่อเป็นแนวปฏิบัติให้สมาชิกชุมชนได้ดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสม่ำเสมอ 5. ข้อ4+สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายทุกคนมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสม่ำเสมอ 			
37	กิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ การที่กลุ่มหรือเครือข่ายได้จัดทำโครงการต่างๆเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	<ol style="list-style-type: none"> 1. สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายช่วยกันดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในบริเวณบ้านเรือน เพื่อให้บ้านเรือนและสภาพเป็นระเบียบน่าอยู่ 2. ข้อ1+มีโครงการเกี่ยวกับการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในบริเวณบ้านเรือน เพื่อให้บ้านเรือนสะอาดเป็นระเบียบน่าอยู่ เช่น โครงการปลูกพืชร่วมกันได้ โครงการไม่ทิ้งขยะ กากของเสีย ปล่อยน้ำเสียสู่ชุมชน เป็นต้น 3. ข้อ2+มีโครงการเกี่ยวกับการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในหน้าที่ทำมาหากิน เช่น สวน ไร่นา โครงการนำระบบเกษตรทางเลือกรูปแบบต่างๆ มาให้ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น 4. ข้อ3+มีวันสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมวงวงษ์ ปลูกป่า รักษาและฟื้นฟูป่าทุกปี 5. ข้อ4+เป็นต้นแบบแห่งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รางวัล 			

ที่	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	หลักฐานหรือการปฏิบัติ		ผลการประเมิน
			มี	ไม่มี	
38	การใช้ทรัพยากร ดินที่คุ้มค่ารักษาให้เกิดความสมบูรณ์ คือ แนวทางที่กลุ่มหรือเครือข่ายนำมาใช้ในการบำรุงรักษาทรัพยากรดิน	<ol style="list-style-type: none"> 1. กลุ่มหรือเครือข่ายมีการแบ่งพื้นที่เพื่อใช้ในการทำเกษตรและที่อยู่อาศัย 2. ข้อ1+มีกิจกรรมไม่ทิ้งขยะ หึงปฏิภูม สารเคมี และสารพิษลงในดิน 3. ข้อ2+มีกิจกรรมอนุรักษ์ดินโดยการใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ อย่างน้อย 1 ครั้ง/เดือน 4. ข้อ3+มีการตรวจสอบความสมบูรณ์ของดินจากหน่วยงานภาครัฐ 5. ข้อ4+ดินมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสำหรับการ 			
39	การใช้ทรัพยากร น้ำที่คุ้มค่ามีน้ำสะอาดและพอเพียง คือ แนวทางที่กลุ่มหรือเครือข่ายนำมาใช้ในการบำรุงรักษาทรัพยากรน้ำ	<ol style="list-style-type: none"> 1. กลุ่มหรือเครือข่ายมีการจัดแหล่งน้ำสาธารณะเพื่อใช้ในการบริโภคและอุปโภคภายในชุมชน 2. ข้อ1+มีกิจกรรมบำรุงแหล่งน้ำที่ขุด ขัง ถ่าย ขลงเสีย ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ ยา ขวดพลาสติก ขน แหล่งน้ำ 3. ข้อ2+มีแหล่งน้ำสาธารณะเพื่อใช้ในการบริโภคและอุปโภคภายในชุมชนอย่างเพียงพอ 4. ข้อ3+มีการตรวจสอบคุณภาพและปริมาณของน้ำจากหน่วยงานภาครัฐ 5. ข้อ4+มีคุณภาพดี สะอาด ปราศจากสารพิษเจือปน 			

ที่	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	หลักฐานหรือการปฏิบัติ		ผลการประเมิน
			มี	ไม่มี	
40	การใช้ทรัพยากร ป่าไม้คุ้มครองรักษาให้เกิดความสมบูรณ์คือแนวทางที่กลุ่มหรือเครือข่ายนำมาใช้ในการบำรุงรักษาทรัพยากรป่าไม้	<ol style="list-style-type: none"> 1. กลุ่มหรือเครือข่ายมีการกำหนดบริเวณพื้นที่ป่าไม้สาธารณะที่ชัดเจน 2. ข้อ1+มีกิจกรรมการป้องกันไฟป่าและการลักลอบตัดต้นไม้เพื่อทำฟืน เผาถ่านและค้าไม้แปรรูป 3. ข้อ2+มีกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าโดยการปลูกป่าหรือปลูกพืชคลุมดินในบริเวณที่ว่างเปล่า โดยกำหนดในวันรณรงค์ วันสำคัญทางศาสนา หรือวันที่ชุมชนกำหนดขึ้น 4. ข้อ3+มีพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้นสังเกตจากกรณีป่าสาธารณะ ป่าชุมชน ป่าช้า ป่าปูด้า เป็นต้น 5. ข้อ4+สภาพป่ามีความอุดมสมบูรณ์สังเกตจากการมีสิ่งมีชีวิต สัตว์และเป็น 			
5	รวมค่าเฉลี่ยคุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		เฉพาะเจ้าหน้าที่		

ขอขอบพระคุณท่านผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ทุกท่าน
และขอให้ออกกำลังกายเป็นประจำเพื่อความสุขภาพที่ดี
ศส. ณัฐกรณีย์ จันทะปิตร

ภาคผนวก ง

**ภาพกิจกรรมเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน
และเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์**

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ภาพกิจกรรม

เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานกลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร

ภาพประกอบ 1 นายท่าเตียง ภาชี ผู้นำกลุ่ม

ภาพประกอบ 2 ครอบครัวนายท่าเตียง ภาชี

ภาพประกอบ 3 ผู้นำและคณะกรรมการเครือข่าย

ภาพประกอบ 4 ประชุมกลุ่ม
แลกเปลี่ยนเรียนรู้

ภาพประกอบ 5 ประชุมกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ภาพประกอบ 6 ขอขอบคุณคณะกรรมการ
และสมาชิกเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน
กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร

ภาพประกอบ 7 สัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่มย่อย

ภาพกิจกรรม

เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์
และเศรษฐกิจชุมชนบ้านม่วงหวาน - โคนเจริญ

ภาพประกอบ 8 นายทองคำ แจ่มใส ผู้นำกลุ่ม

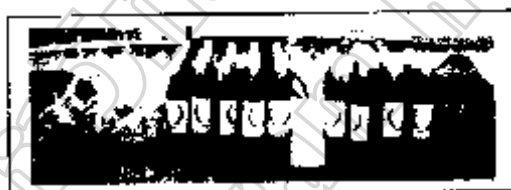
ภาพประกอบ 9 การจัดเวทีประชาคม
แลกเปลี่ยนเรียนรู้

ภาพประกอบ 10 ผู้นำและคณะกรรมการเครือข่าย

ภาพประกอบ 11 การจัดเวทีประชาคม
แลกเปลี่ยนเรียนรู้

ภาพประกอบ 12 ผลิตภัณฑ์แปรรูปไข่ปลาและ
ผลิตภัณฑ์เกษตร

ภาพประกอบ 14 สัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่มย่อย

ภาพประกอบ 13 มอบทุนการศึกษา

บรรณานุกรม

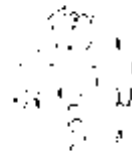
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2541). **บรรณานุกรมข้อมูลศูนย์กลางการเรียนรู้ในชุมชน.**
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ขนิษฐา กาญจนรังษิณนท์. (2542). **การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนา.** แปลจาก
Networking for Development ของ Paul Starkey (1997). เอกสารกลุ่มงานวิจัยและ
พัฒนา. กรุงเทพฯ : กรมพัฒนาชุมชน.
- (2541). **เครื่องมือส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาชุมชน.** เอกสารประกอบ
การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการนักพัฒนาทรัพยากรบุคคล. กรุงเทพฯ : กรมพัฒนาชุมชน.
- คณะอนุกรรมการการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา.
(ม.ป.ป). **แนวทางการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของ
ชุมชน.** (ฉบับทดลอง). ม.ป.ท. : ม.ป.พ. อัดสำเนา.
- คณะอนุกรรมการการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในคณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ.
(2543). **เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างความเข้มแข็ง
ของชุมชน.** กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- งามเนตร จริงสูงเนิน. (2538). **องค์กรชุมชนเครือข่ายเพื่อการจัดการทรัพยากร
ธรรมชาติในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำ : กรณีศึกษาขององค์กรชุมชนเครือข่ายลุ่มแม่น้ำราก-
แม่เลา ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
พัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. อัดสำเนา.
- จารีรัตน์ ปรงแก้วและคณะ. (2539). **รายงานการวิจัยเรื่อง ความเข้มแข็งของชุมชน :**
เรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นบุรีรัมย์. บุรีรัมย์ : สำนักวิจัยและบริการการศึกษา,
สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์.
- จุมพล วิเชียรศิลป์. (2545). "การสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย
เชิงคุณภาพ." ใน 30 ปี สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์. บุรีรัมย์ : โรงพิมพ์ต่อเขต.
- ฐิรวุฒิ เสนาอำ. (2540). **จากปัจเจกสู่สาธารณะกระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้
เข้มแข็ง.** กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2542). **ธุรกิจชุมชน : เส้นทางที่เป็นไปได้.** กรุงเทพฯ : สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์. (2543). **กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง.** ขอนแก่น :
คลังนานาวิทยา.

- ธีระพล อรุณะภัสกรและคณะ. (2540). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8. (พ.ศ. 2540-2544).** กรุงเทพฯ : วิทยุชุมชน.
- นรี อินทรรักษ์. (2542). **การดำเนินงานธุรกิจชุมชน : ศึกษากรณีกลุ่มผู้หล่อไม้ฝรั่ง ศูนย์ชื้อขายถึงวิชัย อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์.** ปรินญาณิพนธ์ บข.ม. (สาขาบริหารธุรกิจ). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. อัดสำเนา.
- นฤมล นิราทร. (2542). **การสร้างเครือข่ายการทำงาน : คู่มือ. ม.ป.ท. : ม.ป.พ. อัดสำเนา.**
- บุญยัง หมั่นดี. (ม.ป.ป.). **ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน. ม.ป.ท. : ม.ป.พ. อัดสำเนา.**
- ประเวศ วะสี. (ม.ป.ป.). **แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายการเรียนรู้ และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน : กุญแจไปสู่ การแก้วิกฤตการณ์ทางสังคมและการพัฒนาที่ยั่งยืน. ม.ป.ท. : ม.ป.พ. อัดสำเนา.**
- (2541 ก). **ปฏิรูปการศึกษา ยกเครื่องทางปัญญาทางรอดจากความหายนะ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.**
- (2541 ข). **ยุทธศาสตร์เพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจสังคมและศีลธรรม. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.**
- ปารีชาติ วลัยเสถียรและคณะ. (2543). **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.**
- ฝ่ายเลขานุการร่วม **แผนความร่วมมือไทย-สหประชาชาติ. (2543). แนวทางการดำเนินงานการพัฒนาแบบองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางประสบการณ์จากแผนความร่วมมือไทย - สหประชาชาติ. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.**
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2539). **การศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศาสนา.**
- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. (2541). **แผนแม่บทเพื่อการฟื้นฟูชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.**
- ไพศาล กิจเพชร. (2543, กุมภาพันธ์). "ชุมชนเข้มแข็ง," **พัฒนาชุมชน. 39(2) : 11-13.**
- ยุทธ ไถยวรรณ. (2544). **สถิติสำหรับการวิจัย. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือราชภัฏพระนคร. สถาบันราชภัฏพระนคร**
- วิเชียร เกตุสิงห์. (2536). **คู่มือการวิจัยการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.**
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น. (2542). **เอกสารสรุปผลการดำเนินงาน. เลย : สถาบันราชภัฏเลย.**

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. (2542-2543). สถาบันราชภัฏ
อุบลราชธานีกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. อุบลราชธานี : สถาบัน
ราชภัฏอุบลราชธานี.
- สมพันธ์ เตชะอธิกและคณะ. (2540). การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน.
ขอนแก่น : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- (2541). บทเรียนภาคปฏิบัติ ชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
พระธรรมขันธ์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2540). ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2539). วิกฤตการณ์ทางสังคมไทย.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. (2543). รายงานผลการตรวจติดตามแผนปฏิบัติการ
เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). พระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- สีลาภรณ์ นาคทรพร. (ม.ป.ป.). เครื่องมือการเรียนรู้ชุมชนอีสาน. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
อัสสัมชัญ.
- สุชาติ สุวรรณ. (2543, กุมภาพันธ์). " การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน,"
พัฒนาชุมชน. 39(2) : 16.
- สุเมธ ดันดีเวชกุล. (ม.ป.ป.). การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราช
ดำริ. ม.ป.ท. : ม.ป.พ. อัสสัมชัญ.
- ไสว พรหมณี. (2543, กุมภาพันธ์). "มุมมองของผู้ปฏิบัติ นักวิชาการ ผู้บริหารโดยการ
เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน," พัฒนาชุมชน. 39(2) : 15.
- อนันต์ ลิขิตประเสริฐ. (2542). ทฤษฎีการพัฒนาสังคม. (เอกสารประกอบการสอน).
บุรีรัมย์ : สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์.
- อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ. (2539). การพัฒนาเครื่องชีวิตคุณภาพชีวิตและ
สังคมไทย. กรุงเทพฯ : กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- อเนก นาคะบุตร. (ม.ป.ป.). ชนบทไทยในสามทศวรรษที่ผ่านมา กับบทเรียนของ
ภูมิปัญญาชาวบ้าน (สู่ทิศทาง การพึ่งตนเองของชาวบ้าน). ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
อัสสัมชัญ.
- Fagerlind, I., & Saha, L. J. (1989). *Education & National Development*. England :
BFCC wheatons.

153835

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐภรณ์ จันทะปิตตา

วัน เดือน ปี เกิด วันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2500

สถานที่เกิด บ้านเลขที่ 46 หมู่ 3 บ้านสวนมอน ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 439/50 ถนนจิระ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

ตำแหน่งหน้าที่การงาน หัวหน้าฝ่ายกิจกรรมและกีฬา สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์

สถานที่ทำงานปัจจุบัน สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ ถนนจิระ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ 31000 โทร. 044-611221-110 (01-7908294)

ประวัติการศึกษา พ.ศ. 2513 - 2515 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขอนแก่นวิทยายน จังหวัดขอนแก่น

พ.ศ. 2516 - 2517 ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.กศ.) วิทยาลัยครูอุดรธานี (ปัจจุบันคือสถาบันราชภัฏอุดรธานี)

พ.ศ. 2518 - 2521 ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) วิชาเอกอุตสาหกรรมศิลป์ วิทยาลัยครูพระนคร (ปัจจุบันคือสถาบันราชภัฏพระนคร)

พ.ศ. 2542 - 2545 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผลการพัฒนาประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540-2541 สังคมไทยต้องเผชิญกับวิกฤตทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรุนแรง ปัญหาด้านเศรษฐกิจที่สำคัญประกอบด้วย ปัญหาการว่างงาน ซึ่งเกิดจากหน่วยงานและแหล่งประกอบการที่ปิดกิจการและลดการจ้างแรงงาน ปัญหาการขาดรายได้ของบุคคลหลังตกงานและว่างงานซึ่งเคยมีรายได้ประจำ ทำให้ขาดรายได้และต้องจ่ายเงินทุกวัน จึงจำเป็นต้องดิ้นรนหารายได้เพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัว ประกอบกับภาวะค่าครองชีพที่สูง สินค้าราคาแพงและสิ่งของจำเป็นทั้งหลายที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวันราคาสูงขึ้น ส่งผลให้เกิดปัญหาความยากจนขึ้นทั้งชุมชนเมืองและชุมชนชนบท

อเนก นาคะบุตร (ม.ป.ป. : 12-19) ได้กล่าวถึงปัญหาด้านเศรษฐกิจไว้ว่า เป็นปัญหาที่เกิดจากการเอาวัดเอาเปรียบทางเศรษฐกิจ เศรษฐกิจขนาดใหญ่ครอบงำเศรษฐกิจขนาดเล็ก นักธุรกิจและผู้ประกอบการหาช่องทางเอากำไรจากผู้บริโภค การติดต่อยานและการดำเนินงานต่างๆ เกิดการเก็บค่าธรรมเนียมในระบบ ปัญหาการแข่งขันกันทางธุรกิจมีการแย่งตลาดการจำหน่าย ปัญหาการสร้างค่านิยมแบบบริโภคนิยมและวัตถุนิยม บุคคลยึดติดวัตถุความฟุ่มเฟือย ความทันสมัย ภายใต้เศรษฐกิจยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization Economic) จากปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ จึงส่งผลให้เกิดปัญหาด้านสังคมกระจายทั่วภูมิภาค เช่น ปัญหาอาชญากรรม เพราะภาวะการว่างงาน ขาดรายได้ เกิดการปล้นจี้ ลักขโมย เรียกว่าโต๋ จ้างฆ่า ปัญหาโสเภณี ปัญหา ยาเสพติดและยาบ้า เป็นทั้งผู้ขายและผู้ผลิต ปัญหาโรคเอดส์ซึ่งเป็นผลจากการขายบริการทางเพศเพื่อหวังผลตอบแทนทางการเงิน ปัญหาการขาดคุณธรรมและจริยธรรม ขาดจิตสำนึก ขาดความเคารพยำเกรง ไม่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่ช่วยเหลือ ขาดความสามัคคี ขาดความรับผิดชอบ นอกจากนี้ ประเวศ วะสี (ม.ป.ป. : 1-2) ยังได้กล่าวถึง การเกิดปัญหาด้านสังคมที่สำคัญ ประกอบด้วย ปัญหาการทุจริตเพื่อความอยู่รอดหารายได้เพื่อทดแทนสิ่งที่สูญเสียไปและนำวิถีการทุจริตมาเป็นส่วนหนึ่งในการทำงานบุคคลซึ่งทำงานทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจและภาคเอกชน ที่มีการทำงานเชื่อมโยงกันในโครงการพัฒนาประเทศและงบประมาณ ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ส่งผลกระทบต่อการจัดสรรงบประมาณและการกู้เงินมาลงทุนในประเทศมากขึ้น ก่อให้เกิดภาวะหนี้สินของประเทศเพิ่มขึ้นตามลำดับ ทั้งหลายเหล่านี้เป็นที่มาซึ่งชุมชนล่มสลาย สังคมอ่อนแอและประเทศชาติขาดความมั่นคงในที่สุด

สาเหตุสำคัญของปัญหาและสภาพการณ์ดังกล่าวพบว่า แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา (ฉบับที่ 1-7) ได้มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก กล่าวคือ การพัฒนาเศรษฐกิจที่พึ่งเทคโนโลยีขั้นสูง การลงทุนมาก มีการกู้เงินต่างประเทศเพื่อดำเนินงาน มีการผลิตเพื่อการส่งออก ทำเพื่อขายเพื่อรวย ธุรกิจด้านอุตสาหกรรมได้นำเทคโนโลยีมาใช้แทนแรงงานคนมากขึ้น กระตุ้นให้บุคคลมีค่านิยมแบบบริโภคนิยม ยึดวัตถุและยึดฐานทางการเงินมากขึ้น ส่งผลให้บุคคลดำเนินชีวิตแบบทุจริตดังที่กล่าวมา ธุรกิจด้านเกษตรกรรม จำเป็นต้องเร่งผลผลิตให้ได้ปริมาณมากขึ้น มีการส่งเสริมให้ปลูกพืชเชิงเดี่ยว มุ่งความต้องการของตลาดเร่งใส่ปุ๋ย สารเคมี ยาฉีด ยาปราบศัตรูพืช ผลผลิตที่ออกมาต้องรีบจำหน่ายตามราคาดกลไกการตลาด การเร่งผลผลิตดังกล่าว จำเป็นต้องลงทุนทางเทคโนโลยี เครื่องมือ เครื่องจักร มีกระบวนการผลิตที่ซับซ้อน เกิดผลกระทบต่อเกษตรกรที่จะต้องไปกู้หนี้ยืมสินจากแหล่งเงินทุนต่างๆเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2543 : 17) ที่ได้กล่าวถึงการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาว่า เป็นการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมและการพัฒนาด้านเกษตรกรรมที่ทำให้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย ทรัพยากรป่าไม้ลดลงอย่างรวดเร็ว การใช้ทรัพยากรดินไม่ถูกต้อง ดินเสื่อมคุณภาพเพราะการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ ทรัพยากรน้ำเกิดมลพิษเพราะสารเคมี ยาพิษ ยาฉีด ยาปราบศัตรูพืช การทิ้งขยะสิ่งปฏิกูลของมนุษย์และการปล่อยน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม โรงงานอุตสาหกรรมปล่อยก๊าซพิษโดยไม่ควบคุมปริมาณของก๊าซ เครื่องจักร เครื่องยนต์ รถยนต์ ยานพาหนะทั้งหลาย ถูกส่งเข้ามาเพื่อใช้ในกิจการอุตสาหกรรมต่างๆ เป็นจำนวนมาก จึงเป็นบ่อเกิดมลพิษทางอากาศและการใช้พลังงานทางธรรมชาติของประเทศ สรุปสั้นๆ ว่า “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน”

จากสาเหตุและปัญหาของสังคมไทยดังกล่าว ทางแก้ปัญหาก็จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมควบคู่กันไป โดยการกำหนดเป็นนโยบายระดับชาติ ดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) และต่อเนื่อง ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2550) ซึ่งมุ่งเน้นการเพิ่มศักยภาพของท้องถิ่นให้สามารถปกครองตนเองได้อย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้กรอบพัฒนาประชารัฐของประเทศ คือ ต้องพัฒนาสังคมให้เกิดความเข้มแข็ง โดยใช้แนวทางการพัฒนาแบบองค์รวมที่เน้นคนเป็นศูนย์กลาง (สุชาติ สุวรรณ. 2543 : 16)

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ทำให้ภาครัฐและภาคเอกชนต่างฝ่ายต่างทำงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตามความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อ ตลอดจนถึงแนวคิดและแนวทางของตน บนพื้นฐานศักยภาพและข้อจำกัดของแต่ละองค์กร งานชุมชนเข้มแข็งจึงก่อตัวขึ้น ท่ามกลางกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในยุคโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างกว้างขวาง รุนแรงและรวดเร็ว การก่อตั้งขององค์กรชุมชน ทำให้เกิดกระแสชุมชนเข้มแข็ง ขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็ว ได้มีการก่อตั้งองค์กรชุมชนท้องถิ่น

ทั่วภูมิภาค โดยการริเริ่มของชุมชนเองและได้รับการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและเอกชน ทำให้ปริมาณองค์กรชุมชนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากมีความหลากหลายและต่างระดับความเข้มแข็ง

กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จึงเป็นแนวคิดที่จะแก่วิฤตแบบองค์กรรวม ซึ่งเป็นการเพิ่มศักยภาพของชุมชน ให้สามารถกำหนดทิศทางการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง พึ่งตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันเหตุการณ์และสภาพชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ ยังเป็นแนวทางให้ชุมชน สามารถพัฒนาตนเอง โดยการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการผลักดันชุมชนในทิศทางที่ต้องการ (คณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในคณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ. 2543 : 9) ทำนองเดียวกัน สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (2543 : 3-4) ได้มีการดำเนินงานตามแผนการปฏิบัติการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในระดับจังหวัด โดยมีการจัดตั้งสำนักงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนขึ้น เพื่อประสาน กำกับ สนับสนุน พัฒนาและวางแผนแนวทางปฏิบัติ มีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยการคัดเลือกหมู่บ้านเป้าหมายในพื้นที่ตำบลละ 1 หมู่บ้าน เพื่อเป็นชุมชนต้นแบบในการขยายผลไปยังตำบลและหมู่บ้านอื่นๆ ต่อไป

ปัจจุบันจังหวัดบุรีรัมย์ได้มีการก่อตั้งองค์กรชุมชนเข้มแข็งและรวมกลุ่มกันเป็นจำนวนมาก ทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ กิ่งอำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน มีกิจกรรมในองค์กรชุมชนที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมการออมทรัพย์ สหกรณ์ชุมชน ร้านค้าชุมชน การแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรผสมผสาน การพัฒนาอาชีพและการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เป็นต้น จังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีองค์กรชุมชนที่น่าศึกษา เนื่องจากเป็นองค์กรที่ก่อตั้งมาจากชุมชนโดยมีผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นเป็นแกนนำ มีแนวคิดจากฐานราก คือ การพึ่งตนเอง เริ่มจากสมาชิกกลุ่มเล็กๆ แล้วขยายเพิ่ม กระทั่งเข้าสู่การสร้างเครือข่าย และมีองค์กรชุมชนบางองค์กรที่สามารถเป็นต้นแบบ มีชื่อเสียงระดับจังหวัดและระดับชาติ ตัวอย่างองค์กรชุมชนที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน เช่น กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชนบ้านม่วงหวาน - โศกเจริญและกลุ่มโรงเรียนชุมชนอีสาน เป็นต้น (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. 2543 : 18-20) ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาองค์กรชุมชนเข้มแข็งของจังหวัดบุรีรัมย์ในด้านปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นข้อมูลวางแผนการดำเนินงานการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเผยแพร่สู่สาธารณชนต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษากรณีศึกษาเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ โดยมีความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยร่วมและปัจจัยต่างที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง

3. เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน
4. เพื่อศึกษาผลการทำนายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชน

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษากรณีศึกษาเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ ผลของการวิจัยจะทำให้ทราบถึงประเด็นสำคัญต่อไปนี้

1. ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง
2. ทราบถึงปัจจัยร่วมและปัจจัยต่างที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง
3. ทราบถึงองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน
4. ทราบถึงผลการทำนายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชน
5. เป็นข้อมูลในการวางแผนและปฏิบัติการสำหรับ ชุมชน องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปพัฒนาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง : กรณีศึกษาเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ มีขอบเขตดังนี้

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา

เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานกลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร ตำบลหัวฝ้าย กิ่งอำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีนายคำเตื่อง ภาณี เป็นผู้นำเครือข่าย

เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชนบ้านม่วงหวาน - โฉกเจริญ ตำบลจันทุม อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีนายทองคำ แจ่มใส เป็นผู้นำเครือข่าย

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในเครือข่ายของการศึกษา ได้แก่ ทุนพื้นฐานทางสังคม ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น การสนับสนุนจากองค์กรและสถาบันภายนอก การมีส่วนร่วมของชุมชนและวิธเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ตัวแปรตาม คือ องค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่

คุณลักษณะด้านสังคม คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณี คุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นิยามศัพท์เฉพาะ

เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน หมายถึง กลุ่มผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร ตำบลหัวฝายกิ่งอำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี นายคำเตื่อง ภาษี เป็นผู้นำกลุ่ม

เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ หมายถึง กลุ่มผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชนบ้านม่วงหวาน - โคกเจริญ ตำบลจันดุม อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี นายทองคำ แจ่มใส เป็นผู้นำกลุ่ม

กลุ่มหรือเครือข่าย หมายถึง องค์กรชุมชนที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ ถ่ายทอดประสบการณ์ ความคิดและทักษะระหว่างกัน เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง หมายถึง องค์ประกอบที่ส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ได้แก่ ทุนพื้นฐานทางสังคม ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก การมีส่วนร่วมของชุมชนและวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็ง

ปัจจัยร่วมที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง หมายถึง องค์ประกอบที่ส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ที่มีความคล้ายกันระหว่างเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ ได้แก่ ทุนพื้นฐานทางสังคม ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก การมีส่วนร่วมของชุมชนและวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็ง

ปัจจัยต่างที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง หมายถึง องค์ประกอบที่ส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ที่มีความแตกต่างกัน ระหว่างเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ ได้แก่ ทุนพื้นฐานทางสังคม ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก การมีส่วนร่วมของชุมชนและวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็ง

ชุมชน หมายถึง กลุ่มบุคคลที่อยู่รวมกันเป็นลักษณะครอบครัวหลาย ๆ ครอบครัว ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่เดียวกัน มีกิจกรรมร่วมกัน ยึดถือวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนาและกฎกติกาเดียวกัน

ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง ลักษณะของชุมชนที่มีการรวมตัวกัน มีการเรียนรู้ มีการบริหารจัดการ โดยอาศัยประสบการณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองและพึ่งกันเองเกิดภูมิคุ้มกันในสังคมทั้งภายในและภายนอก

คุณภาพชีวิตของชุมชน หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ของชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ความอยู่ดีกินดี ความสามัคคี การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความซื่อสัตย์ มีการรวมกลุ่มกันและ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

องค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง สิ่งที่ยังบอกคุณภาพชีวิต ของสังคมหรือสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน ประกอบด้วยคุณลักษณะ 4 ประการ ได้แก่ คุณลักษณะด้านสังคม คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและ ประเพณี คุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง กระบวนการที่จะทำให้ บุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชนและองค์กรเครือข่าย สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ร่วมกัน มีการฝึกกำลังจากทุกส่วนของสังคมทั้งภาครัฐและภาคเอกชน สามารถ พัฒนาชุมชนในรูปแบบบูรณาการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมที่หลากหลาย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง : กรณีศึกษาเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและได้จัดลำดับเนื้อหาสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีการพัฒนาสังคม

1.1 ทฤษฎีการพัฒนาสังคมตะวันตก

1.2 ทฤษฎีการพัฒนาสังคมในประเทศไทย

1.2.1 การพัฒนาชนบท

1.2.2 เศรษฐกิจพอเพียง

1.2.3 การพึ่งตนเองของชุมชนชนบท

2. แนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน

2.1 ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

2.2 วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

2.3 องค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน

3. งานวิจัยเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน

3.1 งานวิจัยในประเทศ

3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ทฤษฎีการพัฒนาสังคม

การพัฒนาสังคมเป็นเรื่องใหญ่และละเอียดอ่อน เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับคนและสิ่งแวดล้อม ปัญหาส่วนใหญ่อยู่ที่คนและเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาสังคมก็อยู่ที่การพัฒนาคน ถ้าสามารถพัฒนาคนได้ก็จะส่งผลให้สิ่งแวดล้อมของคนดีขึ้นด้วย การพัฒนาคนจึงมุ่งหวังที่จะให้คนมีคุณภาพและคุณธรรม การพัฒนาสังคมจึงเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้คนเกิดคุณลักษณะดังกล่าว ทฤษฎีการพัฒนาสังคมจึงมีความหลากหลายเพื่อให้สามารถนำไปใช้พัฒนาคนและสิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆกัน ในการแบ่งสังคมโลกนั้น สันญญา สันญญาวิวัฒน์ (2540 : 14) กล่าวว่าสังคมโลกได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆคือ กลุ่มสังคมโลกตะวันตกและกลุ่มสังคมโลกตะวันออก ด้วยเหตุผลดังกล่าวทฤษฎีการพัฒนาสังคมจึงมีทั้งทฤษฎีพัฒนาตามแนวคิดตะวันตกและทฤษฎีพัฒนาตามแนวคิดตะวันออก เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในสังคมตะวันออก ดังนั้น

ผู้ศึกษา จึงได้นำเสนอในแนวของทฤษฎีการพัฒนาสังคมตะวันออกเป็นประเด็นหลัก สำหรับแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาสังคมตะวันตกนั้น ได้นำเสนอในลักษณะวิวัฒนาการการพัฒนาสังคม เนื้อหาสาระจะเป็นเชิงหลักการ แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาสังคมตะวันตก ในการเสนอหัวข้อ ทฤษฎีการพัฒนาสังคมตะวันตกนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้หัวข้อ ทฤษฎีการพัฒนาสังคมต่างประเทศ ส่วน ทฤษฎีการพัฒนาสังคมตะวันออก ใช้หัวข้อ ทฤษฎีการพัฒนาสังคมในประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับกรอบหัวข้อที่ได้กำหนดไว้ในตอนแรกและทั้ง 2 หัวข้อนั้น ผู้ศึกษาได้เลือกศึกษาเฉพาะที่เห็นว่าเหมาะสมกับการพัฒนาสังคมไทยโดยรวม ดังนี้

1. ทฤษฎีการพัฒนาสังคมตะวันตก

การพัฒนาสังคมตามแนวคิดตะวันตกเริ่มต้นจากการพัฒนาสังคมที่อาศัยปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสังคม ซึ่งได้แก่ ศาสนา การศึกษา การเมือง ครอบครัว ฯลฯ ต่อมามีการอ้างทฤษฎีต่างๆ หลายทฤษฎี ทฤษฎีที่น่าสนใจ ซึ่ง แฟกเจอร์ลินด์และลอเรนซ์ (Fagerlind & Lawrence. 1989 : 15-31) ได้กล่าวไว้ คือ ทฤษฎีแนวคิดสมัยใหม่ (Modernization Theory) เริ่มขึ้นในทศวรรษที่ 1950 โดยมองจากผลกระทบของสงครามโลกที่ผ่านมาทั้ง 2 ครั้งเป็นหลักและคิดหาวิธีการที่จะให้ผู้คน ได้เรียนรู้การพัฒนาในอนาคต สิ่งที่เน้นในการพัฒนา ก็คือ การพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมอุตสาหกรรม แต่ก็มีบางคนโต้แย้ง เช่น ฮันติงตัน (Huntington. 1976 ; quoted in Fagerlind & Lawrence. 1989 : 15) กล่าวว่าทฤษฎีแนวคิดสมัยใหม่น่าจะเกิดจากกระบวนการการพัฒนาในสมัยใหม่ ก็คือ การปฏิวัติลักษณะนิสัยใหม่ เช่น การปรับเปลี่ยนประเพณีให้ทันสมัย ระบบสังคมเชิงซ้อน การดำเนินงานอย่างมีระบบ ยุคโลกาภิวัตน์ การปรับเปลี่ยนให้เป็นลักษณะเดียวกัน (Homoginized) เป็นต้น สำหรับ แมคเคลแลนด์ (McClelland. 1961 ; quoted in Fagerlind & Lawrence. 1989 : 16) กล่าวว่า การปฏิวัติลักษณะนิสัยใหม่ยอมทำให้ค่านิยมของคนเปลี่ยนไป ค่านิยมของคนส่วนใหญ่จะมีอิทธิพลต่อความเจริญและความเสื่อมแห่งอารยธรรม

ในขณะที่ทฤษฎีแนวคิดสมัยใหม่ต่างก็มองไปที่ค่านิยมและทัศนคติของคนส่วนใหญ่ในสังคมเป็นหลัก แต่ก็มีนักเศรษฐศาสตร์หลายท่านได้ให้ความสนใจไปที่ความสามารถในการผลิตผลงานของแรงงานคน ซึ่งถือว่าเป็น "ทุน" ประเภทหนึ่ง จึงเกิด ทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory) ขึ้น มนุษย์นอกจากจะเป็นแหล่งแรงงานการผลิตแล้ว ตัวมนุษย์เองยังต้องสร้างความสัมพันธ์กับสังคมทั้งภายในและภายนอก โดยสร้างความสัมพันธ์ที่สังคม วัฒนธรรม การเมืองและเศรษฐกิจ ต้นเหตุแห่งความสัมพันธ์ต้องอาศัยกระบวนการเชื่อมโยงหรือการพึ่งพิง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ ทฤษฎีพึ่งพิง (Dependency Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า "การพัฒนาและการไม่พัฒนา" ลูได้จากความสัมพันธ์ภายในและภายนอกของสังคมหรือกระบวนการเชื่อมโยงกับท้องถิ่นหรือสังคมอื่น

ในด้านของหลักการ ทฤษฎีสังคมอิสระ (Liberation Theory) ได้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาทั้งหลายต้องเปิดโอกาสให้สังคมได้ช่วยเหลือตนเอง เริ่มตั้งแต่ คิดเอง ทำเอง และแก้ปัญหาเอง กระบวนการนี้เป็นการยกระดับความสามารถของคนให้สูงขึ้น ซึ่งจะทำให้สังคมสามารถพึ่งตนเอง แก้ปัญหาและชนะอุปสรรคได้ อย่างไรก็ตาม รูปแบบการพัฒนาทั้งหลายเมื่อดำเนินการไปแล้ว จะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด ย่อมต้องใช้ มิติแห่งรูปแบบของการพัฒนา (Dimensions of Development Models) เป็นเกณฑ์กำหนดการชี้วัด ซึ่ง ฟูทาโด (Furtado, 1977 ; quoted in Fagerlind & Lawrence, 1989 : 28) ได้นำเสนอเกณฑ์ในการพิจารณากำหนดมิติของรูปแบบของการพัฒนาไว้ 3 ประการ คือ

1. ระบบการผลิตของสังคมเพิ่มขึ้นและมีประสิทธิภาพ
2. ความพึงพอใจในความต้องการพื้นฐานของประชากร
3. การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มต่างๆในสังคม ที่มีส่วนเกี่ยวข้องการใช้ทรัพยากรที่มีจำนวนจำกัด

มิติแห่งรูปแบบการพัฒนามิติที่ 1 ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ (Economic Dimension) เช่น การสังเกตจากผลิตภัณฑ์มวลรวมของประชาชาติ (Gross National Product : GNP) หรือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP)

มิติแห่งรูปแบบการพัฒนามิติที่ 2 ได้แก่ มิติด้านวัฒนธรรม (Cultural Dimension) เช่น การให้ความสำคัญของสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรมากกว่ามิติด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะด้านความต้องการพื้นฐานของประชากร

มิติแห่งรูปแบบการพัฒนามิติที่ 3 ได้แก่ มิติด้านการเมือง (Political Dimension) โดยทั่วไปเกี่ยวข้องกับการจัดแบ่งทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคม ซึ่งมีแนวโน้มให้ทุกคนในสังคมได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาตัดสินใจ ไม่ใช่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมีอิทธิพลเหนือกลุ่มอื่นๆ

สรุปได้ว่า แนวคิดการพัฒนาสังคมตะวันตกที่กล่าวมา ได้อ้างถึงวิวัฒนาการพัฒนาเริ่มจากการได้รับผลกระทบในสงครามโลกครั้งที่ 2 สังคมเริ่มเปลี่ยนเป็นสังคมอุตสาหกรรม มนุษย์ มีการสร้างค่านิยมและทัศนคติใหม่ ผลผลิตทั้งหลายใช้แรงงานมนุษย์เป็นหลัก มนุษย์จึงเป็นทุนที่สำคัญในการพัฒนา การพัฒนาหรือไม่พัฒนาสามารถชี้วัดได้ โดยพิจารณาจากการเชื่อมโยงกิจกรรมทางสังคมภายในและภายนอก ซึ่งเกณฑ์กำหนดตัวชี้วัดการพัฒนาอาจใช้มิติแห่งรูปแบบของการพัฒนาใน 3 มิติ คือ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านวัฒนธรรมและมิติด้านการเมือง

2. ทฤษฎีการพัฒนาสังคมในประเทศไทย

จากทฤษฎีตามแนวทางการพัฒนาสังคมตะวันตกดังกล่าว ถือว่าเป็นประโยชน์ที่จะนำไปสู่การศึกษาเปรียบเทียบกับทฤษฎีตามแนวทางการพัฒนาสังคมตะวันออก โดยเฉพาะเรื่องผลผลิตที่มาจากแรงงานมนุษย์ นั้นหมายถึงการพึ่งตนเอง มีการเชื่อมโยงระหว่างสังคม ซึ่งเป็น

การสร้างเครือข่ายเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน สาระดังกล่าวมีส่วนคล้ายกันกับประเด็นของการพัฒนาตามแนวทางตะวันออก ซึ่งทฤษฎีการพัฒนาสังคมตะวันออกนั้นก็ได้อิทธิพลศึกษาไว้มาก แต่ผู้ศึกษาได้เลือกศึกษาในประเด็นที่จะนำมาพัฒนาสังคมไทยในยุคปัจจุบัน และเป็นทฤษฎีการพัฒนา ระดับฐานล่างของสังคม เมื่อสังคมฐานล่างได้รับการพัฒนา ก็นำไปสู่การแก้ปัญหา การพึ่งตนเอง สังคมก็จะเข้มแข็ง ประเทศชาติจะมั่นคง ทฤษฎีตามแนวทางการพัฒนาสังคมตะวันออก ที่นำไปสู่การพัฒนา ระดับฐานล่าง ได้นั้นเสนอในที่นี้มี 3 ทฤษฎี ดังนี้

2.1 การพัฒนาชนบท

การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงชุมชนจากสภาพที่ไม่พึงประสงค์ไปสู่สภาพที่พึงประสงค์ ชุมชนในที่นี้อาจเป็นชุมชนเมืองหรือชุมชนชนบทก็ได้ ชุมชนแต่ละชุมชนจะมีโครงสร้างทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย ประชากร สถาบัน และองค์การทางสังคม เช่น การเมือง การศึกษา เศรษฐกิจ ศาสนาและครอบครัว หลักการพัฒนาชนบท จึงเป็นการพัฒนาทุกด้านของโครงสร้างหรือทุกด้านขององค์ประกอบทางสังคม ทั้งด้านมาตรฐานการครองชีพของประชากรในชุมชนและด้านแพร่กระจายการพัฒนาให้ทั่วถึงโดยเฉพาะชุมชนชนบท เพื่อนำหลักการพัฒนาชนบทไปใช้ให้ได้ผล สัจญา สัจญาวิวัฒน์ (2540 : 80-81) ได้ถ่วงถึงแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ว่าหากที่จะนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน คือ การยึด "คน" เป็นเป้าหมาย เพื่อให้เป็น "คนพัฒนา" หรือเป็น "คนเจริญ" โดยให้มีคุณลักษณะเป็นผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญ ในวิชาชีพใดวิชาชีพหนึ่งสำหรับเลี้ยงตนเอง และมีความรู้ ความชำนาญด้านอื่นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมแนวปฏิบัติที่ทรงให้เป็นแนวทางในการพัฒนาชนบท ได้สรุปเป็นหลักไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. การช่วยเหลือตนเองหรือพึ่งตนเอง ทรงปลูกฝังหลักการนี้ให้อยู่ในความรู้อิสิกข์ของคนไม่ว่าจะเป็นคนปกติหรือไม่ปกติ ให้สามารถพึ่งตนเองได้ จึงเกิดโครงการพึ่งตนเองหลายโครงการ เช่น โครงการอาหารกลางวันหรือโครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในโรงเรียน เป็นต้น

2. การเริ่มจากสภาพที่เขาเป็นอยู่ กล่าวคือ เคยมีชีวิต มีความรู้ หรือฐานะอย่างไร ก็ให้เริ่มจากตรงนั้นแล้วจึงปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้ดีขึ้น

3. การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เป็นการนำสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวที่รู้จักดี มาใช้ทันที โดยไม่ต้องศึกษาหรือทำความเข้าใจใหม่ เช่น พี่เลี้ยงเด็ก ก็นำผู้หญิงชาวบ้านไปอบรมเรื่องเด็ก เพื่อเป็นพี่เลี้ยงเด็กได้

4. การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น เป็นการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการต่างๆ เพื่อให้ชุมชนได้เรียนรู้ มีขีดความสามารถเพิ่มขึ้น นั่นคือ การพัฒนา

5. การใช้วัฒนธรรมและผู้นำท้องถิ่น ทรงยึดความเป็นไทย โดยนำความเจริญจากภายนอกเข้ามาเพิ่มเติมวัฒนธรรม เพื่อให้ความเป็นไทยเพิ่มขึ้น เช่น ดนตรีไทย ศิลปะไทย และสถาปัตยกรรมไทย เป็นต้น

6. ทำงานให้มีประสิทธิภาพ การพัฒนาทุกโครงการ ต้องมีการประเมินผลเป็นระยะๆ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายภายใต้หลักการ คนน้อยและเงินน้อย

7. รู้จักการประสานงาน งานพัฒนาทุกโครงการ จะอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตัวอย่างเช่น การพัฒนาชนบทของ 4 กระทรวงหลัก ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตร และกระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น

8. ทำงานเชิงรุก การเสด็จเยี่ยมราษฎรทุกครั้งพระองค์ท่านทรงแนะนำการทำมาหากิน การฝึกอาชีพ การรักษาสุขภาพอนามัยและการป้องกันการทำลายธรรมชาติ นั่นคือการทำงานเชิงรุกเพื่อกระตุ้นให้ราษฎรเตรียมตัวเองตลอดเวลา

9. ปลุกคุณธรรมและศิลปะ งานพัฒนาของพระองค์ท่านนอกจากจะมุ่งความรู้และความสามารถแล้วยังส่งเสริมคุณธรรมและความดีควบคู่กัน เช่น การส่งเสริมด้านศาสนา ความกตัญญูรู้คุณบิดา มารดา ครูอาจารย์ ศิลปะการร้องรำและดนตรี เป็นต้น

10. เชื่อมประสานด้านเวลา ทรงสนพระทัยในงานโบราณคดีและประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นเรื่องราวในอดีต ขณะเดียวกันก็ทรงสนพระทัยเรื่องอนาคต นำความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการงานส่วนพระองค์ ซึ่งเป็นการเตรียมตัวรับสถานการณ์ตามกาลเวลาเสมอ

2.2 เศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นกระแสพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยทุกภูมิภาค เพื่อนำไปปฏิบัติเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในเวลาที่ประเทศประสบภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ การปฏิบัติอาจกระทำได้มากบ้างน้อยบ้างตามแต่พื้นฐานทางเศรษฐกิจของแต่ละคนหรือชุมชน แต่ถ้าปฏิบัติได้อย่างน้อย 1 ใน 4 ก็น่าพอใจในระดับหนึ่ง ประเวศ วะสี (2541 ข : 43-45) ได้อ้างถึงกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2540 ว่า เศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจชุมชนและเศรษฐกิจพอเพียง มีความคล้ายคลึงกัน เพราะเป็นเศรษฐกิจที่อยู่บนพื้นฐานความเข้มแข็งของชุมชน กล่าวคือ

เศรษฐกิจพื้นฐาน หมายถึง เศรษฐกิจที่คำนึงถึงการทำนุบำรุงตัวเองให้เข้มแข็งทั้งทางสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจพื้นฐานของสังคมก็คือ ชุมชน เพราะฉะนั้นเศรษฐกิจพื้นฐานกับเศรษฐกิจชุมชนจึงเป็นอย่างเดียวกัน

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอเพียงสำหรับทุกคน ธรรมชาติพอเพียง ความรักพอเพียง ปัญญาพอเพียง เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสมดุล จะเรียกว่า เศรษฐกิจสมดุลก็ได้ เมื่อสมดุลเป็นปกติ สบายไม่เจ็บไข้ ไม่วิกฤตก็เป็นเศรษฐกิจพอเพียง

ทั้งเศรษฐกิจพื้นฐานและเศรษฐกิจพอเพียง จะมีลักษณะเด่น 5 ประการ เรียกว่า เบญจลักษณะ คือ

1. เป็นเศรษฐกิจสำหรับคนทั้งมวลเพื่อสร้างทุนทางสังคมและเป็นพื้นฐานการพัฒนาทุกด้านสำหรับคนทั้งมวล ไม่ใช่เศรษฐกิจที่สร้างความร่ำรวยให้คนส่วนน้อยและทิ้งคนส่วนใหญ่ให้ยากจน

2. พื้นฐานอยู่ที่ความเข้มแข็งของชุมชน เป็นเศรษฐกิจที่คำนึงถึงความเป็นชุมชน ยึดเป้าหมายของชุมชน เพื่อให้ชุมชนรวมตัวกัน เรียนรู้ร่วมกัน กระทำร่วมกันและมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน

3. ความเป็นบูรณาการ เป็นเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกับธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมพร้อมกัน ไม่ใช่เป็นเศรษฐกิจโดดๆ

4. อยู่บนพื้นฐานความเข้มแข็งของตนเอง โดยเน้นหลักการพึ่งตนเอง ช่วยตนเอง เพื่อกิน ยืมนุ่นุ่น เก็บออมและรวมพลังกัน สร้างวัฒนธรรมใหม่ให้เป็นชุมชนากิวัฒน์ (Localization) ซึ่งเป็นจุดแข็งของคนไทย

5. การจัดการและใช้นวัตกรรม เป็นภารกิจกระบวนการจัดการและเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาเพิ่มเติมให้พื้นฐานของเศรษฐกิจชุมชนเกิดการเคลื่อนไหว (Dynamic) และพัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่ง

ด้านการดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจแยกพอเพียงตามแนวพระราชดำริ พระองค์ท่านทรงให้ยึดหลักการพึ่งตนเอง โดยให้คำนึงถึงการดำเนินชีวิตที่สำคัญ 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านจิตใจ ต้องทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ตนเองและชาติโดยส่วนรวม เอื้ออาทร ประณีประนอม เห็นประโยชน์ของส่วนรวม

2. ด้านสังคม ชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกันและเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชน

3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้รู้จักใช้และจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างฉลาด หาวิธีให้มีมูลค่าเพิ่ม เน้นหลักของความยั่งยืน

4. ด้านเทคโนโลยี ให้รู้จักเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนโดยพัฒนามาจากภูมิปัญญาชาวบ้าน

5. ด้านเศรษฐกิจ ไม่มุ่งเน้นการเพิ่มรายได้ แต่ให้เน้นการลดรายจ่ายและยึดหลักความพออยู่ พอกิน พอใช้

นอกจากนี้พระองค์ท่านยังมีพระราชดำริ เกี่ยวกับการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอีก 3 ประการ ดังนี้

1. ยึดความประหยัด ลดความฟุ้งเฟ้อและให้ประหยัดในทางที่ถูกต้อง

2. ประกอบอาชีพด้วยสุจริต การประพฤติชอบและการหาเลี้ยงชีพชอบ ประกอบความถูกต้องยอมนำมาซึ่งความเจริญของคนทั้งหลาย

3. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขัน ทั้งนี้เพราะความสุข ความเจริญที่แท้จริงทั้งหลาย มาจากความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหามาด้วยความเป็นธรรม ทั้งในเจตนาและการกระทำ ไม่ใช่ได้มาเพราะความบังเอิญหรือการแก่งแย่ง เบียดเบียนมาจากผู้อื่น

จากแนวทางการปฏิบัติดังกล่าว พระองค์ท่านจึงได้นำ ทฤษฎีใหม่ มอบให้ประชาชนคนไทยทุกระดับ ทุกกลุ่ม ได้นำไปปฏิบัติเพื่อตนเอง เพื่อครอบครัว เพื่อสังคม และประเทศชาติ กระบวนการของทฤษฎีใหม่ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน กล่าวคือ

1. ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 เรียกว่า ขั้นพอเพียงเลี้ยงตนเองได้ หรือ ขั้นทำมาหากิน โดยการแบ่งพื้นที่ให้เกิดประโยชน์ 4 ส่วน ในสัดส่วน 3:3:3:1 หมายถึง ให้มีพื้นที่ทำนาข้าว 3 ส่วน ให้มีพื้นที่ปลูกพืชไร่ ไม้ผล 3 ส่วน ให้มีพื้นที่ปศุสัตว์ 3 ส่วน และให้มีพื้นที่เป็นที่อยู่อาศัยอีก 1 ส่วน หลักสำคัญในขั้นนี้ คือ ให้มีน้ำพอเพียงสำหรับเพาะปลูกและมีข้าวไว้สำหรับบริโภค

2. ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 เรียกว่า ขั้นพึ่งพาอาศัย หรือ ขั้นทำมาหากิน นั่นคือเกษตรกรต้องรวมพลังกันในรูปรวมกลุ่มหรือสหกรณ์เพื่อสร้างความสามัคคีและช่วยเหลือกัน แลกเปลี่ยนซื้อขายกันภายในกลุ่ม

3. ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 เรียกว่า ขั้นพึ่งพิงอิงกัน หรือ ขั้นทำมาค้าขาย เป็นขั้นการติดต่อร่วมมือกันกับองค์กรภายนอกที่เป็นแหล่งเงินทุนหรือแหล่งพลังงานและระดมทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ความสามารถมาช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ต้อยเนื้อและยั่งยืน

2.3 การพึ่งตนเองของชุมชนชนบท

แนวคิดการพึ่งตนเองของชุมชนชนบทเป็นผลการวิจัยของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ที่ใช้เวลาวิจัยประมาณ 7 ปี งบประมาณหลายล้านบาท มีนักวิชาการจากหน่วยงานราชการและมหาวิทยาลัยมากกว่า 50 ท่าน มีผู้นำภูมิปัญญา 4 ภูมิภาคและหน่วยงานเอกชนจำนวนมากได้ร่วมมือศึกษาแนวคิดการพึ่งตนเองของชุมชนชนบท ผลการวิจัยดังกล่าว สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2540 : 103-107) ได้สรุปเป็นประเด็นสำคัญ ไว้ดังนี้ การพึ่งตนเองของชุมชนชนบท คือ การที่ชุมชนชนบทได้สร้างความสมดุลในสิ่งจำเป็นที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะการสร้างสมดุลด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติจิตใจและสังคมวัฒนธรรม ซึ่งรวมเรียกว่า TERMS ความสมดุลทั้ง 5 ประการ จะเป็นเครื่องมือที่จะทำให้ชุมชนชนบทพึ่งตนเองและพัฒนาได้ กล่าวคือ

1. ด้านเทคโนโลยี (Technology) คือ การทำงานที่อยู่บนพื้นฐานของตนเอง รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพชนบทและสามารถควบคุมเทคโนโลยีได้

2. ด้านเศรษฐกิจ (Economy) คือ การดำเนินชีวิต ประกอบกิจการที่เหมาะสม ยึดหลักพออยู่พอกินรู้จักออมและลงทุนที่เหมาะสม รู้จักรวมกลุ่มการผลิตและการตลาดเพื่อสร้างรายได้ให้ชีวิตมั่นคง

3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resource) คือ การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ประหยัด รู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ อากาศ ป่าไม้และแร่ธาตุ ให้เป็นระบบนิเวศน์ ที่สามารถฟื้นฟูและอุดมสมบูรณ์ต่อไปได้

4. ด้านจิตใจ (Mentality) คือ การสร้างคนให้มีจิตใจที่เชื่อว่าสามารถพึ่งตนเองได้ ทำงานได้ดีมีประสิทธิภาพ มีจิตใจใฝ่พัฒนา ขยันเรียนรู้ ร่วมต่อสื่อสารบุข ใฝ่กจิตสำนึก ด้านคุณธรรมและจริยธรรม

5. ด้านสังคมและวัฒนธรรม (Socio-Culture) คือ การสร้างกลุ่มคน และระเบียบวินัย สร้างคนให้มีศักยภาพ มีภาวะผู้นำ มีความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูล รู้จักรักษาเสถียรภาพและความมั่นคงทางสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน

ความเข้มแข็งของชุมชนเป็นศัพท์ใหม่ที่เกิดขึ้น ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจและสังคมไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540-2541 และมาชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อเกิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) โดยเป้าหมายของชุมชนเข้มแข็ง คือ การแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจและปัญหาของสังคมไทย ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชนและนักวิชาการทั้งหลาย จึงได้เข้ามาจับบทบาท ส่งเสริมเพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ความเข้มแข็งของชุมชนที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ จึงกล่าวถึงความรู้ที่เป็นหลักการเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน กล่าวคือ

1. ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

ในการดำเนินงานใดๆ ก็ตามสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ คือ ปัจจัย เพราะปัจจัยเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนและการบริหารจัดการทั้งหลาย ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และดำเนินงานในองค์กรหรือเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพ ลักษณะของปัจจัยจะมีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งในที่นี้จะยกประเด็นหลักๆ ที่นักวิชาการ นักพัฒนา องค์กรพัฒนาเอกชน และหน่วยงานภาครัฐที่ทำการวิเคราะห์และสรุปเป็นประเด็น ไว้ดังนี้

1.1 ทูทางสังคม (Social Capital) ซึ่ง ประเวศ วะสี (2541 ข : 27) ได้กล่าวว่าเป็นคุณค่าทางสังคมที่มีลักษณะ ความเป็นกลุ่ม โดยมีการศึกษาที่ดี มีวัฒนธรรมที่ดี มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีการเมืองการปกครองและระบบราชการที่ดี รวมถึง การมีจุดรวมใจ มีศีลธรรม มีความรักความสามัคคี มีองค์กรหรือหน่วยงานทำหน้าที่บริหารจัดการและจัดระบบต่างๆ ในชุมชน มีการเชื่อมโยงองค์กรหรือเครือข่ายองค์กรทุกแห่ง ลักษณะ

ดังกล่าวเป็นฐานทุนทางสังคม ฐานทุนทางสังคมยิ่งมาก ยิ่งเพิ่มศักยภาพให้กับกลุ่มหรือเครือข่ายนั้นๆ

1.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ซึ่ง ประเวศ วะสี (ม.ป.ป. : 2) กล่าว ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะเป็นความรู้และประสบการณ์ที่ สะสมมาในคตินิยมของผู้เฒ่าและปราชญ์ท้องถิ่น สามารถนำไปแก้ปัญหา การดำเนินชีวิตในทุกๆด้านของชุมชน เป็นมรดกที่มีคุณค่าอย่างยิ่งของชุมชน เป็นความรู้และประสบการณ์ที่เกิดจากการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน กลุ่มหรือเครือข่ายใดที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นมากและหลากหลาย จะทำให้กลุ่มหรือเครือข่ายนั้นมีฐานความรู้ ความสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนได้อย่างกว้างขวาง

1.3 ทุนสนับสนุน (Money) เป็นเงินทุนที่นำมาส่งเสริม สนับสนุน กิจกรรมของชุมชน ซึ่งอาจเกิดจากการสะสมทุนภายในชุมชนหรือสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่างๆ กลุ่มหรือเครือข่ายองค์กร จะต้องมีการจัดการสะสมกองทุนภายใน เพื่อให้ชุมชนเกิดการพึ่งตนเองให้มากที่สุด ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่การดำเนินกิจกรรมต่างๆของกลุ่มหรือเครือข่ายองค์กรได้เป็นอย่างดี

1.4 การมีส่วนร่วม (Participation) สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2540 : 10-11) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม เป็นการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชน โดยการให้มีตำแหน่ง มีบทบาท มีหน้าที่ และแบบแผนพฤติกรรมบุคคล ซึ่งจะทำให้บุคคลเกิดความรัก ความผูกพัน ความรับผิดชอบในองค์กร การสร้างความรู้สึกร่วมกันจะทำให้บุคคลเห็นคุณค่าของตนเองและส่วนรวม ซึ่งจะเป็นพลังร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาต่อไป

ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา โดยคณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน (ม.ป.ป. : 1-2) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่อไปนี้

1. พลังกลุ่ม เป็นการรวมคนในชุมชนให้เป็น "องค์กรชุมชน" เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น โดยการศึกษาความต้องการของชุมชน การหาผู้นำ การเชื่อมโยงกลุ่มหรือเครือข่าย การสร้างจิตสำนึกและการสร้างกิจกรรมชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแปรรูปผลผลิต กลุ่มเกษตรผสมผสาน กลุ่มร้านค้าชุมชน และกลุ่มพัฒนาอาชีพ เรียกว่า "ขั้นรวมกลุ่ม"
2. พลังความคิด เป็นการร่วมคิด แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เพื่อนำมากำหนดแนวทาง วิถีการและแผนงานในการแก้ปัญหาร่วมกัน เรียกว่า "ขั้นร่วมคิด"
3. พลังการจัดการ เป็นการกำหนดตำแหน่ง บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคลในชุมชน เพื่อทำกิจกรรมในการแก้ปัญหาของชุมชน เรียกว่า "ขั้นร่วมทำ"
4. พลังภูมิปัญญา เพื่อให้บุคคลในชุมชน เกิดความรู้ และมีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาและสร้างกิจกรรมในชุมชนได้อย่างมั่นคง สามารถสร้างองค์ความรู้ นำไปสู่การพัฒนาและเผยแพร่สู่องค์กรชุมชนอื่น ๆ เรียกว่า "ขั้นร่วมสรุปบทเรียน"

5. หลังปีติ เป็นการให้กำลังใจบุคคลที่เสียสละ ทำงานให้ชุมชน และสังคม เช่น ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ โดยการยกย่อง ชื่นชม ให้รางวัล บุคคล กลุ่มบุคคลหรือองค์กรชุมชน เรียกว่า “ขึ้นร่วมรับผลจากการกระทำ”

1.5 การสนับสนุนจากองค์กรและสถาบันภายนอก (Organization and Institute) คณะอนุกรรมการการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา (2542 : 3-4) ได้ให้ความสำคัญขององค์กรและสถาบันว่า องค์กรภาครัฐและเอกชน ทั้งที่เป็น ทางการและไม่เป็นทางการ จะเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทต่อการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ให้ ชุมชนได้ตลอดชีวิต การเรียนรู้อาจเกิดจากการไปมีตำแหน่ง บทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ ในหน่วยงาน หรือเกิดจากการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ดังนั้นองค์กรหรือเครือข่ายองค์กร จึงต้องมีองค์กรและสถาบันภายนอก มาสนับสนุนด้านความรู้ ประสบการณ์ ทูตทรัพย์ การบริหารจัดการและอื่นๆ

2. วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะส่งผลให้ชุมชนเกิดความ เข้มแข็งและที่สำคัญเป็นนโยบายแห่งรัฐที่มุ่งสร้างศักยภาพให้แก่ชุมชน โดยอาศัยหน่วยงาน ภาครัฐ เอกชน องค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรชุมชน เป็นพหุภาคี ในการเสริมสร้างความ เข้มแข็งของชุมชน ในรูปแบบและกิจกรรมที่หลากหลายอันจะก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่เป็น รูปธรรมและสามารถนำไปปฏิบัติได้ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่นำมาเสนอในครั้ง นี้ ได้แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

2.1 ระดับบน ประกอบด้วย วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามแนว พระราชดำริ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่ง ชาติ พ.ศ. 2542 และสำนักงานคณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ ซึ่งสรุปไว้ดังนี้

2.1.1 ตามแนวพระราชดำริ ซึ่ง อนันต์ ลิขิตประเสริฐ (ม.ป.ป. : 149) ได้อ้าง ถึง การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตามแนวคิดการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เกี่ยวกับหารเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. เพื่อสร้างพื้นฐานให้มั่นคง โดยให้ประชาชนพ่มี พอกิน พอใช้ สามารถพึ่งตนเองก่อน จึงเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าในระดับที่สูงขึ้นไป
2. เพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ เน้นการพัฒนาที่สอดคล้อง กับความสามารถและความต้องการของชุมชน โดยใช้ศัพท์ว่า “ระเบิดจากข้างใน” โดยที่ ประชาชนพร้อมที่จะรับหรือพร้อมที่จะปรับให้เหมาะสมกับชุมชนของตนหรือไม่
3. เพื่อใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่เป็นหลักสำคัญในการพัฒนา โดยยึดหลักการ ปรับปรุงหรือดัดแปลงทรัพยากรธรรมชาตินั้นๆ ให้เกิดประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่ให้มากที่สุด

4. เพื่อเป็นตัวอย่างให้เกษตรกรนำไปทดลองในพื้นที่อื่น

งานพัฒนาด้านการเกษตร ตามแนวพระราชดำริทุกโครงการล้วนมีจุดมุ่งหมายและพันธกิจร่วมกันอยู่ประการหนึ่ง คือ เป็นต้นแบบของการเรียนรู้แก่ชุมชนพื้นที่อื่น ตัวอย่างเช่น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง 6 แห่ง เป็นต้น

2.1.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ในส่วนของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้กล่าวถึง การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและครอบครัว รวมทั้งการสร้างโอกาสให้คน ครอบครัวและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ 5 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนและครอบครัว โดยการ ส่งเสริมชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกระดับมากขึ้น ปรับปรุงหลักสูตรตำราและอุปกรณ์การเรียนการสอนต่างๆ ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชน ส่งเสริมการวิจัยพัฒนาและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมให้องค์กรทางสังคมทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของบ้าน วัดและโรงเรียน

2. การส่งเสริมการรวมตัวของชุมชน โดยการสนับสนุนการรวมกลุ่มของชุมชนสนับสนุนกิจกรรมชุมชนในรูปแบบต่างๆ เปิดโอกาสให้ชุมชนมีอำนาจในการบริหารจัดการ มีการประสาน สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ควบคู่กับการสร้างความสามัคคีในชุมชน

3. การสร้างหลักประกันทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนและครอบครัว โดยการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพบุคคลในท้องถิ่น ส่งเสริมการฝึกทักษะและการฝึกอบรมฝีมือให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน สนับสนุนอุตสาหกรรมครัวเรือนและอุตสาหกรรมชุมชนให้มีการประกอบการที่มั่นคง มีรายได้ที่แน่นอน โดยไม่ทำลายบทบาทและความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว

4. การสร้างหลักประกันความมั่นคงทางสังคมแก่ชุมชนและครอบครัว โดยการจัดและพัฒนาาระบบสวัสดิการสังคม สำหรับผู้ด้อยโอกาส จัดและปรับปรุงระบบบริการพื้นฐานให้เท่าเทียมกันทั้งในเมืองและชนบท

5. การปรับปรุงประสิทธิภาพ การบริหารจัดการ เพื่อการพัฒนาชุมชนและครอบครัว โดยการจัดตั้งกองทุนพัฒนาชนบท การพัฒนาครอบครัวและชุมชนแบบองค์รวม รวมถึงการสร้างวิถีประชาธิปไตยอย่างมีระบบ

2.1.3 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542 : 5 -16) ได้กำหนดนโยบายในด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนไว้ใน หมวดความมุ่งหมายและหลักการ หมวดสิทธิและหน้าที่การศึกษา และหมวดแนวทางการจัดการศึกษา เป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. ความมุ่งหมายและหลักการ ใน มาตรา 6 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และใน มาตรา 8 ได้กล่าวถึง การศึกษาตลอดชีวิตว่า สังคมต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสาระและกระบวนการการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

จากจุดมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษา พบว่า การจัดการศึกษาจะเน้นที่การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนาคนอย่างต่อเนื่อง

2. สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา ใน มาตรา 10 กล่าวถึงบุคคลมีสิทธิเท่าเทียมกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปีอย่างทั่วถึง และไม่เก็บค่าเล่าเรียน บุคคลในที่นี้รวมถึงผู้ที่บกพร่องทางร่างกายและจิตใจหรือมีร่างกายไม่สามารถพึ่งตนเองได้

จากสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาพบว่า บุคคลทุกคนมีคุณค่าและต้องได้รับสิทธิการศึกษาเท่าเทียมกัน

3. แนวการจัดการศึกษา ใน มาตรา 23 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเน้นทั้งความรู้และคุณธรรม ส่วนกระบวนการเรียนรู้จะบูรณาการตามความเหมาะสม แต่ให้คำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้

3.1 ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ประเทศและสังคมโลก

3.2 ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทย

3.3 ความรู้ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ที่สำคัญและน่าสนใจ คือ มาตรา 29 กล่าวว่า ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาคบรรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชนต่อชุมชน

จากแนวทางการจัดการศึกษาใน มาตรา 23 และ 29 พบว่า การศึกษาต้องเน้นความรู้และคุณธรรมและให้สถานศึกษาร่วมกับองค์กรชุมชนและสถาบันสังคมเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนนั้นๆ

2.1.4 สำนักงานคณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติโดยคณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน (2543 : 9 -12) กล่าวว่า การเสริมสร้างความเข้มแข็ง

ของชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองและช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันได้ จะมีกิจกรรมหลากหลายใน 6 ประการ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นกระบวนการสร้างส่วนร่วมให้เกิดขึ้นแก่ชุมชน เริ่มตั้งแต่การคิด การดำเนินการ การจัดเวทีชาวบ้าน การตัดสินใจจัดทำโครงการต่าง ๆ และการติดตามผลการดำเนินงานของชุมชน
2. การพัฒนาศักยภาพชุมชน เป็นการเสริมสร้างภาวะผู้นำที่เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อให้ผู้นำตามธรรมชาติเกิดขึ้นในชุมชน คนเหล่านี้จะเป็นผู้นำที่เป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ
3. การเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป็นการเปิดโอกาสการถ่ายทอด ความรู้ ความคิด เกี่ยวกับการดำเนินงานของชุมชน โดยรัฐสนับสนุนการใช้สื่อสารของรัฐ
4. การสร้างเครือข่าย เป็นกระบวนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น เครือข่ายการเรียนรู้ระดับเขตที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนของกระทรวงมหาดไทย เครือข่ายแพทย์แผนไทยของกระทรวงสาธารณสุข โครงการจัดตั้งองค์กรเครือข่ายกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม เป็นต้น
5. การจัดบริการชุมชน เป็นกิจกรรมช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส เช่น ผู้สูงอายุ คนพิการ คนยากจนและเยาวชนเด็ก เป็นต้น
6. โครงการสร้างประชาคม เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำการเปลี่ยนแปลงภายใต้เศรษฐกิจพอเพียง หรือเป็นการสร้างภาคีพัฒนาในระดับภูมิภาค ท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งเรียกว่า "ประชาคม"

2.2 ระดับกลาง ประกอบด้วย วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวคิดของนักพัฒนาและนักวิชาการ สรุปไว้ดังนี้

2.2.1 ชุมชนต้องมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่ง สัตยา สัตยาวิวัฒน์ (2540 : 67-69) ได้อธิบายถึงวิธีการที่จะนำการเรียนรู้มาใช้ในการส่งเสริมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง มี 3 ชั้น ดังนี้

1. ชั้นสร้างแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลง (Unfreezing) เป็นการให้ความคิดเดิมเปลี่ยนแปลง ด้วยความรู้สึที่ดี มีความปลอดภัยและมีเป้าหมาย
2. ชั้นสร้างแนวทางใหม่ (Changing) เป็นการเสนอความรู้ ความคิด และแนวทาง ให้คนเข้ามามีส่วนร่วมในชุมชน เกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจและมีส่วนร่วม
3. ชั้นสร้างความมั่นคงและการผสมผสานสิ่งที่เปลี่ยนแปลงแล้วเข้าด้วยกัน (Refreezing) เป็นวิธีการผสมผสาน ความคิด ค่านิยม ทัศนคติ ระหว่างของเดิมและของใหม่

ให้เกิดเป็นองค์ความรู้ เพื่อให้บุคคลและกลุ่มบุคคลได้เรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตในชุมชนอย่างตักเตือน

ดังนั้น กลุ่มหรือเครือข่ายองค์กร จึงต้องมีวิธีการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งในหลายระดับหรือหลากหลายกลุ่ม โดยให้มีลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.2.2 ชุมชนต้องมีการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่าย ขึ้นตอนของการรวมกลุ่มหรือเครือข่ายอย่างต่อเนื่องนั้น พัฒน์ บุญรัตน์พันธ์ (2517 : 150-166 ; อ้างถึงใน ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ. 2543 : 270-274) ได้กล่าวว่า การรวมกลุ่มและสร้างเครือข่าย จะต้องอาศัยกระบวนการ 3 ชั้น 8 ตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การจัดตั้งกลุ่ม เป็นขั้นตอนสำคัญเพราะหากการจัดตั้งถูกวิธีทุกขั้นตอน ตั้งแต่แรก ก็จะทำให้กลุ่มมีคุณค่าและเจริญก้าวหน้าไปสู่ขั้นตอนอื่นๆ ได้ง่ายขึ้น การจัดตั้งกลุ่มควรยึดหลัก 8 ตอน คือ

1. การค้นหาผู้นำหรือหัวหน้าของชุมชน
2. การหาความต้องการของบุคคล ก่อนนำมากำหนดความต้องการของกลุ่ม
3. ความสมัครใจในการเข้าร่วม รวมถึงการสร้าง ความซื่อสัตย์และความภักดี
4. สิ่งแวดล้อมที่คล้ายคลึงกัน ความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ทำให้สามารถทำงานร่วมกันและเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
5. การมีวัยใกล้เคียงกัน ทำให้ความคิด ความสนใจ ความต้องการและความสามารถใกล้เคียงกัน
6. การมีเพศเดียวกัน กิจกรรมบางอย่างอาจต้องแยกเพศและบางอย่างอาจรวมกันทั้งหญิงและชาย
7. การมีความสัมพันธ์ต่อกัน มีความสามัคคีกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ทำให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์
8. สถานการณ์บีบตัว ทำให้คนรวมกันเพื่อความอยู่รอดเพื่อผลประโยชน์ตรงตามความต้องการของกลุ่ม

ขั้นที่ 2 การเคลื่อนไหวของกลุ่ม เป็นขั้นตอนที่จะผลักดันให้กลุ่มเกิดพลังการต่อสู้และพลังต่อรอง การเคลื่อนไหวของกลุ่มควรยึดหลัก 8 ตอน คือ

1. การส่งเสริมการประชุมพบปะเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
2. การส่งเสริมแนวคิด ยกระดับจิตใจของสมาชิก
3. ส่งเสริมการมีระเบียบวินัย ได้แก่ มีกฎเกณฑ์ข้อบังคับในกลุ่ม และระเบียบวินัยในการปฏิบัติต่อกัน
4. ส่งเสริมสัมพันธ์ทางบุคคล ให้มีความกลมเกลียวแน่นแฟ้น

5. ส่งเสริมกิจกรรมเพื่อให้กลุ่มเคลื่อนไหวและเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง
6. ส่งเสริมและบริการ ความรู้ใหม่ในรูปแบบต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ โดยตรงต่อกลุ่ม
7. ส่งเสริมผลประโยชน์ร่วม เศรษฐกิจและเสมอภาค
8. ส่งเสริมและดำรงไว้ซึ่งสถานภาพผูกพัน โดยทุกคนมีบทบาทหน้าที่และรับผิดชอบร่วมกัน

ขั้นที่ 3 การเจริญเติบโตของกลุ่ม เป็นขั้นตอนที่จะให้เกิดเครือข่ายองค์กร เพื่อให้กลุ่มขยายไปสู่ความเจริญเติบโต การเจริญเติบโตของกลุ่มควรมียึดหลัก 8 ดย่น คือ

1. รวมกลุ่มเป็นสหพันธ์ โดยทำให้กลุ่มเล็กๆ รวมตัวเป็นกลุ่มใหญ่
2. สร้างหน่วยนำร่วม โดยนำตัวแทนของแต่ละกลุ่มรวมกันเป็นหน่วยนำร่วม เพื่อรักษาผลประโยชน์และประสานงานเครือข่าย
3. สร้างผลประโยชน์ร่วม เพื่อให้กลุ่มเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกัน
4. สร้างกิจกรรมพึ่งพา เพื่อให้กิจกรรมของกลุ่มต่างๆ เกี่ยวพันกัน พึ่งพากัน และเกิดประโยชน์ต่อกัน

5. สนธิวิชาการ เพื่อแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดความรู้ ทักษะและความต้องการระหว่างกลุ่ม

6. สร้างพลังร่วม โดยการส่งเสริมการร่วมทุน ร่วมวิชาการ ร่วมจัดการ ร่วมกำลังคนและร่วมกำลังวัสดุ

7. ลดความสิ้นเปลือง ได้แก่ แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ การบริหารจัดการและบริการ

8. สร้างพลังต่อรอง เป็นอำนาจการรักษาผลประโยชน์และดำรงกลุ่มไว้ เพื่อเป็นพลังต่อรอง

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่คล้ายกับ พัฒน์ บุญรัตน์พันธ์ ซึ่งศึกษาโดย นฤมล นิราทร (2542 : 13-14) ที่ได้ศึกษาถึง การสร้างเครือข่ายชุมชนว่าจะต้องประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นตระหนัก เป็นขั้นที่ผู้ปฏิบัติงานตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย โดยพิจารณาถึงองค์กรที่เห็นว่าเหมาะสมที่เป็นเครือข่าย การพิจารณาควรดูจากการได้รับประโยชน์หรือเสียผลประโยชน์ รวมถึงระยะเวลาในการเข้าร่วม

2. ขั้นติดต่อกัน เป็นขั้นตอนการเตรียมกลุ่มหรือเครือข่าย โดยการสร้างความคุ้นเคยและการยอมรับ รวมทั้งความไว้วางใจระหว่างกัน

3. **ขั้นสร้างพันธมิตร** เป็นขั้นตอนการตกลงความสัมพันธ์ต่อกันในที่จะทำงานร่วมกัน ซึ่งการจะทำงานร่วมกันจะต้องมีความรู้เพียงพอ เครือข่ายจึงต้องเสริมความรู้ โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่มหรือภายนอกกลุ่ม

4. **ขั้นพัฒนาความสัมพันธ์** เป็นขั้นตอนของการทำกิจกรรม โดยใช้ทรัพยากรร่วมกัน มีการตกลงกันในการบริหารจัดการ การกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดกิจกรรม ข้อตกลงในการทำงาน การกำหนดบทบาทสมาชิก รวมทั้งสิทธิหน้าที่ของหัวหน้ากลุ่ม

5. **ขั้นขยายตัว** เป็นการขยายกิจกรรมขยาย กลุ่มตามพื้นที่หรือตามลักษณะกิจกรรม อาจอยู่ในระดับการลงทุนและการจัดองค์กรใหม่ร่วมกัน

2.2.3 **ชุมชนต้องมีสูตรสำเร็จ ก-ข-ค-ง-จ-ฉ-ช** ซึ่ง ไพศาล กิจเพชร (2543 : 11-13) กล่าวว่า การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนได้แสดงพลัง และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตน โดยการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันและได้แนะนำสูตรการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ที่เรียกว่า สูตร ก-ข-ค-ง-จ-ฉ-ช ไว้ ดังนี้

ก คือ การสร้างแกนนำในรูปของคณะกรรมการ

ข คือ ข้อมูลหรือศูนย์ข้อมูลที่ใช้ในการวางแผน

ค คือ ความสามัคคีของประชาชนในชุมชน

ง คือ งบประมาณที่นำมาสนับสนุน

จ คือ การสร้างจิตวิญญาณของข้าราชการ เอกชน องค์กรชุมชนและบุคคล

ฉ คือ ไม่ฉาบฉวย ต้องจริงจัง จริงใจ

ช คือ การจัดประชาคม หมู่บ้านหรือตำบล เพื่อความโปร่งใส

2.3 **ระดับล่าง** ประกอบด้วย วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวคิดขององค์กรชุมชน ในที่นี้ได้เสนอ 2 เครือข่ายชุมชนเข้มแข็งของจังหวัดบุรีรัมย์ ดังนี้

2.3.1 **เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน** กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2541 : 44) ได้ศึกษาจาก เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน สรุปไว้ดังนี้

1. **แนวคิดพื้นฐาน** โรงเรียนชุมชนอีสาน เป็นโครงการที่เกิดขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2536 จากกรพบปะหารือของผู้รู้และองค์กรพัฒนาเอกชน โดยมีบทบาทหน้าที่เป็นสถาบันประสานงานเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะภาคอีสาน ที่จะพัฒนาขีดความสามารถของการพึ่งตนเอง เพื่อพัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งเพื่อมีส่วนร่วมเสริมสร้างการพัฒนาประเทศไทย โดยยึดหลัก **อดตา หิ อดตโน นาโต "ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน"**

คือ

2. กระบวนการ เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานใช้กระบวนการสำคัญ

- 2.1 คัดเลือกรับสมาชิกเข้าร่วมโครงการ
- 2.2 จัดกลุ่มย่อยและคัดเลือกหัวหน้ากลุ่ม
- 2.3 จัดระบบการเรียนรู้

3. กิจกรรม ในการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายได้ยึดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นหลักที่สำคัญ ดังนี้

- 3.1 เกษตรกรรมยั่งยืน
- 3.2 เครือข่ายการเรียนรู้
- 3.3 ใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศ
- 3.4 การวิเคราะห์และการวิจัย

4. ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จและล้มเหลว การดำเนินกิจกรรมจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐาน ประกอบด้วย

- 4.1 โครงการเกิดจากความร่วมมือของผู้ริและองค์กรพัฒนาเอกชน
- 4.2 การสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชนและสถาบันการศึกษา

ของรัฐ

2.3.2 เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2541 : 86) ได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนของเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ สรุปไว้ดังนี้

1. แนวคิดพื้นฐาน ชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ เป็นองค์กรที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวขององค์กรชุมชน จำนวน 105 องค์กร ในพื้นที่ 13 อำเภอของจังหวัดบุรีรัมย์ มีเป้าหมาย เพื่อประสานความร่วมมือ ในการพัฒนาชุมชนของพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของครอบครัวและชุมชน ภายใต้ระบบสังคมวัฒนธรรมและความสมดุลของสิ่งแวดล้อม

2. กระบวนการ เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ ใช้กระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

2.1 การบริหารจัดการองค์กรในรูปแบบเครือข่าย 3 ระดับ คือ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับตำบล

2.2 ใช้เวทีเครือข่าย ในการประสานคน ความคิด กิจกรรม ทรัพยากรและการจัดการร่วมกันเพื่อพัฒนาองค์กรและชุมชน

2.3 การประสานหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ

3. กิจกรรม การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายอาศัยกิจกรรมหลากหลาย ได้แก่

- 3.1 กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
- 3.2 เกษตรผสมผสาน
- 3.3 ธุรกิจชุมชน เช่น การทำน้ำปลา โรงสีข้าว ฯลฯ
- 3.4 หัตถกรรมห่อผ้า
- 3.5 หลักสูตรท้องถิ่น โดยภูมิปัญญาชาวบ้าน

4. ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จและล้มเหลว การดำเนินกิจกรรมจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐาน ประกอบด้วย

4.1 มุ่งองค์การพัฒนาเอกชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยมีบทบาทหลักในการประสานงานภายในและภายนอกเครือข่าย

4.2 ได้รับการสนับสนุนจากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีบุรีรัมย์ จากการศึกษาวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนทั้ง 3 ระดับ พบว่า ปัจจัยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจะเป็นลักษณะของปัจจัยนำเข้า (Input) และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเป็นลักษณะปัจจัยกระบวนการ (Process) ซึ่งปัจจัยทั้ง 2 เปรียบเสมือนกลไกในการขับเคลื่อนกลุ่มหรือเครือข่ายให้เกิดความเข้มแข็งต่อไป

สำหรับการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและวิธีเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้สังเคราะห์เป็นกรอบในการศึกษาไว้ 5 ประเด็น ดังนี้

1. ทนพื้นฐานทางสังคม ได้แก่ การมีความสัมพันธ์ การมีความสามัคคี การมีกฎ กติกา การมีการศึกษาและการมีสุขภาพพลานามัย
2. ผู้นำและปราชญ์ท้องถิ่น ได้แก่ การมีความรู้ความสามารถ การมีคุณธรรม จริยธรรม การมีระบบสรรหาผู้นำที่มีความโปร่งใส การวางแผนและการจัดทำโครงการ
3. การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก ได้แก่ การสนับสนุนด้านงบประมาณ การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ การสนับสนุนด้านศูนย์การเรียนรู้และการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ต่างๆ
4. มีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ กระบวนการวางแผนงานโครงการ การกำหนดบทบาทหน้าที่ การสร้างรูปแบบการเรียนรู้
5. วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ การจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มความรู้ ทักษะและประสบการณ์ กระบวนการเรียนรู้เพื่อ การเพิ่มศักยภาพ การเสริมสร้างภาวะผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น องค์กรกับการให้ความรู้เพื่อการ ดำเนินชีวิตและกิจกรรมกลุ่ม

๑๗
๒๐๒๑
๑๗/๑๒/๒๕๖๓

153835

3. องค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ความเข้มแข็งของชุมชน เป็นภารกิจของบุคลากรทุกฝ่าย ทุกระดับ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและทุกส่วนของสังคม ภารกิจดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้เป็นพลังขับเคลื่อนให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างต่อเนื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมที่จะแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจและสังคม โดยการนำทฤษฎีและประสบการณ์สู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม บทบาทการส่งเสริมของหน่วยงานทั้งหลายเหล่านั้น จึงทำให้เกิดแนวคิด หลักการ วิธีการเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน ที่หลากหลาย ดังนี้

คณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา (2542 : 1-2) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนว่า " เป็นชุมชนที่สามารถพึ่งตนเอง พึ่งกันเอง อยู่อย่างยั่งยืน และมีศักดิ์ศรีในสังคม" ซึ่งสอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (ม.ป.ป. : 1) ที่ให้แนวคิดว่า การพึ่งตนเอง อย่างยั่งยืนและมีศักดิ์ศรีนั้น จะต้องมีภูมิคุ้มกันของสังคมเป็น ตัวป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาของสังคมและภูมิคุ้มกันเกิดจากคนจำนวนหนึ่งมาอยู่ร่วมกันโดยมี จุดมุ่งหมายเดียวกัน มีการติดต่อสื่อสาร มีการเรียนรู้ การกระทำและการบริหารจัดการร่วมกัน จึงจะเกิดความเข้มแข็งของชุมชนได้ ซึ่งความเข้มแข็งในลักษณะดังกล่าวนี้ บุญยัง หมั่นดี (ม.ป.ป. : 1) ได้วิเคราะห์จากแนวคิดของนักวิชาการไว้ว่า จะต้องมึลักษณะเป็น " ประชาคม มีความอยู่ดีกินดี มีความสงบ สมาชิกสามารถพัฒนาแก้ปัญหาของตนเองและชุมชนได้ "

นอกจากนี้ ไสว พราหมณี (2543 : 15) ได้ให้แนวคิดเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนไว้ว่า จะต้องเป็นชุมชนที่สามารถเรียนรู้ร่วมกัน ศึกษาร่วมกัน รับผิดชอบร่วมกัน มีการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการผลิตและการบริหารจัดการโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน

สรุปได้ว่า ความเข้มแข็งของชุมชน เป็นเรื่องที่ชุมชนเกิดการรวมตัวกัน มีการเรียนรู้ การกระทำ การบริหารจัดการร่วมกัน เกิดการสร้างเครือข่ายชุมชน มีภูมิคุ้มกันและสามารถพึ่งตนเอง โดยอาศัยประสบการณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากแนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนดังกล่าว จึงได้มีการศึกษาถึงเรื่อง องค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้ชุมชน กลุ่มหรือเครือข่ายองค์กร รวมถึงหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานพัฒนาสังคม ได้นำไปเป็นตัวบ่งชี้ความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

ในการสังเคราะห์เกี่ยวกับองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชนนั้น อนุชาติ พวงสำลีและอรทัย อาจจำ (2539 : 238-249) ได้สรุปเป็นกรอบความคิดและแนวทางในการศึกษาไว้ 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านภูมิปัญญา ระบบความเชื่อ ระบบคุณค่า ระบบความคิดของชุมชน ภูมิปัญญา และระบบความเชื่อของบุคคล เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เนื่องจาก

ภูมิปัญญาและระบบความเชื่อ คือ เครื่องยึดเหนี่ยวเชื่อมโยงคนในชุมชน ภูมิปัญญาทั้งหลายจะเป็นป่อเกิดพฤติกรรมของบุคคลและสังคม ซึ่งถูกถ่ายทอดมาเป็นระบบความเชื่อ ระบบคุณค่า และระบบความคิดของสมาชิกในชุมชน การกำหนดตัวชี้วัดเกี่ยวกับภูมิปัญญาและระบบความเชื่อของบุคคลเป็นเรื่องยากเพราะเป็นลักษณะการเปลี่ยนจากนามธรรม ให้เป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม การจะชี้วัดว่าชุมชนใดมีภูมิปัญญาหรือไม่เพียงใด สามารถดูจากการสืบทอดองค์ความรู้หรือ การสร้างสรรค์ การปรับและพัฒนาองค์ความรู้ให้เหมาะสมกับยุคสมัยและสภาพเงื่อนไขของชุมชน ตัวบ่งชี้การสืบทอด การสร้างสรรค์ การปรับและพัฒนาภูมิปัญญา พิจารณาได้ ดังนี้

1.1 ผู้นำทางความคิด เป็นผู้นำแนวความคิดของสมาชิกในชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงและถ่ายทอดภูมิปัญญามาสู่พิธีกรรมและกิจกรรมต่างๆของชุมชน และสามารถควบคุมพฤติกรรมด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมืองของสมาชิกในชุมชน จากประสบการณ์ของนักพัฒนาชุมชนพบว่า ชุมชนที่มีความเข้มแข็งจะมีผู้นำที่หลากหลายและจำนวนมากพอ ซึ่งสอดคล้องกับ อนุชาติ พวงลำสีและอรทัย อาจอ่ำ (2539 : 243) กล่าวว่า การมีผู้นำที่หลากหลาย หลายด้านและหลายคน ย่อมเป็นเครื่องประกัน ความมั่นคงและการพึ่งตนเองของชุมชน การที่ชุมชนไม่พึ่งผู้นำคนใดคนหนึ่งย่อมสามารถตรวจสอบและหาตัวแทนผู้นำคนอื่น ๆ ในกรณี ที่จำเป็นได้

1.2 ความคิดและพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชน ความคิดและพฤติกรรมของสมาชิกจะสะท้อนถึงการสืบทอดด้านปัญญาและระบบความเชื่อของบุคคล มากหรือน้อยเพียงใด จะพิจารณาได้จาก

1.2.1 ทักษะคติ เป็นความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับความเชื่อและคุณค่าในพิธีกรรมต่างๆ เช่น การบวชป่า การป้องกันการอนุรักษ์ป่าและการสู่ขวัญเสาเรือน เป็นต้น

1.2.2 พฤติกรรมในการถือปฏิบัติตามพิธีกรรมหรือความเชื่อจะสังเกตจากจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมในพิธีกรรมหรือความเชื่อทั้งหลาย

2. ด้านการจัดการกลุ่มหรือองค์กรชุมชน กลุ่มหรือองค์กรชุมชนถือเป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน เพราะกลุ่มหรือองค์กร คือ รูปแบบการรวมตัวกันทางสังคมที่ทำให้เกิดพลังอำนาจของชุมชนที่จะต่อรองกับอำนาจรัฐและอำนาจเงิน ตัวบ่งชี้องค์ประกอบที่สำคัญของกลุ่มหรือองค์กรชุมชนจากประสบการณ์ของนักพัฒนาชุมชน ซึ่ง อนุชาติ พวงลำสีและอรทัย อาจอ่ำ (2539 : 246-247) กล่าวว่า ตัวบ่งชี้องค์ประกอบของกลุ่มหรือองค์กร ประกอบด้วย 6 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

2.1 วัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่ม เป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความตึงการร่วมกันของกลุ่มหรือองค์กร การที่จะเรียกเป็นองค์กรชุมชนได้ก็ต่อเมื่อชุมชนมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความรัก มีการกระทำและมีการเรียนรู้ร่วมกัน ระดับขั้นการพัฒนาองค์กร จะมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสถานที่และสถานการณ์ที่ต่างกัน ตัวบ่งชี้วัตถุประสงค์ จะวัดจากระดับขั้นการพัฒนา ดังนี้

2.1.1 กลุ่มผู้สนใจ เป็นกลุ่มเริ่มต้น ซึ่งเกิดจากการรวมตัวเพื่อการพูดคุย ถกเถียงปัญหาร่วมกัน แต่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้

2.1.2 กลุ่มศึกษาเรียนรู้ เป็นกลุ่มที่มีความพยายาม ที่จะแสวงหาความรู้จาก การศึกษาดูงานหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้รู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชนเพื่อการแก้ปัญหา

2.1.3 กลุ่มกิจกรรม เป็นกลุ่มที่มีการลงมือทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งนำความรู้ และประสบการณ์ไปประยุกต์ในการแก้ปัญหาและสามารถสร้างกิจกรรมร่วมกันได้

2.2 ด้านกฎ กติกา กฎ กติกาเป็นข้อปฏิบัติร่วมกันของกลุ่มหรือองค์กร เป็นการ กำหนดพฤติกรรมของสมาชิก เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ กลุ่มที่มีความเข้มแข็ง จะมีการกำหนดกฎ ระเบียบและกติกาเพื่อควบคุมพฤติกรรมสมาชิก ซึ่งกฎกติกาทั้งหลาย จะ มาจากการแสดงความคิดเห็นและตกลงร่วมกันของสมาชิก ตัวบ่งชี้กฎกติกา จะพิจารณาได้ดังนี้

2.2.1 กลุ่มหรือองค์กรชุมชน มีกฎ ระเบียบ กติกา ที่เหมาะสม

2.2.2 กระบวนการออกกฎระเบียบ กติกา มาจากการลงมติร่วมกันของสมาชิก

2.2.3 การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ กติกาของสมาชิก เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

2.3 ด้านสมาชิก สมาชิกเป็นปัจจัยสำคัญของการดำเนินงานของกลุ่มหรือองค์กร ที่เข้มแข็งจะต้องคำนึงถึงจำนวนและคุณภาพของสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพราะนั่นคือ สิ่งสะท้อนถึงความรู้ ความเอาใจใส่ ความพร้อมเพรียงและความรับผิดชอบในหน้าที่ ตัวบ่งชี้สมาชิก พิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้

2.3.1 จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วม

2.3.2 ระดับการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

2.3.3 ลักษณะความหลากหลายของสมาชิก

2.4 ด้านคณะกรรมการกลุ่ม กลุ่มหรือองค์กรจะมีผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็น ทางการ เพื่อเป็นแกนนำในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ กลุ่มที่มีความเข้มแข็งจะมีผู้นำจำนวนมาก และมีความหลากหลาย รูปแบบของการบริหารจัดการที่เป็นคณะกรรมการกลุ่มหรือเครือข่าย องค์กร ดังนั้นบทบาทและพฤติกรรมของคณะกรรมการ จึงเป็นสิ่งสะท้อนถึงศักยภาพ คุณภาพ และประสิทธิภาพของกลุ่มหรือองค์กรของชุมชนนั้น ๆ ตัวบ่งชี้คณะกรรมการกลุ่มจะพิจารณาใน เรื่องต่อไปนี้

2.4.1 สัดส่วนจำนวนคณะกรรมการที่มาร่วมประชุมหรือร่วมกิจกรรมต่อ จำนวนคณะกรรมการทั้งหมด

2.4.2 ความถี่ในการประชุมคณะกรรมการ

2.4.3 ความรวดเร็วในการเรียกประชุมคณะกรรมการเพื่อตอบสนองต่อปัญหา ที่เกิดขึ้นในชุมชน

2.4.4 คุณภาพของการประชุมคณะกรรมการ จะมีการจัดวาระพิจารณาเรื่อง และลงมติที่เหมาะสม

2.4.5 ความโปร่งใสของคณะกรรมการในด้านการเงินและการกระจายผลประโยชน์สำหรับสมาชิก

2.5 ด้านกิจกรรม กิจกรรมถือเป็นกิจกรรมกลุ่มหรือเครือข่ายขององค์กรชุมชนที่มีความเข้มแข็ง เนื่องจากสมาชิกได้นำภูมิปัญญาและการเรียนรู้ไปเปลี่ยนแปลงแนวคิด ให้เป็นรูปธรรม กิจกรรมชุมชนภาคอีสานส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพและเป็นกิจกรรมระดับครอบครัว ส่วนกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีหรือสิ่งแวดล้อมมักจะเป็นกิจกรรมระดับชุมชน ตัวบ่งชี้กิจกรรมจึงพิจารณาจากประเภทของกิจกรรม และมีจิตความดีบนพื้นฐานของกิจกรรมเพราะกิจกรรมอย่างหนึ่งอาจครอบคลุมหลายมิติ ดังนี้

2.5.1 ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ได้แก่ การรวมกลุ่มเพื่อการผลิตการจำหน่าย การบริโภคและการระดมทุนของชุมชน เป็นต้น

2.5.2 ด้านสังคมวัฒนธรรมและประเพณี ได้แก่ การจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ด้อยโอกาส การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้าน

2.5.3 ด้านการจัดทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรสาธารณสุขของชุมชน ได้แก่ การอนุรักษ์ป่า การอนุรักษ์แหล่งน้ำ พื้นฟูสภาพดินและอากาศ การจัดสาธารณสุขมูลฐานและการจัดพื้นที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

2.6 ด้านกองทุนกลุ่ม กองทุนเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินงานของกลุ่มหรือเครือข่ายองค์กร กลุ่มหรือเครือข่ายองค์กรหลายกลุ่มเกิดจากการรวมตัวกันเพื่อการออมทรัพย์ ซึ่งเรียกว่า " กลุ่มออมทรัพย์ " โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกกู้ยืมในดอกเบี้ยต่ำ ซึ่งเป็นการพึ่งตนเองพึ่งกันเองของชุมชน การระดมทุนภายในของกลุ่มจึงเป็นเครื่องสะท้อนถึงศักยภาพและความเข้มแข็งของกลุ่มได้เป็นอย่างดี ประเด็นที่ใช้เป็นตัวบ่งชี้กองทุนกลุ่มพิจารณา ดังนี้

2.6.1 ขนาดของกองทุนที่ระดมจากสมาชิก

2.6.2 ประเภทของกองทุน ซึ่งพิจารณาจากกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ

2.6.3 ความสม่ำเสมอในการออมหรือการฝากเข้ากองทุนของสมาชิก

2.6.4 อัตราการเติบโตของกองทุน

2.6.5 ประเภทของกิจกรรมที่ใช้เงินจากกองทุนไปดำเนินการ

3. กระบวนการเรียนรู้และการขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งเพราะเป็นการยกระดับความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา หาทองเลือกการแก้ปัญหา การตัดสินใจในการแก้ปัญหาและการสรุปทบทวนกระบวนการเรียนรู้จะครอบคลุมถึงการปลูกจิตสำนึก การพัฒนาความรู้และทักษะในการแก้ปัญหาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

อนุชาติ พวงสำลีและอรทัย อาจอ่ำ (2539 : 255 - 256) ได้อ้างถึง อเนก นาตะบุตร ว่า องค์ประกอบที่บ่งบอกถึงกระบวนการเรียนรู้และการขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน อาจแยกได้เป็น 3 ส่วน ดังนี้

3.1 การศึกษาดูงาน เป็นกิจกรรมการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่น และการเรียนรู้ของบุคคล การวัดเชิงปริมาณและคุณภาพของการศึกษาดูงาน พิจารณาได้ดังนี้

3.1.1 จำนวนครั้งของการศึกษาดูงาน

3.1.2 คุณภาพการศึกษาดูงาน

3.1.3 จำนวนผู้เข้าร่วม

3.1.4 การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติหลังการศึกษาดูงาน

3.2 เวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ เป็นเวทีสำหรับสรุปบทเรียน จากการศึกษาดูงาน เวทีวิเคราะห์ปัญหาและเวทีเชื่อมโยงเครือข่าย เป็นต้น ตัวบ่งชี้เวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ พิจารณาได้ ดังนี้

3.2.1 จำนวนครั้งของการจัดเวที

3.2.2 ประเภทของเวทีที่จัด

3.2.3 จำนวนผู้เข้าร่วม

3.2.4 คุณภาพของกระบวนการวิเคราะห์

3.3 การขยายเครือข่ายการเรียนรู้และความร่วมมือ พิจารณาตัวบ่งชี้ ดังนี้

3.3.1 จำนวนสมาชิกและอัตราเพิ่ม ณ ระยะเวลาหนึ่ง

3.3.2 จำนวนองค์กรที่เกี่ยวข้อง

3.3.3 ประเภทของงานและกิจกรรมมีความหลากหลาย

3.3.4 การได้รับการยอมรับจากองค์กรภายนอก

4. ผลกระทบจากการดำเนินงานขององค์กรชุมชนในด้านต่าง ๆ เป็นเครื่องสะท้อนที่ดีประการหนึ่งของความเข้มแข็งของชุมชน การวัดผลกระทบการดำเนินงานจะต้องเชื่อมโยงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและสิ่งแวดล้อม ตัวบ่งชี้ผลกระทบการดำเนินงาน แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ เป็นตัวบ่งชี้ที่มีความสัมพันธ์ในระดับครอบครัวค่อนข้างมาก เช่น รายได้ หนี้สิน รายจ่าย ผลผลิต เป็นต้น สำหรับผลการพัฒนาในระดับกลุ่มหรือเครือข่ายองค์กร พิจารณาได้ดังนี้

4.1.1 จำนวนและขนาดของกองทุนทั้งหมดในชุมชน รวมทั้งอัตราเพิ่มและอัตราลดด้วย

4.1.2 จำนวนหนี้สินรวมของครัวเรือนทั้งหมดในชุมชน รวมทั้งอัตราเพิ่มและอัตราลดด้วย

4.1.3 รายได้รวมและรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนของสมาชิกในชุมชนและ
นอกชุมชน

4.1.4 ช่องว่างรายได้ระหว่างกลุ่มคนรวยและคนจนในชุมชน

4.1.5 จำนวนแรงงานอพยพที่ทำงานนอกชุมชนและกลับเข้ามาในชุมชน

4.1.6 ความหลากหลายของทางเลือกในการประกอบอาชีพ

4.1.7 ผลการดำเนินงานของกลุ่มการผลิต การจำหน่าย การบริโภค

โดยวัดจากผลกำไรหรือขาดทุน

4.2 ด้านสังคมและวัฒนธรรม ตัวบ่งชี้การพัฒนาด้านสังคมและวัฒนธรรมในระดับ
ชุมชน พิจารณาได้ ดังนี้

4.2.1 สัดส่วนจำนวนครัวเรือนที่สมาชิกอพยพย้ายถิ่นออกไปจากชุมชนต่อ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมดในชุมชน

4.2.2 สัดส่วนจำนวนครัวเรือนที่สมาชิกอพยพย้ายถิ่นกลับเข้ามาในชุมชน
ต่อจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในชุมชน

4.2.3 จำนวนผู้ได้รับสวัสดิการชุมชน เช่น ผู้พิการ ผู้สูงอายุ เด็กเล็กและ
ผู้ด้อยโอกาส

4.2.4 อัตราการประกอบอาชีพอาชญากรรมและการเสพยาเสพติด

4.2.5 การปรับใช้และการสืบทอดภูมิปัญญาและความรู้พื้นบ้าน

4.2.6 การอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมและประเพณีพื้นบ้าน

4.2.7 จำนวนและอัตราเพิ่มหรือลดของบุคคลที่สนใจบวชเรียน

4.3 ด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม การอนุรักษ์จะเกิดผล
จะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของกลุ่มบุคคลทุกฝ่าย ตัวบ่งชี้พิจารณาได้ ดังนี้

4.3.1 พื้นที่ป่าในชุมชนเพิ่มขึ้น

4.3.2 แหล่งน้ำสาธารณะมีสภาพดีขึ้น

4.3.3 สภาพดินในชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น

4.3.4 มลภาวะทางอากาศและเสียงในชุมชนลดลง

4.3.5 ชุมชนมีพลังการต่อรองกับรัฐบาล ด้านสิทธิของชุมชนในการจัดการ
ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

ไม่เพียงแต่อนาคต พวงสาส์นและอรรถัย อาจอ่า ที่ได้สังเคราะห์กรอบแนวคิดเกี่ยวกับ
ปัจจัยที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชนเท่านั้น ยังมีตัวบ่งชี้ความเข้มแข็งของชุมชน ของ
บุญยัง หมั่นดี (ม.ป.ป. : 2-3) ที่นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนว่า ความสำเร็จจะเกิด
ขึ้นก็ต่อเมื่อสมาชิกรวมกลุ่มกันด้วยความสมัครใจ มีอุดมการณ์ร่วมกัน มีจุดประสงค์อันเดียวกัน
การที่จะชี้ว่าชุมชนใดมีความเข้มแข็ง จะวัดจากตัวบ่งชี้ความเข้มแข็งของชุมชน ดังนี้

1. สมาชิกในชุมชนมีอยู่มีกินอย่างพอเพียง สามารถเลี้ยงครอบครัวได้ ซึ่งการที่จะมีอยู่มีกินอย่างพอเพียงนั้นต้องมีอาชีพ จึงจะสามารถตอบสนองความต้องการทางด้านอาหารที่อยู่อาศัย เสื้อผ้าและยารักษาโรคได้

2. สมาชิกในชุมชนต้องมีความสามัคคีกัน ไม่มีความขัดแย้ง อิจฉาริษยากัน เข้าใจบทบาท หน้าที่ของผู้นำและผู้ตาม

3. การรวมกลุ่มของสมาชิก เป็นองค์กรชาวบ้านหรือเครือข่ายองค์กรของประชาชน การรวมกลุ่มนี้ควรเกิดจากปัญหา ความต้องการของสมาชิกและสมาชิกกลุ่มควรมีปัญหาเหมือนกัน มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกัน

4. สมาชิกในชุมชน มีการแลกเปลี่ยนความคิด โดยการพูดคุย และการประชุมกลุ่ม องค์กรที่ไม่เป็นทางการและเป็นทางการ เพื่อความโปร่งใสในการดำเนินงานของคณะกรรมการ

5. สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์ มีคุณธรรม ไม่เอาัดเอาเปรียบ โดยเฉพาะถ้าเป็นผู้นำแล้วไม่ว่าจะเป็นผู้นำทางการหรือไม่ทางการ ต้องมีความซื่อสัตย์ให้สมาชิกในชุมชนมีความเชื่อถือ จึงจะช่วยให้การดำเนินการต่างๆ ประสบผลสำเร็จ

6. การยกย่องคนดี ช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชราและผู้พิการ ที่ควรให้ความช่วยเหลือ นอกจากนี้ บุญยัง หมั่นติ (ม.ป.ป. : 5) ยังศึกษาต่อไปว่า ตัวบ่งชี้ความเข้มแข็งของชุมชนเฉพาะชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง (อีสานใต้) ประกอบด้วย

1. สมาชิกในชุมชนมีอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้
2. สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี
3. ชุมชนเกิดการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน
4. ชุมชนมีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกเป็นประจำ
5. สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์
6. ชุมชนมีการยกย่องคนทำความดี
7. ชุมชนมีการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส เช่น คนพิการ คนชราและเยาวชนเด็ก
8. สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
9. สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้อยู่เสมอ
10. ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นรักใคร่ปรองดองกัน
11. ผู้นำทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในชุมชน มีคุณธรรมและจริยธรรม
12. ชุมชนสามารถแก้ปัญหาในชุมชนด้วยตนเอง

สรุปได้ว่า องค์กรประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชนดังกล่าว ได้ชี้ให้เห็นประเด็นที่หลากหลายที่บ่งบอกถึงคุณภาพชีวิตของสังคมหรือสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน ถ้าชุมชนมีคุณลักษณะดังกล่าวย่อมแสดงถึงความเข้มแข็งของชุมชนนั้น ๆ ด้วย

สำหรับการศึกษาคั้งนี้ ผู้ศึกษาได้สังเคราะห์องค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดเป็นกรอบการศึกษาไว้ 4 คุณลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

1. คุณลักษณะด้านสังคม ได้แก่ การมีโครงสร้างการบริหารจัดการ การปฏิบัติตามกฎกติกา แนวทางการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก การทำงานที่มีความโปร่งใสและความใฝ่รู้ใฝ่เรียน
2. คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ ความหลากหลายอาชีพ จำนวนสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมและอาชีพ รายได้สมาชิก ระบบการจัดการกองทุนหมุนเวียนและความสามารถพึ่งตนเอง
3. คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณี ได้แก่ การร่วมแรงร่วมใจ การอนุรักษ์พิธีกรรม กิจกรรมสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัดและโรงเรียน ความกตัญญูกตเวทิตาต่อผู้มีพระคุณ
4. คุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรดินที่คุ้มค่ารักษาให้เกิดความสมบูรณ์ การใช้ทรัพยากรน้ำที่คุ้มค่ามีน้ำสะอาดและพอเพียงและการใช้ทรัพยากรป่าไม้ที่คุ้มค่ารักษาให้เกิดความสมบูรณ์

งานวิจัยที่เกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน

การศึกษางานวิจัยเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์หัวข้อการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเรื่องชีวิตความเข้มแข็งของชุมชนพบว่า เอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาเฉพาะเรื่องดังกล่าวมีน้อย ส่วนใหญ่จะพบในลักษณะที่เป็นประเด็นย่อยของหัวข้อเอกสารและงานวิจัยที่ใกล้เคียง ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้เลือกประเด็นที่เห็นว่า มีความสอดคล้องและสามารถนำมาสนับสนุนความมุ่งหมายของงานวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

1. งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยภายในประเทศที่นำมาเสนอในที่นี้ ได้ศึกษาจากช่วง เริ่มวิกฤตเศรษฐกิจ ตั้งแต่ พ.ศ. 2537-2539 และช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ ตั้งแต่ พ.ศ. 2540-2543 จากการศึกษางานวิจัยภายในประเทศทั้ง 2 ช่วง พบว่า มีงานวิจัยที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัยอยู่หลายประเด็น ประเด็นสำคัญที่ผู้ศึกษาได้สังเคราะห์และนำเสนอในที่นี้มี 3 ประเด็น ดังนี้

- 1.1 ปัจจัยที่เกี่ยวกับการขยายเครือข่ายองค์กร เป็นประเด็นหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน องค์กรใดที่สามารถขยายเครือข่ายได้ แสดงว่าองค์กรนั้น มีความเข้มแข็งซึ่ง อเนก นาคะบุตร (2537 : 96 ; อ่างถึงโน ปารีชาติ วลัยเสถียรและคณะ. 2543 : 338) ได้ศึกษาพบว่า หลังชุมชนที่จะขยายเครือข่ายองค์กรต้องประกอบด้วย

1. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประสานกับกระแสการเปลี่ยนแปลง
2. เครือข่ายสำนึกในท้องถิ่น และตระหนักในการปกป้อง
3. เครือข่ายประสานเชื่อมโยงกับองค์กรระดับกลาง

การศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ จารีรัตน์ ปรกแก้วและคณะ (2539 : 74) ที่ได้ศึกษาเรื่อง " ความเข้มแข็งของชุมชน : เรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นบุรีรัมย์เกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน ผลการศึกษาพบว่าจุดเริ่มต้นของกลุ่มหรือเครือข่ายเกิดจากปราชญ์ชาวบ้านริเริ่มดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาวิกฤตการณ์ของท้องถิ่น ต่อมาเมืองค์กรภายนอกมาประสาน จึงเกิดเครือข่ายองค์กรชุมชน ใช้หลักการพึ่งตนเอง พึ่งพาอาศัยกัน ทำเพื่อถิ่นเพื่ออยู่ แทนการทำเพื่อขายเพื่อรวย มีการปรับวิธีคิดและมโนทัศน์สู่ความเข้มแข็งของชุมชน ดังนี้

1. การนำมิติเชิงวัฒนธรรมมาผสมผสานในการทำกิจกรรม
2. มีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหา
3. มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้จากทฤษฎีวิเคราะห์ปัญหา
4. มีการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มสมาชิกมากขึ้น
5. ผู้นำชุมชนได้รับการยอมรับจากสมาชิกและชุมชน
6. สมาชิกได้รับผลประโยชน์อย่างยุติธรรม
7. มีการสนับสนุนจากภายนอกทั้งด้านเงินทุนและทรัพยากรต่างๆ
8. มีกิจกรรมหลากหลายและมีจำนวนองค์กรเกี่ยวข้องมากขึ้น

1.2 ปัจจัยที่เกี่ยวกับศักยภาพขององค์กร เป็นประเด็นหนึ่งเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งองค์กรที่มีความเข้มแข็งจะมีศักยภาพขององค์กรสูง ศักยภาพองค์กรที่ งามเนตร จรัสสูงเนิน (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึงเครือข่ายองค์กรชุมชนเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำ : กรณีศึกษาองค์กรชุมชนเครือข่ายลุ่มแม่น้ำราก-แม่เลา ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ศักยภาพขององค์กรชุมชนมีความเข้มแข็ง คือ

1. การพัฒนาภูมิปัญญาของชุมชน ขึ้นมาเป็นพลังปัญญา โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นองค์ความรู้ด้านจิตสำนึกรับผิดชอบและองค์ความรู้ด้านการบริหารการจัดการ
2. การผนึกกำลังของชุมชน ที่มีผู้นำองค์กรที่มีความรู้ ความสามารถในการสร้างความเชื่อถือขึ้นมาเป็นพลังชุมชน ที่ผสมเข้ากับพลังปัญญา
3. พลังของทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่าไม้ ที่ยังอยู่อย่างสมบูรณ์

สำหรับรูปแบบขององค์กรก็เป็นอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลต่อศักยภาพขององค์กรที่ สมพันธ์ เตชะอธิกและคณะ (2540 : 97-113) ศึกษาพบว่า รูปแบบองค์กรของชาวบ้านอีสานจำนวน 9 องค์กร ส่วนใหญ่เป็นองค์กรที่มุ่งแก้ปัญหาเศรษฐกิจพื้นฐานให้แก่ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆ และการศึกษาพบประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ประเภทขององค์กร แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ องค์กรระดับหมู่บ้าน องค์กรระดับตำบล และองค์กรระดับจังหวัด เป็นต้น
 2. สถานภาพองค์กร มีทั้งจดทะเบียนและไม่จดทะเบียน
 3. กิจกรรมพัฒนา ประกอบด้วยอาสาสมัครเกษตรกรรม อาชีพธุรกิจชุมชน การพัฒนาศักยภาพผู้นำการรวมกลุ่มเพื่อกำกับปัญหาพื้นฐานการประยุกต์วัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ
 4. การจัดตั้งองค์กร แบ่งเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ รัฐจัดตั้ง รัฐบาลองค์กรพัฒนา เอก-ชนจัดตั้ง องค์กรพัฒนาเอกชนร่วมกับท้องถิ่นจัดตั้ง เป็นต้น
 5. สภาพปัญหา พบปัญหาหลัก 5 ปัญหา คือ
 - 5.1 ปัญหาผู้นำ ได้แก่ การขาดแคลนผู้นำ ผู้นำขาดความน่าเชื่อถือ ผู้นำขาดความรู้
 - 5.2 ปัญหาจากสมาชิก ได้แก่ สมาชิกไม่มีส่วนร่วมและมีความหลากหลาย
 - 5.3 ปัญหาจากกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมไม่สอดคล้องกับพื้นที่ กิจกรรมไม่สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจได้
 - 5.4 ปัญหาการบริหารจัดการ ได้แก่ การจัดท้าวบัญชี การจัดทำรายงาน การบันทึกการประชุม
 - 5.5 ปัญหาเรื่องเงินทุน ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากภายนอกและการระดมทุนภายในไม่เพียงพอ
 - 5.6 จุดเด่นขององค์กรชาวบ้าน ทั้ง 9 องค์กร มีจุดเด่นที่คล้ายกัน คือ
 - 5.6.1 มีผู้นำที่มีความรู้
 - 5.6.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
 - 5.6.3 มีกิจกรรมที่แก้ปัญหาได้จริงและสอดคล้องกับพื้นที่
 - 5.6.4 มีกิจกรรมธุรกิจชุมชนในการสร้างรายได้
 - 5.6.5 เป็นพื้นที่ดูงานและขยายผลสู่องค์กรอื่นๆ
- นอกจากนี้ สมพันธ์ เตชะคติภ (2541 : 71 - 80) ยังได้ศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาคมตำบล ใน 10 จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อหารูปแบบการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่าพันธกิจสำคัญ 3 ประการที่หน่วยปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องดำเนินการ คือ
1. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองของประชาชน
 2. การบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่จำเป็นแก่ประชาชน
 3. การพัฒนาเศรษฐกิจของสังคมและท้องถิ่น

พันธกิจทั้ง 3 ประการ จำเป็นต้องอาศัยบุคคลและคณะบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารเพื่อเข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารโดยเฉพาะสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) ประชาคมตำบลจะเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเชื่อมโยงเครือข่ายองค์กรทางสังคมที่เป็นทางการ เช่น สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล เข้ากับองค์กรที่ไม่เป็นทางการ เช่น กลุ่มชาวนา กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชนเด็ก และกลุ่มอาชีพต่างๆ เป็นต้น

สำหรับการพัฒนาศักยภาพขององค์กรเพื่อให้องค์กรสามารถขยายเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง ธีระพงษ์ แก้วหาพงษ์ (2543 : 50-52) กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญในการพิจารณาการพัฒนาศักยภาพขององค์กรชาวบ้าน มีสาระสำคัญดังนี้

1. อุทิศการณ์ร่วม จะเป็นแรงจูงใจให้ชุมชนสามารถจัดการกับปัญหาได้อย่างเข้มแข็งและเป็นจุดแข็งหนึ่งของชุมชน

2. ศักยภาพในการริเริ่มโครงการ องค์กรชาวบ้านในหลายพื้นที่ สามารถรวมตัวกันโดยใช้โครงการในการแก้ไขปัญหาและพัฒนา สามารถบูรณาการประสบการณ์เพื่อใช้ในกิจกรรมของโครงการ

3. ศักยภาพในการบริหารจัดการองค์กรชาวบ้านหลายกลุ่มหลายองค์กร สามารถแบ่งบทบาทหน้าที่และจัดการ ด้านคน เงินและกิจกรรม รวมทั้งการกระจายผลประโยชน์สู่สมาชิกได้อย่างทั่วถึง

4. ศักยภาพในการระดมทุน มีการระดมทุนภายในชุมชนด้วยรูปแบบต่างๆ เช่น การลงหุ้น การเก็บเงินสมาชิก การทอดผ้าป่า เป็นต้น และการระดมทุนจากภายนอก เช่น การกู้ยืมเงิน การประสานโครงการพัฒนา การประสานงบประมาณจากภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชนและแหล่งทุนธุรกิจต่างๆ เป็นต้น

5. ศักยภาพในการต่อรองทางการเมืองการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายองค์กรชาวบ้าน ทำให้เกิดอำนาจการต่อรองทางการเมือง ซึ่งการต่อรองทางการเมืองจะทำให้ชาวบ้านลดความกลัวและกล้าที่จะแสดงออกต่อผู้มีอำนาจหรือกลุ่มทุนมากขึ้น

6. ศักยภาพของผู้เฝ้าชาวบ้าน ถือว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างสูง ผู้นำเหล่านี้อาจประกอบด้วย ผู้นำด้านความคิด ผู้นำด้านศีลธรรม ผู้นำด้านอาชีพ ซึ่งผู้นำสามารถประยุกต์งานและประสานงานกับองค์กรต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชนได้

1.3 ปัจจัยที่เกี่ยวกับธุรกิจชุมชน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรอย่างมากเช่นกัน จากการศึกษาธุรกิจชุมชน : กรณีกลุ่มผู้ผลิตหน่อไม้ฝรั่ง ศูนย์ซื้อขายบึงวิชัย อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ของ นรี อินทร์รักษ์ (2542 : บทคัดย่อ) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานที่สามารถทำให้กลุ่มดำรงอยู่ได้ เรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้

1. มีตลาดรองรับผลผลิต
2. สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์
3. มืองค์กรของรัฐให้ความดูแลและแนะนำอย่างใกล้ชิด
4. ความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
5. สมาชิกพอใจในผลประโยชน์ที่ได้รับ
6. คณะกรรมการบริหารกลุ่มปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่
7. สมาชิกกลุ่มไว้ใจกัน
8. สามารถหาสินเชื่อให้สมาชิกได้

อีกด้านหนึ่งนั้น ณรงค์ เพชรประเสริฐ (2542 : 124-136) ได้ศึกษาพบว่า ปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของธุรกิจชุมชน ประกอบด้วย 9 ปัจจัย คือ

1. การเงิน สามารถพึ่งตนเองด้านการเงิน โดยใช้ทุนของตนเอง เพราะไม่ต้องมีการดอกเบี้ย สามารถดำเนินการได้อิสระและควบคุมกองทุนได้
2. การตลาด มีตลาดภายในและภายนอกชุมชนที่แน่นอนและเพียงพอต่อการดำเนินธุรกิจชุมชน
3. การผลิต ต้องมีความพร้อมด้านทรัพยากรที่เป็นวัตถุดิบ ด้านภูมิปัญญาที่เป็นความรู้ ความสามารถที่จะแปรรูปปัจจัยการผลิตให้เป็นผลผลิต
4. การบริหารจัดการ ได้แก่ ระบบการเงิน ระบบงานและระบบบุคลากร ระบบการเงินเริ่มที่ความสามารถระดมและสะสมทุน การบริหารการใช้จ่าย ระบบงาน โดยทั่วไปธุรกิจชุมชนมักมีระบบงานที่ไม่ชัดเจน ดังนั้นปัจจัยสำคัญจึงขึ้นอยู่กับ ความสามารถของผู้นำที่จะวางแผนการดำเนินงาน ควบคุมและประเมินผล ระบบบุคลากร ใช้ระบบการให้ทุนให้โทษตามระบบวัฒนธรรม ซึ่งบุคลากรจะมีคุณภาพมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับสัจจะ คุณธรรม ความสามารถและความเสียสละของบุคลากรเป็นหลัก
5. ผู้นำ ปัญหา คือ ชาวบ้านโดยทั่วไปมักขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ส่วนใหญ่จะพอใจเป็นผู้ตามและไม่ยอมรับผู้ที่คิดหรือทำสิ่งที่แตกต่าง ดังนั้นบุคคลที่เป็นผู้นำโดยธรรมชาติ จึงต้องอดทน ฝ่าฝืนอุปสรรคสร้างการยอมรับจากชาวบ้านให้ได้
6. แรงงาน ธุรกิจชุมชนโดยมากหากเป็นการ "จ้างงาน" ความสัมพันธ์ทางการผลิตเป็นลักษณะผู้ว่าจ้างกับผู้รับจ้าง โดยผู้ว่าจ้างจะควบคุมระดับการผลิตตามปริมาณ และคุณภาพที่กำหนด ขณะที่ผู้รับจ้างจะเป็นผู้รับเหมาช่วงการผลิตได้เพียงค่าตอบแทน จากการทำการผลิต ความสัมพันธ์ส่วนใหญ่ของธุรกิจชุมชน คือ การทำงานอิสระ (self-employed) และปัจจัยธุรกิจชุมชนที่กำลังประสบและเป็นวิกฤต คือ การขาดแคลนแรงงานคุณภาพ

7. การมีส่วนร่วมของสมาชิก ดำรงอยู่และเติบโตจากวัตถุประสงค์ของสมาชิก การมีส่วนร่วมในลักษณะเชิงรุก (Pro active) โดยเริ่มตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมมือกระทำ จึงทำให้ธุรกิจชุมชนดำรงอยู่และเติบโตต่อไป

8. ระเบียบข้อบังคับของชุมชน บังคับใช้ต้องการความเห็นชอบและข้อตกลงจากสมาชิก เพื่อความเหมาะสมและป้องกันความเสียหาย เป็นปัจจัยที่พึงระมัดระวังและป้องกันล่วงหน้า

9. ปฏิสัมพันธ์กับภายนอก เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจชุมชนกับภายนอก ประกอบด้วย หน่วยราชการ สถาบันการศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชนและภาคธุรกิจเอกชน มีทั้งทางบวก คือ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานความร่วมมือเพื่อส่งเสริมและสร้างสรรค์ความสำเร็จ ขณะที่ทางลบ คือ การระมัดระวัง เรียนรู้และต้อรอง เพื่อป้องกันผลด้านลบ เช่น การเอารัศเอาเปรียบจากภายนอกที่อาจเกิดขึ้น

2. งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยต่างประเทศ เกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งนั้น พบว่ามีโอกาสเกิดเนื่องจากความเข้มแข็งของชุมชนเป็นเรื่องใหม่และมักจะพบในประเทศที่กำลังพัฒนาหรือประเทศที่ประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามผู้ศึกษาได้พยายามที่จะศึกษางานวิจัยต่างประเทศที่เห็นว่าจะประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย ดังนี้

2.1 กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาชุมชนศักยภาพ อิทธิพลที่มีผลต่อกระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งส่วนหนึ่ง คือ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่ง ริชาร์ด เสนาค่า (2540 : 8-18) ได้อ้างถึง แมทิวส์ ว่า เกณฑ์ที่ใช้ในการวัดกระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของประชาสังคมอีกส่วนหนึ่ง คือ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เพราะกระบวนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างคนในชุมชนและสาธารณะทำให้รู้ในสิ่งที่ไม่รู้ซึ่งไม่อาจรู้ได้โดยลำพัง

2.2 ความสำเร็จของการทำงานเครือข่าย เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง องค์กรใดที่สามารถจัดหาหรือสร้างปัจจัยความสำเร็จได้มาก องค์กรนั้นย่อมมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น ซึ่ง อีเบอร์เฮอर्ट (Eberherd, 1994 ; อ้างถึงใน นฤมล นิราทร. 2542 : 17-20) ได้ศึกษาเรื่อง ความสำเร็จของการทำงานขององค์กรเครือข่าย พบว่า ความสำเร็จของการทำงานขององค์กรเครือข่ายจะต้องอาศัยปัจจัย ดังต่อไปนี้

1. มีพันธะสัญญาที่หนักแน่นระหว่างกัน
2. มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา
3. มีการเสริมพลังการทำงาน
4. มีค่านิยมร่วมกัน
5. มีภาวะผู้นำ

ทำนองเดียวกัน สตาร์กี (Starkey. 1997 ; อ้างถึงใน ชนิษฐา กาญจนรังษิณนท์. 2542 : 18) ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพจะต้องประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. ต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน โดยให้สมาชิก เป็นผู้กำหนดและสามารถปรับวัตถุประสงค์ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์
2. กิจกรรมที่ชัดเจนน่าสนใจและเป็นประโยชน์กับสมาชิก
3. กลุ่มหรือบุคคลที่เป็นแกนต้องมองความสำเร็จของเครือข่าย ในเป้าหมายสำคัญ ของชีวิตและอาชีพและมีการติดต่อกับสมาชิกเสมอ พร้อมทั้งตรวจสอบความก้าวหน้าของเครือข่ายและความสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก
4. เปิดโอกาสให้มีการเปลี่ยนผู้นำกลุ่มเครือข่ายขึ้นมาใหม่อย่างต่อเนื่อง
5. หลีกเลี่ยงการรวมศูนย์อำนาจ จัดสรรหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับสมาชิก
6. สร้างความรู้สึกการเป็นเจ้าของและความผูกพันที่เหนียวแน่นต่อเครือข่าย
7. จัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ คาดคะเนและวางแผนวงเงินในการทำกิจกรรมและต้องให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมและรับรู้การจัดการเกี่ยวกับเงินอุดหนุน
8. การหาเลี้ยงตนเอง
9. สถานภาพที่ถูกต้องตามกฎหมาย
10. การติดต่อการประเมินผล
11. การจัดการเครือข่าย
12. การมีส่วนร่วมและวิผลประโยชน์ตอบแทน

สรุปได้ว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่นำมาเสนอ ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนมีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 และมีการศึกษามากขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2540 การที่ได้รับความสนใจมากอาจสืบเนื่องจากการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศ ประกอบกับนโยบายของรัฐด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จึงทำให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรชุมชน ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในหลายรูปแบบ เมื่อวิเคราะห์เนื้อหาสาระของการศึกษางานวิจัยตามที่น่าสนนนั้นพบว่า ส่วนใหญ่จะศึกษาถึงปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรว่าประกอบด้วยปัจจัยอะไรและการที่จะนำปัจจัยทั้งหลายไปเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจะให้กระบวนการอย่างไร

รวมสรุปทั้งการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่ผู้ศึกษาได้นำเสนอในหัวข้อ ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน แสดงให้เห็นว่าแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่ได้นำมาอ้างอิงบ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามว่ามีผลต่อกันแต่จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและการเสริมสร้างความเข้มแข็ง

ของแต่ละชุมชนของชุมชนนั้นๆ ดังที่ได้แสดงให้เห็นตามกรอบความคิดในการศึกษา ดังนี้

สรุปกรอบความคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง : กรณีศึกษาเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ ครั้งนี้ เพื่อให้ผลการศึกษา ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ผู้ศึกษาจึงได้กำหนดแหล่งข้อมูลและกรอบการศึกษา โดยกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยกำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรที่ศึกษา ดังต่อไปนี้

1. ประชากร หมายถึง ผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน จำนวน 887 คน (ที่มา : ทะเบียนสมาชิกเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน, 2545) และเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ จำนวน 2,312 คน (ที่มา : ทะเบียนสมาชิกเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์, 2545) รวมประชากร จำนวน 3,199 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง กลุ่มประชากรที่ใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และแบบโควตา (Quota Sampling) โดยมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ เป็นเครือข่ายองค์กรชาวบ้านที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่น้อยกว่า 5 ปีติดต่อกัน มีการทำกิจกรรมที่หลากหลายซึ่งนำไปสู่การพึ่งตนเองและเกิดประชาคมในระดับหมู่บ้าน มีประธานพร้อมคณะกรรมการบริหารอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 3 ปี จากเกณฑ์ดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงได้เลือกศึกษาประชากรจากเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตรและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชนบ้านม่วงหวาน - โลกเจริญ ดังนี้
 - 2.1 ผู้นำและคณะกรรมการเครือข่าย ประกอบด้วยผู้นำและคณะกรรมการเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร ตำบลหัวฝาย กิ่งอำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 13 คน และผู้นำเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชน บ้านม่วงหวาน - โลกเจริญ ตำบลจันทุม อำเภอพลับพลาย จังหวัดบุรีรัมย์

จำนวน 13 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเลือกมาทั้งหมด รวมผู้นำและคณะกรรมการ
เครือข่าย จำนวน 26 คน

2.2 สมาชิกเครือข่าย ประกอบด้วย สมาชิกเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน
กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร ตำบลหัวฝาย กิ่งอำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์และเครือข่ายชมรม
พัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชน บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ ตำบลจันทุม
อำเภอพลับพลาย จังหวัดบุรีรัมย์ ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบโควตา โดยใช้เกณฑ์กำหนดขนาด
กลุ่มตัวอย่าง คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่างหลัก 100 คน ใช้โควตาร้อยละ 15-30 กลุ่มตัวอย่างหลัก
1,000 คน ใช้โควตาร้อยละ 10-15 กลุ่มตัวอย่างหลัก 10,000 คน ใช้โควตาร้อยละ 5-10
(ยุทธ โกววรรณ. 2544 : 54) ดังนี้

2.2.1 สมาชิกเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน ประกอบด้วยกลุ่มชุมชนอีสาน
การเกษตร ตำบลหัวฝาย กิ่งอำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี นายคำเตื่อง ภาณี เป็นผู้นำ
กลุ่ม จำนวนสมาชิก 140 คน ใช้โควตาร้อยละ 30 รวมสมาชิกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 42 คน

2.2.2 สมาชิกเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ ประกอบด้วยกลุ่มออมทรัพย์
และเศรษฐกิจชุมชนบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ ตำบลจันทุม อำเภอ พลับพลาย จังหวัดบุรีรัมย์
โดยมีนายทองคำ แจ่มใส เป็นผู้นำกลุ่ม จำนวนสมาชิกประมาณ 245 คน ใช้โควตา ร้อยละ 30
รวมสมาชิกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 74 คน รวมสมาชิกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 116 คน

รายละเอียดของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนทั้งหมด	เกณฑ์การสุ่ม	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
ประชากร	1. ผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน 2. ผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์	887 คน 2,312 คน	-	-
กลุ่มตัวอย่าง	1. ผู้นำและคณะกรรมการกลุ่มหรือเครือข่าย 1.1 กลุ่มหรือเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร ตำบลหัวฝ้าย กิ่งอำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยสุ่มมาทั้งหมด 1.2 กลุ่มหรือเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชน บ้านม่วงหวาน -โคกเจริญ ตำบลจันตุ้ม อำเภอพลับพลายชัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยสุ่มมาทั้งหมด รวมผู้นำและคณะกรรมการ 2. สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย 2.1 โรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร ตำบลหัวฝ้าย กิ่งอำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ 2.2 ชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์กลุ่มออมทรัพย์และ เศรษฐกิจชุมชน บ้านม่วงหวาน - โคกเจริญ ตำบล จันตุ้ม อำเภอพลับพลายชัย จังหวัดบุรีรัมย์ รวมสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย 1. รวมกลุ่มตัวอย่างเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร 2. รวมกลุ่มตัวอย่างเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจบ้านม่วงหวาน - โคก เจริญ	13 คน 13 คน 26 คน 140 คน 245 คน 385 คน - -	100% 100% 100% 30 % 30% 30% - -	13 คน 13 คน 26 คน 42 คน 74 คน 116 คน 55 คน 87 คน
รวมกลุ่มตัวอย่าง	ผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย	-	-	142 คน

3. ตัวแปรศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ประกอบด้วย

3.1.1 พื้นฐานทางสังคม ได้แก่ การมีความสัมพันธ์ การมีความสามัคคี การมีกฎกติกา การมีการศึกษาและการมีสุขภาพพลานามัย

3.1.2 ผู้นำและปราชญ์ท้องถิ่น ได้แก่ การมีความรู้ความสามารถ การมีคุณธรรมจริยธรรม การมีระบบสรรหาผู้นำที่มีความโปร่งใส การวางแผนและการจัดทำโครงการ

3.1.3 การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก ได้แก่ การสนับสนุนด้านงบประมาณ การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ การสนับสนุนด้านศูนย์การเรียนรู้และการสนับสนุนองค์ความรู้ด้านต่างๆ

3.1.4 การมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ กระบวนการวางแผนงานโครงการ การกำหนดบทบาทหน้าที่ การสร้างรูปแบบการเรียนรู้

3.1.5 วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ การจัดเวทีประชาคม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มความรู้ ทักษะและประสบการณ์ กระบวนการเรียนรู้เพื่อการเพิ่มศักยภาพ การเสริมสร้างภาวะผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น องค์กรกับทหารให้ความรู้เพื่อการดำเนินชีวิตและกิจกรรมกลุ่ม

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ยงค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย

3.2.1 คุณลักษณะด้านสังคม ได้แก่ การมีโครงสร้างการบริหารจัดการ การปฏิบัติตามกฎกติกา แนวทางการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก การทำงานที่มีความโปร่งใสและความใฝ่รู้ใฝ่เรียน

3.2.2 คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ ความหลากหลายอาชีพ จำนวนสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมและอาชีพ รายได้สมาชิก ระบบการจัดการกองทุนหมุนเวียนและความสามารถพึ่งตนเอง

3.2.3 คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณี ได้แก่ การร่วมแรงร่วมใจ การอนุรักษ์พิธีกรรม กิจกรรมสัมพันธ์ระหว่างบ้านวัดและโรงเรียน ความกตัญญูกตเวทิตาต่อผู้มีพระคุณ

3.2.4 คุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรดินที่คุ้มค่ารักษาให้เกิดความสมบูรณ์ การใช้ทรัพยากรน้ำที่คุ้มค่าน้ำสะอาดและพอเพียง การใช้ทรัพยากรป่าไม้ที่คุ้มค่ารักษาให้เกิดความสมบูรณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งวิธีการเก็บเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม (Interview Schedule) ซึ่งแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็นตอนๆ ดังนี้

1.1 ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานะภาพของ ผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกเครือข่าย ลักษณะแบบสัมภาษณ์ เป็นแบบเลือกตอบ จากคำตอบที่กำหนดให้ และให้ทำเครื่องหมาย (✓) ในช่องว่างที่กำหนดให้ ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ การเป็นสมาชิก ระดับการศึกษา อาชีพและตำแหน่งในกลุ่มหรือเครือข่าย

ลักษณะแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 1 เป็นแบบคำถามปลายปิด (Closed form Questionnaire) แบบเลือกคำตอบเดียว

ตัวอย่าง การตอบแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานะภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานะภาพของผู้ตอบ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่ตรงกับความจริงของท่าน

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ

น้อยกว่า 20 ปี

21 - 30 ปี

31 - 40 ปี

41 - 50 ปี

51 - 60 ปี

60 ปีขึ้นไป

ความหมายของคำตอบ

ข้อ 1 หมายถึง ผู้ตอบเป็นเพศชาย

ข้อ 2 หมายถึง ผู้ตอบมีอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี

1.2 ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ประเมินความคิดเห็นของผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกเครือข่ายเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง คำถามนี้จะครอบคลุมเรื่อง พื้นฐานทางสังคม ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก การมีส่วนร่วมของชุมชนและวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ลักษณะแบบสัมภาษณ์ตอนที่ 2 เป็นแบบคำถามปลายปิด (Closed Form Questionnaire) ตามเกณฑ์การประเมินแบบมาตรฐานบันได 5 ขั้น (Sequential Standard Scale : 3S) (จุมพล วิเชียรศิลป์, 2545 : 217-223)

ตัวอย่าง การตอบแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งภายในกลุ่มหรือเครือข่ายของท่านว่าอยู่ในเกณฑ์การประเมินข้อใดและให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในหลักฐานการปฏิบัติของ **มี** หรือ **ไม่มี**

องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยเกี่ยวกับทุนพื้นฐานทางสังคม

ที่	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	หลักฐานการปฏิบัติ		ผลการประเมิน
			มี	ไม่มี	
1	การมีความสัมพันธ์ คือ การติดตาม ทุกข์สุขกันของ สมาชิกเครือข่าย ในระดับ ต่าง ๆ	1. สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายมีการไต่ถามทุกข์สุขกัน ภายในครอบครัว 2. ข้อ1+มีการไต่ถามทุกข์สุขกันระหว่างครอบครัว 3. ข้อ2+มีการไต่ถามทุกข์สุขกันภายในกลุ่ม 4. ข้อ3+มีการไต่ถามทุกข์สุขกันระหว่างกลุ่ม 5. ข้อ4+มีการไต่ถามทุกข์สุขกันภายในเครือข่าย	✓ ✓ ✓	 ✓	3

ความหมายของคำตอบ ผู้ตอบได้ประเมินการมีความสัมพันธ์ ภายในกลุ่มหรือเครือข่ายโดยพิจารณาว่า **มี** ในข้อที่ 1, 2 และ3 **ไม่มี** ในข้อที่ 4 และ5 ผลการประเมินอยู่ในระดับหมายเลข 3 แสดงว่า สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายมีการไต่ถามทุกข์สุขกันตั้งแต่ระดับครอบครัวระหว่างครอบครัวและภายในกลุ่ม แต่ไม่มีการไต่ถามทุกข์สุขกันในระดับระหว่างกลุ่มและภายในเครือข่าย

1.3 ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์ ประเมินความคิดเห็นของผู้เฝ้า คณะกรรมการและสมาชิกเครือข่ายเกี่ยวกับปัจจัยที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งได้แก่

1. คุณลักษณะด้านสังคม
2. คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและสังคม
3. คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณี
4. คุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ลักษณะแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 3 เป็นแบบคำถามปลายปิด (Closed Form Questionnaire) ตามเกณฑ์การประเมินแบบมาตรฐานบันได 5 ขั้น

ตัวอย่าง แบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 3 การประเมินผลความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์ ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาปัจจัยที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งภายในกลุ่มหรือเครือข่ายของท่านว่าอยู่ในเกณฑ์การประเมินข้อใดและให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในหลักฐานการปฏิบัติข้อ มี หรือ ไม่มี

องค์ประกอบที่ 1 คุณลักษณะด้านสังคม

ที่	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	หลักฐานการปฏิบัติ		ผลการประเมิน
			มี	ไม่มี	
27	การมีโครงสร้างการบริหารจัดการ คือ ภารกิจกลุ่มหรือเครือข่ายมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจน	1. กลุ่มหรือเครือข่ายมีโครงสร้างการบริหารจัดการแต่ไม่เป็นสายลักษณะอักษร	✓		4
		2. กลุ่มหรือเครือข่ายมีโครงสร้างการบริหารจัดการเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน	✓		
		3. ข้อ 2 + มีสำนักงานกลุ่มหรือเครือข่ายชั่วคราวเพื่อเป็นศูนย์ประสานงานและประชุม อย่างน้อย 1 แห่ง	✓		
		4. ข้อ 3 + มีระบบการจัดสำนักงาน เช่น โต๊ะทำงาน ตู้เอกสาร แฟ้มเอกสาร หลักฐานบัญชี ทะเบียนสมาชิก เป็นต้น	✓		
		5. ข้อ 4 + สามารถเป็นต้นแบบการจัดการโครงสร้างการบริหารจัดการแก่เครือข่ายอื่นๆ นำไปประยุกต์ใช้ได้		✓	

ความหมายของคำตอบ ผู้ตอบได้ประเมิน การมีโครงสร้างการบริหารจัดการ โดยพิจารณาว่า มี หลักฐานการปฏิบัติ ในข้อที่ 1, 2, 3 และ 4 ไม่มี ในข้อที่ 5 แสดงผลการประเมินอยู่ในระดับหมายเลข 4 แสดงว่า กลุ่มหรือเครือข่ายมีโครงสร้างการบริหารจัดการเป็นหลายลักษณะอักษรที่ชัดเจน มีสำนักงานชั่วคราวเพื่อเป็นศูนย์ประสานงาน 1 แห่งและมีระบบการจัดสำนักงาน เช่น โต๊ะทำงาน ตู้เอกสาร แฟ้มเอกสาร หลักฐานบัญชี ทะเบียนสมาชิก แต่ยังไม่เป็นต้นแบบการจัดโครงสร้างการบริหารจัดการแก่เครือข่ายอื่น ๆ เพื่อนำไปประยุกต์ได้ เป็นต้น

วิธีการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ได้ดำเนินการ ดังนี้

1. การศึกษาจาก เอกสาร ตำรา บทความและรายงานการวิจัย เป็นการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี หลักการ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน
2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาสร้างแบบสัมภาษณ์ภายใต้คำแนะนำคณะกรรมการที่ปรึกษา โดยใช้เกณฑ์ตัดสินผลการประเมินแบบมาตรฐานบันได 5 ชั้น
3. นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการตรวจสอบ เพื่อหาความเที่ยงตรงและความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ ดังนี้
 - 3.1 อาจารย์สมพันธ์ เตชะอธิก
 - 3.2 รองศาสตราจารย์บุญยัง หมั่นดี
 - 3.3 นายสุทธินันท์ ปรัชญพฤทธิ์
 - 3.4 พระครูพิพิธประชานาก
4. หลังจากนั้นจึงนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุง ถ้อยคำ เนื้อหาและรูปแบบเพื่อสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
5. จากนั้นจึงให้คณะกรรมการที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุง ถ้อยคำ เนื้อหาและรูปแบบ เพื่อสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์ต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างประชากรในพื้นที่ศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียดและมีความเชื่อถือ ผู้ศึกษาได้จัดคณะผู้สัมภาษณ์ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ มาทำการอบรมวิธีการสัมภาษณ์และการใช้เครื่องมือก่อนออกไปสัมภาษณ์จริง แบบสัมภาษณ์ได้รับคืนมาทั้งสิ้น 142 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การจัดกระทำข้อมูล

เมื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเรียบร้อยแล้ว ผู้ศึกษาได้จัดกระทำข้อมูล ดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์แต่ละฉบับ
2. จัดแยกแบบสัมภาษณ์เป็นกลุ่มตามประเภทของกลุ่มตัวอย่าง
3. นำข้อมูลที่ได้มาประมวลด้วย โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for Windows

การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามปลายปิด ทั้งตอนที่ 1 ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ผู้ศึกษาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows และนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าเป็นแบบพรรณนาวิเคราะห์ ดังนี้

1. โดยใช้เกณฑ์การประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

- 1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของ ผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย ใช้เกณฑ์ประเมินหาค่าความถี่ ค่าร้อยละและเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบการอธิบาย
- 1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน ใช้เกณฑ์ประเมินแบบมาตรฐานบันได 5 ขั้น (Sequential Standard Scale : 3S) แต่ละขั้นจะลำดับเป็นคะแนนและอธิบายเป็นความหมาย ดังนี้ (จุฬพล วิเชียรศิลป์. 2545 : 217-223)

ขั้นที่	ค่าฐานนิยม (Mode : Mo)	ค่าเฉลี่ย (Mean : \bar{X})	เกณฑ์ ประเมิน	ระดับประเมิน
1	1	0.01-1.00	น้อยที่สุด	ต้องปรับปรุงอย่างมาก
2	2	1.01-2.00	น้อย	ต้องปรับปรุง
3	3	2.01-3.00	ปานกลาง	พอยอมรับได้
4	4	3.01-4.00	มาก	ดี
5	5	4.01-5.00	มากที่สุด	ดีมาก

- 1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยร่วมและปัจจัยต่างที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ใช้เกณฑ์ประเมินหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งระหว่างเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์

โดยใช้ค่า t-test เพื่อหาปัจจัยร่วมและปัจจัยต่างของแต่ละองค์ประกอบ โดยกำหนดค่าสถิติที่นัยสำคัญระดับ 0.05

1.4 พัยมูลเกี่ยวกับผลการทำนายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ใช้เกณฑ์ประเมินค่าสถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) วิเคราะห์และเสนอเป็นตารางประกอบการพรรณนา

2. โดยใช้ SWOT วิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ตอนที่ 2 เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและตอนที่ 3 เกี่ยวกับองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อวิเคราะห์หาจุดเด่น จุดด้อย โอกาสและภัยคุกคามของแต่ละเครือข่ายเพื่อเป็นแนวทางในการเสนอแนะ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การตัดสินใจตามเกณฑ์การประเมิน ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1.1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติพื้นฐานหาค่าความถี่และค่าร้อยละ (Percentage)

1.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง โดยใช้สถิติพื้นฐาน คำนวณหาค่าฐานนิยม (Mode : Mo) ค่าเฉลี่ย (Mean : \bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

1.3 วิเคราะห์ข้อมูลหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งระหว่างเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ โดยใช้สถิติทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 กลุ่มอิสระกันและใช้ค่าสถิติ t-test วิเคราะห์หาปัจจัยร่วมและปัจจัยต่างของแต่ละองค์ประกอบ โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1.4 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน คำนวณหาค่าฐานนิยม (Mode : Mo) ค่าเฉลี่ย (Mean : \bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

1.5 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการทำนายผลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้สถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis : MRA)

2. การตัดสินใจตามการวิเคราะห์ SWOT ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

วิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน คำนวณหาค่าฐานนิยม (Mode : Mo) ค่าเฉลี่ย (Mean : \bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) และใช้เกณฑ์การประเมินตามมาตรฐานบันได 5 ชั้น

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลงานครั้งนี้ กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการสร้างข้อมูล ดังนี้

N แทน จำนวนผู้บริหารโรงเรียนหรือครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

\bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย (Mean)

S.D. แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

F แทน ค่าแจกแจงของ F- distribution

SS แทน ผลรวมกำลังสองของคะแนน (Sum of Squares)

MS แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Mean Squares)

df แทน ชั้นของความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)

t แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณาใน t-distribution

* แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows วิเคราะห์หาค่าสถิติของข้อมูล โดยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 วิเคราะห์การดำเนินการของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตยในต่อการดำเนินการประชาธิปไตยประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์

ตอนที่ 3 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ใน

แบบสอบถาม

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows (Statistical Package for the Social Sciences) โดยการวิเคราะห์หาค่าสถิติของข้อมูล ดังนี้

1. หาค่าจำนวนและค่าร้อยละเกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง
2. หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การดำเนินการของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา
3. การทดสอบเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน ที่มีต่อการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา โดยการทดสอบค่าสถิติ t-test แบบ Independent Sample t-test กำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05
4. การทดสอบเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ที่มีต่อการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยการทดสอบค่าสถิติ t-test แบบ Independent Sample t-test กำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05
5. การทดสอบเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน ที่มีต่อการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยการทดสอบค่าสถิติ t-test แบบ Independent Sample t-test กำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05
6. การทดสอบเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – way Analysis of Variance) เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe test for all possible comparison) กำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05
7. การทดสอบเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน ที่มีต่อการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – way Analysis of Variance) เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe test for all possible comparison) กำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05

8. ข้อเสนอแนะที่เป็นคำถามปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดคำตอบเข้าประเด็นเดียวกันแล้วแจกแจงความถี่ หากคำร้อยละ เสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำอธิบาย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลหาจำนวนร้อยละเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 5 จำนวนแบบสอบถามที่ได้รับคืนและสมบูรณ์ตามรายกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนแบบสอบถามที่ส่งไป	จำนวนแบบสอบถามที่ได้รับคืนและสมบูรณ์	ร้อยละแบบสอบถามที่สมบูรณ์
ผู้บริหารโรงเรียน	265	239	45.09
ครูผู้รับผิดชอบโครงการ	265	264	49.81
รวม	530	503	94.90

ตาราง 6 จำนวนและร้อยละเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	ครูผู้รับผิดชอบ โครงการ N = 264		ผู้บริหาร N = 239		รวม N = 503	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ตำแหน่ง						
1.1 ผู้บริหารโรงเรียน	-	-	239	47.51	239	47.51
1.2 ครูผู้รับผิดชอบโครงการ	264	52.49	-	-	264	52.49
2. ขนาดโรงเรียน						
2.1 ขนาดเล็ก	50	18.94	47	29.28	97	19.28
2.2 ขนาดกลาง	131	49.62	122	51.05	253	50.30
2.3 ขนาดใหญ่	83	31.44	70	19.67	153	30.42
3. ประสบการณ์ในการดำรง ตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน						
3.1 ต่ำกว่า 10 ปี	-	-	88	36.82	88	36.82
3.2 มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	-	-	151	63.18	151	63.18
4. ประสบการณ์ของครูผู้รับ ผิดชอบโครงการพระราชดำริ						
4.1 ต่ำกว่า 5 ปี	61	23.11	-	-	61	23.11
4.2 สูงกว่า 5 ปีขึ้นไป	203	76.89	-	-	203	76.89

จากตาราง 6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 503 คน เมื่อจำแนกตามสถานภาพตำแหน่งคือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 239 คน คิดเป็นร้อยละ 47.51 และครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตย จำนวน 264 คน คิดเป็นร้อยละ 52.49 เมื่อจำแนกตามขนาดของโรงเรียนพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มาจากโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่ จำนวน 406 คนคิดเป็นร้อยละ 80.72 และเมื่อพิจารณาจากประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนพบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 63.18 ส่วนประสบการณ์ของครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียนพบว่า ส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 76.89

ตอนที่ 2 ศึกษาการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย
ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็น
ของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน ปรากฏผลดัง
ตาราง 7 ถึงตาราง 20 ดังนี้

ตาราง 7 การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
ประถมศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบโครงการ

ที่	รายการดำเนินการ	\bar{X}	S.D.	ระดับการดำเนินการ
1	บทบาทของครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน	3.88	0.47	มาก
2	พฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน	3.80	0.51	มาก
3	บทบาทของโรงเรียนในการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตย	3.97	0.50	มาก
4	เกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตยของนักเรียน	3.76	0.57	มาก
	รวมเฉลี่ย	3.86	0.44	มาก

จากตาราง 7 พบว่า การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบโครงการ ด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านบทบาทของครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน ด้านพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน ด้านบทบาทของโรงเรียนในการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตย และด้านเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตยของนักเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีการดำเนินการมากที่สุดคือ บทบาทของโรงเรียนในการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ($\bar{X} = 3.97$) ด้านที่มีการดำเนินการน้อยที่สุดคือ เกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตยของนักเรียน ($\bar{X} = 3.76$)

ตาราง 8 การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
ประถมศึกษา คำานบพาทของครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียนตามความ
คิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตย

ที่	รายการดำเนินการ	\bar{X}	S.D.	ระดับการ ดำเนินการ
1	ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	3.87	0.67	มาก
2	เปลี่ยนแปลงสมาชิกกลุ่มและบทบาทของสมาชิกในการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน	3.60	0.66	มาก
3	ชี้แนะให้มีการสร้างข้อตกลงร่วมกันทั้งในและนอก ห้องเรียน	3.95	0.71	มาก
4	กระตุ้นให้นักเรียนมีการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง	3.96	0.72	มาก
5	เป็นผู้มีเหตุผลยอมรับฟังความคิดเห็น ให้ความยุติธรรม แก่นักเรียน	4.18	0.64	มาก
6	ไม่พูดจาข่มขู่ ไม่ใช่อำนาจ และมีบุคลิกภาพเป็น แบบอย่าง	3.99	0.71	มาก
7	ให้นักเรียนมีส่วนร่วมกับครูในการแสดงความคิดเห็น	4.03	0.66	มาก
8	กระตุ้นให้นักเรียนสมัครเป็นสมาชิกกลุ่ม	3.90	0.79	มาก
9	แนะนำวิธีการเลือกตั้งและกระตุ้นให้นักเรียนสนใจ	4.24	0.66	มาก
10	ชี้แนะหลักเกณฑ์ในการเลือกบุคคลที่จะเป็นตัวแทนของ กลุ่ม	4.08	0.70	มาก
11	กระตุ้นให้นักเรียนสนใจและติดตามการทำงานกลุ่ม	3.97	0.65	มาก
12	กระตุ้นและเป็นที่ปรึกษาแก่นักเรียนในการกำหนดและ ควบคุมนโยบาย	3.87	0.67	มาก
13	ให้ความรู้แก่นักเรียนเรื่อง แหล่งวิชาที่จะศึกษาเรื่องการ ทำงานเป็นกลุ่ม	3.88	0.72	มาก

ตาราง 8 (ต่อ)

ที่	รายการดำเนินการ	\bar{X}	S.D.	ระดับการดำเนินการ
14	จัดเตรียมเอกสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้พร้อมตลอดเวลา	3.71	0.82	มาก
15	ให้คำปรึกษาในการกำหนดนโยบาย	3.84	0.68	มาก
16	หาวิธีช่วยให้นักเรียนเกิดแนวคิดในการปรับปรุงงานในโรงเรียนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย	3.69	0.75	มาก
17	ร่วมประชุมกับกลุ่มและชี้ให้นักเรียนสรุปนโยบายของกลุ่ม	3.65	0.72	มาก
18	แนะนำให้คำปรึกษาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินงานกิจกรรมของกลุ่ม	3.73	0.65	มาก
19	ติดตามการปฏิบัติงานของกลุ่มทุกขั้นตอนของการทำงาน	3.62	0.75	มาก
	รวมเฉลี่ย	3.88	0.47	มาก

จากตาราง 8 พบว่า ความถี่เห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตย ที่มีต่อการดำเนินการด้านบทบาทของครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยมีการดำเนินการแนะนำวิธีการเลือกตั้งและกระตุ้นให้นักเรียนสนใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24$) และมีการดำเนินการเปลี่ยนแปลงสมาชิกกลุ่มและบทบาทของสมาชิกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.60$)

ตาราง 9 การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
ประถมศึกษา ด้านพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร
โรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตย

ที่	รายการดำเนินการ	\bar{X}	S.D.	ระดับการ ดำเนินการ
20	เข้าแถวรับสิ่งของหรือรับบริการตามลำดับก่อน-หลัง	4.05	0.78	มาก
21	เคารพผู้ฟังและผู้พูด	3.81	0.74	มาก
22	ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎ ระเบียบ ขนบธรรมเนียมประเพณี	3.84	0.74	มาก
23	ไม่ละเมิดทรัพย์สิน ของผู้อื่นและส่วนรวม	3.98	0.70	มาก
24	ไม่ละเมิดเสรีภาพทางร่างกายของผู้อื่น	3.99	0.71	มาก
25	ร่วมกันทำงานตามบทบาทและหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมาย จนสำเร็จ	3.85	0.69	มาก
26	ยอมรับผลงานของกลุ่ม	3.89	0.66	มาก
27	ร่วมกันปรับปรุง พัฒนางานของกลุ่ม	3.76	0.70	มาก
28	รักหมู่คณะ มีใจหวังดีและช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน	3.92	0.89	มาก
29	พูดและเขียนแสดงความคิดเห็นโดยใช้เหตุผล	3.60	0.73	มาก
30	ระบุและอธิบายเหตุผลที่ใช้ในการตัดสินใจ	3.49	0.75	ปานกลาง
31	แก้ปัญหาโดยใช้เหตุผล บนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้อง	3.62	0.69	มาก
32	วิเคราะห์ข่าวสารและประมวลเหตุการณ์ต่างๆ โดยใช้ สติปัญญา	3.49	0.73	ปานกลาง
33	เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มด้วยความสมัครใจ	3.94	0.72	มาก
34	ร่วมกำหนดนโยบายการวางแผนงานของกลุ่ม	3.68	0.71	มาก
35	ปฏิบัติตามนโยบายและแผนงานของกลุ่ม	3.73	0.70	มาก
36	ร่วมกิจกรรมในการเลือกตั้งทุกชั้นตอน	4.08	0.74	มาก
	รวมเฉลี่ย	3.80	0.51	มาก

จากตาราง 9 พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบโครงการ ประชาธิปไตย ที่มีต่อการดำเนินการด้านพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การดำเนินการเกี่ยวกับการระบุและอธิบายเหตุผลที่ใช้ในการตัดสินใจ และการวิเคราะห์ข่าวสารและประมวลเหตุการณ์ต่างๆ โดยใช้สถิติปัญญา มีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้ออื่นๆ อยู่ในระดับมาก โดยมีการดำเนินการร่วมกิจกรรมในการเลือกตั้งทุกขั้นตอน มากที่สุด ($\bar{X} = 4.04$) และ การดำเนินการเกี่ยวกับการระบุและอธิบายเหตุผลที่ใช้ในการตัดสินใจ และการวิเคราะห์ข่าวสารและประมวลเหตุการณ์ต่างๆ โดยใช้สถิติปัญญา น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.49$)

ตาราง 10 การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
 ประถมศึกษา ด้านบทบาทของโรงเรียนในการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนา
 ประชาธิปไตย ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบโครงการ
 ประชาธิปไตย

ที่	รายการดำเนินการ	\bar{X}	S.D.	ระดับการ ดำเนินการ
37	ส่งเสริมให้นักเรียนทำกิจกรรมต่างๆ ในรูปคณะ กรรมการ	4.11	0.73	มาก
38	ฝึกให้นักเรียนคิดและโต้ตอบด้วยเหตุผล	4.01	0.68	มาก
39	อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน	4.15	0.63	มาก
40	จัดกิจกรรมเกี่ยวกับการปกครองตนเองของนักเรียน	3.93	0.75	มาก
41	ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมห้องสมุด	3.95	0.71	มาก
42	ให้นักเรียนมีส่วนรับผิดชอบในโครงการอาหารกลางวัน	3.88	0.79	มาก
43	ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรม สหกรณ์	3.90	0.84	มาก
44	ให้นักเรียนมีส่วนรับผิดชอบในกิจกรรมรักษาความ สะอาด	4.37	0.73	มากที่สุด
45	ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬาและนันทนาการ	4.36	0.64	มากที่สุด
46	ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงสภาพแวดล้อม ของโรงเรียน	4.29	0.68	มาก
47	ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสนอข่าว	3.79	0.81	มาก
48	ให้นักเรียนมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญ	4.22	0.75	มาก
49	จัดให้มีตู้แสดงความคิดเห็น	3.22	1.13	ปานกลาง
50	จัดป้ายนิเทศเพื่อเผยแพร่ความรู้เรื่องระบบ ประชาธิปไตย	3.50	0.89	ปานกลาง
	รวมเฉลี่ย	3.97	0.50	มาก

จากตาราง 10 พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตย ที่มีต่อการดำเนินการดำเนินงานของโรงเรียนในการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การดำเนินการจัดป้ายนิเทศเพื่อเผยแพร่ความรู้เรื่องระบบประชาธิปไตย และการจัดให้มีผู้แสดงความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้ออื่นๆ อยู่ในระดับมาก โดยมีการดำเนินการให้นักเรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมรักษาความสะอาด มากที่สุด ($\bar{X} = 4.36$) และการจัดให้มีผู้แสดงความคิดเห็น น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.22$)

ตาราง 11 การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
ประถมศึกษา ด้านเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตยของนักเรียนตามความ
คิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตย

ที่	รายการดำเนินการ	\bar{X}	S.D.	ระดับการ ดำเนินการ
51	นักเรียนมีข้อตกลงหรือเกณฑ์ในการปกครองตนเองทั้ง ในและนอกห้องเรียน	3.89	0.75	มาก
52	นักเรียนมีการปกครองในรูปคณะกรรมการ	3.88	0.75	มาก
53	นักเรียนมีนิสัยกล้าพูด กล้าแสดงออกอย่างมีเหตุผล	3.76	0.76	มาก
54	นักเรียนมีความอดทนอดกลั้นต่อการวิพากษ์วิจารณ์	3.62	0.70	มาก
55	นักเรียนรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและรู้จักหาข้อ ยุติความขัดแย้งอย่างมีเหตุผล	3.64	0.69	มาก
56	นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เสียสละเพื่อส่วน รวมและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	3.79	0.69	มาก
	รวมเฉลี่ย	3.76	0.57	มาก

จากตาราง 11 พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบ
โครงการประชาธิปไตย ที่มีต่อการดำเนินการด้านเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับความเป็น
ประชาธิปไตยของนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$) โดยมีการดำเนินการ
เกี่ยวกับนักเรียนมีข้อตกลงหรือเกณฑ์ในการปกครองตนเองทั้งในและนอกห้องเรียน มากที่สุด
($\bar{X} = 3.89$) และนักเรียนมีความอดทนอดกลั้นต่อการวิพากษ์วิจารณ์ ($\bar{X} = 3.62$) น้อยที่สุด

ตาราง 12 เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบโครงการ
 ประชาธิปไตย ที่มีต่อการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย
 ในโรงเรียนประถมศึกษา

รายการดำเนินการ	ผู้บริหาร		ครูผู้รับผิดชอบโครงการ		t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
1. บทบาทของครูผู้รับผิดชอบโครงการ ประชาธิปไตยในโรงเรียน	3.82	0.47	3.92	0.45	2.40*
2. พฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน	3.78	0.49	3.82	0.52	0.87
3. บทบาทของโรงเรียนในการจัดสภาพ แวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตย	3.95	0.50	3.99	0.50	0.83
4. เกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับความเป็น ประชาธิปไตยของนักเรียน	3.77	0.59	3.75	0.56	0.43
รวมเฉลี่ย	3.84	0.45	3.89	0.43	0.17

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 12 พบว่า ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน
 มีความคิดเห็นต่อการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยใน
 โรงเรียนประถมศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การ
 ดำเนินการด้านบทบาทของครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน
 และครูผู้รับผิดชอบโครงการ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
 ส่วนด้านอื่น ๆ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ตาราง 13 เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ที่มีต่อการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา จำนวนตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน

รายการดำเนินการ	ประสบการณ์ของผู้บริหาร				t
	ต่ำกว่า 10 ปี		ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป		
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
1. บทบาทของครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน	3.79	0.38	3.85	0.52	0.96
2. พฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน	3.73	0.43	3.82	0.53	1.39
3. บทบาทของโรงเรียนในการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตย	3.89	0.49	3.99	0.51	1.42
4. เกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตยของนักเรียน	3.70	0.49	3.81	0.64	1.41
รวมเฉลี่ย	3.75	0.41	3.85	0.51	1.41

จากตาราง 13 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปกับผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 10 ปี มีความคิดเห็นต่อการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา ทั้งโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 14 เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน ที่มีต่อการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

รายการดำเนินการ	ประสบการณ์ของ ครูผู้รับผิดชอบโครงการ				t
	ต่ำกว่า 5 ปี		ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป		
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
1. บทบาทของครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตยใน โรงเรียน	3.84	0.41	3.95	0.47	1.69
2. พฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน	3.97	0.55	40.6	0.54	1.16
3. บทบาทของโรงเรียนในการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตย	3.90	0.47	4.01	0.51	1.58
4. เกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตยของนักเรียน	3.61	0.51	3.79	0.57	2.18*
รวมเฉลี่ย	3.81	0.41	3.92	0.44	1.77

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 14 พบว่า ครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียนที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป กับครูที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นต่อการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาโดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตยของนักเรียน ครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตยที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ตาราง 15 เปรียบเทียบการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย
ในโรงเรียนประถมศึกษา ของผู้บริหารในโรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
1. บทบาทของครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน				
ระหว่างกลุ่ม (Between Groups)	2	1.23	0.61	2.76
ภายในกลุ่ม (Within Groups)	236	52.43	0.22	
รวม (Total)	238	53.66		
2. พฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน				
ระหว่างกลุ่ม (Between Groups)	2	1.85	0.93	3.91*
ภายในกลุ่ม (Within Groups)	236	56.13	0.24	
รวม (Total)	238	57.99		
3. บทบาทของโรงเรียนในการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตย				
ระหว่างกลุ่ม (Between Groups)	2	2.21	1.10	4.46*
ภายในกลุ่ม (Within Groups)	236	58.42	0.25	
รวม (Total)	238	60.63		
4. เกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตยของนักเรียน				
ระหว่างกลุ่ม (Between Groups)	2	2.14	1.07	3.10
ภายในกลุ่ม (Within Groups)	236	81.11	0.34	
รวม (Total)	238	83.58		
โดยรวม				
ระหว่างกลุ่ม (Between Groups)	2	1.72	0.86	4.41*
ภายในกลุ่ม (Within Groups)	236	46.13	0.19	
รวม	238	47.85		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 15 พบว่า ผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา จำแนกตามขนาดโรงเรียนโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน และด้านบทบาทของโรงเรียนในการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ผู้บริหารโรงเรียนมีการดำเนินการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านบทบาทของครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน และด้านเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตยของนักเรียน มีการดำเนินการไม่แตกต่างกัน

เพื่อทราบความแตกต่างเป็นรายคู่ของบทบาทผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ต่อการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา จึงทำการทดสอบเป็นรายคู่ ตามวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe's Method) ดังนี้

ตาราง 16 เปรียบเทียบการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย
ในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน ตามความคิดเห็นของ
ผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมทุกด้านเป็นรายคู่ จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ขนาดของโรงเรียน	\bar{X}	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
		3.81	3.70	3.91
ขนาดเล็ก	3.81	-	0.11	0.10
ขนาดกลาง	3.70		-	0.21*
ขนาดใหญ่	3.91			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 16 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลางกับ
ขนาดใหญ่ มีการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
ประถมศึกษา ด้านพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .05 ส่วนผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก
กับขนาดกลาง มีการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย
ด้านพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 17 เปรียบเทียบการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย
ในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านบทบาทของโรงเรียนในการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการ
พัฒนาประชาธิปไตย ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมทุกด้านเป็นรายคู่
จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ขนาดของโรงเรียน	\bar{X}	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
		3.95	3.87	4.09
ขนาดเล็ก	3.95	-	0.08	0.14
ขนาดกลาง	3.87		-	0.22*
ขนาดใหญ่	4.09			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 17 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลางกับ
ขนาดใหญ่ มีการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
ประถมศึกษา ด้านบทบาทของโรงเรียนในการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนา
ประชาธิปไตย โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารโรงเรียน
ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดใหญ่ และขนาดเล็กกับขนาดกลาง มีการดำเนินการ
จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ด้านบทบาทของโรงเรียนในการจัด
สภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 18 เปรียบเทียบการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย
ในโรงเรียนประถมศึกษา ของครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน จำแนกตาม
ขนาดโรงเรียน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
1. บทบาทของครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน				
ระหว่างกลุ่ม (Between Groups)	2	0.83	0.37	1.66
ภายในกลุ่ม (Within Groups)	261	4.19	0.22	
รวม (Total)	263	55.02		
2. พฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน				
ระหว่างกลุ่ม (Between Groups)	2	0.47	0.21	0.68
ภายในกลุ่ม (Within Groups)	261	77.71	0.31	
รวม (Total)	263	78.12		
3. บทบาทของโรงเรียนในการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตย				
ระหว่างกลุ่ม (Between Groups)	2	0.77	0.32	1.16
ภายในกลุ่ม (Within Groups)	261	66.31	0.27	
รวม (Total)	263	67.08		
4. เกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตยของนักเรียน				
ระหว่างกลุ่ม (Between Groups)	2	2.19	1.17	3.60*
ภายในกลุ่ม (Within Groups)	261	80.53	0.32	
รวม (Total)	263	82.72		
โดยรวม				
ระหว่างกลุ่ม (Between Groups)	2	0.45	0.22	1.10
ภายในกลุ่ม (Within Groups)	261	53.90	0.20	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 18 พบว่า ครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตย ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา จำแนกตามขนาดโรงเรียนโดยรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตยของนักเรียน ครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตย มีการดำเนินการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ มีการดำเนินการไม่แตกต่างกัน

เพื่อทราบความแตกต่างเป็นรายคู่ของครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตย ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ต่อการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา จึงทำการทดสอบเป็นรายคู่ตามวิธีของ เชฟเฟ (Scheffe's Method) ดังนี้

ตาราง 19 เปรียบเทียบการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา ด้านเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตยของนักเรียน ตามความคิดเห็นของครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตย โดยรวมทุกด้านเป็นรายคู่ จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ขนาดของโรงเรียน	\bar{X}	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
		3.89	3.64	3.76
ขนาดเล็ก	3.89	-	0.25*	0.13
ขนาดกลาง	3.64		-	0.12
ขนาดใหญ่	3.76			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 19 พบว่า ครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตย ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดกลาง มีการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ด้านเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตยของนักเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตยที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดใหญ่ และขนาดกลางกับขนาดใหญ่ มีการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ด้านเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตยของนักเรียน ไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้

ตาราง 20 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์

ข้อเสนอแนะ	จำนวน (n=530)	ร้อยละ
1. ปัญหาในการถ่ายทอดหลักการหรือแนวคิดประชาธิปไตย		
1.1 ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจหลักการและเป้าหมายในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย	71	13.39
1.2 ครูไม่มีความตระหนักในการจัดกิจกรรมทางประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง	52	9.81
1.3 ขาดสื่อและอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม	44	8.30
1.4 นักเรียนในระดับประถมศึกษาบางส่วนขาดวุฒิภาวะในการรับรู้เรื่องประชาธิปไตย	20	3.77
1.5 ชุมชนหรือองค์กรต่างๆ มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจึงทำให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดและการปฏิบัติ	8	1.51
2. ปัญหาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน		
2.1 ผู้บริหารและครูไม่ให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมและขาดการนิเทศกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง	66	12.45
2.2 บุคลากรขาดความร่วมมือในการดำเนินการอย่างเป็นระบบ	51	9.62
2.3 ขาดงบประมาณสนับสนุนการในการจัดกิจกรรมทางประชาธิปไตย	41	7.74
2.4 นักเรียนไม่กล้าแสดงออกและขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน	28	5.28
2.5 ไม่มีสถานที่หรือห้องในการจัดกิจกรรมทางประชาธิปไตยของนักเรียน	8	1.51

ตาราง 20 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ	จำนวน (n=530)	ร้อยละ
3. แนวทางที่จะจัดกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนให้สัมฤทธิ์ผล		
3.1 จัดอบรมบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรู้ในแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย	56	10.56
3.2 นิเทศ กำกับติดตามผลการดำเนินงานทุกขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง	49	9.24
3.3 จัดสรรงบประมาณ สื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอ	34	6.41
3.4 สร้างความตระหนักให้ทุกฝ่ายร่วมมือกันปฏิบัติงานตามโครงการอย่างจริงจัง	32	6.03
3.5 สอดแทรกกระบวนการทางประชาธิปไตยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในทุกกลุ่มวิชา	15	2.83
4. ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน		
4.1 ครูผู้สอนหรือครูผู้รับผิดชอบโครงการควรกำหนดบทบาทให้นักเรียนในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับประชาธิปไตยให้ชัดเจน	26	4.90
4.2 ครู ผู้ปกครอง และผู้นำในท้องถิ่นต้องทำตัวเป็นแบบอย่างในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย	14	2.64
4.3 ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ผู้นำนักเรียน	9	1.70

จากตาราง 20 พบว่า ข้อเสนอแนะในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ดังนี้ 1) ปัญหาในการถ่ายทอดหลักการหรือแนวคิดประชาธิปไตย คือครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจหลักการและเป้าหมายในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย เป็นอันดับ 1 รองลงมาคือ ครูไม่มีความตระหนักในการจัด กิจกรรมทางประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง 2) ปัญหาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน คือผู้บริหารและครูไม่ให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมและขาดการนิเทศกำกับติดตาม

อย่างต่อเนื่อง เป็นอันดับ 1 รองลงมาคือ บุคลากรขาดความร่วมมือในการดำเนินการอย่างเป็นระบบ 3) แนวทางที่จะจัดกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนให้สัมฤทธิ์ผล คือ จัดอบรมบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรู้ในแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย เป็นอันดับ 1 รองลงมา คือ การนิเทศ กำกับติดตามผลการดำเนินงานทุกระดับอย่างต่อเนื่อง 4) ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน คือครูผู้สอนหรือครูผู้รับผิดชอบโครงการควรกำหนดบทบาทให้นักเรียนในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับประชาธิปไตยให้ชัดเจน เป็นอันดับ 1 รองลงมาคือ ครู ผู้ปกครอง และผู้นำในท้องถิ่นต้องทำตัวเป็นแบบอย่างในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง : กรณีศึกษาเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ตามสถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน เพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สัญลักษณ์ ดังนี้

Mo หมายถึง ฐานนิยม (Mode)

\bar{X} หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean)

S.D. หมายถึง ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ย 2 กลุ่มอิสระกัน (Independent Samples) ใช้ค่าสถิติ t-test และค่านัยสำคัญทางสถิติ (Significance) ใช้สัญลักษณ์ ดังนี้

t หมายถึง ค่า t-test หรือค่าทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม ที่ได้จากการทดสอบนัยสำคัญของตัวแปร (ถ้าค่า t คำนวณ > ค่า t ตาราง แสดงว่าแตกต่างหรือมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ถ้าวค่า t คำนวณ < ค่า t ตาราง แสดงว่าไม่แตกต่างหรือไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)

Significance หมายถึง ระดับนัยสำคัญ เป็นค่าที่บ่งบอกถึงความมีนัยสำคัญทางสถิติ (ถ้าค่านัยสำคัญทางสถิติ > 0.05 แสดงว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิตินั้นหมายถึงไม่แตกต่างกันแต่ถ้าวค่านัยสำคัญทางสถิติ < 0.05 แสดงว่ามีนัยสำคัญทางสถิตินั้นหมายถึงแตกต่างกัน)

3. สถิติถดถอยพหุคูณ เพื่อหาค่าความสัมพันธ์และอภิปรายผลความเปลี่ยนแปลงระหว่างกลุ่มตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่นำมาศึกษา ใช้สัญลักษณ์ ดังนี้ (วิเชียร เกตุสิงห์. 2543 : 57-61)

B หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (Regression Coefficient) ในรูปของคะแนนดิบ (Raw Score)

Beta หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์ที่แสดงอยู่ในรูปของคะแนนมาตรฐาน (Standard Score) ซึ่งเป็นค่าที่บ่งบอกถึงความสำคัญของตัวแปรอิสระแต่ละตัว ตัวแปรที่มีค่า Beta มากกว่าแสดงว่ามีความสำคัญมากกว่า

Multiple R หมายถึง ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation) เป็นค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ที่มีมากกว่า 1 คู่

R^2 หมายถึง ค่าที่บ่งบอกว่าตัวแปรอิสระมีอิทธิพลหรืออธิบายความเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามเป็นเท่าไร (ถ้าคูณด้วย 100 ก็จะเป็นค่าร้อยละที่อธิบายได้)

Adjusted R^2 หมายถึง ค่า R^2 ที่มีการปรับแก้ให้เหมาะสม กรณีที่ข้อมูลที่ใช้มีจำนวน < 30 แต่ถ้าข้อมูล > 30 ก็ใช้ R Square ซึ่งมีความหมายเดียวกันได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อสัมภาษณ์ สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง สัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชนในกลุ่มตัวอย่างพื้นที่การศึกษา ได้แก่ เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตรและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชนบ้านม่วงหวาน - โคนเจริญแล้วนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows โดยแยกการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูล สถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ คือ ผู้นำคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย ตามตัวแปร เพศ อายุ ระยะเวลาการเป็นสมาชิก การศึกษา อาชีพและตำแหน่งในกลุ่ม

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ตามตัวแปรทุนพื้นฐานทางสังคม ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก การมีส่วนร่วมของชุมชนและวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยรวมและปัจจัยต่างที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็ง ตามตัวแปรคุณลักษณะด้านสังคม คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณี คุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาผลทำนายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS For Windows ทำการวิเคราะห์และจำแนกผลการวิเคราะห์เป็นตอนๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร ประกอบด้วย ผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย จำนวน 55 คน จำแนกเป็นผู้นำและคณะกรรมการ จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 23.6 สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย จำนวน 42 คน คิดเป็น ร้อยละ 76.4 เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงสัดส่วนร้อยละ 67.3 ของกลุ่มตัวอย่าง สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 30.9 มีอายุเฉลี่ย 41 - 50 ปีและ 51 - 60 ปีและไม่มีสมาชิกที่อายุน้อยกว่า 20 ปี ขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกเฉลี่ยแล้ว 5 ปีขึ้นไปมากที่สุด (ร้อยละ 38.2) มีเพียงร้อยละ 3.6 ที่เป็นสมาชิกไม่เกิน 1 ปี ส่วนใหญ่ ร้อยละ 50.9 ได้รับการศึกษาอยู่ในระดับไม่เกินประถมศึกษา ชั้นปีที่ 4 รองลงมาได้รับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 และระดับมัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 1-3 และไม่พบสมาชิกที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี ด้านอาชีพส่วนใหญ่ ร้อยละ 94.5 เป็นเกษตรกร มีเพียงร้อยละ 1.8 ที่มีอาชีพรับราชการ อาชีพค้าขายและรับจ้าง ตามลำดับ ดังตาราง 2

2. เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชนบ้านม่วงหวาน - โคกเจริญ ประกอบด้วย ผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายจำนวน 87 คน จำแนกเป็นผู้นำและคณะกรรมการ จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 14.9 และสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 85.1 เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงสัดส่วน ร้อยละ 51.7 ของกลุ่มตัวอย่าง สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 29.9 มีอายุเฉลี่ย 31 - 40 ปี มากที่สุด และน้อยที่สุด คือ อายุเฉลี่ย 60 ปี ขึ้นไป ขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกเฉลี่ยแล้ว 5 ปีขึ้นไปมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.8 มีเพียงร้อยละ 2.3 ที่เป็นสมาชิกไม่เกิน 1 ปี และ 1-3 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 40.2 ได้รับการศึกษาอยู่ในระดับไม่เกินประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 รองลงมาได้รับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 และระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1-3 และไม่พบสมาชิกที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี ด้านอาชีพส่วนใหญ่ ร้อยละ 92 เป็นเกษตรกร มีเพียงร้อยละ 1.1 ที่มีอาชีพรับราชการ อาชีพค้าขายและรับจ้าง ดังตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนและค่าร้อยละ เกี่ยวกับสถานภาพของผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกของ
เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานกลุ่มชุมชนอีสานการเกษตรและเครือข่ายชมรมพัฒนา
ชาวบุรีรัมย์กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชนบ้านม่วงหวาน – โคนเจริญ

สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง	เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร		เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ				
ชาย	37	67.3	42	48.3
หญิง	18	32.7	45	51.7
รวม	55	100	87	100
2. อายุ				
น้อยกว่า 21 ปี	-	-	8	9.2
21-30 ปี	5	9.1	20	23.0
31-40 ปี	13	23.6	26	29.9
41-50 ปี	17	30.9	22	25.3
51-60 ปี	17	30.9	8	9.2
60 ปีขึ้นไป	3	5.5	3	3.4
รวม	55	100	87	100
3. ระยะเวลาเป็นสมาชิก				
ไม่เกิน 1 ปี	2	3.6	2	2.3
1-3 ปี	14	25.5	2	2.3
มากกว่า 3-5 ปี	18	32.7	11	12.6
5 ปีขึ้นไป	21	38.2	72	82.8
รวม	55	100	87	100
4. ระดับการศึกษา				
ไม่เกินชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	28	51.0	35	40.2
ประถมศึกษาปีที่ 5-6	12	21.8	19	21.8
มัธยมศึกษาปีที่ 1-3	7	12.7	15	17.2
มัธยมศึกษาปีที่ 5-6	4	7.3	13	15.0
ป.วส.หรือเทียบเท่า	2	3.6	2	2.3
ปริญญาตรี	2	3.6	3	3.5
รวม	55	100	87	100

ตาราง 1 (ต่อ)

สถานภาพ	เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร		เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มยอมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
5. อาชีพ				
เกษตรกร	52	94.6	80	91.9
ข้าราชการ	1	1.8	1	1.2
ค้าขาย	1	1.8	1	1.2
รับจ้าง	1	1.8	1	1.2
อื่นๆ	-	-	4	4.5
รวม	55	100	87	100
6. ตำแหน่งภายในกลุ่มหรือ เครือข่าย				
ผู้นำและคณะกรรมการ	13	23.6	13	14.9
สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย	42	76.4	74	85.1
รวม	55	100	87	100

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งในครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทราบว่ากลุ่มหรือเครือข่ายมีการปฏิบัติตามเกณฑ์ประเมินระดับใดสำหรับข้อมูลเพื่อการศึกษา 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ทูณพื้นฐานทางสังคม ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก การมีส่วนร่วมของชุมชน วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในการเสนอผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการพรรณนาข้อมูลประกอบตารางในแต่ละองค์ประกอบและแต่ละองค์ประกอบได้จำแนกเป็นด้วงชี้รายย่อย ดังนี้

1. ทูณพื้นฐานทางสังคม

1.1 เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร จหมการศึกษ พบว่า ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่ายมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ ทูณพื้นฐานทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย การมีความสัมพันธ์ การมีความสามัคคี การมีกฎ กติกา การมีการศึกษาและการมีสุขภาพพลานามัย มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับ ดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ $5 \quad \bar{x} = 4.50 \quad 4.25$ และ $4.30 \quad S.D. = 0.50 \quad 0.65$ และ 0.63 ตามลำดับ) ดังตาราง 3

ตาราง 3 ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับปัจจัยทุนพื้นฐานทางสังคมและตัวบ่งชี้ย่อยของเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร

เครือข่ายโรงเรียน ชุมชนอีสาน	ผู้นำและคณะกรรมการ จำนวน 13 คน ร้อยละ 23.6			สมาชิกกลุ่ม จำนวน 42 คน ร้อยละ 76.4			กลุ่มหรือเครือข่าย จำนวน 55 คน ร้อยละ 100		
	Mo	\bar{x}	S.D.	Mo	\bar{x}	S.D.	Mo	\bar{x}	S.D.
1. การมีความสัมพันธ์	5	5.00	0.00	5	4.40	0.99	5	4.55	0.90
2. การมีความสามัคคี	5	5.00	0.00	5	4.36	1.01	5	4.51	0.92
3.การมีกฎกติกา	5	4.92	0.28	5	4.71	0.51	5	4.76	0.47
4. การมีการศึกษา	4	3.77	1.42	4	3.38	1.64	4	3.47	1.59
5. การมีสุขภาพ พลานามัย	5	4.85	0.58	5	4.43	1.09	5	4.53	1.00
รวมค่าเฉลี่ย	5	4.50	0.50	5	4.25	0.65	5	4.30	0.63

จากตาราง 3 ถ้าพิจารณาในส่วนของตัวบ่งชี้รายย่อย พบว่า ตัวบ่งชี้ที่ 1, 2, 3 และ 5 มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม คือ ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่ายมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ การมีความสัมพันธ์ในลักษณะการได้ถามทุกข์สุขกันในลักษณะต่างๆ เริ่มตั้งแต่ระดับครอบครัว ระหว่างครอบครัว ภายในกลุ่ม ระหว่างกลุ่มและภายในเครือข่าย ที่ระดับดีเยี่ยม ($Mo = 5, 5$ และ 5 $\bar{x} = 5.00, 4.40$ และ 4.55 $S.D. = 0.00, 0.99$ และ 0.90 ตามลำดับ) ด้านการมีความสามัคคีในลักษณะการมีความรักใคร่ ประองคองกันในระดับต่างๆ เริ่มตั้งแต่ระดับครอบครัว ระหว่างครอบครัว ภายในกลุ่ม ระหว่างกลุ่มและภายในเครือข่าย ที่ระดับดีเยี่ยม ($Mo = 5, 5$ และ 5 $\bar{x} = 5.00, 4.36$ และ 4.51 $S.D. = 0.00, 1.01$ และ 0.92 ตามลำดับ) สำหรับการมีกฎกติกาที่เป็นข้อตกลงร่วมกันเริ่มตั้งแต่การมีกฎกติกาที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรและพัฒนาเป็นลายลักษณ์อักษร ข้อตกลงทั้งหลายจะมาจากคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มที่สามารถให้สมาชิกทุกคนปฏิบัติได้ดีและมีการประเมินกฎกติกา ที่ระดับดีเยี่ยม ($Mo = 5, 5$ และ 5 $\bar{x} = 4.92, 4.71$ และ 4.76 $S.D. = 0.28, 0.51$ และ 0.47 ตามลำดับ) ในด้านการมีสุขภาพพลานามัย คือ การรู้จักใช้เวลาว่างในการออกกำลังกาย การพักผ่อนและรับประทานอาหารที่ถูกต้องเหมาะสม ที่ระดับดีเยี่ยม ($Mo = 5, 5$ และ 5 $\bar{x} = 4.85, 4.43$ และ 4.53 $S.D. = 0.58, 1.09$ และ 1.00 ตามลำดับ) สำหรับตัวบ่งชี้ที่ 4 คือ ด้านการศึกษา ส่วนใหญ่มีพื้นฐานการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ เริ่มตั้งแต่ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 ประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 มัธยมศึกษาตอนต้น

มัธยมศึกษาตอนปลาย มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มาก ที่ระดับดี ($M_o = 4, 4$ และ $\bar{x} = 3.77, 3.38$ และ $S.D. = 1.42, 1.64$ และ 1.59 ตามลำดับ)

1.2 เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชน บ้านม่วงหวาน - โคนเจริญ จากการศึกษาพบว่า ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่ายมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ ทุนพื้นฐานทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย การมีความสัมพันธ์ การมีความสามัคคี การมีกฎกติกาและการมีสุขภาพพลานามัย มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ $\bar{x} = 4.78, 4.60$ และ 4.82 $S.D. = 0.46, 0.54$ และ 0.52 ตามลำดับ) ดังตาราง 4

ตาราง 4 ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับปัจจัยทุนพื้นฐานทางสังคมและตัวบ่งชี้ย่อยของเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชน บ้านม่วงหวาน - โคนเจริญ

เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์	ผู้นำและคณะกรรมการ จำนวน 13 คน ร้อยละ 14.9			สมาชิกกลุ่ม จำนวน 74 คน ร้อยละ 85.1			กลุ่มหรือเครือข่าย จำนวน 87 คน ร้อยละ 100		
	M_o	\bar{x}	S.D.	M_o	\bar{x}	S.D.	M_o	\bar{x}	S.D.
1. การมีความสัมพันธ์	5	5.00	0.00	5	4.50	0.93	5	4.57	0.87
2. การมีความสามัคคี	5	4.85	0.55	5	4.85	0.57	5	4.85	0.56
3.การมีกฎกติกา	5	4.92	0.28	5	4.55	1.02	5	4.61	0.96
4. การมีการศึกษา	5	4.45	0.66	4	3.96	1.09	5	4.03	1.05
5. การมีสุขภาพพลานามัย	5	4.92	0.28	5	4.85	0.39	5	4.86	0.35
รวมค่าเฉลี่ย	5	4.78	0.46	5	4.60	0.54	5	4.62	0.52

จากตาราง 4 ถ้าพิจารณาในส่วนของตัวบ่งชี้รายย่อย พบว่า ตัวบ่งชี้ที่ 1, 2, 3 และ 5 มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม คือ ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ การมีความสัมพันธ์กันในลักษณะการได้งามทุกข์สุขกันในลักษณะต่างๆเริ่มตั้งแต่ระดับครอบครัว ระหว่างครอบครัว ภายในกลุ่ม ระหว่างกลุ่มและภายในเครือข่าย ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ $\bar{x} = 5.00, 4.50$ และ 4.57 $S.D. = 0.00, 0.93$ และ 0.87 ตามลำดับ) ด้านการมีความสามัคคีในลักษณะการมีความรักใคร่ ประองตองกันในระดับต่างๆ เริ่มตั้งแต่ระดับครอบครัว ระหว่างครอบครัว ภายในกลุ่ม ระหว่างกลุ่มและภายใน

เครือข่าย ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ $\bar{x} = 4.85, 4.85$ และ 4.85 S.D. = 0.55, 0.57 และ 0.56) สำหรับการมีกฎกติกาที่เป็นข้อตกลงร่วมกัน เริ่มจากการมีกฎกติกาที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร และพัฒนามาเป็นลายลักษณ์อักษร ข้อตกลงทั้งหลายจะมาจากคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มที่สามารถให้สมาชิกทุกคนปฏิบัติได้ดีและมีการประเมินกฎกติกา ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ $\bar{x} = 4.92, 4.55$ และ 4.61 S.D. = 0.28, 1.02 และ 0.96 ตามลำดับ) ในด้านการมีสุขภาพอนามัย คือ การรู้จักใช้เวลาว่างในการออกกำลังกาย การพักผ่อนและรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ $\bar{x} = 4.92, 4.85$ และ 4.86 S.D. = 0.28, 0.39 และ 0.35 ตามลำดับ) สำหรับตัวบ่งชี้ที่ 4 คือ ด้านการศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้นำ คณะกรรมการและกลุ่มหรือเครือข่าย พบว่า ส่วนใหญ่มีพื้นฐานการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ เริ่มตั้งแต่ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 ประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลายและสูงกว่าอนุปริญญา มีค่าประเมินอยู่ที่เกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5$ และ $\bar{x} = 4.46$ และ 4.03 S.D. = 0.66 และ 1.05 ตามลำดับ) สำหรับสมาชิกกลุ่มมีความคิดเห็นด้านการมีการศึกษา มีค่าประเมินอยู่ที่เกณฑ์มากที่สุด ($M_o = 4$ $\bar{x} = 3.96$ S.D. = 1.09)

2. ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น

2.1 เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีसान กลุ่มชุมชนอีसानการเกษตร จากการศึกษา พบว่า ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย การมีความรู้ความสามารถ การมีคุณธรรมจริยธรรม การมีระบบสรรหาผู้นำที่มีความโปร่งใสและการวางแผนจัดทำโครงการมีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ $\bar{x} = 4.62, 4.19$ และ 4.30 S.D. = 0.51, 0.72 และ 0.69 ตามลำดับ) ดังตาราง 5

ตาราง 5 ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับปัจจัยผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น และตัวบ่งชี้ย่อยของเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร

เครือข่ายโรงเรียน ชุมชนอีสาน	ผู้นำและคณะกรรมการ จำนวน 13 คน ร้อยละ 23.6			สมาชิกกลุ่ม จำนวน 42 คน ร้อยละ 76.4			กลุ่มหรือเครือข่าย จำนวน 55 คน ร้อยละ 100		
	Mo	\bar{x}	S.D.	Mo	\bar{x}	S.D.	Mo	\bar{x}	S.D.
1. การมีความรู้ความ สามารถ	5	4.31	1.32	5	4.07	1.31	5	4.13	1.31
2. การมีคุณธรรมจริย ธรรม	5	5.00	0.00	5	4.62	0.85	5	4.71	0.76
3. การมีระบบสรรหาผู้ นำไปปรังใส	5	4.85	0.55	5	4.21	1.14	5	4.36	1.06
4. การวางแผนและจัด ทำโครงการ	5	4.69	0.63	4	3.79	1.00	4	4.00	1.00
รวมค่าเฉลี่ย	5	4.62	0.51	5	4.19	0.72	5	4.30	0.69

จากตาราง 5 ถ้าพิจารณาในส่วนของตัวบ่งชี้รายย่อย พบว่า ตัวบ่งชี้ที่ 1, 2 และ 3 มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม คือ ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นมีความรู้ความสามารถที่จะถ่ายทอดความรู้ เป็นวิทยากรได้หลายระดับเริ่มตั้งแต่เป็นวิทยากรระดับกลุ่มระดับเครือข่าย และสามารถเป็นวิทยากรระดับจังหวัดและภูมิภาค ที่ระดับดีเยี่ยม (Mo = 5, 5 และ 5 \bar{x} = 4.13, 4.07 และ 4.13 S.D. = 1.32, 1.31 และ 1.31 ตามลำดับ) สำหรับด้านการมีคุณธรรมจริยธรรม คือ การมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์และเสียสละต่อครอบครัว ต่อกลุ่มและเครือข่าย ที่ระดับดีเยี่ยม (Mo = 5, 5 และ 5 \bar{x} = 5.00, 4.62 และ 4.71 S.D. = 0.00, 0.85 และ 0.76 ตามลำดับ) ส่วนการมีระบบสรรหาผู้นำที่โปร่งใส คือ การได้มาซึ่งผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นโดยวิถีธรรมชาติ มีการสรรหาจากคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย เป็นที่ยอมรับของกลุ่มหรือเครือข่าย ได้รับการตรวจสอบจากองค์กรภายนอกทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่ระดับดีเยี่ยม (Mo = 5, 5 และ 5 \bar{x} = 4.85, 4.21 และ 4.36 S.D. = 0.55, 1.14 และ 1.06 ตามลำดับ) สำหรับการวางแผนงานและจัดทำโครงการ พบว่า ผู้นำและคณะกรรมการ มีความคิดเห็นว่า ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นมีความสามารถในการจัดทำแผนงานและโครงการเพื่อขอการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ตั้งแต่ระดับกลุ่ม เครือข่าย ภาคเอกชน ภาครัฐ และสามารถจัดทำแผนงานและโครงการขอรับการสนับสนุนจากต่างประเทศได้ ที่ระดับดีเยี่ยม (Mo = 5 \bar{x} = 4.69 S.D. = 0.63) แต่สำหรับสมาชิกกลุ่มและ

กลุ่มหรือเครือข่ายมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นมีความสามารถในการจัดทำแผนงานโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ตั้งแต่ระดับกลุ่ม เครือข่าย ภาคเอกชนและภาครัฐ แต่ยังไม่สามารถจัดทำแผนงานและโครงการขอรับการสนับสนุนจากต่างประเทศได้ ที่ระดับดี ($M_o = 4$ และ $\bar{x} = 3.79$ และ 4.00 S.D. = 1.00 และ 1.00 ตามลำดับ)

2.2 เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชน

บ้านม่วงหวาน - โลกเจริญ จากการศึกษาพบว่า ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย การมีความรู้ความสามารถ การมีคุณธรรมจริยธรรม การมีระบบสรรหาผู้นำที่มีความโปร่งใส และการวางแผนงานโครงการ มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5$, 5 และ 5 $x = 4.74$, 4.65 และ 4.66 S.D. = 0.42 , 0.44 และ 0.46 ตามลำดับ) ดังตาราง 6

ตาราง 6 ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับปัจจัยผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น และตัวบ่งชี้ย่อยของเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชน บ้านม่วงหวาน - โลกเจริญ

เครือข่ายชมรมพัฒนา ชาวบุรีรัมย์	ผู้นำและคณะกรรมการ จำนวน 13 คน ร้อยละ 14.9			สมาชิกกลุ่ม จำนวน 74 คน ร้อยละ 85.1			กลุ่มหรือเครือข่าย จำนวน 87 คน ร้อยละ 100		
	M_o	\bar{x}	S.D.	M_o	\bar{x}	S.D.	M_o	\bar{x}	S.D.
1. การมีความรู้ความ สามารถ	5	4.62	1.12	5	4.86	0.56	5	4.83	0.67
2. การมีคุณธรรมจริย ธรรม	5	5.00	0.00	5	4.82	0.73	5	4.85	0.67
3. การมีระบบสรรหาผู้ นำที่โปร่งใส	5	4.85	0.38	5	4.66	0.76	5	4.69	0.72
4. การวางแผนและจัด ทำโครงการ	5	4.54	0.52	5	4.11	0.87	5	4.17	0.84
รวมค่าเฉลี่ย	5	4.74	0.42	5	4.65	0.44	5	4.66	0.43

จากตาราง 6 ถ้าพิจารณาในส่วนของตัวบ่งชี้รายย่อย พบว่า ทุกตัวบ่งชี้ มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม นั่นคือ ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นมีความรู้ความสามารถที่จะถ่ายทอดความรู้เป็นวิทยากรได้หลายระดับ ตั้งแต่เป็นวิทยากรระดับกลุ่ม ระดับเครือข่ายและ

สามารถเป็นวิทยากรระดับจังหวัดและภูมิภาค ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ $\bar{x} = 4.62, 4.86$ และ 4.83 S.D. = 1.12, 0.56 และ 0.67 ตามลำดับ) สำหรับด้านการมีคุณธรรมจริยธรรม คือ การมีความรับผิดชอบต่อ ความซื่อสัตย์และเสียสละต่อครอบครัว ระหว่างครอบครัว ระหว่างกลุ่มและเครือข่าย ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ $\bar{x} = 5.00, 4.82$ และ 4.85 S.D. = 0.00, 0.73 และ 0.67 ตามลำดับ) ส่วนการมีระบบสรรหาผู้นำที่โปร่งใส คือ การได้มาซึ่งผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นโดยวิธีธรรมชาติดีมีการสรรหาจากคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย เป็นที่ยอมรับของกลุ่มหรือเครือข่าย ได้รับการตรวจสอบจากองค์กรภายนอกทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ $\bar{x} = 4.85, 4.66$ และ 4.69 S.D. = 0.38, 0.76 และ 0.72 ตามลำดับ) นอกจากนี้ พบว่า ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น ยังมีความสามารถในการวางแผนงานและจัดทำโครงการเพื่อขอการสนับสนุนในระดับกลุ่ม ระดับหน่วยงานภาคเอกชน ภาครัฐและสามารถจัดทำแผนงานและโครงการขอรับการสนับสนุนจากต่างประเทศได้ ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ $\bar{x} = 4.54, 4.11$ และ 4.17 S.D. = 0.52, 0.87 และ 0.84 ตามลำดับ)

3. การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก

3.1 เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร จากการศึกษาพบว่า ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านศูนย์การเรียนรู้และด้านองค์ความรู้ต่างๆ มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ $\bar{x} = 4.43, 4.00$ และ 4.07 S.D. = 0.65, 0.79 และ 0.77 ตามลำดับ)

ดังตาราง 7

ตาราง 7 ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับปัจจัยการสนับสนุนจากองค์กร ภายในและภายนอกและตัวบ่งชี้ย่อยเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานกลุ่มชุมชนอีสาน การเกษตร

เครือข่ายโรงเรียน ชุมชนอีสาน	ผู้นำและคณะกรรมการ จำนวน 13 คน ร้อยละ 23.6			สมาชิกกลุ่ม จำนวน 42 คน ร้อยละ 76.4			กลุ่มหรือเครือข่าย จำนวน 55 คน ร้อยละ 100		
	Mo	\bar{x}	S.D.	Mo	\bar{x}	S.D.	Mo	\bar{x}	S.D.
1. การสนับสนุนด้าน งบประมาณ	5	4.85	0.55	5	4.36	0.93	5	4.47	0.88
2. การสนับสนุนด้าน วัสดุอุปกรณ์	5	4.23	0.93	4	3.83	1.31	4	3.93	1.23
3 การสนับสนุนด้าน ศูนย์การเรียนรู้	5	4.54	0.97	5	4.24	1.10	5	4.31	1.07
4. การสนับสนุนด้าน องค์ความรู้ต่างๆ	5	4.31	0.85	4	3.36	1.23	4	3.58	1.21
รวมค่าเฉลี่ย	5	4.34	0.65	5	4.00	0.79	5	4.07	0.77

จากตาราง 7 ถ้าพิจารณาในส่วนของตัวบ่งชี้ย่อย พบว่า ตัวบ่งชี้ที่ 1 และ 3 มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม นั่นคือ ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่ายมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ การสนับสนุนด้านงบประมาณจากองค์กร หรือหน่วยงานต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในกิจกรรมกลุ่ม เริ่มต้นจากการระดมทุนจากคณะกรรมการ ก่อตั้ง จากนั้นก็ได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกกลุ่มและเครือข่ายตามลำดับและได้มีหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนอย่างน้อย 1 หน่วยงาน ที่ระดับดีเยี่ยม (Mo = 5, 5 และ 5 \bar{x} = 4.85, 4.36 และ 4.47 S.D. = 0.55, 0.93 และ 0.88 ตามลำดับ)

ในส่วนการสนับสนุนด้านการจัดศูนย์การเรียนรู้ คือ การหาสื่อและอุปกรณ์รวมถึงการบริหารความรู้และประสบการณ์ให้แก่ชุมชน สามารถให้บริการความรู้และประสบการณ์แก่ชุมชน ได้มากกว่า 2 ครั้งต่อเดือน พัฒนาเป็นศูนย์ต้นแบบเพื่อการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่ชุมชนได้อย่างถาวร เป็นแบบอย่างให้แก่เครือข่ายอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี ที่ระดับดีเยี่ยม (Mo = 5, 5 และ 5 \bar{x} = 4.54, 4.24 และ 4.31 S.D. = 0.97, 1.10 และ 1.07 ตามลำดับ) สำหรับการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ พบว่า ผู้นำและคณะกรรมการ มีความคิดเห็นว่าการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ เพื่อนำมาใช้ในสำนักงานกลุ่มหรือเครือข่ายจากหลายฝ่าย เริ่มแรกได้รับจากผู้นำหรือปราชญ์

ท้องถิ่น จากนั้นคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายก็เข้ามาให้การสนับสนุน สุดท้าย ได้มีองค์กร ภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาให้การสนับสนุน ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5$ $\bar{x} = 4.23$ S.D. = 0.93) ในส่วนของสมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์เพื่อนำมาใช้ในสำนักงานกลุ่มหรือเครือข่ายจากหลายฝ่าย เริ่มแรกได้รับจากผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นสุดท้ายคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายก็เข้ามาให้การสนับสนุน ที่ระดับดี ($M_o = 4$ และ 4 $\bar{x} = 3.83$ และ 3.93 S.D. = 1.31 และ 1.23 ตามลำดับ) สำหรับการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ พบว่า ผู้นำและคณะกรรมการ มีความคิดเห็นว่าการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับสื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ตำรา เอกสาร แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ เอกสารทางราชการและสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ จากหลายฝ่าย ตั้งแต่ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น คณะกรรมการ สมาชิกเครือข่าย ภาครัฐและเอกชน ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5$ $\bar{x} = 4.31$ S.D. = 0.85) ส่วนสมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การสนับสนุนด้านองค์ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับสื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ตำรา เอกสาร แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ เอกสารทางราชการและสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ จากหลายฝ่าย ตั้งแต่ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น คณะกรรมการและสมาชิกเครือข่าย แต่ยังไม่ได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับสื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ จากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ที่ระดับดี ($M_o = 4$ และ 4 $\bar{x} = 3.39$ และ 3.58 S.D. = 1.23 และ 1.21 ตามลำดับ)

3.2 เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชน

แก่นม่วงหวาน - โคกเจริญ จากการศึกษาพบว่า ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก ซึ่งประกอบด้วย การสนับสนุนด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านศูนย์การเรียนรู้และด้านองค์ความรู้ต่าง ๆ มากที่สุด ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ 5 $\bar{x} = 4.59, 4.81$ และ 4.84 S.D. = 0.79, 0.58 และ 0.77 ตามลำดับ) ดังตาราง 8

ตาราง 8 ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับปัจจัยการสนับสนุนจากองค์กร ภายในและภายนอกและตัวบ่งชี้ย่อยของเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มอคมทรัพย์ และเครือข่ายชุมชนบ้านม่วงหวาน - โศกเจริญ

เครือข่ายชมรมพัฒนา ชาวบุรีรัมย์	ผู้นำและคณะกรรมการ จำนวน 13 คน ร้อยละ 14.9			สมาชิกกลุ่ม จำนวน 74 คน ร้อยละ 85.1			กลุ่มหรือเครือข่าย จำนวน 87 คน ร้อยละ 100		
	Mo	\bar{x}	S.D.	Mo	\bar{x}	S.D.	Mo	\bar{x}	S.D.
1. การสนับสนุนด้าน งบประมาณ	5	4.92	0.28	5	4.49	1.04	5	4.55	0.97
2. การสนับสนุนด้าน วัสดุอุปกรณ์	5	4.46	1.20	5	4.65	0.75	5	4.62	0.82
3. การสนับสนุนด้าน ศูนย์การเรียนรู้	5	4.62	0.96	5	4.64	0.80	5	4.59	0.86
4. การสนับสนุนด้าน องค์ความรู้ต่างๆ	5	4.46	1.13	5	4.61	0.81	5	4.61	0.59
รวมค่าเฉลี่ย	5	4.59	0.79	5	4.61	0.56	5	4.64	0.77

จากตาราง 8 ถ้าพิจารณาในส่วนของตัวบ่งชี้รายย่อย พบว่า ทุกตัวบ่งชี้ มีค่าประเมิน อยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม นั่นคือ ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ การสนับสนุนด้านทุนหรืองบประมาณจากองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในกิจกรรมกลุ่ม เริ่มต้นจากการระดมทุนจากคณะกรรมการก่อตั้ง จากนั้นก็ได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกกลุ่มและเครือข่ายตามลำดับและได้มีหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนอย่างน้อย 1 หน่วยงาน ที่ระดับดีเยี่ยม ($Mo = 5, 5$ และ $\bar{x} = 4.59, 4.61$ และ 4.64 S.D. = 0.79, 0.56 และ 0.77 ตามลำดับ) ในส่วนการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์เพื่อนำมาใช้ในสำนักงานกลุ่มหรือเครือข่ายจากหลายฝ่าย โดยเริ่มแรกได้รับจาก ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น หลังจากนั้นคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มก็เข้ามาให้การสนับสนุน สุดท้ายได้มีองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาให้การสนับสนุน ที่ระดับดีเยี่ยม ($Mo = 5, 5$ และ $\bar{x} = 4.46, 4.65$ และ 4.62 S.D. = 1.20, 0.75 และ 0.82 ตามลำดับ) ด้านการจัดศูนย์การเรียนรู้ การหาสื่อ และอุปกรณ์รวมถึงการบริการความรู้และประสบการณ์ให้แก่ชุมชน สามารถให้บริการความรู้ และประสบการณ์แก่ชุมชนได้มากกว่า 2 ครั้งต่อเดือน มีการพัฒนาเป็นศูนย์ต้นแบบ เพื่อการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชุมชนอย่างถาวร เป็นแบบอย่างให้แก่เครือข่ายอื่นๆ

ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ $\bar{x} = 4.62, 4.64$ และ 4.59 S.D. = 0.96, 0.80 และ 0.86 ตามลำดับ)

นอกจากนี้ยังพบว่า การสนับสนุนด้านองค์ความรู้ต่างๆ คือ การหาสื่อและอุปกรณ์ต่างๆ เช่น ตำรา เอกสารแผ่นพับหนังสือพิมพ์ เอกสารทางราชการและสิ่งพิมพ์ต่างๆ) จากหลายฝ่าย ตั้งแต่ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น คณะกรรมการและสมาชิกเครือข่ายและยังได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับสื่อและอุปกรณ์ต่างๆ จากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ $\bar{x} = 4.46, 4.61$ และ 4.61 S.D. = 1.13, 0.81 และ 0.58 ตามลำดับ)

4. การมีส่วนร่วมของชุมชน

4.1 เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร จากการศึกษาพบว่า ผู้นำและคณะกรรมการ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการวางแผนงานโครงการ การกำหนดบทบาทหน้าที่และการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5$ $\bar{x} = 4.08$ S.D. = 0.76) ในส่วนของสมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่ายมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการวางแผนงานโครงการ การกำหนดบทบาทหน้าที่และการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มาก ที่ระดับดี ($M_o = 4$ และ $\bar{x} = 3.90$ และ 3.93 S.D. = 0.86 และ 0.83 ตามลำดับ) ดังตาราง 9

ตาราง 9 ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชน และตัวบ่งชี้ย่อยของเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร

เครือข่ายโรงเรียน ชุมชนอีสาน	ผู้นำและคณะกรรมการ จำนวน 13 คน ร้อยละ 23.8			สมาชิกกลุ่ม จำนวน 42 คน ร้อยละ 76.4			กลุ่มหรือเครือข่าย จำนวน 55 คน ร้อยละ 100		
	M_o	\bar{x}	S.D.	M_o	\bar{x}	S.D.	M_o	\bar{x}	S.D.
1. กระบวนการวางแผนงานและโครงการ	5	4.68	0.63	5	4.38	1.10	5	4.45	1.02
2. การกำหนดบทบาทหน้าที่	5	4.38	1.04	5	4.21	1.07	5	4.25	1.06
3. การสร้างรูปแบบการเรียนรู้	4	3.46	1.27	4	3.17	1.19	4	3.24	1.20
รวมค่าเฉลี่ย	5	4.08	0.76	4	3.90	0.86	4	3.93	0.83

จากตาราง 9 ถ้าพิจารณาในส่วนของตัวบ่งชี้รายย่อย พบว่า ตัวบ่งชี้ที่ 1 และ 2 มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม นั่นคือ ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่ายมีความคิดเห็นสอดคล้องกันคือ กระบวนการวางแผนงานและโครงการเพื่อสร้างกิจกรรมต่างๆ เริ่มจากการระดมความคิดของสมาชิกนำมาวิเคราะห์และหาทางเลือก จากนั้นจึงได้ทำการกำหนดแผนงานโครงการ ในลักษณะที่ไม่เป็นทางการและเป็นทางการควบคู่กันไป สามารถดำเนินงานตามแผนงานและโครงการจนเป็นที่ประจักษ์ ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ $\bar{x} = 4.69, 4.38$ และ 4.45 S.D. = 0.63, 1.10 และ 1.02 ตามลำดับ) สำหรับการกำหนดตำแหน่งบทบาทและหน้าที่นั้น พบว่า สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ตำแหน่ง บทบาท หน้าที่ เพื่อให้สมาชิกสามารถทำงานประสบผลสำเร็จ เริ่มจากการให้เห็นความสำคัญของตำแหน่ง บทบาท หน้าที่ในรูปแบบขององค์กร มีการระดมความคิดและจัดรูปแบบองค์กรเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจนพร้อมทั้งการจําแนกบทบาทหน้าที่เพื่อให้สมาชิกสามารถปฏิบัติตามและทำให้บรรลุเป้าหมายประสบผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์แก่องค์กรภายนอก ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ $\bar{x} = 4.38, 4.21$ และ 4.25 S.D. = 1.04, 1.07 และ 1.06 ตามลำดับ) นอกจากนี้ยังพบว่า การสร้างรูปแบบการเรียนรู้ในหลายลักษณะ เริ่มตั้งแต่มีการจัดประชุมประจำเดือนทุกเดือนเพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจร่วมกัน มีการจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มและเครือข่ายอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง มีการจัดทำเอกสารสรุปกิจกรรมและยาชีพเผยแพร่ มีเอกสารการประชุมแจกให้แก่สมาชิกทุกครั้งที่มีการประชุม มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มาก ที่ระดับดี ($M_o = 4, 4$ และ $4 \bar{x} = 3.46, 3.17$ และ 3.24 S.D. = 1.27, 1.19 และ 1.20 ตามลำดับ)

4.2 เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชน

บ้านม่วงหวาน - โขภเจริญ จากการศึกษาพบว่า ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่ายมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งประกอบด้วย กระบวนการวางแผนงานโครงการ การกำหนดบทบาทหน้าที่และการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ $\bar{x} = 4.38, 4.20$ และ 4.51 S.D. = 0.65, 0.64 และ 1.06 ตามลำดับ) ดังตาราง 10

ตาราง 10 ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชน และตัวบ่งชี้ย่อยของเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์กลุ่มอมรินทร์พีและเศรษฐกิจชุมชน บ้านม่วงหวาน - โคนเจริญ

เครือข่ายชมรมพัฒนา ชาวบุรีรัมย์	ผู้นำและคณะกรรมการ จำนวน 13 คน ร้อยละ 14.9			สมาชิกกลุ่ม จำนวน 74 คน ร้อยละ 85.1			กลุ่มหรือเครือข่าย จำนวน 87 คน ร้อยละ 100		
	Mo	\bar{x}	S.D.	Mo	\bar{x}	S.D.	Mo	\bar{x}	S.D.
1. กระบวนการวางแผนงานและโครงการ	5	4.69	0.63	5	4.64	0.80	5	4.80	0.57
2. การกำหนดบทบาทหน้าที่	5	4.92	0.28	5	4.78	0.60	4	3.55	1.17
3. การสร้างรูปแบบการเรียนรู้	4	3.92	1.12	4	3.49	1.17	5	4.23	0.65
รวมค่าเฉลี่ย	5	4.38	0.65	5	4.20	0.64	5	4.51	1.06

จากตาราง 10 ถ้าพิจารณาในส่วนของตัวบ่งชี้รายย่อย พบว่า ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ กระบวนการวางแผนงานและโครงการเพื่อสร้างกิจกรรมต่าง ๆ เริ่มจากการระดมความคิดของสมาชิกนำมาวิเคราะห์และหาทางเลือก จากนั้นจึงได้ทำการกำหนดแผนงานและโครงการในลักษณะที่ไม่เป็นทางการและเป็นทางการควบคู่กันไป สามารถดำเนินงานตามแผนงานและโครงการจนเป็นที่ประจักษ์ มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ระดับดีเยี่ยม ($Mo = 5, 5$ และ 5 $\bar{x} = 4.69, 4.64$ และ 4.80 S.D. = $0.63, 0.80$ และ 0.57 ตามลำดับ) สำหรับการกำหนดบทบาทและหน้าที่นั้น พบว่า ผู้นำ คณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่ม มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ตำแหน่งบทบาทหน้าที่เพื่อให้สมาชิกสามารถทำงานประสบผลสำเร็จ ได้เริ่มจากการให้เห็นความสำคัญของตำแหน่ง บทบาทหน้าที่ในรูปแบบขององค์กร มีการระดมความคิดเห็นและจัดรูปแบบองค์กรเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจนพร้อมทั้งการจำแนกบทบาทหน้าที่เพื่อให้สมาชิกสามารถปฏิบัติตามและทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์แก่องค์กรภายนอก ที่ระดับดีเยี่ยม ($Mo = 5$ และ 5 $\bar{x} = 4.92$ และ 4.78 S.D. = 0.28 และ 0.60 ตามลำดับ) ในส่วนของกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นว่า การวิเคราะห์ตำแหน่ง บทบาทหน้าที่เพื่อให้สมาชิกสามารถทำงานประสบผลสำเร็จได้ ที่ระดับดี ($Mo = 4$ $\bar{x} = 3.55$ S.D. = 1.17) ด้านการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ พบว่า ผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ การสร้างรูปแบบการเรียนรู้มี

หลายลักษณะเริ่มตั้งแต่มีการจัดประชุมประจำเดือนทุกเดือนเพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจร่วมกัน มีการจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มและเครือข่ายตนเองอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง มีการจัดทำเอกสารสรุปกิจกรรมและอาชีพเผยแพร่ มีเอกสารการประชุมแจกให้แก่สมาชิกทุกครั้งที่มีการประชุม มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มาก ที่ระดับดี ($M_o = 4$ และ $\bar{x} = 3.92$ และ $S.D. = 1.12$ และ 1.17 ตามลำดับ) สำหรับกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นว่าการสร้างรูปแบบการเรียนรู้มีหลายลักษณะ เริ่มตั้งแต่มีการจัดประชุมประจำเดือนทุกเดือนเพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจร่วมกัน มีการจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มและเครือข่ายอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง มีการจัดทำเอกสารสรุปกิจกรรมและอาชีพเผยแพร่ มีเอกสารการประชุมแจกให้แก่สมาชิกทุกครั้งที่มีการประชุม มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5$ $\bar{x} = 4.23$ $S.D. = 0.85$)

5. วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

5.1 เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร จากการศึกษาพบว่า ผู้นำและคณะกรรมการ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งประกอบด้วย การจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ กระบวนการเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพตนเอง การเสริมสร้างภาวะผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นและองค์กรกับการให้ความรู้เพื่อการดำเนินชีวิตและจัดกิจกรรมกลุ่มมีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5$ $\bar{x} = 4.38$ $S.D. = 0.76$) สำหรับสมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่ายมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน คือ วิธีเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มาก ที่ระดับดี ($M_o = 4$ และ $\bar{x} = 3.89$ และ 4.00 $S.D. = 0.85$ และ 0.85 ตามลำดับ)

สังเคราะห์ 11

ตาราง 11 ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับปัจจัยวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนของเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร

เครือข่ายโรงเรียน ชุมชนอีสาน	ผู้นำและคณะกรรมการ จำนวน 13 คน ร้อยละ 23.6			สมาชิกกลุ่ม จำนวน 42 คน ร้อยละ 76.4			กลุ่มหรือเครือข่าย จำนวน 55 คน ร้อยละ 100		
	Mo	\bar{x}	S.D.	Mo	\bar{x}	S.D.	Mo	\bar{x}	S.D.
1. การจัดเวทีประชาคม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้	5	4.69	0.63	5	4.00	1.10	5	4.16	1.05
2. การศึกษาดูงานเพื่อ เพิ่มทักษะ ประสิทธิภาพ	5	4.38	1.04	4	3.74	1.45	4	3.89	1.38
3. กระบวนการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มศักยภาพตนเอง	4	3.92	1.55	5	4.12	1.06	5	4.07	1.18
4. การเสริมสร้างภาวะผู้นำ หรือปราชญ์ท้องถิ่น	4	3.77	1.09	4	3.55	1.25	4	3.60	1.21
5. องค์ความรู้และการให้ ความรู้และกิจกรรม	5	4.54	0.97	5	4.14	0.98	5	4.24	0.98
รวมค่าเฉลี่ย	5	4.38	0.76	4	3.89	0.85	4	4.00	0.65

จากตาราง 11 ถ้าพิจารณาในส่วนของตัวบ่งชี้รายย่อย พบว่า ผู้นำ คณะกรรมการ และกลุ่มหรือเครือข่ายมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ การจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับต่างๆเริ่มตั้งแต่การจัดประชุมประจำเดือนเพื่อให้สมาชิกได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่มหรือเครือข่าย มีการจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับกลุ่ม เครือข่าย ระหว่างเครือข่ายและระดับจังหวัดอย่างน้อย 1 ครั้งต่อปี ที่ระดับดีเยี่ยม (Mo = 5 และ \bar{x} = 4.69 และ 4.16 S.D. = 0.63 และ 1.05 ตามลำดับ) ในส่วนของสมาชิกกลุ่ม มีความคิดเห็นว่า การจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับต่างๆ ที่ระดับดี (Mo = 4 \bar{x} = 4.00 S.D. = 1.10) ด้านการศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มความรู้ ทักษะและประสิทธิภาพ พบว่า ผู้นำ คณะกรรมการได้มีการศึกษาดูงานจากแหล่งความรู้และนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในระดับต่างๆเริ่มตั้งแต่การจัดให้คณะกรรมการและสมาชิกมีโอกาสไปศึกษาดูงานชุมชนเข้มแข็งระดับกลุ่ม ระดับจังหวัด อย่างน้อย 2 ครั้งต่อปีและทุกครั้งที่มีการจัดงานเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนทั้งในระดับกลุ่มหรือเครือข่ายรวมถึงระดับจังหวัดและภูมิภาค นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้คณะกรรมการและสมาชิกได้ไปศึกษาดูงานอย่างสม่ำเสมอทำให้คณะกรรมการและสมาชิกสามารถนำความรู้ ทักษะและประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนากลุ่มหรือเครือข่ายจนเป็นที่ประจักษ์ ที่ระดับดีเยี่ยม

($M_o = 5$ $\bar{x} = 4.38$ S.D. = 1.04) สำหรับสมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นเช่นเดียวกับกลุ่มสาวคือ การศึกษาทำงานเพื่อเพิ่มความรู้ ทักษะและประสบการณ์ ที่ระดับดี ($M_o = 4$ และ 4 $\bar{x} = 3.74$ และ 3.89 S.D. = 1.45 และ 1.38 ตามลำดับ) สำหรับกระบวนการเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพตนเอง พบว่า สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่ายมีความคิดเห็นสอดคล้องกันคือ กระบวนการเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพตนเอง เริ่มตั้งแต่การสร้างจิตสำนึกถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต รู้จักใช้เวลาว่างในการไต่หาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น ชาวสวนทางราชการ สิ่งตีพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ นอกจากนั้นยังรู้จักหาโอกาสศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาลดชีวิตกระทั่งสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและแก้ปัญหาของชุมชนได้ดี ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5$ และ 5 $\bar{x} = 4.12$ และ 4.07 S.D. = 1.06 และ 1.18 ตามลำดับ) ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน นั่นคือ การเสริมสร้างภาวะผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น เริ่มจากการค้นหาผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นมาทำหน้าที่เป็นกลไกขับเคลื่อนการทำงานของกลุ่ม จากนั้นก็เปิดโอกาสให้ผู้นำได้เข้ามาทำหน้าที่ มีบทบาทในกลุ่มหรือเครือข่าย จัดให้ผู้นำได้ไปศึกษาอบรมทั้งการจัดการศึกษาในระบบและนอกระบบ มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มาก ที่ระดับดี ($M_o = 4$, 4 และ 4 $\bar{x} = 3.77$, 3.55 และ 3.60 S.D. = 1.09, 1.25 และ 1.21 ตามลำดับ) นอกจากนี้ยังพบว่า องค์การกับการให้ความรู้และกิจกรรม คือ การอาศัยองค์การภายในชุมชนและองค์การภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อสร้างองค์ความรู้ให้เกิดประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตและดำเนินกิจกรรมกลุ่มประสบผลสำเร็จ เริ่มตั้งแต่จัดให้ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นและคณะกรรมการภายในกลุ่มหรือเครือข่ายมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิก จากนั้นก็จัดให้มีสถาบันภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้ในด้านต่างๆ มากกว่า 3 หน่วยงานจากหน่วยงานพัฒนาชุมชน หน่วยงานเกษตรและหน่วยงานสาธารณสุข เป็นต้น หลังจากสมาชิกได้รับความรู้แล้วสามารถนำความรู้ไปใช้ในกลุ่มหรือเครือข่ายจนเป็นที่ประจักษ์ ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5$, 5 และ 5 $\bar{x} = 4.54$, 4.14 และ 4.24 S.D. = 0.97, 0.98 และ 0.98 ตามลำดับ)

5.2 เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวนบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชน

บ้านม่วงหวาน - โลกเจริญ จากการศึกษาพบว่า ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งประกอบด้วย การจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษาทำงานเพื่อเพิ่มความรู้ ทักษะและประสบการณ์ กระบวนการเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพตนเอง การเสริมสร้างภาวะผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นและองค์การกับการให้ความรู้เพื่อการดำเนินชีวิตและกิจกรรมกลุ่ม มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5$, 5 และ 5 $\bar{x} = 4.69$, 4.47 และ 4.51 S.D. = 0.36, 0.62 และ 0.59 ตามลำดับ) ดังตาราง 12

ตาราง 12 ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับปัจจัยวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชน บ้านม่วงหวาน - โลกเจริญ

เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์	ผู้นำและคณะกรรมการ จำนวน 13 คน ร้อยละ 14.9			สมาชิกกลุ่ม จำนวน 74 คน ร้อยละ 85.1			กลุ่มหรือเครือข่าย จำนวน 87 คน ร้อยละ 100		
	Mo	\bar{x}	S.D.	Mo	\bar{x}	S.D.	Mo	\bar{x}	S.D.
1. การจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้	5	4.92	0.28	5	4.45	1.14	5	4.85	0.52
2. การศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มทักษะ ประสิทธิภาพ	5	5.00	0.00	5	4.82	0.56	5	4.69	0.70
3. กระบวนการเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพตนเอง	5	4.69	0.75	5	4.69	0.70	4	3.75	1.04
4. การเสริมสร้างภาวะผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น	4	3.85	0.90	4	3.73	1.06	5	4.72	0.84
5. องค์การกับกาให้ความรู้และกิจกรรม	5	5.00	0.00	5	4.68	0.91	5	4.51	0.59
รวมค่าเฉลี่ย	5	4.69	0.36	5	4.47	0.62	5	4.51	0.59

จากตาราง 12 ถ้าพิจารณาในส่วนของตัวบ่งชี้รายย่อย พบว่า ตัวบ่งชี้ที่ 1, 2 และ 5 มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม นั่นคือ ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่ายมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ การจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับต่างๆ เริ่มจากการประชุมประจำเดือนเพื่อให้สมาชิกได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่มหรือเครือข่าย มีการจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับเครือข่าย ระหว่างเครือข่าย และระดับจังหวัดอย่างน้อย 1 ครั้งต่อปี ที่ระดับดีเยี่ยม ($Mo = 5, 5$ และ $\bar{x} = 4.92, 4.45$ และ 4.85 S.D. = 0.28, 1.14 และ 0.52 ตามลำดับ) ด้านการศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มความรู้ ทักษะและประสิทธิภาพ คือ การศึกษาดูงานจากแหล่งความรู้และนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในระดับต่างๆ ได้เริ่มตั้งแต่การจัดให้คณะกรรมการและสมาชิกมีโอกาสไปศึกษาดูงานชุมชนเข้มแข็ง ในระดับกลุ่ม ระดับจังหวัด อย่างน้อย 2 ครั้งต่อปี นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้คณะกรรมการและสมาชิกได้ไปศึกษาดูงานอย่างสม่ำเสมอทำให้คณะกรรมการและสมาชิกสามารถนำความรู้ ทักษะและประสิทธิภาพมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนากลุ่มหรือเครือข่ายจนเป็นที่ประจักษ์ มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม ($Mo = 5, 5$ และ $\bar{x} = 5.00, 4.82$ และ 4.69 S.D. = 0.00, 0.56 และ 0.70 ตามลำดับ)

ตัวองค์กรกับการให้ความรู้และกิจกรรม คือ การอาศัยองค์กรภายในชุมชนและองค์กรภาครัฐ เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อสร้างความรู้ ให้เกิดประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตและดำเนินกิจกรรมกลุ่ม ประสบผลสำเร็จ เริ่มตั้งแต่จัดให้ผู้เฒ่าหรือปราชญ์ท้องถิ่นและคณะกรรมการภายในกลุ่มหรือ เครือข่ายมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิก จากนั้นก็จัดให้มีสถาบันภาครัฐเข้ามามีส่วน ร่วมในการให้ความรู้ในด้านต่างๆ มากกว่า 3 หน่วยงานจากหน่วยงานพัฒนาชุมชน หน่วยงาน เกษตรและหน่วยงานสาธารณสุข เป็นต้น หลังจากสมาชิกได้รับความรู้แล้วสามารถนำความรู้ ไปใช้ในกลุ่มหรือเครือข่ายจนเป็นที่ประจักษ์ มากที่สุด ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ $\bar{x} = 5.00, 4.68$ และ 4.51 S.D. = $0.00, 0.91$ และ 0.59 ตามลำดับ) สำหรับกระบวนการเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพ ตนเอง พบว่า ผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ กระบวนการ เรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพตนเอง จะเริ่มจากการสร้างจิตสำนึกถึงความสำคัญของการเรียนรู้ ตลอดชีวิต รู้จักใช้เวลาว่างในการใฝ่หาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น ข่าวสารทางราชการ สิ่งตีพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ นอกจากนั้นยังรู้จักหาโอกาสศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและ การศึกษาตลอดชีวิต กระทั่งสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและแก้ปัญหา ของชุมชนได้ดี ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5$ และ $\bar{x} = 4.69$ และ 4.69 S.D. = 0.75 และ 0.70 ตามลำดับ) ด้านการเสริมสร้างภาวะผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น พบว่า ผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ ด้านการเสริมสร้างภาวะผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น จะเริ่มจาก การค้นหาผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นมาทำหน้าที่เป็นกลไกขับเคลื่อนการทำงานของกลุ่ม จากนั้น ก็เปิดโอกาสให้ผู้เฒ่าได้เข้ามาทำหน้าที่ มีบทบาทในกลุ่มหรือเครือข่าย จัดให้ผู้เฒ่าได้ไปศึกษาอบรมทั้งการจัดการศึกษาในระบบและนอกระบบ ที่ระดับดี ($M_o = 4$ และ $\bar{x} = 3.85$ และ 3.73 S.D. = 0.90 และ 0.84 ตามลำดับ)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยร่วมและปัจจัยต่างที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง
 การวิเคราะห์ปัจจัยร่วมและปัจจัยต่างระหว่างเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานกลุ่มชุมชน อีสานการเกษตรและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์เศรษฐกิจชุมชนบ้านม่วง หวาน-โลกเจริญ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย 2 กลุ่มอิสระกัน (Independent Samples) มาวิเคราะห์และใช้ค่าสถิติ t- test และค่านัยสำคัญที่ 0.05 เป็นค่า แปลผลความแตกต่างของทั้ง 2 กลุ่มและใช้ตัวบ่งชี้ของแต่ละองค์ประกอบมาอธิบายผลปัจจัย ร่วมและปัจจัยต่างของทั้ง 2 เครือข่าย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ทู่นพื้นฐานทางสังคม

ผลการศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับทูนพื้นฐานทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การมีความสัมพันธ์ การมีความสามัคคี การมีกฎกติกา การมีการศึกษาและ การมีสุขภาพ พลานามัย ผลปรากฏว่า ทั้ง 2 เครือข่าย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทูนพื้นฐานทางสังคมที่

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($0.002 < 0.05$) นั้นหมายถึง ปัจจัยทุนพื้นฐานทางสังคมของทั้ง 2 เครื่องข่าย เป็นปัจจัยต่างกัน

ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้พบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ คือ การได้ตามทุกข์สุขกันของสมาชิกหรือเครือข่ายในระดับต่างๆ และปัจจัยที่เกี่ยวกับกฎกติกา คือ การมีแบบแผนหรือกติกาของกลุ่มหรือเครือข่ายมาจากกระบวนการที่เหมาะสมของทั้ง 2 เครื่องข่าย ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (0.85 และ $0.267 > 0.05$) นั้นหมายถึงปัจจัยทุนพื้นฐานทางสังคมเกี่ยวกับความสัมพันธ์และกฎกติกาของทั้ง 2 เครื่องข่ายเป็น ปัจจัยร่วมกัน

สำหรับปัจจัยที่เกี่ยวกับความสามัคคี คือ การที่สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย มีความรักใคร่ปรองดองกันในระดับต่าง ปัจจัยที่เกี่ยวกับการมีการศึกษา คือ การที่สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายมีพื้นฐานการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบในระดับต่างๆ และปัจจัยที่เกี่ยวกับการมีสุขภาพพลานามัย คือ การที่สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายมีการออกกำลังกาย การพักผ่อนและรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะของทั้ง 2 เครื่องข่ายมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($0.007, 0.012$ และ $0.005 < 0.05$) นั้นหมายถึงปัจจัยทุนพื้นฐานทางสังคมเกี่ยวกับความสามัคคีการมีการศึกษาและการมีสุขภาพพลานามัยของทั้ง 2 เครื่องข่าย เป็นปัจจัยต่างกัันดังตาราง 13

ตาราง 13 การเปรียบเทียบเกี่ยวกับปัจจัยทุนพื้นฐานทางสังคมของเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์

ปัจจัยทุนพื้นฐานทางสังคม	เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน		เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์		t-test	ระดับนัยสำคัญ
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
1. การมีความสัมพันธ์	4.55	0.80	4.57	0.87	-0.193	0.85
2. การมีความสามัคคี	4.51	0.92	4.85	0.56	-2.75	0.007
3.การมีกฎกติกา	4.76	0.47	4.61	0.98	1.114	0.267
4. การมีการศึกษา	3.47	1.59	4.03	1.05	-2.54	0.012
5. การมีสุขภาพพลานามัย	4.53	1.00	4.86	0.35	-2.87	0.005
รวมค่าเฉลี่ย	4.30	0.63	4.62	0.52	-3.23	0.002
ค่า df = 140 ที่ระดับ 1.960						

2. ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น

ผลการศึกษابัจจัยเกี่ยวกับผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การมีความรู้ความสามารถ การมีคุณธรรมจริยธรรม การมีระบบสรรหาผู้นำที่โปร่งใสและการวางแผนและการจัดทำโครงการ ผลปรากฏว่า ทั้ง 2 เครือข่ายมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($0.00 < 0.05$) นั้นหมายถึง ปัจจัยผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นของทั้ง 2 เครือข่าย เป็นปัจจัยต่างกัน

ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้พบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับการมีคุณธรรมจริยธรรม คือ การมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์และเสียสละของผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นในระดับต่างๆ และปัจจัยเกี่ยวกับการวางแผนการจัดทำโครงการ คือ ความสามารถในการจัดทำแผนงานและโครงการเพื่อขอการสนับสนุนจากหน่วยงานในระดับต่างๆ ของทั้ง 2 เครือข่าย ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (0.25 และ $0.27 > 0.05$) นั้นหมายถึงปัจจัยผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นเกี่ยวกับการมีคุณธรรมจริยธรรมและการวางแผนงานจัดทำโครงการ ทั้ง 2 เครือข่าย เป็นปัจจัยร่วมกัน

สำหรับปัจจัยเกี่ยวกับการมีความรู้ความสามารถ คือ การมีความรู้ความสามารถถ่ายทอดความรู้และเป็นวิทยากรในระดับต่างๆ และการมีระบบสรรหาผู้นำที่มีความโปร่งใส คือ วิธีการได้มาซึ่งผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นที่ถูกต้องและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มหรือเครือข่ายของทั้ง 2 เครือข่าย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (0.00 และ $0.03 < 0.05$) นั้นหมายถึงปัจจัยผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นเกี่ยวกับการมีความรู้ความสามารถและการมีระบบสรรหาผู้นำที่มีความโปร่งใส ของทั้ง 2 เครือข่าย เป็นปัจจัยต่างกัน ดังตาราง 14

ตาราง 14 การเปรียบเทียบเกี่ยวกับปัจจัยผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นของเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอิสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์

ปัจจัยผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น	เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอิสาน		เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์		t-test	ระดับนัยสำคัญ
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
1. การมีความรู้ความสามารถ	4.13	1.31	4.83	0.87	-4.21	0.00
2. การมีคุณธรรมจริยธรรม	4.71	0.76	4.85	0.87	-1.16	0.25
3. การมีระบบสรรหาผู้นำที่โปร่งใส	4.36	1.06	4.69	0.72	-2.16	0.03
4. การวางแผนและจัดทำโครงการ	4.00	1.00	4.17	0.84	-1.11	0.27
รวมค่าเฉลี่ย	4.30	0.69	4.66	0.43	-3.93	0.00
ค่า df = 140 ที่ระดับ 1.960						

3. การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก

ผลการศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับการสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก ซึ่งประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การสนับสนุนงบประมาณ การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การสนับสนุนศูนย์การเรียนรู้และการสนับสนุนองค์ความรู้ต่างๆ ผลปรากฏว่า ทั้ง 2 เครือข่าย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($0.00 < 0.05$) นั้นหมายถึง ปัจจัยผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นของทั้ง 2 เครือข่าย เป็นปัจจัยต่างกัน

ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้พบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับการสนับสนุนงบประมาณ คือการที่กลุ่มหรือเครือข่ายได้รับการสนับสนุนเรื่องงบประมาณจากองค์กรหรือหน่วยงานระดับต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในกิจกรรมของกลุ่มและปัจจัยเกี่ยวกับการสนับสนุนศูนย์การเรียนรู้ คือการมีศูนย์การเรียนรู้การจัดการศึกษาและอุปกรณ์ รวมถึงการบริการความรู้และประสบการณ์ใจนเป็นศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบของทั้ง 2 เครือข่าย ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ (0.63 และ $0.09 > 0.05$) นั้นหมายถึง ปัจจัยการสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอกเกี่ยวกับการสนับสนุนงบประมาณและการสนับสนุนศูนย์การเรียนรู้ของทั้ง 2 เครือข่าย เป็นปัจจัยร่วมกัน

สำหรับปัจจัยเกี่ยวกับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ คือ การที่กลุ่มหรือเครือข่ายให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในสำนักงานของกลุ่มหรือข่ายและปัจจัยเกี่ยวกับการสนับสนุนองค์ความรู้ต่างๆ คือ ได้รับการสนับสนุนสื่อและอุปกรณ์เพื่อก่อให้เกิดความรู้และประสบการณ์ภายใน

ในเครือข่ายจากหน่วยงานระดับต่าง ๆ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($0.00 < 0.00 < 0.05$) นั้นหมายถึง ปัจจัยการสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอกเกี่ยวกับ การสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์และการสนับสนุนองค์ความรู้ต่าง ๆ ของทั้ง 2 เครือข่าย เป็นปัจจัยต่างกัน ดังตาราง 15

ตาราง 15 การเปรียบเทียบเกี่ยวกับปัจจัยการสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอกของ เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์

ปัจจัยการสนับสนุนจาก องค์กรภายในและภายนอก	เครือข่ายโรงเรียน ชุมชนอีสาน		เครือข่ายชมรม พัฒนาชาวบุรีรัมย์		t-test	ระดับนัย สำคัญ
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
1. การสนับสนุนด้านงบประมาณ	4.47	0.88	4.55	0.97	-0.489	0.626
2. การสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์	3.93	1.23	4.62	0.82	-4.02	0.00
3. การสนับสนุนด้านศูนย์การ เรียนรู้	4.31	1.07	4.59	0.86	-1.70	0.09
4. การสนับสนุนด้านองค์ความ รู้ต่าง ๆ	3.58	1.21	4.61	0.59	-6.77	0.00
รวมค่าเฉลี่ย	4.07	0.77	4.64	0.77	-4.29	0.00
ค่า df = 140 ที่ระดับ 1.960						

4. การมีส่วนร่วมของชุมชน

ผลการศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ กระบวนการวางแผนงานโครงการ การกำหนดบทบาทหน้าที่และการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ ผลปรากฏว่า ทั้ง 2 เครือข่ายมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($0.001 < 0.05$) นั้นหมายถึง ปัจจัยผู้นำหรือปราชญ์ ท้องถิ่นของ ทั้ง 2 เครือข่าย เป็นปัจจัยต่างกัน

ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้พบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับกระบวนการวางแผนงานและโครงการ คือ ลักษณะที่สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายมีส่วนร่วมในการกระบวนการวางแผนงานและโครงการ เพื่อสร้างงานและกิจกรรมปัจจัยเกี่ยวกับการกำหนดบทบาทหน้าที่ คือ ลักษณะที่สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายร่วมกันวิเคราะห์ตำแหน่งบทบาทหน้าที่เพื่อให้สมาชิกสามารถทำงานประสบผล

สำเร็จและปัจจัยเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการของกลุ่มหรือเครือข่ายใช้วิธีการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆของทั้ง 2 เครือข่าย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($0.01, 0.00$ และ $0.00 < 0.05$) นั้นหมายถึง ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกตัวบ่งชี้ ของทั้ง 2 เครือข่าย เป็นปัจจัยต่างกัน ดังตาราง 16

ตาราง 16 การเปรียบเทียบเกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนของเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์

ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชน	เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน		เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์		t-test	ระดับนัยสำคัญ
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
1. กระบวนการวางแผนงานและโครงการ	4.45	1.02	4.80	0.57	-2.63	0.009
2. การกำหนดบทบาทหน้าที่	4.25	1.06	3.55	1.17	3.62	0.00
3. การสร้างรูปแบบการเรียนรู้	3.24	1.20	4.23	0.65	3.42	0.00
รวมค่าเฉลี่ย	3.93	0.83	4.51	1.06	-3.41	0.001
ค่า df = 140 ที่ระดับ 1.960						

5. วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ผลการศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มความรู้ทักษะและประสบการณ์ กระบวนการเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพตนเอง การเสริมสร้างภาวะผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นและองค์กรกับการให้ความรู้เพื่อการดำเนินชีวิตและกิจกรรมกลุ่ม ผลปรากฏว่าทั้ง 2 เครือข่าย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($0.00 < 0.05$) นั้นหมายถึง ปัจจัยผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นของทั้ง 2 เครือข่าย เป็นปัจจัยต่างกัน

ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้พบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพตนเอง โดยกระบวนการเรียนรู้และศึกษาด้วยตนเองทั้งในระบบและนอกระบบของ ทั้ง 2 เครือข่ายไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($0.09 > 0.05$) นั้นหมายถึงปัจจัยวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพตนเองของ ทั้ง 2 เครือข่าย เป็นปัจจัยร่วมกัน

สำหรับปัจจัยเกี่ยวกับ การจัดเวลาที่ประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการจัดเวลาที่ประชาคมในรูปแบบต่างๆ ปัจจัยเกี่ยวกับการศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มความรู้ ทักษะและประสบการณ์ โดยกระบวนการศึกษาดูงานจากแหล่งความรู้และนำมาประยุกต์ใช้กับกลุ่มหรือเครือข่าย ปัจจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างภาวะผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น โดยการเปิดโอกาสให้ได้รับการศึกษาอบรมทั้งในระบบและนอกระบบ และปัจจัยเกี่ยวกับองค์การการให้ความรู้เพื่อการดำเนินชีวิตและกิจกรรมกลุ่ม โดยอาศัยองค์กรภาครัฐ องค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ความเข้าใจ ในการดำเนินชีวิตและจัดกิจกรรมของกลุ่มให้ประสบผลสำเร็จของทั้ง 2 เครือข่าย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 นั้นหมายถึง ปัจจัยวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเกี่ยวกับการจัดเวลาที่ประชาคม การศึกษาดูงาน การเสริมสร้างภาวะผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นและองค์การการให้ความรู้ของทั้ง 2 เครือข่าย เป็นปัจจัยต่างกัน ดังตาราง 17

ตาราง 17 การเปรียบเทียบเกี่ยวกับปัจจัยวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนของเครือข่ายชุมชนโรงเรียนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์

ปัจจัยวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน		เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์		t-test	ระดับนัยสำคัญ
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
1. การจัดเวลาที่ประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.16	1.05	4.85	0.52	-5.19	0.001
2. การศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มทักษะ ประสบการณ์	3.89	1.38	4.89	0.70	-4.54	0.00
3. กระบวนการเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพตนเอง	4.07	1.18	3.75	1.04	1.725	0.087
4. การเสริมสร้างภาวะผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น	3.60	1.21	4.72	0.84	-6.51	0.00
5. องค์การกับการให้ความรู้และกิจกรรม	4.24	0.98	4.51	0.59	-2.04	0.043
รวมค่าเฉลี่ย	4.00	0.85	4.51	0.59	-6.03	0.00
ค่า df = 140 ที่ระดับ 1.960						

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็ง

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งในครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทราบว่ากลุ่มหรือเครือข่ายมีการปฏิบัติตามเกณฑ์ประเมินระดับใดสำหรับข้อมูลการศึกษา 4 ประเด็น ได้แก่ คุณลักษณะด้านสังคม คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณี คุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. คุณลักษณะด้านสังคม

1.1 เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร จากการศึกษาพบว่า ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่ายมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ คุณลักษณะด้านสังคม ประกอบด้วย การมีโครงสร้าง ปฏิบัติตามกฎหมาย การรับฟังความคิดเห็น ความโปร่งใสและการใส่รู้ใส่เรียน มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ $\bar{x} = 4.43, 4.05$ และ 4.14 S.D. = 0.59, 0.73 และ 0.70 ตามลำดับ) ดังตาราง 18

ตาราง 18 ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับคุณลักษณะด้านสังคมของเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร

เครือข่ายโรงเรียน ชุมชนอีสาน	ผู้นำและคณะกรรมการ จำนวน 13 คน ร้อยละ 23.6			สมาชิกกลุ่ม จำนวน 42 คน ร้อยละ 76.4			กลุ่มหรือเครือข่าย จำนวน 55 คน ร้อยละ 100		
	M_o	\bar{x}	S.D.	M_o	\bar{x}	S.D.	M_o	\bar{x}	S.D.
1.การมีโครงสร้างการบริหารจัดการ	5	4.85	0.55	5	4.10	1.34	5	4.27	1.24
2.การปฏิบัติตามกฎกติกา	5	4.69	0.75	5	4.24	1.19	5	4.35	1.11
3.แนวทางการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก	5	4.46	0.88	5	4.26	1.06	5	4.31	1.02
4.การทำงานที่โปร่งใส	4	3.92	0.85	4	3.79	0.95	4	3.82	0.94
5.ความใส่รู้ใส่เรียน	5	4.08	0.95	4	3.71	1.04	4	3.80	1.03
รวมค่าเฉลี่ย	5	4.43	0.59	5	4.05	0.73	5	4.14	0.70

จากตาราง 18 ถ้าพิจารณาในส่วนของตัวบ่งชี้รายย่อย จะพบว่า ตัวบ่งชี้ที่ 1, 2 และ 3 มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม นั่นคือ ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ การมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจน มีทั้งแบบที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรและเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน มีการประชาสัมพันธ์และมีการพัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการจนเป็นต้นแบบให้แก่เครือข่ายอื่นๆ สามารถนำไป

ประยุกต์ใช้ได้ ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ 5 $\bar{x} = 4.85, 4.10$ และ 4.27 S.D. = 0.55, 1.34 และ 1.24 ตามลำดับ) ด้านการปฏิบัติตามกฎกติกา คือ ผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย มีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามกฎกติกาที่กำหนดไว้ได้ กระทั่งเป็นแบบแผนหรือกติกา เป็นที่ยอมรับของเครือข่ายอื่นๆได้ ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ 5 $\bar{x} = 4.89, 4.24$ และ 4.35 S.D. = 0.75, 1.19 และ 1.11 ตามลำดับ) สำหรับแนวทางการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกนั้น

ได้เปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นในหลายรูปแบบ เริ่มตั้งแต่จัดให้มีการประชุมประจำเดือนอย่างน้อยเดือนละครั้งเพื่อให้คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายได้เข้าประชุมแสดงความคิดเห็นมีการพัฒนารูปแบบการประชุมกระทั่งได้เป็นต้นแบบของการประชุมที่ดี ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ 5 $\bar{x} = 4.48, 4.28$ และ 4.31 S.D. = 0.88, 1.06 และ 1.02 ตามลำดับ) สำหรับด้านการทำงานที่มีความโปร่งใส พบว่า ผู้นำและคณะกรรมการสมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การทำงานที่มีความโปร่งใส คือ การจัดระบบการทำงานที่สามารถให้สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายตรวจสอบได้ โดยการจัดประชุมสรุปผลการทำงานอย่างน้อย 1 ครั้งต่อเดือน นอกจากนั้นยังได้จัดให้มีการทำเอกสาร รายงานการประกาศ การประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงาน ตลอดจนได้รับการตรวจสอบจาก คณะกรรมการตรวจสอบภายในในกลุ่มหรือเครือข่ายอย่างน้อย 1 ครั้งต่อปี แต่ยังไม่ได้รับการตรวจสอบผลการดำเนินงาน จากคณะกรรมการตรวจสอบขององค์กรภาครัฐ ที่ระดับดี ($M_o = 4, 4$ และ 4 $\bar{x} = 3.92, 3.79$ และ 3.82 S.D. = 0.95, 0.85 และ 0.94 ตามลำดับ) สำหรับความใฝ่รู้ใฝ่เรียน พบว่า สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ความใฝ่รู้ใฝ่เรียน คือ การแสวงหาความรู้เพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพและการพึ่งตนเองที่ยั่งยืนได้ โดยการให้เห็นความสำคัญของการศึกษาและการเรียนรู้ โดยเฉพาะเรื่องการทำมาหากินสามารถประกอบอาชีพได้อย่างน้อย 1 อาชีพ ที่ระดับดี ($M_o = 4$ และ 4 $\bar{x} = 3.71$ และ 3.80 S.D. = 1.04 และ 1.03 ตามลำดับ)

1.2 เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชน

บ้านม่วงหวาน - โคนเจริญ จากการศึกษาพบว่า ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า เครือข่ายมีคุณลักษณะด้านสังคม ประกอบด้วย การมีโครงสร้างการบริหารจัดการ การปฏิบัติตามกฎกติกา การรับฟังความคิดเห็น ความโปร่งใสและการใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ 5 $\bar{x} = 4.67, 4.49$ และ 4.56 S.D. = 0.38, 0.62 และ 0.77 ตามลำดับ) ดังตาราง 19

ตาราง 19 ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับคุณลักษณะด้านสังคมของ
เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชนบ้านม่วงหวาน -
โคกเจริญ

เครือข่ายชมรมพัฒนา ชาวบุรีรัมย์	ผู้นำและคณะกรรมการ จำนวน 13 คน ร้อยละ 14.8			สมาชิกกลุ่ม จำนวน 74 คน ร้อยละ 85.1			กลุ่มหรือเครือข่าย จำนวน 87 คน ร้อยละ 100		
	Mo	\bar{x}	S.D.	Mo	\bar{x}	S.D.	Mo	\bar{x}	S.D.
1.การมีโครงสร้างการ บริหารจัดการ	5	4.69	0.63	5	4.77	0.63	5	4.74	0.71
2.การปฏิบัติตามกฎกติกา	5	4.77	0.60	5	4.73	0.73	5	4.64	0.85
3.แนวทางการรับฟังความ คิดเห็นของสมาชิก	5	4.77	0.44	5	4.62	0.90	4	3.85	0.86
4.การวางงานที่โปร่งใส	4	3.92	0.76	4	3.84	0.88	5	4.44	0.81
5.ความใฝ่รู้ใฝ่เรียน	5	4.85	0.38	5	4.36	0.96	5	4.51	0.59
รวมค่าเฉลี่ย	5	4.67	0.38	5	4.49	0.62	5	4.68	0.77

จากตาราง 19 ถ้าพิจารณาในส่วนของตัวบ่งชี้รายย่อย พบว่า ตัวบ่งชี้ที่ 1, 2 และ 5 มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม นั่นคือ ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ การมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจน มีทั้งแบบที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรและเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจนมีการประชาสัมพันธ์และมีการพัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการจนเป็นต้นแบบให้แก่เครือข่ายอื่นๆ นำไปประยุกต์ใช้ได้ ที่ระดับดีเยี่ยม (Mo = 5, 5 และ 5 \bar{x} = 4.69, 4.77 และ 4.76 S.D. = 0.63, 0.63 และ 0.71 ตามลำดับ)

ด้านการปฏิบัติตามกฎกติกา คือ ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ การมีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามกฎกติกาที่กำหนดไว้ได้ กระทั่งเป็นแบบแผนหรือกติกาที่เป็นที่ยอมรับของเครือข่ายอื่นๆ ได้ ที่ระดับดีเยี่ยม (Mo = 5, 5 และ 5 \bar{x} = 4.77, 4.73 และ 4.64 S.D. = 0.60, 0.73 และ 0.85 ตามลำดับ) สำหรับแนวทางการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกนั้น พบว่า ผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ ได้เปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นในหลาย รูปแบบเริ่มตั้งแต่จัดให้มีการประชุมประจำเดือนอย่างน้อย 1 ครั้งต่อเดือน เพื่อให้คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายได้เข้าประชุมแสดงความคิดเห็น มีการพัฒนารูปแบบการประชุมกระทั่งได้เป็นต้นแบบของการประชุมที่ดี ที่ระดับดีเยี่ยม (Mo = 5 และ 5 \bar{x} = 4.77 และ

4.62 S.D. = 0.44 และ 0.80 ตามลำดับ) ด้านการทำงานที่มีความโปร่งใส พบว่า ผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ การจัดระบบการทำงานที่สามารถให้สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายตรวจสอบได้ โดยการนัดประชุมสรุปผลการทำงานอย่างน้อย 1 ครั้งต่อเดือน นอกจากนี้ยังได้จัดให้มีการทำเอกสารรายงานการประกาศ การประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงาน ตลอดจนได้รับการตรวจสอบจากคณะกรรมการตรวจสอบภายในกลุ่มหรือเครือข่ายอย่างน้อย 1 ครั้งต่อปี แต่ยังไม่ได้รับการตรวจสอบผลการดำเนินงาน จากคณะกรรมการตรวจสอบขององค์กรภาครัฐ ที่ระดับดี ($M_o = 4$ และ $\bar{x} = 3.92$ และ 3.84 S.D. = 0.76 และ 0.88 ตามลำดับ)

สำหรับความใฝ่รู้ใฝ่เรียน พบว่า ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ความใฝ่รู้ใฝ่เรียน คือ การแสวงหาความรู้เพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพและการพึ่งตนเองที่ยั่งยืนได้โดยการให้เห็นความสำคัญของการศึกษาและการเรียนรู้ โดยเฉพาะเรื่องการทำมาหากิน สามารถประกอบอาชีพได้อย่างน้อย 1 อาชีพและยังสามารถพัฒนาอาชีพเป็นที่ยอมรับระหว่างกลุ่มหรือเครือข่ายได้ มากที่สุด ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ 5 $\bar{x} = 4.85, 4.36$ และ 4.51 S.D. = 0.38, 0.98 และ 0.59 ตามลำดับ)

2. คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ

2.1 เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ประกอบด้วย การมีอาชีพที่หลากหลาย จำนวนสมาชิกที่ร่วมกิจกรรมและอาชีพ การมีรายได้ของสมาชิก ระบบการจัดกองทุนเงินหมุนเวียนและความสามารถในการพึ่งตนเอง มีค่าการประเมินอยู่ในขั้นมาก ที่ระดับดี ($M_o = 4$ และ 4 $\bar{x} = 3.38$ และ 3.92 S.D. = 0.73 และ 0.73 ตามลำดับ) ในส่วนของผู้นำและคณะกรรมการมีความคิดเห็นว่า คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5$ $\bar{x} = 4.25$ S.D. = 0.65) ดังตาราง 20

ตาราง 20 ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพของเครือข่ายเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานกลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร

เครือข่ายโรงเรียน ชุมชนอีสาน	ผู้นำและคณะกรรมการ จำนวน 13 คน ร้อยละ 23.6			สมาชิกกลุ่ม จำนวน 42 คน ร้อยละ 78.4			กลุ่มหรือเครือข่าย จำนวน 55 คน ร้อยละ 100		
	Mo	\bar{x}	S.D.	Mo	\bar{x}	S.D.	Mo	\bar{x}	S.D.
1.ความหลากหลายอาชีพ	5	4.77	0.60	5	4.12	0.99	5	4.27	0.95
2.จำนวนสมาชิกเข้าร่วม กิจกรรมและอาชีพ	4	3.77	1.17	4	3.48	1.13	4	3.55	1.14
3.รายได้ของสมาชิก	5	4.15	1.28	4	3.45	1.13	4	3.82	1.19
4.ระบบการจัดกองทุน หมุนเวียน	5	4.00	1.22	4	3.79	1.34	4	3.84	1.30
5.ความสามารถพึ่งตนเอง	5	4.92	0.28	5	4.31	1.05	5	4.45	0.96
รวมค่าเฉลี่ย	5	4.25	0.65	4	3.83	0.73	4	3.82	0.73

จากตาราง 20 ถ้าพิจารณาในส่วนของตัวบ่งชี้รายย่อย พบว่า ตัวบ่งชี้ที่ 1 และ 5 มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม นั่นคือ ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ความหลากหลายอาชีพมีทั้งอาชีพหลักและอาชีพรองเพื่อสร้างรายได้ให้ตนเองและครอบครัว เกิดรายได้พอที่เก็บออมทุกเดือน สมาชิกสามารถเลือกอาชีพที่เป็นเกษตรกรรมและนอกเกษตรกรรมได้ตามความต้องการและความสนใจ และยังมีอาชีพที่เป็นต้นแบบแก่กลุ่มหรือเครือข่ายอื่นๆ ต่อไปได้ ที่ระดับดีเยี่ยม (Mo = 5, 5 และ 5 \bar{x} = 4.77, 4.12 และ 4.27 S.D. = 0.60, 0.99 และ 0.95 ตามลำดับ) ด้านความสามารถพึ่งตนเอง คือ ความสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ภายในกลุ่มหรือเครือข่ายได้ โดยเริ่มจากการฝึกฝนตนเอง ให้ความรู้ ความสามารถในการแก้ปัญหาตนเอง ครอบครัวและกลุ่มหรือเครือข่ายได้ เป็นชุมชนที่มีศักดิ์ศรี เป็นต้นแบบของชุมชนอื่นๆ ได้ ที่ระดับดีเยี่ยม (Mo = 5, 5 และ 5 \bar{x} = 4.92, 4.31 และ 4.45 S.D. = 0.28, 1.05 และ 0.96 ตามลำดับ) ด้านจำนวนสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรม คือ การมีสมาชิกรวมตัวจัดตั้งกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมและอาชีพมากกว่า 2 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมแต่ละครั้ง ประมาณ 2 ใน 3 สมาชิกที่เข้าร่วมมีทุกเพศทุกวัย ที่ระดับดี (Mo = 4, 4 และ 4 \bar{x} = 3.77, 3.48 และ 3.55 S.D. = 1.17, 1.13 และ 1.14 ตามลำดับ)

สำหรับรายได้ของสมาชิก พบว่า สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า รายได้ของสมาชิก คือ สมาชิกมีรายได้ที่เป็นตัวเงินสามารถจัดสรรเป็นค่าใช้จ่าย

จ่ายในครอบครัว มีเหลือที่เก็บออมและบางส่วนสามารถสมทบเพื่อเป็นการสงเคราะห์ชุมชน และยังสามารถสมทบเป็นกองทุนต่างๆ ภายในกลุ่มได้ เช่น กองทุนการศึกษา กองทุนช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส กองทุนอาชีพและทุนรักษาพยาบาล อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ที่ระดับดี ($M_o = 4$ และ $\bar{x} = 3.45$ และ 3.62 S.D. = 1.13 และ 1.19 ตามลำดับ) สำหรับระบบกองทุนเงินหมุนเวียน พบว่า สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ระบบกองทุนเงินหมุนเวียน คือ การบริหารจัดการกองทุนเงินหมุนเวียนภายในกลุ่มหรือเครือข่ายเพื่อดำเนินกิจกรรม และใช้เป็นสวัสดิการต่างๆ เริ่มจากการสะสมทุนภายในกลุ่มในรูปแบบการบริหารจัดการออมทรัพย์และการจัดสรรผลกำไรจากรายได้ของกิจกรรมต่างๆ นอกจากนี้กลุ่มยังจัดให้มีคณะกรรมการบริหารจัดการกองทุน เพื่อจัดสรรเงินกองทุนให้เป็นค่าสวัสดิการสังคมอย่างน้อย 1 รายการต่อไปนี้ เช่น กองทุนการศึกษา กองทุนช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส กองทุนอาชีพและทุนรักษาพยาบาล เป็นต้น ที่ระดับดี ($M_o = 4$ และ $\bar{x} = 3.79$ และ 3.84 S.D. = 1.34 และ 1.30 ตามลำดับ)

2.2 เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชน

บ้านม่วงหวาน - โคกเจริญ จากการศึกษาพบว่า ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ประกอบด้วย การมีอาชีพที่หลากหลาย จำนวนสมาชิกที่ร่วมกิจกรรมและอาชีพ รายได้ของสมาชิก ระบบการจัดกองทุนเงินหมุนเวียนและความสามารถในการพึ่งตนเอง มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ 5 $\bar{x} = 4.67, 4.59$ และ 4.75 S.D. = 0.38, 0.47 และ 0.78 ตามลำดับ)

ดังตาราง 21

ตาราง 21 ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพของเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชน บ้านม่วงหวาน - โศกเจริญ

เครือข่ายชมรมพัฒนา ชาวบุรีรัมย์	ผู้นำและคณะกรรมการ จำนวน 13 คน ร้อยละ 14.9			สมาชิกกลุ่ม จำนวน 74 คน ร้อยละ 85.1			กลุ่มหรือเครือข่าย จำนวน 87 คน ร้อยละ 100		
	Mo	\bar{x}	S.D.	Mo	\bar{x}	S.D.	Mo	\bar{x}	S.D.
1.ความหลากหลายอาชีพ	5	4.62	0.96	5	4.69	0.74	5	4.13	0.66
2.จำนวนสมาชิกเข้าร่วม กิจกรรมและอาชีพ	5	4.15	0.38	5	4.12	0.70	5	4.61	0.87
3.รายได้ของสมาชิก									
4.ระบบการจัดกองทุน หมุนเวียน	5	4.69	0.63	5	4.59	0.91	5	4.76	0.53
5.ความสามารถพึ่งตนเอง	5	4.77	0.60	5	4.76	0.52	5	4.70	0.70
รวมค่าเฉลี่ย	5	4.67	0.38	5	4.59	0.47	5	4.75	0.78

จากตาราง 21 นำพิจารณาในส่วนของตัวบ่งชี้รายย่อย พบว่า ทุกตัวบ่งชี้ มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม นั่นคือ ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ความหลากหลายอาชีพมีทั้งอาชีพหลักและอาชีพรองที่สามารถสร้างรายได้ให้ตนเองและครอบครัว เกิดรายได้พอที่เก็บออมทุกเดือน สมาชิกสามารถเลือกอาชีพที่เป็นเกษตรกรรมและนอกเกษตรกรรมได้ตามความต้องการและความสนใจและยังมีอาชีพที่เป็นต้นแบบแก่กลุ่มหรือเครือข่ายอื่น ๆ ต่อไป ได้ ที่ระดับดีเยี่ยม (Mo = 5, 5 และ \bar{x} = 4.62, 4.69 และ 4.13 S.D. = 0.96, 0.74 และ 0.66 ตามลำดับ) ด้านจำนวนสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมและอาชีพ คือ สมาชิกมีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมและอาชีพมากกว่า 2 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมแต่ละครั้ง ประมาณ 2 ใน 3 สมาชิกที่เข้าร่วมมีทุกเพศทุกวัย ที่ระดับ ดีเยี่ยม (Mo = 5, 5 และ \bar{x} = 4.15, 4.12 และ 4.61 S.D. = 0.38, 0.70 และ 0.87 ตามลำดับ) ด้านรายได้ของสมาชิก คือ สมาชิกมีรายได้ที่เป็นตัวเงินสามารถจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว มีเก็บออมและบางส่วนสามารถสมทบเพื่อเป็นการสงเคราะห์ชุมชนและยังสามารถสมทบเป็นกองทุนต่างๆ ภายในกลุ่ม เช่น ทุนการศึกษา ทุนช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ทุนฌาปนกิจ และทุนรักษาพยาบาลอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง นอกจากนี้กลุ่มยังได้รับเกียรติบัตรและโล่รางวัลจากหน่วยงานภายนอกมาก ที่ระดับดีเยี่ยม (Mo = 5, 5 และ \bar{x} = 4.69, 4.59 และ 4.76 S.D. = 0.63, 0.91 และ 0.53)

สำหรับระบบกองทุนเงินหมุนเวียน คือ การบริหารจัดการกองทุนเงินหมุนเวียนภายในกลุ่มหรือเครือข่ายเพื่อดำเนินกิจกรรมและใช้เป็นสวัสดิการต่างๆ โดยเริ่มจากการสะสมทุนภายในกลุ่มในรูปแบบการบริหารจัดการ การออมทรัพย์ และการจัดสรรผลกำไรจากรายได้ของกิจกรรมต่างๆ นอกจากนี้กลุ่มยังจัดให้มีคณะกรรมการบริหารจัดการกองทุน เพื่อจัดสรรเงิน กองทุนให้เป็นค่าสวัสดิการสังคมอย่างน้อย 1 รายการต่อไปนี้ เช่น ทุนการศึกษา ทุนช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ทุนอุปถัมภ์และทุนรักษาพยาบาล เป็นต้น นอกจากนี้ยังจัดให้มีคณะกรรมการตรวจสอบการจัดระบบกองทุนที่โปร่งใส ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ $\bar{x} = 4.77, 4.76$ และ 4.70 S.D. = $0.60, 0.52$ และ 0.70 ตามลำดับ)

นอกจากนี้ พบว่า ความสามารถในการพึ่งตนเอง คือ ความสามารถในการ แก้ปัญหาต่างๆ ภายในกลุ่มหรือเครือข่ายได้ โดยเริ่มจากการฝึกฝนตนเอง ให้มีความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหาดตนเอง ครอบครัวและกลุ่มหรือเครือข่ายได้ เป็นชุมชนที่มีศักดิ์ศรีเป็นต้นแบบของชุมชนอื่นๆ ได้ ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ $\bar{x} = 4.77, 4.69$ และ 4.60 S.D. = $0.60, 0.72$ และ 0.46 ตามลำดับ)

3. คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณี

3.1 เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร จากการศึกษาพบว่า ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมประเพณี ประกอบด้วย การร่วมแรงร่วมใจ การอนุรักษ์พิธีกรรม กิจกรรมสัมพันธ์ระหว่างสถาบันบ้าน วัดและโรงเรียน สุดท้ายคือความกตัญญูกตเวทิตา มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม (Mode = $5, 5$ และ $\bar{x} = 4.73, 4.49$ และ 4.55 S.D. = $0.80, 0.58$ และ 0.59 ตามลำดับ) ดังตาราง 22

ตาราง 22 ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับคุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและ
ประเพณีของเครือข่ายเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานกลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร

เครือข่ายโรงเรียน ชุมชนอีสาน	ผู้นำและคณะกรรมการ จำนวน 13 คน ร้อยละ 23.6			สมาชิกกลุ่ม จำนวน 42 คน ร้อยละ 76.4			กลุ่มหรือเครือข่าย จำนวน 55 คน ร้อยละ 100		
	Mo	\bar{x}	S.D.	Mo	\bar{x}	S.D.	Mo	\bar{x}	S.D.
1.การร่วมแรงร่วมใจ	5	4.62	0.77	5	4.57	0.77	5	4.58	0.76
2.การอนุรักษ์พิธีกรรม	5	4.85	0.55	5	4.29	1.02	5	4.42	0.96
3.กิจกรรมระหว่าง สถาบันบ้านวัดโรงเรียน	5	4.85	0.55	5	4.40	0.80	5	4.51	0.77
4.ความกตัญญูกตเวทิตา ต่อผู้มีพระคุณ	5	4.69	0.85	5	4.67	0.61	5	4.67	0.67
รวมค่าเฉลี่ย	5	4.73	0.60	5	4.49	0.58	5	4.55	0.59

จากตาราง 22 ถ้าพิจารณาในส่วนของตัวบ่งชี้รายย่อย พบว่า ทุกตัวบ่งชี้ มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม นั่นคือ ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การร่วมแรงร่วมใจ ในลักษณะร่วมมือร่วมใจกัน โดยปราศจากการจ้างงาน เช่น การเกี่ยวข้าว การนวดข้าวหรือการพัฒนาหมู่บ้าน ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับกลุ่มและร่วมกันทั้งเครือข่าย ที่ระดับดีเยี่ยม ($Mo = 5, 5$ และ $\bar{x} = 4.62, 4.57$ และ 4.58 S.D. = $0.77, 0.77$ และ 0.76 ตามลำดับ) สำหรับการอนุรักษ์พิธีกรรม คือ การรักษาวัฒนธรรม ความเชื่อด้านพิธีกรรมที่มีต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มหรือเครือข่ายอย่างน้อย 2 พิธี จากพิธีการตั้งศาลพระภูมิ พิธีศาลเจ้าปู่ตา พิธีการสะเดาะเคราะห์และพิธีการทำบุญเสาเรือน การทำพิธีนั้น จะมีหมอปราหมณ์หรือหมอสุนัขมาทำพิธีมีการประกอบพิธีกรรมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อให้กลุ่มหรือเครือข่าย มีความเป็นอยู่ที่ดีและสงบสุข ที่ระดับดีเยี่ยม ($Mo = 5, 5$ และ $\bar{x} = 4.85, 4.29$ และ 4.42 S.D. = $0.55, 1.02$ และ 0.96 ตามลำดับ) สำหรับกิจกรรมระหว่างบ้าน วัดและโรงเรียน เป็นวัฒนธรรมเพื่อสร้างพฤติกรรมการเสียสละและสร้างสัมพันธ์ระหว่างสถาบันบ้านวัดและโรงเรียน โดยการจัดงานประเพณีประจำปีทุกปี เช่น ประเพณีกฐินสามัคคีหรือผ้าป่าสามัคคีขึ้น ในการจัดงานแต่ละครั้งจะมีคณะกรรมการจัดงาน มีการประชาสัมพันธ์ ประกาศให้สมาชิกและผู้มีจิตศรัทธาทั้งหลายทั้งภายในกลุ่มและนอกกลุ่มมาร่วมเป็น เจ้าภาพกระทั่งเป็น ต้นแบบของความเสียสละ เป็นที่ยอมรับขององค์กรภายนอก ที่ระดับดีเยี่ยม ($Mo = 5, 5$ และ $\bar{x} = 4.85, 4.40$ และ 4.51 S.D. = $0.55, 0.80$ และ 0.77 ตามลำดับ)

นอกจากนี้ยัง พบว่า ด้านความกตัญญูกตเวทิตาต่อผู้มีพระคุณ คือ กิจกรรมที่แสดงถึงความกตัญญูกตเวทิตาต่อผู้มีพระคุณ โดยการจัดงานประเพณีสงกรานต์ขึ้นทุกปี ในพิธีจัดให้มีการสรงน้ำพระพุทธรูป รดน้ำดำหัวและขอพรผู้ใหญ่ มีการทำบุญเลี้ยงพระและบวงสรวงศาลปู่ตา การจัดประเพณีดังกล่าวได้รับการยอมรับจากองค์กรภายนอกและเป็นต้นแบบของชุมชนที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ $\bar{x} = 4.89, 4.67$ และ 4.67 S.D. = 0.85, 0.61 และ 0.67 ตามลำดับ)

3.2 เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชน บ้านม่วงหวาน - โลกเจริญ จากการศึกษาพบว่า ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมประเพณี ประกอบด้วย การร่วมแรงร่วมใจ การอนุรักษ์พิธีกรรม กิจกรรมสัมพันธ์ระหว่างสถาบัน บ้าน วัดและโรงเรียน สุดท้ายคือความกตัญญูกตเวทิตา มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ $\bar{x} = 4.92, 4.83$ และ 4.18 S.D. = 0.19, 0.38 และ 1.43 ตามลำดับ) ดังตาราง 23

ตาราง 23 ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับคุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณีของเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชน บ้านม่วงหวาน - โลกเจริญ

เครือข่ายชมรมพัฒนา ชาวบุรีรัมย์	ผู้นำและคณะกรรมการ จำนวน 13 คน ร้อยละ 14.9			สมาชิกกลุ่ม จำนวน 74 คน ร้อยละ 85.1			กลุ่มหรือเครือข่าย จำนวน 87 คน ร้อยละ 100		
	M_o	\bar{x}	S.D.	M_o	\bar{x}	S.D.	M_o	\bar{x}	S.D.
1.การร่วมแรงร่วมใจ	5	4.77	0.44	5	4.74	0.83	5	4.77	0.58
2.การอนุรักษ์พิธีกรรม	5	4.89	0.63	5	4.78	0.58	5	4.87	0.55
3.กิจกรรมระหว่าง สถาบันบ้านวัดโรงเรียน	5	5.00	0.00	5	4.85	0.59	5	4.92	0.31
4.ความกตัญญูกตเวทิตา ต่อผู้มีพระคุณ	5	5.00	0.00	5	4.91	0.34	5	4.85	0.35
รวมค่าเฉลี่ย	5	4.92	0.19	5	4.83	0.38	5	4.18	1.43

จากตาราง 23 ถ้าพิจารณาในส่วนของตัวบ่งชี้รายย่อย พบว่า ทุกตัวบ่งชี้ มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม นั่นคือ ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การร่วมแรงร่วมใจ ในลักษณะการร่วมมือร่วมใจกัน โดยปราศจากการจ้างงาน เช่น การเกี่ยวข้าว การนวดข้าวหรือการพัฒนาหมู่บ้าน โดยเริ่มตั้งแต่

ระดับครอบครัว ระดับกลุ่มและร่วมกันทั้งเครือข่าย ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ $\bar{x} = 4.77, 4.74$ และ 4.77 S.D. = 0.44, 0.83 และ 0.58 ตามลำดับ) สำหรับด้านการอนุรักษ์พิธีกรรม คือ การรักษาวัฒนธรรมความเชื่อด้านพิธีกรรมที่มีต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของกลุ่มหรือเครือข่ายอย่างน้อย 2 พิธี จากพิธีการตั้งศาลพระภูมิ พิธีศาลเจ้าปู่ตา พิธีการสะเดาะเคราะห์และพิธีการทำบุญเสารือน เป็นต้น ในการทำพิธีนั้นจะมีหมอปราหมณ์หรือหมอสุนทรมาทำพิธีมีการประกอบพิธีกรรมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้งเพื่อทำให้กลุ่มหรือเครือข่าย มีความเป็นอยู่ที่ดีและสงบสุข ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ $\bar{x} = 4.69, 4.78$ และ 4.87 S.D. = 0.63, 0.58 และ 0.55 ตามลำดับ) สำหรับกิจกรรมระหว่างสถาบัน บ้าน วัดและโรงเรียน เป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างพฤติกรรม การเสียสละและสร้างสัมพันธ์ระหว่างสถาบัน บ้าน วัดและโรงเรียน โดยการจัดงานประเพณีประจำปี เช่น ประเพณีโกฐินสามัคคีหรือผ้าป่าสามัคคี การจัดงานแต่ละครั้งจะมีคณะกรรมการจัดงาน มีการประชาสัมพันธ์ประกาศให้สมาชิกและผู้มีจิตศรัทธาทั้งหลายทั้งภายในกลุ่มและนอกกลุ่มมาร่วมเป็นเจ้าภาพ กระทั่งเป็นต้นแบบของความเสียสละ เป็นที่ยอมรับขององค์กรภายนอกที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ $\bar{x} = 5.00, 4.85$ และ 4.92 S.D. = 0.00, 0.59 และ 0.31 ตามลำดับ)

นอกจากนี้ยัง พบว่า ด้านความกตัญญูกตเวทีตาคือผู้มีพระคุณ คือ กิจกรรมแสดงถึงความกตัญญูกตเวทีตาคือผู้มีพระคุณ โดยการจัดงานประเพณีสงกรานต์ขึ้นทุกปี ในพิธีจัดให้มีการสรงน้ำพระพุทธรูป รดน้ำดำหัวและขอพรผู้ใหญ่ มีการทำบุญเลี้ยงพระและบวงสรวงศาลปู่ตา การจัดประเพณีดังกล่าวได้รับการยอมรับจากองค์กรภายนอกและเป็นต้นแบบของชุมชนที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ $\bar{x} = 5.00, 4.91$ และ 4.85 S.D. = 0.00, 0.34 และ 0.35 ตามลำดับ)

4. คุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4.1 เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร จากการศึกษาพบว่า ผู้นำและคณะกรรมการ มีความเห็นว่า คุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรดินที่คุ้มค้ำรักษาให้เกิดความสมบูรณ์ การใช้ทรัพยากรน้ำที่คุ้มค้ำมีน้ำสะอาดและเพียงพอและการใช้ทรัพยากรป่าไม้คุ้มค้ำรักษาให้เกิดความสมบูรณ์ มีค่าการประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5$ $\bar{x} = 4.24$ S.D. = 0.47)

ในส่วนของสมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่ายมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน กล่าวคือ คุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีค่าการประเมินอยู่ในเกณฑ์มาก ที่ระดับดี ($M_o = 4$ และ $\bar{x} = 3.78$ และ 3.89 S.D. = 0.58 และ 0.59 ตามลำดับ) ดังตาราง 24

ตาราง 24 ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับคุณลักษณะด้านทรัพยากร
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานกลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร

เครือข่ายโรงเรียน ชุมชนอีสาน	ผู้นำและคณะกรรมการ จำนวน 13 คน ร้อยละ 23.6			สมาชิกกลุ่ม จำนวน 42 คน ร้อยละ 76.4			กลุ่มหรือเครือข่าย จำนวน 55 คน ร้อยละ 100		
	Mo	\bar{x}	S.D.	Mo	\bar{x}	S.D.	Mo	\bar{x}	S.D.
1.แนวทางการอนุรักษ์ ทรัพยากร ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	5	4.46	1.20	5	4.26	1.23	5	4.31	1.22
2.กิจกรรมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	5	4.38	0.51	4	3.82	0.94	4	3.80	0.91
3.การใช้ทรัพยากรดินที่ คุ้มค่ารักษาให้เกิดความ สมบูรณ์	5	4.15	0.99	4	3.45	0.97	4	3.62	1.01
4.การใช้ทรัพยากรน้ำที่ คุ้มค่ามีน้ำสะอาดพอ เพียง	4	3.77	1.01	4	3.43	0.99	4	3.51	1.00
5.การใช้ทรัพยากรป่าไม้ ที่คุ้มค่ารักษาให้เกิด ความสมบูรณ์	5	4.08	1.26	5	4.31	0.92	5	4.25	1.00
รวมค่าเฉลี่ย	5	4.24	0.47	4	3.78	0.58	4	3.89	0.59

จากตาราง 24 ถ้าพิจารณาในส่วนของตัวบ่งชี้รายย่อย พบว่า ตัวบ่งชี้ที่ 1 และ 5 มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม นั่นคือ ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเริ่มจากการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ จัดให้มีการเรียนรู้เกี่ยวกับภากรอนุรักษ์อย่างสม่ำเสมอ มีคณะกรรมการรับผิดชอบโครงการ อย่างน้อย 2 คณะ มีกฎระเบียบเพื่อให้สมาชิกในชุมชนใช้เป็นแนวปฏิบัติ สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมและมีบทบาทรับผิดชอบในการอนุรักษ์ ที่ระดับดีเยี่ยม (Mo = 5, 5 และ 5 \bar{x} = 4.46, 4.26 และ 4.31 S.D. = 1.20, 1.23 และ 1.22 ตามลำดับ)

ในส่วนของการใช้และบำรุงรักษาทรัพยากรป่าไม้ ได้มีการกำหนดบริเวณพื้นที่ป่าไม้ ทบขณะที่ชัดเจน มีกิจกรรมการป้องกันไฟป่าและลักลอบตัดต้นไม้ เพื่อทำฟืน เผาถ่านและ

คำไม้แปรรูป มีการกำหนดวันรณรงค์โดยใช้วันสำคัญทางศาสนาอนุรักษ์ป่าไม้ โดยการปลูกป่า และปลูกพืชคลุมดินในบริเวณที่ว่างเปล่าเกิดพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้น ป่ามีความอุดมสมบูรณ์ สังเกตจากการมีป่าสาธารณะเป็นป่าชุมชน ป่าช้า ป่าปูด้าและมีสิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่ในพื้นที่ ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5, 5$ และ $5 \quad \bar{x} = 4.08, 4.31$ และ $4.25 \quad S.D. = 1.26, 0.92$ และ 1.00 ตามลำดับ)

สำหรับกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นพบว่าสมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า กิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้มีโครงการต่างๆ เพื่อการอนุรักษ์หลายกิจกรรม ตั้งแต่การช่วยกันดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในบริเวณบ้านเรือนเพื่อให้บ้านเรือนสะอาด มีโครงการปลูกพืชรั้วกันได้ โครงการไม่ทิ้งขยะและของเสียสู่แหล่งน้ำชุมชน มีการเฝ้าระบบเกษตรทางเลือกมาใช้ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้มีการจัดวันสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมรณรงค์การปลูกป่า รักษาและฟื้นฟูทุกปี ที่ระดับดี ($M_o = 4$ และ $4 \quad \bar{x} = 3.62$ และ $3.80 \quad S.D. = 0.94$ และ 0.91 ตามลำดับ) ในส่วนของการใช้และบำรุงรักษาทรัพยากรดิน พบว่า สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ การใช้และบำรุงรักษาทรัพยากรดิน ได้มีการแบ่งพื้นที่เพื่อการเกษตรและที่อยู่อาศัยที่ชัดเจน มีกิจกรรมการไม่ทิ้งขยะสิ่งปฏิกูล สารเคมีและสารพิษลงในดิน สนับสนุนให้บำรุงรักษาดิน โดยการใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักและปุ๋ยอินทรีย์ เฉลี่ยเดือนละครั้ง แต่ยังไม่มีการตรวจสอบความสมบูรณ์ของดินและจัดการดินให้มีความสมบูรณ์เหมาะสมได้ ที่ระดับดี ($M_o = 4$ และ $4 \quad \bar{x} = 3.45$ และ $3.62 \quad S.D. = 0.97$ และ 1.01 ตามลำดับ) สำหรับการใช้และบำรุงรักษาทรัพยากรน้ำ พบว่า ผู้นำและคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การใช้และบำรุงรักษาทรัพยากรน้ำ ได้จัดให้มีแหล่งน้ำสาธารณะเพื่อใช้ในการบริโภคและอุปโภคภายในชุมชน มีกิจกรรมรณรงค์ห้ามทิ้งขยะ การใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ ยารปราบศัตรูพืชลงในแหล่งน้ำ สามารถ จัดการให้มีแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการบริโภคและอุปโภคในชุมชนอย่างเพียงพอ แต่ยังไม่มีการตรวจสอบคุณภาพน้ำและจัดการให้มีแหล่งน้ำที่สะอาดปราศจากสารพิษเจือปนได้ ที่ระดับดี ($M_o = 4, 4$ และ $4 \quad \bar{x} = 3.77, 3.43$ และ $3.51 \quad S.D. = 1.01, 0.99$ และ 1.00 ตามลำดับ)

4.2 เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชน

บ้านม่วงหวาน - โคกเจริญ กลุ่มตัวอย่าง จากการศึกษาพบว่า ผู้นำและคณะกรรมการ มีความคิดเห็นว่า คุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรดินที่คุ้มค่ารักษาให้เกิดความสมบูรณ์ การใช้ทรัพยากรน้ำที่คุ้มค่ามีน้ำสะอาดและเพียงพอและการใช้ทรัพยากรป่าไม้คุ้มค่ารักษาให้เกิดความสมบูรณ์ มีค่าประเมินอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5 \quad \bar{x} = 4.01 \quad S.D. = 0.73$) สำหรับสมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน กล่าวคือ คุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีค่า

ประเมินอยู่ในเกณฑ์มาก ที่ระดับดี ($M_o = 4$ และ $4 < \bar{x} < 3.81$ และ 3.84 S.D. = 0.79 และ 0.78 ตามลำดับ) ดังตาราง 25

ตาราง 25 ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับคุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชนบ้านม่วงหวาน - โลกเจริญ

เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์	ผู้นำและคณะกรรมการ จำนวน 13 คน ร้อยละ 14.9			สมาชิกกลุ่ม จำนวน 74 คน ร้อยละ 85.1			กลุ่มหรือเครือข่าย จำนวน 87 คน ร้อยละ 100		
	M_o	\bar{x}	S.D.	M_o	\bar{x}	S.D.	M_o	\bar{x}	S.D.
1.แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	5	4.46	1.20	5	4.14	1.47	4	3.87	0.89
2.กิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	5	4.23	0.93	4	3.81	0.87	4	3.51	1.11
3.การใช้ทรัพยากรดินที่คุ้มค่ารักษาให้เกิดความสมบูรณ์	4	3.31	1.11	4	3.59	1.34	4	3.99	0.91
4.การใช้ทรัพยากรน้ำที่คุ้มค่ามีน้ำสะอาดพอเพียง	4	3.85	0.99	4	3.45	1.12	4	3.84	0.78
5.การใช้ทรัพยากรป่าไม้ที่คุ้มค่ารักษาให้เกิดความสมบูรณ์	5	4.23	0.83	4	3.95	0.92	4	3.99	0.91
รวมค่าเฉลี่ย	5	4.01	0.73	4	3.81	0.79	4	3.84	0.78

จากตาราง 25 ถ้าพิจารณาในส่วนของตัวบ่งชี้รายย่อยพบว่าผู้นำคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า แนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เริ่มจากการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ จัดให้มีการเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์อย่างสม่ำเสมอ มีคณะกรรมการรับผิดชอบโครงการอย่างน้อย 2 คณะ มีกฎระเบียบเพื่อให้สมาชิกในชุมชนเป็นแนวปฏิบัติ สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมและมีบทบาทรับผิดชอบในการอนุรักษ์ที่ระดับดีเยี่ยม ($M_o = 5$ และ $5 < \bar{x} < 4.46$ และ 4.14 S.D. = 1.20 และ 1.47 ตามลำดับ)

สำหรับกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น พบว่า สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า กิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้มีโครงการต่างๆ เพื่อการอนุรักษ์หลายกิจกรรม เริ่มตั้งแต่การช่วยกันดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในบริเวณบ้านเรือนเพื่อให้บ้านเรือนสะอาดน่าอยู่ มีโครงการปลูกพืชรั้วกันได้ โครงการไม่ทิ้งขยะและของเสียสู่แหล่งน้ำชุมชน มีการนำระบบเกษตรทางเลือกมาใช้ เช่น การทำเกษตรผสมผสานและการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ นอกจากนี้ยังได้จัดให้มีวันสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมรณรงค์การปลูกป่า รักษาและฟื้นฟูทุกปี แต่ยังไม่เป็นต้นแบบแห่งการอนุรักษ์และการได้รับรางวัลจากองค์กรภายนอก ที่ระดับดี ($M_o = 4$ และ $\bar{x} = 3.81$ และ 3.51 S.D. = 0.87 และ 1.11 ตามลำดับ) ในส่วนของการใช้และบำรุงรักษาทรัพยากรดิน ได้มีการแบ่งพื้นที่เพื่อการเกษตรและที่อยู่อาศัยที่ชัดเจน มีกิจกรรมการไม่ทิ้งขยะ ทั้งสิ่งปฏิกูล สารเคมีและสารพิษลงในดิน นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้บำรุงรักษาดินโดยการใช้น้ำหมัก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยอินทรีย์ เนี่ยยเดือนละครั้ง แต่ยังไม่มีการตรวจสอบความสมบูรณ์ของดินและจัดการดิน ให้มีความสมบูรณ์เหมาะสมได้ ที่ระดับดี ($M_o = 4, 4$ และ $\bar{x} = 3.31, 3.59$ และ 3.99 S.D. = $1.11, 1.34$ และ 0.91 ตามลำดับ) สำหรับการใช้น้ำและบำรุงรักษาทรัพยากรน้ำได้จัดให้มีแหล่งน้ำสาธารณะ เพื่อใช้ในการบริโภค อุปโภคภายในชุมชน มีกิจกรรมรณรงค์ห้ามทิ้งขยะ การใช้น้ำวิทยาศาสตร์ ภายภาคตัดรูปพืชลงในแหล่งน้ำ สามารถจัดการให้มีแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการบริโภคและอุปโภคในชุมชนอย่างเพียงพอ แต่ยังไม่มีการตรวจสอบคุณภาพน้ำและจัดการให้มีแหล่งน้ำที่สะอาด ปราศจากสารพิษเจือปนได้ ที่ระดับดี ($M_o = 4, 4$ และ $\bar{x} = 3.85, 3.45$ และ 3.84 S.D. = $0.99, 1.12$ และ 0.78 ตามลำดับ) สำหรับการใช้น้ำและบำรุงรักษาทรัพยากรป่าไม้ พบว่า สมาชิกกลุ่มและกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ มีการกำหนดบริเวณพื้นที่ป่าไม้สาธารณะ ที่ชัดเจน มีกิจกรรมการป้องกันไฟป่าและลักลอบตัดไม้เพื่อทำฟืนเผาถ่านและค้าไม้แปรรูป มีการกำหนดวันรณรงค์โดยใช้วันสำคัญทางศาสนาอนุรักษ์ป่าไม้ มีการปลูกป่าและปลูกพืชคลุมดินในบริเวณที่ว่างเปล่าทำให้เกิดพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้น ป่ามีความอุดมสมบูรณ์ สืบเนื่องจากการมีป่าสาธารณะเป็นป่าชุมชน ป่าช้าและป่าปู่ตา ที่ระดับดี ($M_o = 4$ และ $\bar{x} = 3.95$ และ 3.99 S.D. = 0.92 และ 0.91 ตามลำดับ)

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์ผลการทำนายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชน

การวิเคราะห์การทำนายผลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชนเครือข่ายโรงเรียนชุมชนลีसानกลุ่มลีसानการเกษตรและเครือข่ายกรมพัฒนาชาวยุริรัมย์กับกลุ่มคหบดีทรัพย์ เศรษฐกิจชุมชนบ้านม่วงหวาน - โคกเจริญของทั้ง 2 เครือข่าย มีจุดมุ่งหมายเพื่อพยากรณ์หรือคาดคะเนผลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชนว่ามีอิทธิพลต่อกันหรือไม่อย่างไร การวิเคราะห์นั้นจะนำเอาองค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ซึ่งประกอบด้วย

5 องค์ประกอบ ได้แก่ ทุนพื้นฐานทางสังคม ผู้นำและปราชญ์ท้องถิ่น การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก การมีส่วนร่วมของชุมชน และวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มาเป็นกลุ่มประเด็นปัจจัยเพื่อทำนายผล องค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ คุณลักษณะด้านสังคม คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณี และคุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในการวิเคราะห์ผล ผู้วิจัยได้ใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis : MRA) เพื่อทำนายปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งของแต่ละองค์ประกอบว่าสามารถอธิบายความเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชนในแต่ละคุณลักษณะไปในทิศทางใด ดังนี้

1. เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร

1.1 คุณลักษณะด้านสังคม ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ทุนพื้นฐานทางสังคม ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก การมีส่วนร่วมของชุมชนและวิธีเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนสามารถร่วมอธิบายความสัมพันธ์กับคุณลักษณะด้านสังคมค่อนข้างมาก ($R = 0.64$ หรือร้อยละ 64) อธิบายความเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะด้านสังคมได้ร้อยละ 41.4 ($R^2 = 0.414$) และสามารถทำนายคุณลักษณะด้านสังคมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($0.000 < 0.05$) นั่นแสดงว่ามีอิทธิพลจริง ถ้าพิจารณาเฉพาะองค์ประกอบ พบว่า วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนสามารถอธิบายคุณลักษณะด้านสังคมได้มากที่สุด ($Beta = 0.347$) รองลงมา ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชน

อย่างไรก็ตามถ้านับเฉพาะองค์ประกอบที่สามารถอธิบายคุณลักษณะด้านสังคมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั้น จะมีอยู่ 2 องค์ประกอบเท่านั้น คือ วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะด้านสังคมมากที่สุด ดังตาราง 26

ตาราง 26 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเมื่อใช้ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ทั้ง 5 องค์ประกอบเป็นตัวอธิบายความเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะด้านสังคมของเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร

ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง	คุณลักษณะด้านสังคม			
	คะแนนดิบ (B)	คะแนนมาตรฐาน (Beta)	ค่า t	ระดับนัยสำคัญ
1.ทุนพื้นฐานทางสังคม	0.190	0.169	1.418	0.163
2. ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น	-0.081	-0.080	-0.682	0.499
3. การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก	0.139	0.152	1.096	0.278
4. การมีส่วนร่วมของชุมชน	0.229	0.271	2.218	0.031
5. วิธีเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	0.228	0.347	2.751	0.008
Multiple R = 0.64 $R^2 = 0.414$ df = 54 ที่ระดับ 2.000 F = 6.936 ระดับนัยสำคัญของ F = 0.000				

1.2 คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ทุนพื้นฐานทางสังคม ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก การมีส่วนร่วมของชุมชนและวิธีเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนสามารถร่วมอธิบายความสัมพันธ์กับคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพได้ค่อนข้างมาก ($R = 0.59$ หรือร้อยละ 59) อธิบายความเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพได้ร้อยละ 34.6 ($R^2 = 0.346$) และสามารถทำนายคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($0.001 < 0.05$) นั้นแสดงว่ามีอิทธิพลจริง ถ้าพิจารณาเฉพาะองค์ประกอบพบว่า วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนสามารถอธิบายคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพได้มากที่สุด (Beta = 0.323) รองลงมา ได้แก่ การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก

อย่างไรก็ตามถ้าเน้นเฉพาะองค์ประกอบที่สามารถอธิบายคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเห็น มีเพียงองค์ประกอบเดียว คือ วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพมากที่สุด ดังตาราง 27

ตาราง 27 ผลการวิเคราะห์หาค่าโดยพหุคูณเมื่อใช้ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ทั้ง 5 องค์ประกอบเป็นตัวอธิบายความเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ของเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร

ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง	คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ			
	คะแนนดิบ (B)	คะแนนมาตรฐาน (Beta)	ค่า t	ระดับนัยสำคัญ
1.ทุนพื้นฐานทางสังคม	0.135	0.116	0.92	0.362
2. ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น	-0.119	-0.114	-0.918	0.363
3. การสนับสนุนจากองค์กรภายในและ ภายนอก	0.224	0.237	1.618	0.112
4. การมีส่วนร่วมของชุมชน	0.136	0.156	1.204	0.234
5. วิธีเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	0.277	0.323	2.419	0.019

Multiple R = 0.59 $R^2 = 0.346$ df = 54 ที่ระดับ 2,000 $F = 5.179$ ระดับนัยสำคัญของ $F = 0.001$

1.3 คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณี ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ทุนพื้นฐานทางสังคม ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก การมีส่วนร่วมของชุมชนและวิธีเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สามารถร่วมอธิบายความสัมพันธ์กับคุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณีค่อนข้างปานกลาง ($R = 0.41$ หรือร้อยละ 41) อธิบายความเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณีได้ร้อยละ 16.7 ($R^2 = 0.167$) และสามารถทำนายคุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณีได้อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($0.102 > 0.05$) นั่นแสดงว่า ไม่มีอิทธิพลจริง ถ้าพิจารณาเฉพาะองค์ประกอบ พบว่า วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนสามารถอธิบายคุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณีได้มากที่สุด (Beta = 0.301) และไม่มีองค์ประกอบใดสามารถอธิบายคุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณีได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตาราง 28

ตาราง 28 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเมื่อให้ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ทั้ง 5 องค์ประกอบเป็นตัวอธิบายความเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและ ประเพณีของเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร

ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง	คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณี			
	คะแนนดิบ (B)	คะแนนมาตรฐาน (Beta)	ค่า t	ระดับนัยสำคัญ
1. ทุนพื้นฐานทางสังคม	-0.035	-0.037	-0.262	0.794
2. ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น	0.062	0.073	0.524	0.603
3. การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก	0.106	0.139	0.842	0.404
4. การมีส่วนร่วมของชุมชน	0.018	0.026	0.180	0.858
5. วิธีเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	0.207	0.301	1.995	0.052

Multiple R = 0.41 $R^2 = 0.167$ df = 54 ที่ระดับ 2.000 F = 1.959 ระดับนัยสำคัญของ F = 0.102

1.4 คุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ทุนพื้นฐานทางสังคม ผู้นำ หรือปราชญ์ท้องถิ่น การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก การมีส่วนร่วมของชุมชนและ วิธีเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สามารถรวมอธิบายความสัมพันธ์กับคุณลักษณะด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมค่อนข้างมาก ($R = 0.596$ หรือร้อยละ 59.6) อธิบายความ เปลี่ยนแปลงคุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ร้อยละ 35.5 ($R^2 = 0.355$) และสามารถทำนายคุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ ($0.000 > 0.05$) นั้นแสดงว่ามีอิทธิพลจริง ถ้าพิจารณาเฉพาะองค์ประกอบ พบว่า การมี ส่วนร่วมของชุมชนสามารถอธิบายคุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้มากที่สุด (Beta = 0.334) รองลงมา ได้แก่ ทุนพื้นฐานทางสังคม

อย่างไรก็ตามถ้าเน้นเฉพาะองค์ประกอบที่สามารถอธิบายคุณลักษณะด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิตินั้น จะมีเพียง 2 องค์ประกอบ คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนและทุนพื้นฐานทางสังคม องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน ดังตาราง 29

ตาราง 29 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเมื่อใช้ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ทั้ง 5 องค์ประกอบเป็นตัวอธิบายความเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร

ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง	ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม			
	คะแนนดิบ (B)	คะแนนมาตรฐาน (Beta)	t	ระดับนัยสำคัญ
1.ทุนพื้นฐานทางสังคม	0.28	0.289	2.391	0.021
2. ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น	0.006	0.007	0.060	0.952
3. การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก	-0.033	-0.043	-0.296	0.769
4. การมีส่วนร่วมของชุมชน	0.235	0.334	2.602	0.012
5. วิธีเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	0.176	0.261	1.985	0.055

Multiple R = 0.60 $R^2 = 0.355$ df = 54 ที่ระดับ 2,000 F = 5.393 ระดับนัยสำคัญของ F = 0.000

2. เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวนบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชนบ้าน

ม่วงหวาน - โลกเจริญ

2.1 คุณลักษณะด้านสังคม ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ทุนพื้นฐานทางสังคม ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก การมีส่วนร่วมของชุมชน และวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนสามารถอธิบายความสัมพันธ์กับคุณลักษณะด้านสังคมค่อนข้างมาก ($R = 0.76$ หรือร้อยละ 76) อธิบายความเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะด้านสังคมได้ร้อยละ 58.2 ($R^2 = 0.582$) และสามารถทำนายคุณลักษณะด้านสังคมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($0.000 < 0.05$) นั่นแสดงว่ามีอิทธิพลจริง ถ้าพิจารณาเฉพาะองค์ประกอบ พบว่า วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนสามารถอธิบายคุณลักษณะด้านสังคมได้มากที่สุด (Beta = 0.509) รองลงมาได้แก่ การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอกและทุนพื้นฐานทางสังคม

อย่างไรก็ตามถ้านับเฉพาะองค์ประกอบที่สามารถอธิบายคุณลักษณะด้านสังคมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั้น มีอยู่ 3 องค์ประกอบ คือ วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอกและทุนพื้นฐานทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะด้านสังคมมากที่สุด ดังตาราง 30

ตาราง 30 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเมื่อใช้ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ทั้ง 5 องค์ประกอบเป็นตัวอธิบายความเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะด้านสังคมของเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเครือข่ายชุมชนบ้านม่วงหวาน - โฉกเจริญ

ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง	คุณลักษณะด้านสังคม			ระดับนัยสำคัญ
	คะแนนดิบ (B)	คะแนนมาตรฐาน (Beta)	t	
1.ทุนพื้นฐานทางสังคม	0.208	0.187	2.227	0.029
2. ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น	-0.052	-0.038	-0.390	0.697
3. การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก	0.221	0.223	2.421	0.018
4. การมีส่วนร่วมของชุมชน	0.045	0.049	0.608	0.545
5. วิธีเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	0.507	0.509	5.234	0.000

Multiple R = 0.76 $R^2 = 0.582$ df = 88 ที่ระดับ 2.000 F = 22.537 ระดับนัยสำคัญของ F = 0.000

2.2 คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ทุนพื้นฐานทางสังคม ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก การมีส่วนร่วมของชุมชนและวิธีเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนสามารถร่วมอธิบายความสัมพันธ์กับคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพค่อนข้างมาก ($R = 0.707$ หรือร้อยละ 70.7) อธิบายความเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพได้ร้อยละ 50 ($R^2 = 0.500$) และสามารถทำนายคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($0.000 < 0.05$) นั้นแสดงว่ามีอิทธิพลจริง ถ้าพิจารณาเฉพาะองค์ประกอบพบว่า วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนสามารถอธิบายคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพได้มากที่สุด (Beta = 0.301) รองลงมาได้แก่ การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก และทุนพื้นฐานทางสังคม

อย่างไรก็ตามถ้านับเฉพาะองค์ประกอบที่สามารถอธิบายคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิตินั้น มีอยู่ 3 องค์ประกอบ คือ วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก และทุนพื้นฐานทางสังคม องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพมากที่สุด คือ วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ดังตาราง 31

ตาราง 31 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเมื่อใช้ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทั้ง 5 องค์ประกอบเป็นตัวอธิบายความเปลี่ยนแปลงของคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพของเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชน บ้านม่วงหวาน - โคนเจริญ

ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง	คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ			
	คะแนนดิบ (B)	คะแนนมาตรฐาน (Beta)	ค่า t	ระดับนัยสำคัญ
1.ทุนพื้นฐานทางสังคม	0.175	0.202	2.195	0.031
2. ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น	0.111	0.106	0.989	0.326
3. การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก	0.186	0.240	2.381	0.020
4. การมีส่วนร่วมของชุมชน	0.049	0.069	0.779	0.438
5. วิธีเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	0.234	0.301	2.381	0.020

Multiple R = 0.71 $R^2 = 0.500$ df = 86 ที่ระดับ 2,000 t = 16.173 นัยสำคัญของ F = 0.000

2.3 คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณี ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ทุนพื้นฐานทางสังคม ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก การมีส่วนร่วมของชุมชน และวิธีเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนสามารถร่วมอธิบายความสัมพันธ์กับคุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณีค่อนข้างมาก ($R = 0.59$ หรือร้อยละ 59) อธิบายความเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณีได้ร้อยละ 34.2 ($R^2 = 0.342$) และสามารถทำนายคุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณีได้ก็ทางมีนัยสำคัญทางสถิติ ($0.000 < 0.05$) นั้นแสดงว่ามีอิทธิพลจริง ถ้าพิจารณาเฉพาะองค์ประกอบพบว่าวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สามารถอธิบายคุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณีได้มากที่สุด (Beta = 0.283) รองลงมา ได้แก่ ทุนพื้นฐานทางสังคม

อย่างไรก็ตาม ถ้านับเฉพาะองค์ประกอบที่สามารถอธิบายคุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณีได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิตินั้น มีอยู่ 2 องค์ประกอบ คือ วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและทุนพื้นฐานทางสังคม องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อยุคุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณีได้มากที่สุด คือ วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ตาราง 32 ผลการวิเคราะห์เขตพยากรณ์เมื่อใช้ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ทั้ง 5 องค์ประกอบเป็นตัวอธิบายความเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและ ประเพณีของเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชน บ้านม่วงหวาน - โคนเจริญ

ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง	คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณี			
	คะแนนดิบ (B)	คะแนนมาตรฐาน (Beta)	ค่า t	ระดับนัยสำคัญ
1. พื้นพื้นฐานทางสังคม	0.148	0.221	2.094	0.039
2. ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น	0.074	0.091	0.743	0.460
3. การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก	0.043	0.073	0.627	0.532
4. การมีส่วนร่วมของชุมชน	0.054	0.098	0.966	0.337
5. วิธีเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	0.170	0.283	2.324	0.023

Multiple R = 0.59 $R^2 = 0.342$ df = 86 ที่ระดับ 2.000 F = 8.426 ระดับนัยสำคัญของ F = 0.000

2.4 คุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ พื้นพื้นฐานทางสังคม ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก การมีส่วนร่วมของชุมชนและวิธีเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนสามารถร่วมอธิบายความสัมพันธ์กับคุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมค่อนข้างปานกลาง ($R = 0.529$ หรือร้อยละ 52.9) ทิศทาง ความเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ร้อยละ 28 ($R^2 = 0.280$) และสามารถทำนายคุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($0.000 < 0.05$) นั้นแสดงว่ามีอิทธิพลจริง ถ้าพิจารณาเฉพาะองค์ประกอบ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน สามารถอธิบายคุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้มากที่สุด (Beta = 0.263)

อย่างไรก็ตามถ้านับเฉพาะองค์ประกอบที่สามารถอธิบายคุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั้น มีเพียงองค์ประกอบเดียว คือการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากที่สุด ดังตาราง 33

ตาราง 33 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเมื่อใช้ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ทั้ง 5 องค์ประกอบเป็นตัวอธิบายความเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชน บ้านม่วงหวาน - โคนงเจริญ

ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง	ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม			
	คะแนนดิบ (B)	คะแนนมาตรฐาน (Beta)	ค่า t	ระดับนัยสำคัญ
1.ทุนพื้นฐานทางสังคม	0.265	0.180	1.629	0.107
2. ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น	0.180	0.100	0.784	0.436
3. การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก	0.251	0.191	1.579	0.118
4. การมีส่วนร่วมของชุมชน	0.319	0.263	2.472	0.016
5. วิธีเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	-0.0154	-0.012	-0.092	0.927

Multiple R = 0.53 $R^2 = 0.280$ $df = 88$ ที่ระดับ 2.000 $F = 6.306$ ระดับนัยสำคัญของ $F = 0.000$

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง : กรณีศึกษาเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้นำเสนอการสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะตามลำดับ ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. วิธีดำเนินการวิจัย
3. สรุปผลการวิจัย
4. อภิปรายผล
5. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษากรณีศึกษาเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ โดยมีความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยร่วมและปัจจัยต่างที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง
3. เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน
4. เพื่อศึกษาผลการทำหน้าที่ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร หมายถึง ผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน จำนวน 887 คนและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ จำนวน 2,312 คน รวมประชากร จำนวน 3,199 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง ผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร ตำบลหัวฝ้าย กิ่งอำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 55 คน และเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มอคมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชนบ้านม่วงหวาน-โศภเจริญ ตำบลจันตุ้ม อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 87 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 142 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม (Interview Schedule) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยศึกษาจากเอกสาร ตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

ตอนที่ 3 เกี่ยวกับองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน

ลักษณะแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 1 เป็นแบบเลือกตอบ (Check list) ตามที่กำหนดให้ ส่วนแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นแบบประเมินมาตรฐานบันได 5 ขั้น (Sequential Standard Scale : 3S) แต่ละขั้นจะลำดับเป็นคะแนนและอธิบายเป็นความหมาย ดังนี้ (จุมพล วิเชียรศิลป์. 2545 : 217-223)

ขั้นที่	ค่าฐานนิยม (Mode : Mo)	ค่าเฉลี่ย (Mean : X)	เกณฑ์การ ประเมิน	ระดับประเมิน
1	1	0.01-1.00	น้อยที่สุด	ต้องปรับปรุงอย่างถึง
2	2	1.01-2.00	น้อย	ต้องปรับปรุง
3	3	2.01-3.00	ปานกลาง	พอยอมรับได้
4	4	3.01-4.00	มาก	ดี
5	5	4.01-5.00	มากที่สุด	ดีเยี่ยม

ในการสร้างแบบสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามคำแนะนำของ คณะกรรมการที่ปรึกษาเป็นเบื้องต้น และคณะกรรมการที่ปรึกษาได้ตรวจสอบเครื่องมือ ในขั้นแรกแล้วปรับปรุง หลังจากนั้นได้ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความสมบูรณ์ (Complete) ของเครื่องมือ จากนั้นนำมาปรับปรุงแล้วนำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง จึงนำไปใช้ต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows (Statistic Package for the Social Sciences) ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ด้วยค่าสถิติพื้นฐานการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ (Percentage)

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ด้วยค่าสถิติพื้นฐาน คำนวณหาค่าฐานนิยม (Mode : Mo) ค่าเฉลี่ย (Mean : \bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งระหว่างเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอิสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ โดยใช้ค่าสถิติ t-test เพื่อหาปัจจัยร่วมและปัจจัยต่างขององค์ประกอบ และกำหนดค่าสถิติระดับนัยสำคัญที่ 0.05

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชนโดยการ วิเคราะห์ด้วยค่าสถิติพื้นฐาน คำนวณหาค่าฐานนิยม (Mode : Mo) ค่าเฉลี่ย (Mean : \bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลการทำนายผลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้สถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis : MRA)

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง : กรณีศึกษาเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอิสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. สภาพข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอิสาน กลุ่มชุมชนอิสานการเกษตร กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 55 คน เป็นผู้นำและคณะกรรมการร้อยละ 23.6 และร้อยละ 76.4 เป็นสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย อายุเฉลี่ย 41-50 ปีและ 51-60 ปี มากที่สุดร้อยละ 30.9 ขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกเฉลี่ย 5 ปีขึ้นไป มากที่สุดร้อยละ 38.2 มีการศึกษาอยู่ในระดับไม่เกินประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 มากที่สุดร้อยละ 50.9 และร้อยละ 94.5 มีอาชีพเป็นเกษตรกร

1.2 เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชนบ้านม่วงหวาน-โลกเจริญ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 87 คน เป็นผู้นำและคณะกรรมการร้อยละ 14.9 และร้อยละ 85.1 เป็นสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย อายุเฉลี่ย 31-40 ปี มากที่สุดร้อยละ 29.9 ขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกเฉลี่ย 5 ปีขึ้นไป มากที่สุดร้อยละ 82.8 มีการศึกษาอยู่ในระดับไม่เกินประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 มากที่สุดร้อยละ 40.2 และร้อยละ 92 มีอาชีพเป็นเกษตรกร

2. ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ทุนพื้นฐานทางสังคม ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก

การมีส่วนร่วมของชุมชน และวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ตามความคิดเห็นของผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย พบว่า

2.1 เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

2.1.1 ทู่นพื้นฐานทางสังคม การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับประเมินดีเยี่ยม ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้พบว่า การมีความสัมพันธ์ การมีความสามัคคี การมีกฎกติกา และการมีสุขภาพพลานามัย การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับประเมินดีเยี่ยม สำหรับการมีการศึกษา การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับประเมินดี

2.1.2 ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับประเมินดีเยี่ยม ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้พบว่า การมีความรู้ความสามารถ การมีคุณธรรมจริยธรรม การมีระบบสรรหาผู้นำที่มีความโปร่งใสและการวางแผนงานจัดทำโครงการทุกตัวบ่งชี้ การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับประเมินดีเยี่ยม

2.1.3 การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับประเมินดีเยี่ยม ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้พบว่า การสนับสนุนด้านงบประมาณและการสนับสนุนด้านศูนย์การเรียนรู้ การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับประเมินดีเยี่ยม สำหรับการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์และการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ต่างๆ การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับประเมินดี

2.1.4 การมีส่วนร่วมของชุมชน การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับประเมินดี ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้ พบว่า กระบวนการวางแผนงานโครงการและการกำหนดบทบาทหน้าที่ การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับประเมินดีเยี่ยม สำหรับการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับประเมินดี

2.1.5 วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับประเมินดี ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้ พบว่า การจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพตนเองและองค์การกับการให้ความรู้เพื่อการดำเนินชีวิตและกิจกรรมกลุ่ม การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับประเมินดีเยี่ยม สำหรับการศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มทักษะและประสบการณ์ การสร้างภาวะผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับประเมินดี

2.2 เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชน บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

2.2.1 ทู่นพื้นฐานทางสังคม การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับประเมินดีเยี่ยม ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้พบว่า การมีความสัมพันธ์ การมีความสามัคคี การมี

กฎกติกา การมีสุขภาพพลานามัยและการมีการศึกษาทุกตัวบ่งชี้ การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับประเมินดีเยี่ยม

2.2.2 ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับประเมินดีเยี่ยม ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้พบว่า การมีความรู้ความสามารถ การมีคุณธรรมจริยธรรม การมีระบบสรรหาผู้นำที่มีความโปร่งใส และการวางแผนงานจัดทำโครงการทุกตัวบ่งชี้ การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับประเมินดีเยี่ยม

2.2.3 การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับประเมินดีเยี่ยม ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้พบว่า การสนับสนุนด้านงบประมาณ การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ การสนับสนุนด้านศูนย์การเรียนรู้และการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ต่างๆทุกตัวบ่งชี้ การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับประเมินดีเยี่ยม

2.2.4 การมีส่วนร่วมของชุมชน การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับประเมินดีเยี่ยม ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้ พบว่า กระบวนการวางแผนงานและโครงการ และการกำหนดบทบาทหน้าที่ การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับประเมินดีเยี่ยม สำหรับการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ ระดับการปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับประเมินดี

2.2.5 วิชาการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับประเมินดีเยี่ยม ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้พบว่า การจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มทักษะและประสบการณ์ กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพตนเองและองค์กรกับการให้ความรู้เพื่อการดำรงชีวิตและกิจกรรมกลุ่ม การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับประเมินดีเยี่ยม สำหรับการสร้างภาวะผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับประเมินดี

3. ปัจจัยร่วมและปัจจัยต่างที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

ปัจจัยร่วมและปัจจัยต่างที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ตามความคิดเห็นของผู้เฝ้าคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายของทั้ง 2 เครือข่าย พบว่า

3.1 ทู่นพื้นฐานทางสังคม ทั้ง 2 เครือข่าย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทุนพื้นฐานทางสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า ปัจจัยทุนพื้นฐานทางสังคมเป็นปัจจัยร่วมกัน ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้ พบว่า การมีความสัมพันธ์และการมีกฎกติกา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าเป็นปัจจัยร่วมกัน สำหรับการมีความสามัคคี การมีการศึกษา และการมีสุขภาพพลานามัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าเป็นปัจจัยต่างกัน

3.2 ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น ทั้ง 2 เครือข่าย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าปัจจัยผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นเป็นปัจจัยต่างกัน ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้ พบว่า การมีคุณธรรมจริยธรรมและการวางแผนจัดทำโครงการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า เป็นปัจจัยร่วมกัน สำหรับการ

มีความรู้ความสามารถและการมีระบบสรรหาผู้นำที่โปร่งใส แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าเป็นปัจจัยต่างกัน

3.3 การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก ทั้ง 2 เครือข่าย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า ปัจจัยการสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอกเป็นปัจจัยต่างกัน ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้ พบว่า การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์และการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ต่าง ๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าเป็นปัจจัยต่างกัน สำหรับการสนับสนุนด้านงบประมาณและการสนับสนุนด้านศูนย์การเรียนรู้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าเป็นปัจจัยร่วมกัน

3.4 การมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้ง 2 เครือข่าย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยต่างกัน ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้ พบว่า กระบวนการวางแผนงานโครงการ การกำหนดบทบาทหน้าที่ และการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ ทุกตัวบ่งชี้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าเป็นปัจจัยต่างกัน

3.5 วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ทั้ง 2 เครือข่าย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า ปัจจัยวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเป็นปัจจัยต่างกัน ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้ พบว่า การจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษาสูงงานเพื่อเพิ่มทักษะและประสบการณ์ รวมถึงการเสริมสร้างภาวะผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชีววิถีและกิจกรรมกลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า เป็นปัจจัยต่างกัน สำหรับกระบวนการเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพตนเอง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าเป็นปัจจัยร่วมกัน

4. องค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน

องค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ คุณลักษณะด้านสังคม คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณี และคุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สรุปตามความคิดเห็นของผู้นำคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย พบว่า

4.1 เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน แต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

4.1.1 คุณลักษณะด้านสังคม การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับการประเมินดีเยี่ยม ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้ พบว่า การมีโครงสร้างการบริหารจัดการ การปฏิบัติตามกฎกติกาและแนวทางการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก การปฏิบัติมีระดับ

ค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับการประเมินดีเยี่ยม สำหรับการทำงานที่โปร่งใสและความใฝ่รู้
ใฝ่เรียน การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับการประเมินดี

4.1.2 คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้น
มากที่สุด ระดับการประเมินดี ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้ พบว่า ความหลากหลายอาชีพและความ
สามารถพึ่งตนเอง การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับการประเมินดีเยี่ยม สำหรับ
จำนวนสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมและอาชีพ รายได้ของสมาชิกและระบบการจัดกองทุนหมุนเวียน
การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับการประเมินดี

4.1.3 คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณี การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่
ขึ้นมากที่สุด ระดับการประเมินดีเยี่ยม ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้พบว่า การร่วมแรงร่วมใจ
การอนุรักษ์พิธีกรรม กิจกรรมระหว่างสถาบันบ้าน วัดและโรงเรียนรวมถึงความกตัญญูกตเวทิตา
ต่อผู้มีพระคุณ ทุกตัวบ่งชี้ การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับการประเมินดีเยี่ยม

4.1.4 คุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การปฏิบัติมีระดับ
ค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับการประเมินดี ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้ พบว่า แนวทางการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรป่าไม้ที่คุ้มค่ารักษาให้เกิดความสมบูรณ์
การปฏิบัติมีระดับที่ขึ้นมากที่สุด ระดับการประเมินดีเยี่ยม สำหรับกิจกรรมในการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรดินที่คุ้มค่ารักษาให้เกิดความสมบูรณ์และ
การใช้ทรัพยากรน้ำที่คุ้มค่ามีน้ำสะอาดพอเพียง การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับการ
ประเมินดี

4.2 เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชนบ้าน
ม่วงหวาน-โคกเจริญ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน
แต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

4.2.1 คุณลักษณะด้านสังคม การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับ
การประเมินดีมาก ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้พบว่า การมีโครงสร้างการบริหารจัดการ
การปฏิบัติตามกฎกติการวมถึงแนวทางการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกและความใฝ่รู้ใฝ่เรียน
การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับการประเมินดีเยี่ยม สำหรับการทำงานที่โปร่งใส
การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับการประเมินดี

4.2.2 คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ย ที่ขึ้น
มากที่สุด ระดับการประเมินดี ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้พบว่า ความหลากหลายอาชีพ จำนวน
สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมและอาชีพ รายได้ของสมาชิกระบบการจัดกองทุนหมุนเวียนและสภาพ
สามารถพึ่งตนเอง ทุกตัวบ่งชี้ การปฏิบัติมีระดับที่ค่าเฉลี่ยขึ้นมากที่สุด ระดับการประเมินดีเยี่ยม

4.2.3 คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณี การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้น
มากที่สุด ระดับการประเมินดีเยี่ยม ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้พบว่า การร่วมแรงร่วมใจ

การอนุรักษ์พิธีกรรม กิจกรรมระหว่างสถาบันบ้าน วัดและโรงเรียนรวมถึงความกตัญญูกตเวทิตา ต่อผู้มีพระคุณ ทุกตัวบ่งชี้ มีระดับการปฏิบัติค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับการประเมินดีมาก

4.2.4 คุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับการประเมินดี ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้ พบว่า แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การปฏิบัติมีระดับค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับการประเมินดีเยี่ยม สำหรับกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรดินที่คุ้มค้ำรักษาให้เกิดความสมบูรณ์ การใช้ทรัพยากรน้ำที่คุ้มค้ำมีน้ำสะอาดพอเพียงและการใช้ทรัพยากรป่าไม้ที่คุ้มค้ำรักษาให้เกิดความสมบูรณ์ มีระดับการปฏิบัติค่าเฉลี่ยที่ขึ้นมากที่สุด ระดับการประเมินดี

5. ผลการทำนายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชน

ผลการทำนายปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งที่มีอิทธิพลต่อองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชนของทั้ง 2 เครื่องชี้ พบว่า

5.1 เครื่องชี้โรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานภาคเกษตร มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ทู่นพื้นฐานทางสังคม ผู้เฒ่าหรือปราชญ์ท้องถิ่น การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก การมีส่วนร่วมของชุมชน และวิธีเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มีอิทธิพลต่อองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชนในแต่ละคุณลักษณะ สรุปได้ดังนี้

5.1.1 คุณลักษณะด้านสังคม พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งที่มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะด้านสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและองค์ประกอบวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนมีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชน

5.1.2 คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งที่มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและองค์ประกอบวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนมีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก

5.1.3 คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณี พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ ชุมชนเกิดความเข้มแข็งที่มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั้นแสดงว่าไม่มีอิทธิพลจริงและองค์ประกอบวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนมีอิทธิพลมากที่สุด

5.1.4 คุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งที่มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของชุมชนมีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ทู่นพื้นฐานทางสังคม

5.2 เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มอโยธยทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชนบ้านม่วงหวาน-โกลาเจริญ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ทุนพื้นฐานทางสังคม ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก การมีส่วนร่วมของชุมชน และวิธีเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มีอิทธิพลต่อองค์ประกอบที่โยงยกถึงความเข้มแข็งของชุมชนในแต่ละคุณลักษณะ สรุปได้ดังนี้

5.2.1 คุณลักษณะด้านสังคม พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะด้านสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และองค์ประกอบวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนมีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก ทุนพื้นฐานทางสังคม

5.2.2 คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งมีอิทธิพลต่อคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และองค์ประกอบวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนมีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก ทุนพื้นฐานทางสังคม

5.2.3 คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณี พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งมีอิทธิพลต่อคุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และองค์ประกอบวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนมีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ทุนพื้นฐานทางสังคม

5.2.4 คุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งมีอิทธิพลต่อคุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของชุมชนมีอิทธิพลมากที่สุด

อภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง : กรณีศึกษาเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งของแต่ละเครือข่ายว่ามีพื้นฐานปัจจัยอยู่ระดับใด มีอะไรบ้างที่เป็นปัจจัยร่วมกันและปัจจัยต่างกัน รวมถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในแต่ละเครือข่าย ข้อมูลปัจจัยทั้งหลายที่ได้จากการวิเคราะห์เหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการพัฒนากลุ่มหรือเครือข่ายเพื่อให้กลุ่มหรือเครือข่ายมีความเข้มแข็งต่อไป

สำหรับการอภิปรายผลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยข้อมูลจากการวิเคราะห์มาอภิปรายใน 2 ลักษณะ ลักษณะแรกอภิปรายถึงความสอดคล้องหรือขัดแย้งกับแนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ลักษณะหลังอภิปรายถึงจุดเด่น จุดด้อยในรูปแบบ SWOT ของแต่ละเครือข่าย เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะต่อไป ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งของทั้ง 2 เครือข่าย พบว่า ผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ทุนพื้นฐานทางสังคม ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก การมีส่วนร่วมของชุมชน และวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน อยู่ในระดับดีและระดับดีเยี่ยม ไม่มีองค์ประกอบใด ที่อยู่ในระดับพอยอมรับได้ ต้องปรับปรุงและต้องปรับปรุงอย่างยิ่ง ตามลำดับ

ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้ของแต่ละองค์ประกอบ ของทั้ง 2 เครือข่าย พบว่า

1.1 ทุนพื้นฐานทางสังคม เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญต่อความเข้มแข็งของชุมชน จากการศึกษพบว่า ทั้ง 2 เครือข่าย มีความสัมพันธ์ที่ดีมีการให้ความทุกข์สุขซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีกันรู้จักรักใคร่ปรองดองกัน มีกติกาและแนวปฏิบัติร่วมกัน รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการเฝ้าหาความรู้ พักผ่อน ออกกำลังกายและรักษาสุขภาพตนเองรวมถึงเลือกรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ เป็นต้น ทั้งหลายเหล่านี้ถือว่าเป็นทุนทางสังคมที่มีคุณค่ายิ่ง ถ้ากลุ่มหรือเครือข่ายใดมีทุนพื้นฐานทางสังคมมาก ยิ่งทำให้กลุ่มหรือเครือข่ายนั้นมีศักยภาพขององค์กรที่มั่นคงมากเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับประเวศ วะสี (2541 ข : 27) ที่ได้กล่าวไว้ว่า คุณค่าทางสังคมที่มีลักษณะความเป็นกลุ่ม โดยมีการศึกษาดี มีวัฒนธรรมดี มีความรักสามัคคี มีระบบการจัดการในชุมชน โดยเชื่อมโยงองค์กรหรือเครือข่าย ลักษณะดังกล่าวเป็นฐานทุนทางสังคมฐานทุนทางสังคมมาก ยิ่งเพิ่มศักยภาพให้กับกลุ่มหรือองค์กรนั้น ๆ ทำนองเดียวกัน บุญยัง หมั่นดี (ม.ป.ป. : 5) ได้กล่าวถึงความเข้มแข็งของชุมชนในลักษณะที่ว่า สมาชิกในชุมชนต้องมีความสามัคคีกัน รวมกลุ่มกัน ประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกเป็นประจำ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักหาความรู้อย่างสม่ำเสมอ มีความรักใคร่ปรองดองกัน และสามารถแก้ปัญหาในชุมชนตนเองได้ นั้นแสดงว่า ทั้ง 2 เครือข่าย ได้มีทุนพื้นฐานทางสังคมที่ดีมาก จึงเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความมั่นคงแก่กลุ่มหรือเครือข่ายควรได้รับการสนับสนุนให้คงอยู่ต่อไป

1.2 ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญต่อความเข้มแข็งของชุมชนและเป็นกลไกขับเคลื่อนให้องค์ประกอบอื่นสามารถเคลื่อนไหวได้ จากการศึกษพบว่า ทั้ง 2 เครือข่าย มีผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถถ่ายทอดความรู้และเป็นวิทยากรได้ทุกระดับ เป็นผู้นำที่มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ เสียสละ เป็นที่ยอมรับของสมาชิกและองค์กรภายนอก เป็นผู้นำที่มีความโปร่งใส สามารถวางแผนงานโครงการเพื่อขอการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้ กลุ่มหรือเครือข่ายใดที่มี ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นที่มีลักษณะดังกล่าว ย่อมทำให้การดำเนินงานด้านต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ จารีรัตน์ ประกแก้วและคณะ (2539 : 74) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ความเข้มแข็งของชุมชน : เรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นบุรีรัมย์เกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า จุดเริ่มต้นของกลุ่มหรือเครือข่ายเกิดจากปราชญ์ชาวบ้าน ริเริ่มกิจกรรมต่างๆ เพื่อ

แม้ปัญหาวิกฤตของท้องถิ่น ต่อมาเมืองคัภายในออกมาประสานจึงเกิดเครือข่ายองค์กรขึ้น นั้นหมายถึง ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและคุณธรรมเพื่อสร้างกิจกรรมต่างๆในชุมชน ทำนองเดียวกันกับ การศึกษาเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นของ ประเวศ วะสี (ม.ป.ป. : 2) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้และประสบการณ์ที่สะสมมาในอดีตของผู้เฒ่าหรือปราชญ์ท้องถิ่นสามารถนำไปแก้ปัญหาและดำเนินชีวิตในทุกๆด้านของชุมชน องค์กรใดหรือเครือข่ายใดที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นมากและหลากหลาย จะทำให้องค์กรหรือเครือข่ายนั้นมีฐานความรู้ ความสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาได้อย่างกว้างขวางนั้นหมายถึง ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น เป็นปัจจัยที่มีความสอดคล้องที่จะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ซึ่งทั้ง 2 เครือข่ายมีผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นที่อยู่ในระดับดีเยี่ยม แต่ถ้าทั้ง 2 เครือข่ายสามารถขยายผลให้มีผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นมีจำนวนมากขึ้น และมีความรู้ความสามารถที่หลากหลายย่อมจะทำให้กลุ่มหรือเครือข่ายสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

1.3 การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญต่อความเข้มแข็งของชุมชนเช่นเดียวกัน จากการศึกษา พบว่า ทั้ง 2 เครือข่ายได้รับการสนับสนุนจากภายในและภายนอกหลายด้าน ได้แก่ ด้านงบประมาณซึ่งมีการระดมทุนจากคณะกรรมการ สมาชิกหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพื่อนำมาใช้ในกิจกรรมของกลุ่ม นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนเรื่องวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในสำนักงานของกลุ่มหรือเครือข่าย มีการสร้างศูนย์การเรียนรู้เพื่อถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์แก่กลุ่มหรือเครือข่าย นั้นหมายถึง ทั้ง 2 เครือข่าย ได้จัดหาแหล่งสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มหรือเครือข่ายโดยเริ่มจากพึ่งตนเองก่อน กระทั่งเป็นที่ยอมรับของกลุ่มหรือเครือข่ายแล้วจึงขอการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก ซึ่งการสนับสนุนในลักษณะดังกล่าวนี้ อนุชาติ พวงสำลีและยรทัย อัจฉริยะ (2539 : 246-247) กล่าวว่า ความสำคัญของการระดมทุนภายในกลุ่ม เป็นเรื่องสะท้อนศักยภาพและความเข้มแข็งของกลุ่มได้เป็นอย่างดี มีการระดมทุนจากสมาชิกลักษณะการออมทรัพย์เพื่อให้สมาชิกกู้ในดอกเบี้ยต่ำ นอกจากนี้ คณะกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา (2524 : 3-4) ได้ให้ความสำคัญขององค์กรและสถาบันว่า องค์กรภาครัฐและเอกชน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทต่อการสนับสนุนด้านความรู้ประสบการณ์ ทู่นทรัพย์ การบริหารจัดการ นั้นแสดงว่า ทั้ง 2 เครือข่ายมีกิจกรรมออมทรัพย์ภายในเพื่อให้ชุมชนเกิดการพึ่งตนเองและถ้าได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกทั้งส่วนภาครัฐและเอกชนเพิ่มขึ้น จะทำให้กลุ่มหรือเครือข่ายพัฒนาเป็นต้นแบบในหลายๆกิจกรรม

1.4 การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง จากศึกษาพบว่า ทั้ง 2 เครือข่ายมีกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนตั้งแต่การวางแผนงานโครงการเพื่อสร้างงานและกิจกรรมต่างๆ การกำหนดตำแหน่ง บทบาท หน้าที่ที่ด้วยการวิเคราะห์ในรูปแบบคณะกรรมการกระทั้งให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ มีการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ โดยการจัดประชุม จัดเวทีประชาคม จัดทำเอกสารเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้แก่

สมาชิก นั้นหมายถึง ทั้ง 2 เครื่องข่ายได้คำนึงถึงการให้สมาชิกทุกคนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยการให้เข้ามามีส่วนร่วมในหลายลักษณะ รวมทั้งได้ทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินงานต่างๆของกลุ่มหรือเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2540 : 10-11) ที่กล่าวว่า การสร้างความรู้สึกให้บุคคลมีส่วนร่วมนั้น จะทำให้บุคคลเห็นคุณค่าของตนเองและส่วนรวม ซึ่งจะเป็นพลังร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนา การมีส่วนร่วมสามารถกระทำได้โดยให้มีตำแหน่ง บทบาท หน้าที่และแบบแผนพฤติกรรมบุคคล ซึ่งจะทำให้บุคคลเกิดความรัก ความผูกพันและรับผิดชอบในองค์กร ในทำนองเดียวกัน คณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา (ม.ป.ป. : 1-2) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า จะประกอบด้วย 1 รวม กับ 4 รวม ได้แก่ 1 รวม คือ การรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นโดยการศึกษาความต้องการของชุมชน การสร้างจิตสำนึกและการสร้างกิจกรรมชุมชน 4 รวม ได้แก่ ร่วมคิด เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เพื่อกำหนดแนวทางและแผนงานในการแก้ปัญหาร่วมกัน ร่วมทำ เป็นการกำหนดตำแหน่งบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคลในชุมชน เพื่อทำกิจกรรมในการแก้ปัญหของชุมชน ร่วมสรุปบทเรียน เป็นการให้บุคคลในชุมชนสร้างองค์ความรู้และประสบการณ์ในการ แก้ปัญหาให้แก่ชุมชนและเผยแพร่สู่องค์กรชุมชนอื่นๆ และร่วมรับผลการกระทำ เป็นการให้กำลังใจบุคคลที่เสียสละ โดยการยกย่อง ชื่นชม ให้รางวัล รวมถึงการแบ่งปันผลประโยชน์ ซึ่ง ทั้ง 2 เครือข่ายได้ดำเนินงาน โดยสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย ได้มีส่วนร่วมของชุมชนที่ระดับดีและดีเยี่ยม จึงส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มั่นคงและก้าวหน้าต่อไปได้

1.5 วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งเป็นปัจจัยกระบวนการ (Process) ของปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน จากการศึกษาพบว่า ทั้ง 2 เครือข่ายมีวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยกระบวนการจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่มหรือเครือข่ายทั้งระดับจังหวัดและภูมิภาค จัดให้มีการศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มทักษะและประสบการณ์ในแหล่งความรู้ต่างๆ ของชุมชนเข้มแข็งในระดับจังหวัดและภูมิภาค สร้างจิตสำนึกให้สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายใฝ่หาความรู้โดยการศึกษาตลอดชีวิต ในส่วนของผู้นำจะต้องได้รับการอบรมสัมมนาในโอกาสต่างๆ รวมถึงเข้าศึกษาในระบบการศึกษาอย่างน้อยระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนดังกล่าว มีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย สอดคล้องกับ อนุชาติ พวงสำลีและอรทัย อัจฉริยะ (2539 : 246-247) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งเพราะเป็นการยกระดับความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา หาทงเลือกในการแก้ปัญหา การตัดสินใจและการสรุปบทเรียน กระบวนการเรียนรู้จะครอบคลุมไปถึงการปลูกจิตสำนึกการพัฒนาความรู้และทักษะในการแก้ปัญหาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในทำนองเดียวกับ สุริวุฒิ เสนาคำ (2540 : 8-18) ที่ได้อ้างถึง แมทิวส์ ว่า อิทธิพลที่มีผลต่อกระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง คือ

กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพราะกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเป็นการแลกเปลี่ยนประสพ การณ์ระหว่างคนในชุมชนและสาธารณะทำให้รู้ในสิ่งที่ไม่รู้ซึ่งไม่อาจรู้ได้โดยลำพัง นอกจากนี้ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2540 : 67-69) กล่าวว่า ชุมชนต้องมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน จึง สามารถนำไปสู่การพัฒนาชุมชน ให้เข้มแข็งได้และวิธีการเรียนรู้ของชุมชนนั้นจะมีหลายระดับ แต่ควรจะให้มีลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542 : 5-18) ที่กล่าวถึง การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในมาตรา 29 ว่า สถานศึกษาร่วมกับสถาบันต่าง ๆ ควรจัดให้มีการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดย กระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อบรม แสวงหา ความรู้และเลือกสรรภูมิปัญญาต่างๆ มาพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความ ต้องการ เช่นเดียวกับกับ คณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในคณะกรรมการ นโยบายสังคมแห่งชาติ (2543 : 9 -12) ที่กล่าวถึง วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนว่า องค์ประกอบที่สำคัญคือกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคน ถ้าคนพัฒนาแล้ว ด้านอื่นๆจะพัฒนา ตามไปด้วย

นั่นแสดงว่า วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนมีหลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบ จะเห็นถึงการสร้างองค์ความรู้ให้แก่บุคคล องค์ความรู้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนทุกชุมชน ซึ่งทั้ง 2 เครื่องข่ายได้ดำเนินกิจกรรมดังกล่าวอยู่ที่ระดับดีและดีเยี่ยม จึงเป็นจุดเด่นของกลุ่มหรือ เครื่องข่าย

2. ปัจจัยร่วมและปัจจัยต่างที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

จากการศึกษาปัจจัยร่วมและปัจจัยต่างที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ของทั้ง 2 เครื่องข่าย พบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ทุนพื้นฐาน ทางสังคม ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก การมีส่วนร่วม ของชุมชน และวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติทุกองค์ประกอบ สาเหตุอาจเป็นเพราะว่า ปัจจัยทั้ง 5 องค์ประกอบมีตัวบ่งชี้รายย่อย แต่ละองค์ประกอบ ซึ่งมีความแตกต่างและไม่แตกต่างกันอยู่ร่วมกัน ในกรณีที่มีค่าความแตกต่าง ขององค์ประกอบย่อมแสดงให้เห็นว่าตัวบ่งชี้รายย่อยส่วนใหญ่จะมีความแตกต่างกัน ดังนั้น ในการอภิปรายผลปัจจัยร่วมและปัจจัยต่างที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งในที่นี้ได้แยกเป็น ประเด็น แต่ละองค์ประกอบดังนี้

2.1 ทุนพื้นฐานทางสังคม จากการศึกษา พบว่า การมีความสัมพันธ์กันและการ มีกฎกติกาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าเป็นปัจจัยร่วมกัน สาเหตุอาจเป็น เพราะว่าการมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่สมาชิกหรือเครือข่าย มีการได้ถามทุกข์สุขกันและมีแบบแผนกติกาที่มาจากคณะกรรมการและสมาชิกนั้น กล่าวได้ว่าเป็นพฤติกรรมขั้นพื้นฐาน ขององค์กรหรือเครือข่ายที่ปฏิบัติเป็นกิจนิสัยอยู่แล้ว ถ้าองค์กรหรือเครือข่ายขาดความสัมพันธ์

และการไม่มีกฎกติกาจะไม่สามารถลงความเป็นองค์กรหรือเครือข่ายได้ ซึ่งสอดคล้องกับ พัทธ์ณี บุญรัตน์พันธ์ (2517 : 150-166 ; อ้างถึงใน ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ. 2543 : 270-274) กล่าวว่า การรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายว่า การจัดตั้งกลุ่มและทำให้กลุ่มเคลื่อนไหวนั้น จะต้องอาศัยกระบวนการหลายกระบวนการ แต่กระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญ คือ การสร้างความสัมพันธ์ต่อกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ทำให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์และส่งเสริมการมีระเบียบวินัย ได้แก่ มีกฎเกณฑ์ข้อบังคับในกลุ่มและระเบียบวินัยในการปฏิบัติต่อกัน เช่นเดียวกับ อนุชาติ พวงสำลีและอรทัย ยางคำ (2539 : 246-247) กล่าวว่า การจัดการกลุ่ม หรือองค์กรชุมชน ต้องมีกฎกติกาเป็นข้อปฏิบัติร่วมกันของกลุ่มหรือองค์กร เป็นการกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งกติกาทั้งหลายจะมาจากการแสดงความคิดเห็นและตกลงร่วมกันของสมาชิก นั้นแสดงให้เห็นว่า องค์กรที่มีความสัมพันธ์กันและมีกิจการร่วมกันจะเป็นพื้นฐานของความเข้มแข็งของชุมชนทุกองค์กรเสมอ

สำหรับการมีความสามัคคีกัน การมีการศึกษาและการมีสุขภาพพลานามัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าเป็นปัจจัยต่างกัน สาเหตุอาจเป็นเพราะว่า การมีความสามัคคีในลักษณะความรักใคร่ปรองดองกัน รู้จักใช้เวลาว่างในการศึกษาในระบบการศึกษา รู้จักการออกกำลังกาย รู้จักการพักผ่อนและการได้รับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะเพื่อการมีสุขภาพพลานามัยที่ดี ทั้งหลายเหล่านี้เป็นพฤติกรรมการดำเนินชีวิตที่ถูกจำกัดด้วยสมรรถนะของชุมชน กล่าวคือ สมรรถนะของชุมชนที่แตกต่างกันย่อมทำให้พฤติกรรมดังกล่าวแตกต่างกัน ชุมชนจะอาศัยศักยภาพที่มีอยู่ในชุมชนมากำหนดความพอเหมาะกับความเหมาะสมเพื่อให้เกิดความสมดุลในการดำเนินชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา การพึ่งตนเองของชุมชนชนบทของสัปปุญญา สัมบุญาวิวัฒน์ (2540 : 103-107) ที่กล่าวว่า การที่ชุมชนชนบทได้สร้างความสมดุลในสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตจะเป็นเครื่องมือที่จะทำให้ชุมชนชนบทพึ่งตนเองและพัฒนาได้ โดยเฉพาะความสมดุลด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ ความสามัคคี คือ การช่วยเหลือเกื้อกูล ด้านจิตใจ คือ การมีจิตใจไม่พัฒนา ขยันเรียนรู้และด้านเศรษฐกิจ คือ การประกอบกิจการที่เหมาะสม ยึดหลักพออยู่พอกิน เพราะฉะนั้นสภาพชุมชนทั้ง 2 มีความแตกต่างกัน ย่อมมีกระบวนการสร้างความสมดุลดังกล่าวแตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความพอเหมาะของการดำเนินชีวิตของแต่ละชุมชน

อย่างไรก็ตาม จากความคิดเห็นของผู้นำคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย ยังมีความคิดเห็นกับตัวบ่งชี้ การมีความสามัคคี การมีการศึกษาและการมีสุขภาพพลานามัยที่ระดับดี ถึงดีเยี่ยมและมีความสำคัญมากถึงมากที่สุด ซึ่งกลุ่มหรือเครือข่ายจะต้องรักษาและพัฒนาให้มีความสามัคคี การมีการศึกษาและการมีสุขภาพพลานามัยให้สูงขึ้นต่อไป

2.2 ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น จากการศึกษาพบว่า การมีคุณธรรมจริยธรรมและการวางแผนจัดทำโครงการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าเป็นปัจจัยร่วมกัน สาเหตุอาจเป็นเพราะว่า การมีคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำที่มีความรับผิดชอบ ที่กตัญญู เสียสละต่อเครือข่าย มีการจัดทำแผนงานโครงการเพื่อดำเนิน กิจกรรมภายในกลุ่มเพื่อของประมาณ

สนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ลักษณะดังกล่าวเป็นคุณสมบัติและหน้าที่ของผู้นำกลุ่มหรือเครือข่าย เพราะความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกลุ่มหรือเครือข่ายนั้น มาจากผู้นำ เป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สมพันธ์์ เตชะอริกและคณะ (2540 : 97-113) เกี่ยวกับรูปแบบขององค์กร พบว่า สภาพปัญหาขององค์กรเกิดจากหลายปัญหา แต่ปัญหาสำคัญ คือ การขาดแคลนผู้นำ ผู้นำขาดความเชื่อถือ ผู้นำขาดความรู้ ในทางตรงข้ามถ้ากลุ่มหรือเครือข่ายมีผู้นำที่มีคุณภาพย่อมก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มหรือเครือข่ายได้ ทำนองเดียวกันกับการศึกษาการพัฒนาศักยภาพขององค์กรชาวบ้านของ ชีระพงษ์ แก้วหาบงษ์ (2543 : 50-52) กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาศักยภาพขององค์กรชาวบ้าน คือ ผู้นำชาวบ้านที่มีลักษณะเป็นผู้นำทั้งด้านความคิด ผู้นำด้านศีลธรรม ผู้นำด้านอาชีพและผู้นำที่สามารถประยุกต์และประสานงานกับองค์กรภายในและภายนอกชุมชนได้

สำหรับการมีความรู้ความสามารถที่ถ่ายทอดความรู้และเป็นวิทยากรในระดับต่างๆ และการมีระบบสรรหาผู้นำที่โปร่งใส เป็นที่ยอมรับของสมาชิก สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการสรรหาและคัดเลือกนั้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ถึงแม้จะมีความแตกต่างกันของทั้ง 2 เครือข่าย แต่เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับดีเยี่ยม เพียงแต่ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มของเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน มีความคิดเห็นค่อนข้างกระจาย สมาชิกบางส่วนมีความคิดเห็นว่า ผู้นำยังไม่ได้เป็นวิทยากรระดับตำบลและอำเภอและระบบการสรรหาผู้นำที่โปร่งใсыังไม่ได้รับการตรวจสอบจากองค์กรภายนอก อย่างไรก็ตาม การมีความรู้ความสามารถและการมีระบบการสรรหาผู้นำที่มีความโปร่งใสนั้น ก็มีความสำคัญต่อกลุ่มหรือเครือข่าย เช่นเดียวกันกับ การศึกษาของสมพันธ์์ เตชะอริกและคณะ (2540 : 97-113) เกี่ยวกับรูปแบบขององค์กรพบว่า จุดเด่นขององค์กรชาวบ้าน คือ การมีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถเพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนให้ระบบต่างๆของกลุ่มหรือเครือข่ายสามารถดำเนินไปได้โดยไม่หยุดยั้งและตรงเป้าหมาย นั้นแสดงถึงความสำคัญของปัจจัยผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น

2.3 การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก จากการศึกษาพบว่า การสนับสนุนด้านงบประมาณและการสนับสนุนด้านศูนย์การเรียนรู้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าเป็นปัจจัยร่วมกัน สาเหตุอาจเป็นเพราะว่า การสนับสนุนด้านงบประมาณเริ่มจากคณะกรรมการระดับชุมชนเป็นเบื้องต้น จากนั้นได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายและองค์กรภายนอก สำหรับศูนย์การเรียนรู้นั้นได้จัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ การจัดหาสื่อและอุปกรณ์ รวมถึงการบริการความรู้และประสบการณ์จนเป็นศูนย์เรียนรู้ต้นแบบ ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นลักษณะเด่นของทั้ง 2 เครือข่าย ที่ได้พัฒนากระทั่งเป็นที่ยอมรับของเครือข่ายอื่นๆ ดังนั้นการพัฒนาองค์กรให้เกิดความเข้มแข็งจึงต้องอาศัยสมทบกันและหน่วยงานต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม โดยสนับสนุนในหลายลักษณะ เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สื่อ สิ่งพิมพ์ ตำรา วารสาร ฯลฯ องค์กรใดที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอกมาก องค์กรนั้นๆจะมีพลังในการสร้างเครือข่ายและเกิดกิจกรรมที่หลากหลายโดยเฉพาะความ

หลากหลายอาชีพของกลุ่มหรือเครือข่าย ดังเช่น การศึกษาเครือข่ายโรงเรียนชุมชนลีसानและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ของกระทรวงศึกษาธิการ (2541 : 44 - 86) พบว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จประกอบด้วย การได้รับความร่วมมือจากผู้รู้และองค์กรพัฒนาเอกชน การสนับสนุนจากสถาบันการศึกษาและการประสานงานภายในและภายนอก ทั้ง 2 เครือข่ายได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอกมาสนับสนุนด้านงบประมาณและศูนย์การเรียนรู้ ที่ระดับดีเยี่ยม

สำหรับการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์และการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ต่าง ๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่าเป็นปัจจัยต่างกัน สาเหตุอาจเป็นเพราะว่า การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์นั้นเป็นการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์เพื่อนำมาใช้ในสำนักงานของกลุ่มหรือเครือข่าย และการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ต่าง ๆ เป็นการสนับสนุน ในส่วนของการหาสื่อต่าง ๆ เช่น ตำรา แผ่นพับ หนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ จากผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิก เนื่องจากผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกของทั้ง 2 เครือข่าย มีศักยภาพค่อนข้างแตกต่างกัน ดังนั้นปัจจัยผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นจึงทำให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และองค์ความรู้ต่าง ๆ แตกต่างกัน

อย่างไรก็ตาม ยังกล่าวได้ว่า การให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ต่าง ๆ ยังเป็นปัจจัยสำคัญของการสนับสนุนให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ทั้งนี้เพราะว่า วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งสื่อที่จะให้ความรู้ นั้น เป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ให้กลุ่มหรือเครือข่ายได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง เมื่อตนเองพัฒนาแล้วจะส่งผลให้กลุ่มหรือเครือข่ายพัฒนาต่อไป

2.4 การมีส่วนร่วมชุมชน จากการศึกษาพบว่า กระบวนการวางแผนงานโครงการ การกำหนดบทบาทหน้าที่และการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ ทุกตัวบ่งชี้มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าเป็นปัจจัยต่างกัน สาเหตุอาจเป็นเพราะว่า กระบวนการวางแผนงานโครงการเป็นลักษณะที่สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงานโครงการ เพื่อสร้างงานและกิจกรรม มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ตำแหน่ง บทบาทหน้าที่สามารถให้สมาชิกปฏิบัติตาม กระทั่งให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จและการจัดกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ตามความพร้อม ความต้องการของชุมชนย่อมมีผลต่อพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมของชุมชน จึงทำให้ทั้ง 2 เครือข่ายเกิดความแตกต่างได้ สอดคล้องกับ อนันต์ ลิขิตประเสริฐ (ม.ป.ป. : 149) ที่ได้อ้างถึง แนวคิดการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ว่า การพัฒนาต้องสอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของชุมชน ใช้ศัพท์ว่า "ระเบิดจากข้างใน" โดยประชาชนพร้อมที่จะรับหรือพร้อมที่จะปรับให้เหมาะสมกับชุมชนของตน เช่นเดียวกับ การศึกษาถึงขั้นตอนการรวมกลุ่มหรือเครือข่ายของ พัฒน์ บุญยรัตน์พันธ์ (2517 : 150-166 ; อ้างถึงใน ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ. 2543 : 270-274) กล่าวว่า การจัดตั้งกลุ่มควรยึดหลัก ความต้องการของบุคคลก่อนนำมากำหนดความต้องการของกลุ่ม ความสมัครใจในการเข้าร่วม ความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ทำให้สามารถทำงานร่วมกันและเกิดเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ด้วยสาเหตุดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นถึงความสามารถ ความพร้อม ความต้องการและความสนใจของทั้ง 2 เครือข่ายมีความแตกต่างกันจึงมีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนแตกต่างกันด้วย อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งตามความคิดเห็นของผู้เฝ้าคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่าย อยู่ที่ขั้นมากที่สุด ระดับดีเยี่ยม เพียงแต่ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มของเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน มีความคิดเห็นค่อนข้างกระจายมากกว่าร้อยละ 30 โดยเฉพาะการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ ในลักษณะการจัดทำเอกสารกิจกรรมเพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกกลุ่มและเครือข่าย อาจเป็นเพราะขาดงบประมาณการสนับสนุน จึงเป็นเหตุปัจจัยต่างกัน

2.5 วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จากการศึกษาพบว่า การจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ จัดให้มีการศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มทักษะและประสบการณ์ในแหล่งความรู้ต่างๆ เปิดโอกาสให้ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นเข้าอบรมหรือสัมมนาในรูปแบบต่างๆ จัดให้มีการศึกษาในระบบอย่างน้อย อนุปริญญาหรือเทียบเท่า รวมถึงจัดให้องค์กรต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตและทำกิจกรรมกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสาเหตุอาจเป็นเพราะว่า วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจะมีรูปแบบและกิจกรรมที่หลากหลาย แต่โดยเป้าหมายแล้วเพื่อให้ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมสามารถนำไปปฏิบัติต่อกกลุ่มหรือเครือข่ายได้

กระบวนการเรียนรู้เป็นกิจกรรมสำคัญที่จะสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเป็นภาระกิจของสังคมทุกส่วนทุกระดับที่จะมามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตั้งแต่ระดับบน ได้กำหนดเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในหมวดการพัฒนาเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและครอบครัว โดยการพัฒนากระบวนการเรียนรู้การรวมตัวของชุมชนและการพัฒนาอาชีพท้องถิ่น ส่วนคณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในคณะกรรมการนโยบายแห่งชาติ (2543 : 9-12) ได้กำหนดและสนับสนุนกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยการจัดเวทีชาวบ้าน การเสริมสร้างภาวะผู้นำ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ระดับล่าง ได้มีเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ (กระทรวงศึกษาธิการ 2541 : 44-86) กล่าวถึง กระบวนการของเครือข่ายว่าจะต้องจัดให้มีระบบการเรียนรู้และการใช้เวทีประชาคมเครือข่ายในการประสานความคิดกิจกรรมและการจัดการร่วมกัน

ดังนั้นทั้ง 2 เครือข่ายจึงมีวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่มีรูปแบบและจุดเน้นแตกต่างกันขึ้นอยู่กับวิธีการและรูปแบบของกลุ่มหรือเครือข่ายนั้นๆ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาตามความคิดเห็นของผู้เฝ้า คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายแล้วมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ระดับดีเยี่ยม แสดงให้เห็นถึง ความสำคัญของปัจจัยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ

ชุมชน ซึ่งเครือข่ายจะต้องรักษาและพัฒนาในการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพให้สมาชิกสร้างกลุ่มหรือเครือข่ายต่อไป

3. องค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน

จากการศึกษาขององค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของทั้ง 2 เครือข่าย พบว่า ผู้นำคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายมีความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน ทั้ง 4 คุณลักษณะ ได้แก่ คุณลักษณะด้านสังคม คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณี และคุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดีและดีเยี่ยม

ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้รายย่อยของแต่ละคุณลักษณะ พบว่า

3.1 คุณลักษณะด้านสังคม เป็นคุณลักษณะหนึ่งของชุมชนที่มีความเข้มแข็งประกอบด้วย การมีโครงสร้างการบริหารจัดการมาจากมติของคณะกรรมการสมาชิกและจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร ประกาศและประชาสัมพันธ์ชัดเจน จัดให้มีแบบแผนหรือกติกาเพื่อเป็นแนวทางให้สมาชิกปฏิบัติตามแผนหรือกติกาจนเป็นที่ยอมรับของเครือข่าย จัดให้มีการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก รวมถึงการจัดทำเอกสารการดำเนินงานกิจกรรมให้สมาชิกทราบทั่วกัน คุณลักษณะด้านสังคมดังกล่าวส่งผลถึงความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งเห็นศักยภาพของผู้หน้าคณะกรรมการและสมาชิกในการบริหารจัดการกลุ่มหรือเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับการสังเคราะห์องค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชนโดย อนุชาติ พวงสำลีและอรทัย อัจฉา (2539 : 238-249) ที่ได้กล่าวถึง การจัดการกลุ่มหรือองค์กรชุมชนว่า เป็นรูปแบบการรวมตัวทางสังคมเพื่อทำให้เกิดพลังอำนาจในการดำเนินกิจกรรมโดยมีวัตถุประสงค์ร่วม มีภาระกระทำและเรียนรู้ร่วมกัน มีการกำหนดกติกา ควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งกติกาทั้งหลายมาจากข้อตกลงร่วมกันของสมาชิก มีรูปแบบของการบริหารจัดการที่เป็นคณะกรรมการกลุ่มหรือเครือข่าย การจัดประชุมและการจัดทำเอกสารสรุปเพื่อตรวจสอบการดำเนินงานเป็นกิจกรรมหนึ่งของการบริหารจัดการ นอกจากนี้ยังมีผลการศึกษาของบุญยัง หมั่นดี (ม.ป.ป. : 2-3) เกี่ยวกับตัวบ่งชี้ความเข้มแข็งของชุมชนว่าชุมชนมีการรวมตัวเป็นกลุ่มหรือองค์กรมีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกเป็นประจำ สมาชิกได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตรวจสอบความโปร่งใสของคณะกรรมการได้ นั้นแสดงว่าคุณลักษณะด้านสังคมของ ทั้ง 2 เครือข่ายเป็นจุดเด่นและเป็นโอกาสที่จะทำให้กลุ่มหรือเครือข่ายรักษาและพัฒนาเพื่อให้กลุ่มหรือเครือข่ายอื่นๆ ได้ศึกษาต่อไป

3.2 คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ เป็นคุณลักษณะหนึ่งของชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ประกอบด้วย การมีอาชีพที่หลากหลายเพื่อสร้างรายได้ให้แก่สมาชิก สมาชิกสามารถเลือกอาชีพ ตามความต้องการและความสนใจ กิจกรรมหรืออาชีพมีมากกว่า 1 กลุ่ม กิจกรรมเหล่านี้สามารถสร้างรายได้ให้เป็นค่าใช้จ่ายและบางส่วนยังสมทบทุนต่างๆ ได้ เช่น ทุนการศึกษา ทุนช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ทุนฌาปนกิจ เป็นต้น มีการจัดระบบกองทุนเงินหมุนเวียนเพื่อ

ดำเนินกิจกรรมและใช้เป็นสวัสดิการด้านต่างๆ ทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ กระทั่งได้ชื่อว่า เป็นชุมชนต้นแบบและมีศักดิ์ศรี คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพดังกล่าว ได้เน้นถึงกิจกรรมและอาชีพที่สามารถก่อให้เกิดรายได้ เกิดการพึ่งตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (2541 ข : 42-45) ได้อ้างถึง การพึ่งตนเองตามแนวพระราชดำริ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ว่า เป็นเศรษฐกิจสร้างความสมดุลและพอเพียงแก่ทุกคน ในความพอเพียงนั้น พระองค์ท่านได้นำทฤษฎีใหม่มาปรับใช้ประชาชนทุกระดับทุกกลุ่มนำไปปฏิบัติและแนวทางปฏิบัติ มี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรก เป็นขั้นพอเพียงเลี้ยงตนเองได้หรือขั้นทำมาหากิน ขั้นตอนที่ 2 เป็นขั้นพึ่งพาอาศัย หรือขั้นทำมาหากิน ขั้นตอนที่ 3 เป็นขั้นพึ่งพิงอิงกันหรือขั้นทำมาค้าขาย ทั้ง 3 ขั้นตอน พบว่า ทั้ง 2 เครือข่ายได้ดำเนินกิจกรรม ทำให้เกิดคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ที่สอดคล้องกับแนวพระราชดำริ กล่าวคือ การสร้างอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเองภายในชุมชนจนก่อให้เกิดรายได้ สามารถเก็บออมและสมทบกองทุนสวัสดิการด้านต่างๆแก่กลุ่มหรือเครือข่ายได้ คุณลักษณะดังกล่าวเป็นจุดเด่นและโอกาสของกลุ่มหรือเครือข่าย เพื่อให้เครือข่ายอื่นๆ ได้ศึกษาเป็นการขยายความเข้มแข็งของชุมชนแก่สังคมและประเทศต่อไป

3.3 คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณี เป็นคุณลักษณะหนึ่งของชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ประกอบด้วย การร่วมแรงร่วมใจในการทำกิจกรรมต่างๆภายในกลุ่ม เช่น การเกี่ยวข้าว การนวดข้าว การพัฒนาหมู่บ้านโดยปราศจากค่าจ้างงาน มีการประกอบกิจพิธีที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของกลุ่มหรือเครือข่าย เช่น การตั้งศาลพระภูมิ ศาลเจ้าปู่ตา ละเตาะเตาะระหัง การทำบุญเสาวเรือน เป็นต้น ทำให้ชุมชนอยู่ดีมีสุข สถาบันชุมชนร่วมกันจัดประเพณีกินดินสามัคคี มีสมาชิกและผู้มีจิตศรัทธาในชุมชนร่วมเป็นเจ้าของ นอกจากนี้ชุมชนยังร่วมกันแสดงออกโดยการจัดงานประเพณีสงกรานต์ทุกปี มีการสร้างพระพุทธรูป รดน้ำดำหัว ขอพรผู้ใหญ่ มีการทำบุญเลี้ยงพระ ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความเป็นผู้รู้คุณ มีความกตัญญูกตเวทิตาต่อผู้มีพระคุณ ซึ่งเป็นวิธีการยึดเหนี่ยวจิตใจให้สมาชิก มีความรัก ความผูกพันกับครอบครัวและชุมชน โดยใช้กิจกรรมประเพณีเป็นสื่อและเป็นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นมรดกล้ำค่าของสังคม มาสร้างหลักประกันความมั่นคงและการพึ่งตนเองของชุมชน คุณลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับ อนุชาติ พวงสำลีและอรทัย บุญอ่ำ (2539 : 243) กล่าวว่า ผู้นำทางความคิดจะต้องเป็นผู้เชื่อมโยงและถ่ายทอดภูมิปัญญามาสู่พิธีกรรมและกิจกรรมต่างๆของชุมชนได้ ยังมีผู้นำที่หลากหลายยังเป็นหลักประกันความมั่นคงและเป็นหลักประกันการพึ่งตนเองของชุมชน คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณี ดังกล่าว พบว่า ทั้ง 2 เครือข่ายได้ประกอบกิจอยู่ที่ขั้นมากที่สุด ระดับดีเยี่ยม นั้นแสดงถึงจุดเด่นของกลุ่มหรือเครือข่ายที่เป็นแก่นแท้ของการยึดเหนี่ยวจิตใจสมาชิกให้เกิดความรัก ความผูกพันกันในกลุ่มหรือเครือข่าย

3.4 คุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นคุณลักษณะหนึ่งของชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ประกอบด้วย แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการสร้างจิตสำนึก การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงอนุรักษ์ จัดทำโครงการอนุรักษ์ เช่น โครงการ

ปลูกป่า โครงการปลูกพืชไร่กินได้ โครงการไม่ทิ้งขยะ เป็นต้น รู้จักใช้ทรัพยากรดินให้คุ้มค่า รักษาความสมดุลโดยการแบ่งพื้นที่เพื่อการเกษตรและที่อยู่อาศัย ไม่ทิ้งสิ่งปฏิกูล ป่ารุงดิน โดยใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยอินทรีย์ รู้จักใช้ทรัพยากรน้ำ ให้มีแหล่งน้ำสะอาดพอเพียง จัดให้มีแหล่งน้ำ สาธารณะเพื่อใช้ในการอุปโภคและบริโภคอย่างเพียงพอ รณรงค์การไม่ทิ้งขยะ ชั้ยถ่ายของเสีย ไม่ใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ ยาฆ่าแมลงลงในแหล่งน้ำ รู้จักใช้ทรัพยากรป่าไม้ที่มีคุณค่า โดยการ กำหนดบริเวณพื้นที่ป่าสาธารณะ จัดกิจกรรมป้องกันไฟไหม้ป่า การลักลอบตัดไม้ รณรงค์การ ปลูกป่าและจัดหาพื้นที่ป่าสาธารณะเพิ่มขึ้น คุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังกล่าวได้เน้นถึงการฟื้นฟูและรักษาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้เกิดสภาพอุดมสมบูรณ์ที่จะเป็น โอกาสให้แก่ชุมชน ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชนที่สอดคล้องกับ การ พึ่งตนเองของชุมชนชนบทของ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2540 : 103-107) ได้กล่าวถึง การสร้าง ความสมดุลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Natural Resource) ว่า การใช้ทรัพยากร อย่างคุ้มค่า ประหยัด รู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ อากาศ ป่าไม้และแร่ธาตุ ให้ เป็นระบบนิเวศที่สามารถฟื้นฟูและอุดมสมบูรณ์ต่อไปได้ คุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ดังกล่าว พบว่า ทั้ง 2 เครื่องข่ายได้ฟื้นฟู ปรับปรุงและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมที่ดีถึงดีเยี่ยม จึงเป็นโอกาสของกลุ่มหรือเครือข่ายที่จะสร้างกิจกรรมด้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพต่อไป

4. ผลการทำนายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชน

การทำนายปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ได้แก่ ทุนพื้นฐานทางสังคม, ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก การมีส่วนร่วมของชุมชน วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและนำทั้ง 5 องค์ประกอบมาทำนายผลองค์ประกอบ ที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ คุณลักษณะด้านสังคม คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจ และอาชีพ คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณีและคุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม จากการศึกษา พบว่า

4.1 คุณลักษณะด้านสังคม พบว่า วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เป็น องค์ประกอบที่มีความสำคัญมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชน ทุนพื้นฐานทาง สังคม การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอกและน้อยที่สุด คือ ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น สาเหตุอาจเป็นเพราะว่า วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เป็นลักษณะการจัดเวที ประชาคม การศึกษาดูงาน การจัดกระบวนการเรียนรู้ การเสริมสร้างภาวะผู้นำและการมี ส่วนร่วมขององค์กร กิจกรรมดังกล่าว เป็นลักษณะเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคน ในการบริหารจัดการองค์กร ย่อมมีความสอดคล้องค่อนข้างมากกับคุณลักษณะด้านสังคมที่มี ลักษณะการมีระบบโครงสร้างการบริหารจัดการ การปฏิบัติตามกฎกติกาและการทำงานโปร่งใส ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยกระบวนการจัดเวทีประชาคม การเสริมสร้างภาวะ ผู้นำและการมีส่วนร่วมขององค์กร ในทำนองเดียวกัน การรู้จักแสวงหาความรู้เพื่อนำไปใช้ใน

การประกอบอาชีพ เป็นคุณลักษณะด้านสังคมอย่างหนึ่ง จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยกระบวนการศึกษาดูงาน การจัดการกระบวนการเรียนรู้ รวมถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรด้วย ความสัมพันธ์ดังกล่าว สอดคล้องกับการศึกษาการจัดการกลุ่มหรือองค์กรชุมชนของ อนุชาติ พวงสำลีและ อรทัย อาจจำ (2539 : 246-247) กล่าวว่า กฎกติกาก และข้อปฏิบัติร่วมกันของกลุ่มหรือองค์กร เป็นการกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง กฎกติกากทั้งหลายมาจากการแสดงความคิดเห็นร่วมกันของสมาชิก ทำนองเดียวกัน บุญยัง หมั่นดี (ม.ป.ป. : 2-3) ได้ศึกษาเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ความเข้มแข็งของชุมชนว่า ชุมชนจะต้องมีการรวมตัวเป็นกลุ่มหรือองค์กร มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกเป็นประจำ สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตรวจสอบความโปร่งใสของคณะกรรมการได้ นั้นแสดงว่า คุณลักษณะด้านสังคมในลักษณะดังกล่าว จะเกิดขึ้นได้ต้องใช้วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคนในหลายรูปแบบ ด้วยเหตุนี้คุณลักษณะ ด้านสังคมจึงมีความสัมพันธ์กับวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนค่อนข้างสูง สำหรับ การมีส่วนร่วมของชุมชนก็เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะด้านสังคมรองลงมา จากการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนมีอยู่หลายลักษณะ ตั้งแต่การวางแผนงาน การกำหนด บทบาทหน้าที่และการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ ฯลฯ ลักษณะดังกล่าวย่อมมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะด้านสังคมด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนของคณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา (ม.ป.ป. : 1-2) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนจะประกอบด้วย 1 รวม กับ 4 ร่วม อันได้แก่ 1 รวม คือ การรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นโดยการศึกษาความต้องการของชุมชน การสร้างจิตสำนึกและการสร้างกิจกรรมชุมชน 4 ร่วม ได้แก่ ร่วมคิด เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เพื่อกำหนดแนวทางและแผนงานในการแก้ปัญหาาร่วมกัน เป็นการกำหนดตำแหน่ง บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคลในชุมชน หัวกิจกรรมในการแก้ปัญหาของชุมชน ร่วมสรุปบทเรียน เป็นการให้บุคคลในชุมชนสร้างองค์ความรู้ และประสบการณ์ให้แก่ชุมชนและเผยแพร่สู่องค์กรชุมชนอื่น ๆ ร่วมรับผลกระทว่กระทำ เป็นการให้กำลังใจแก่บุคคลที่เสียสละ โดยกรรยกย่อง ให้รางวัล รวมถึงการแบ่งปันผลประโยชน์ นั้นแสดงว่า วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงมีอิทธิพลต่อคุณลักษณะด้านสังคมค่อนข้างมาก

4.2 คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ พบว่า วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอกและการมีส่วนร่วมของชุมชน ตามลำดับ สาเหตุอาจเป็นเพราะว่า วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มีลักษณะการจัดเวทีประชาคม การศึกษาดูงาน การจัดการกระบวนการเรียนรู้ การเสริมสร้างภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมขององค์กร กิจกรรมดังกล่าวเป็นลักษณะเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคน ย่อมมีความสอดคล้องค่อนข้างมากกับคุณลักษณะ

ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ เพราะว่า คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพจะเกี่ยวกับความหลากหลายของอาชีพ การรวมกลุ่มอาชีพ การมีรายได้ การบริหารกองทุน การพึ่งตนเองของชุมชน มีความสัมพันธ์ หรือสอดคล้องกับการศึกษาของ อนุชาติ พวงลำลิและอรทัย คางแก้ว (2539 : 246-247) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง เพราะเป็นการยกระดับความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา หาทางเลือกในการแก้ปัญหา การตัดสินใจและการสรุปบทเรียน กระบวนการเรียนรู้จะครอบคลุมไปถึงการปลูกจิตสำนึกการพัฒนาความรู้และทักษะ ในการแก้ปัญหาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งหมายความว่า ชุมชนต้องเรียนรู้ว่าความต้องการของชุมชนคืออะไร จะมีวิธี การรวมกลุ่มกันอย่างไร ปัจจัยอะไรบ้างที่จะก่อให้เกิดอาชีพในชุมชน เมื่อชุมชนวิเคราะห์ได้ก็จะเป็นทางเลือกในการสร้างกิจกรรมและอาชีพในกลุ่มต่อไป นั้นย่อมแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กันระหว่างคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพกับวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ส่วนการสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอกก็เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพรองลงมา จากการศึกษาพบว่า การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอกเป็นลักษณะการสนับสนุนด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านศูนย์การเรียนรู้และการสนับสนุนจากองค์กรอื่น ๆ ลักษณะดังกล่าวย่อมมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพอย่างมาก เช่นเดียวกัน

4.3 คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณี พงษ์ว่า วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอกและการมีส่วนร่วมของชุมชนตามลำดับ สาเหตุอาจเป็นเพราะว่าวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มีลักษณะการจัดเวทีประชาคม การศึกษาดูงาน การจัดกระบวนการเรียนรู้ การเสริมสร้างภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมขององค์กร กิจกรรมดังกล่าวเป็นลักษณะเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนย่อมมีความสอดคล้องค่อนข้างมากกับคุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณี ที่เกี่ยวกับเรื่องการยึดเหนี่ยวจิตใจให้สมาชิกมีความรักความผูกพันกับครอบครัวและชุมชน โดยใช้ประเพณีเป็นสื่อกลางและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างหลักประกันการพึ่งตนเองของชุมชน ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัย กระบวนการเรียนรู้ซึ่งเป็นหัวใจของวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สอดคล้องกับ อนุชาติ พวงลำลิและอรทัย บุญย่ำ (2539 : 238-249) ที่กล่าวถึง การศึกษาด้านภูมิปัญญาและระบบความเชื่อว่าจะเป็นป้อมกอดแห่งพฤติกรรมของบุคคลและสังคม การนำภูมิปัญญามาสู่พิธีกรรมและกิจกรรมต่างๆย่อมเป็นการพึ่งตนเองและเป็นแรงยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนเดียวกัน นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542 : 9-11) ยังกล่าวถึง มาตรา 29 ที่ว่า สถานศึกษาร่วมกับสถาบันต่างๆ ควรจัดให้มีการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อบรม แสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารและเลือกสรรภูมิปัญญาต่างๆมาพัฒนาชุมชน นั้นแสดงให้เห็นถึง

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณีกับวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

4.4 คุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ทุนพื้นฐานทางสังคมและการสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก สาเหตุอาจเป็นเพราะว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นกระบวนการวางแผนงานและโครงการเพื่อสร้างกิจกรรมต่างๆ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่เพื่อให้สมาชิกสามารถทำกิจกรรมให้ประสบผลสำเร็จและการจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ กิจกรรมดังกล่าว เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ย่อมมีความสอดคล้องค่อนข้างมากกับคุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่เกี่ยวกับการฟื้นฟู ปรับปรุงและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ให้มีสภาพที่เป็นโอกาสแก่ชุมชน ลักษณะดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษากรณีมีส่วนร่วมของชุมชนของ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2540 : 10 -11) ที่กล่าวว่า การสร้างความรู้สึกร่วมกันให้บุคคลมีส่วนร่วมนั้น จะทำให้บุคคลเห็นคุณค่าของตนเองและส่วนรวม ซึ่งจะเป็นพลังร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาการมีส่วนร่วมสามารถกระทำได้ โดยให้มีตำแหน่ง บทบาท หน้าที่และแบบแผนพฤติกรรมบุคคล ซึ่งจะช่วยให้บุคคลเกิดความรัก ความผูกพันและรับผิดชอบในองค์กรนั้น แสดงว่า คุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนค่อนข้างมากดังได้กล่าวมา

สำหรับทุนพื้นฐานทางสังคมและการสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก ก็เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรองลงมา จากการศึกษาพบว่า ทุนพื้นฐานทางสังคม ได้กล่าวถึง การมีความสัมพันธ์ การมีความสามัคคี การมีกฎกติกา การมีการศึกษาและการมีสุขภาพที่ดี รวมถึงการสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก เหล่านี้เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับด้านจิตใจและสังคมของชุมชนในการสร้างศักยภาพองค์กรลักษณะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ ทหารศึกษาของงามเนตร จริ่งสูงเนิน (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่ทำให้องค์กรมีศักยภาพ ซึ่งกล่าวถึงการสร้างพลังภูมิปัญญา การสร้างจิตสำนึก การบริหารจัดการและการฝึกกำลังเพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่นั้นหมายถึง คุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมย่อมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เกี่ยวกับด้านจิตใจและสังคมของชุมชนในการสร้างศักยภาพองค์กร ซึ่งเป็น ทุนพื้นฐานทางสังคมและการสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้และการพัฒนา

จากผลการศึกษา เรื่องปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง : กรณีศึกษาเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ ผู้วิจัยขอเสนอแนะโดยการนำจุดเด่น จุดด้อย โอกาสและภัยคุกคามจากการอภิปรายผลมาเป็นแนวทางในการเสนอแนะเพื่อเป็นข้อมูลให้แก่ชุมชน องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผนหรือปฏิบัติการให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

1.1 ทู่นพื้นฐานทางสังคม พบว่า ทั้ง 2 เครือข่าย มีการได้ตามทุกข้อซึ่งกันและกัน มีความรักผูกพัน ประองตองกัน มีกติกาดูแลและแนวปฏิบัติร่วมกัน รวมถึงรู้จักพักผ่อน ออกกำลังกายและรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ มากที่สุด ระดับประเมินดีเยี่ยม ถือเป็นจุดเด่นของกลุ่มหรือเครือข่าย ดังนั้น ผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกของทั้ง 2 เครือข่าย จึงควรรักษาปกป้องให้มั่นคงและถ้าสามารถส่งเสริมให้สมาชิกมีพฤติกรรมดังกล่าวเป็นวงกว้างขึ้นถึงทุกเพศทุกวัยแล้วจะทำให้กลุ่มหรือเครือข่ายเกิดความเข้มแข็งมากขึ้น

สำหรับด้านการศึกษาซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของทุนพื้นฐานทางสังคม พบว่า ทั้ง 2 เครือข่าย มีพื้นฐานการศึกษาในระบบและนอกระบบค่อนข้างไม่ดีเด่นเท่าไรนัก คือ มีพื้นฐานการศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นกลุ่มหรือเครือข่ายควรรหาช่องทางในการส่งเสริมให้สมาชิกได้มีโอกาสทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งปัจจุบันได้มีการจัดการศึกษาในรูปแบบของวิทยาลัยชุมชนจึงเป็นโอกาสดีที่จะเป็นการส่งเสริมด้านการศึกษาแก่สมาชิกได้ดีอีกทางหนึ่ง

1.2 ผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น พบว่า ทั้ง 2 เครือข่าย มีผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถถ่ายทอดความรู้และเป็นวิทยากรได้ทุกระดับ เป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์เสียสละ เป็นที่ยอมรับของสมาชิกและองค์กรภายนอก มีความโปร่งใส และสามารถวางแผนงานและโครงการได้ มากที่สุด ระดับประเมินดีเยี่ยม ซึ่งเป็นจุดเด่นของกลุ่ม อย่างไรก็ตามจากผลการวิเคราะห์พบว่า ทั้ง 2 เครือข่าย มีผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถถ่ายทอดความรู้และเป็นวิทยากรได้ทุกระดับ จำนวนค่อนข้างต่ำ ถ้าทั้ง 2 เครือข่ายสามารถส่งเสริมให้มีจำนวนมากขึ้นและมีความรู้ความสามารถที่หลากหลายย่อมจะทำให้กลุ่มหรือเครือข่ายสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การส่งเสริมอาจกระทำได้โดยการจัดให้มีตำแหน่ง บทบาทและหน้าที่ภายในกลุ่มหรือเครือข่าย การจัดอบรม การสัมมนา การศึกษาดูงานรวมถึงให้ได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

1.3 การสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอก พบว่า ทั้ง 2 เครือข่ายได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากการระดมทุนของสมาชิกและบางครั้งได้การสนับสนุนจากองค์กรภายนอก มีศูนย์การเรียนรู้เพื่อถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ มากที่สุด ระดับประเมินดีเยี่ยม

ซึ่งเป็นจุดเด่น ดังนั้น จึงควรให้การส่งเสริมหรือสนับสนุนการระดมทุนและจัดศูนย์การเรียนรู้ให้คงอยู่ต่อไป อย่างไรก็ตาม พบว่า ทั้ง 2 เครือข่ายยังขาดการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในสำนักงานและการส่งเสริมองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น เอกสาร วารสาร ตำราและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ จากองค์กรภายในและภายนอก ซึ่งเป็นภัยคุกคาม ดังนั้น ชุมชนภายใน รวมถึงองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนควรหาช่องทางในการจัดองค์ความรู้ดังกล่าวมาไว้ที่ศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้สมาชิกได้มีโอกาสศึกษาและพัฒนาศักยภาพตนเอง อาจกระทำได้โดยการติดต่อขอเอกสาร วารสาร ตำราและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ จากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งปัจจุบันมีความพร้อมที่จะให้การสนับสนุนด้านองค์ความรู้ต่าง ๆ แก่ชุมชนอยู่แล้วตามนโยบายการส่งเสริมความเข้มแข็งแก่ชุมชน

1.4 การมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ทั้ง 2 เครือข่าย มีกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนตั้งแต่การวางแผนและโครงการเพื่อสร้างงานและกิจกรรมกลุ่ม มีการกำหนดตำแหน่งบทบาท หน้าที่ในรูปแบบองค์กรและทำให้องค์กรสามารถดำเนินงานประสบผลสำเร็จ มากที่สุดระดับประเมินดีเยี่ยม ซึ่งเป็นจุดเด่น ดังนั้น ทั้ง 2 เครือข่ายจึงควรรักษาและส่งเสริมให้สมาชิกได้มีโอกาสเข้าร่วมในการวางแผนงานและโครงการรวมถึงการให้มีหน้าที่และตำแหน่งต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกมีความรู้สึกรัก ผูกพันและรับผิดชอบในองค์กร

อย่างไรก็ตาม พบว่า ทั้ง 2 เครือข่าย ยังขาดการมีส่วนร่วมด้านการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ จากชุมชนและองค์กรภายนอก โดยเฉพาะการจัดทำเอกสารการเผยแพร่ความรู้ให้แก่สมาชิกและความรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ดังนั้นถ้าชุมชนองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนด้านดังกล่าวอาจเป็นโอกาสของกลุ่มหรือเครือข่ายได้ขยายการดำเนินกิจกรรมด้านต่าง ๆ มากขึ้น

1.5 วิธีการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า ทั้ง 2 เครือข่าย วิธีการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยการจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มหรือเครือข่าย ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยเปิดโอกาสให้สมาชิกได้รับการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐบางหน่วยได้เข้าไปอบรมให้ความรู้ด้านการดำรงชีวิตและอาชีพของกลุ่ม ขึ้นมากที่สุด ระดับประเมินดีเยี่ยม ซึ่งเป็นจุดเด่น ดังนั้นจึงควรรักษาและส่งเสริมกิจกรรมดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม พบว่า ทั้ง 2 เครือข่าย มีกิจกรรมการศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มทักษะและประสบการณ์ รวมถึงการสร้างภาวะผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นในการอบรม สัมมนาและให้ได้รับการศึกษาสูงขึ้น ค่อนข้างไม่เด่น จึงอาจเป็นจุดด้อย ดังนั้น จึงควรให้สมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายรวมทั้งผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่น ได้มีโอกาสในการศึกษาดูงานและได้รับการอบรม สัมมนาและการศึกษาให้มากขึ้น

1.6 คุณลักษณะด้านสังคม พบว่า ทั้ง 2 เครือข่าย มีคุณลักษณะด้านสังคมเกี่ยวกับการมีโครงสร้างการบริหารจัดการ การมีแบบแผนหรือกฎกติกา มีการประชุมรับฟังความคิดเห็น รวมถึงการจัดทำเอกสารการประชุมเผยแพร่แก่สมาชิก มากที่สุด ระดับประเมินดีเยี่ยม

จึงเป็นโอกาส ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้ทั้ง 2 เครือข่าย ได้มีโครงสร้างการบริหารจัดการ ภาวะมีแบบแผนหรือกฎกติกา มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นรวมถึงการจัดทำเอกสารการประชุม เผยแพร่แก่สมาชิกอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม พบว่า ทั้ง 2 เครือข่าย ยังขาดการตรวจสอบผลการดำเนินงานจากองค์กรภายนอกและการเฝ้าหาความรู้เพื่อนำมาใช้ในทางประกอบอาชีพของกลุ่มหรือเครือข่าย ซึ่งถือว่าเป็นภัยคุกคาม ดังนั้น จึงควรให้กลุ่มหรือเครือข่ายได้จัดให้องค์กรภายนอกเข้ามาตรวจสอบการดำเนินงานและส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักเฝ้าหาความรู้เพื่อนำมาใช้ในกิจกรรมและอาชีพของกลุ่มหรือเครือข่ายให้มากขึ้น

1.7 คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพ พบว่า ทั้ง 2 เครือข่าย มีอาชีพที่หลากหลายสนองความต้องการและความสนใจของสมาชิก สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมค่อนข้างมาก สามารถสร้างรายได้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายและสมทบทุนต่างๆ ได้ มีระบบการจัดกองทุนหมุนเวียน รวมถึงการแก้ปัญหาของกลุ่มหรือเครือข่ายได้ มากที่สุด ระดับประเมินดีเยี่ยม จึงเป็นโอกาสของกลุ่มหรือเครือข่ายที่ควรได้รับการสนับสนุนให้กิจกรรมดังกล่าวมีความต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม พบว่า ทั้ง 2 เครือข่าย มีการจัดระบบกองทุนหมุนเวียน รวมถึงสามารถสร้างรายได้และการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิกค่อนข้างไม่เด่น ความคิดเห็นค่อนข้างกระจัดกระจาย ซึ่งอาจเป็นภัยคุกคาม ดังนั้นทั้ง 2 เครือข่ายจึงควรแก้ไขโดยการจัดระบบการจัดการกองทุนหมุนเวียนให้มีประสิทธิภาพขึ้น ส่งเสริมกิจกรรมการมีรายได้จากอาชีพของกลุ่มรวมถึงเชิญชวนให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น

1.8 คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณี พบว่า ทั้ง 2 เครือข่าย มีคุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณีเกี่ยวกับการร่วมแรงร่วมใจในการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในกลุ่มหรือเครือข่ายโดยปราศจากค่าจ้างแรงงาน มีการประกอบกิจพิธีที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชน สถาบันภายในชุมชนร่วมกันจัดประเพณีต่างๆ รวมถึงการแสดงออกถึงการเป็นผู้รู้คุณ มีความกตัญญู กตเวทิตาต่อผู้มีพระคุณ มากที่สุด ระดับประเมินดีเยี่ยม ซึ่งเป็นโอกาสของทั้ง 2 กลุ่ม ดังนั้นจึงควรได้รับการอนุรักษ์ให้กิจกรรมดังกล่าวได้คงอยู่ชุมชนตลอดไป

1.9 คุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า ทั้ง 2 เครือข่าย มีแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงอนุรักษ์ มีโครงการเกี่ยวกับหวัดดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในบริเวณที่อยู่อาศัยและบริเวณพื้นที่ทำมาหากิน รู้จักใช้ทรัพยากรป่าไม้ที่คุ้มค่าโดยการกำหนดพื้นที่ป่าสาธารณะ เช่น มีป่าชุมชน ป่าช้า ป่าปู้ตา เป็นต้น ซึ่งเป็นโอกาสของทั้ง 2 เครือข่าย ดังนั้น จึงควรได้รับการอนุรักษ์และส่งเสริมให้กิจกรรมดังกล่าวได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและคงอยู่ต่อไป

อย่างไรก็ตาม พบว่า ทั้ง 2 เครือข่าย ยังมีภัยคุกคามด้านทรัพยากรดินและทรัพยากรน้ำ จึงต้องได้รับการแก้ไข โดยทางส่งเสริมให้ใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ ในการบำรุงดินและขอให้หน่วยงานภาครัฐได้ช่วยตรวจสอบความสมบูรณ์ของดินเพื่อให้ดินมีความสมบูรณ์เหมาะสมกับทำเกษตรต่อไป ในด้านของทรัพยากรน้ำ ควรจัดให้มีแหล่งน้ำ

สาธารณะเพื่อใช้ในการบริโภคและอุปโภคอย่างเพียงพอ ส่งเสริมให้มีการตรวจสอบคุณภาพ และปริมาณของน้ำจากหน่วยงานภาครัฐเพื่อนำมาผลิตน้ำประปาที่สะอาด ปราศจากสารพิษเจือปน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง จากกลุ่มองค์กรใน ทุกอำเภอของจังหวัดบุรีรัมย์หรือจังหวัดอื่นๆ

2.2 ควรมีการศึกษาถึงองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน จากกลุ่ม องค์กรในทุกอำเภอของจังหวัดบุรีรัมย์หรือจังหวัดอื่นๆ

2.3 ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของชุมชนจากกลุ่มองค์กร ในทุกอำเภอของจังหวัดบุรีรัมย์หรือจังหวัดอื่นๆ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
ทฤษฎีการพัฒนาสังคม.....	7
ทฤษฎีการพัฒนาสังคมตะวันตก.....	8
ทฤษฎีการพัฒนาสังคมในประเทศไทย.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน.....	14
ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง.....	14
วิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน.....	16
องค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็งของชุมชน.....	25
งานวิจัยที่เกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน.....	32
งานวิจัยในประเทศ.....	32
งานวิจัยต่างประเทศ.....	37
สรุปกรอบความคิดในการวิจัย.....	39
3 วิธีดำเนินการวิจัย	40
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	40
ประชากร.....	40
กลุ่มตัวอย่าง.....	40
ตัวแปรศึกษา.....	43
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	44

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
3	วิธีการสร้างเครื่องมือ.....	47
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	47
	การจัดกระทำข้อมูล.....	48
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	49
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	52
5	สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	102
	ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	102
	วิธีดำเนินการวิจัย.....	102
	สรุปผลการวิจัย.....	104
	อภิปรายผล.....	110
	ข้อเสนอแนะ.....	125
	บรรณานุกรม.....	129
	ภาคผนวก.....	133
	ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ.....	134
	ภาคผนวก ข หนังสือราชการที่เกี่ยวข้อง.....	136
	ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย.....	143
	ภาคผนวก ง ภาพประกอบกิจกรรมของเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน และเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์.....	171
	ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	174

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	42
2 จำนวนและคำร้อยละ เกี่ยวกับสถานภาพของผู้เ้า คณะกรรมการ และสมาชิกของเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานกลุ่มชุมชนอีสานการ เกษตรและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์กลุ่มออมทรัพย์และ เศรษฐกิจชุมชนบ้านม่วงหวาน - โศภเจริญ.....	53
3 ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐาน ทางสังคมและตัวบ่งชี้ย่อยของเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชน อีสานการเกษตร.....	55
4 ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐาน ทางสังคมและตัวบ่งชี้ย่อยของเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจ ชุมชนบ้านม่วงหวาน-โศภเจริญ.....	56
5 ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับปัจจัยผู้นำหรือ ปราชญ์ท้องถิ่นและตัวบ่งชี้ย่อยของเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร.....	58
6 ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับปัจจัยผู้นำหรือ ปราชญ์ท้องถิ่นและตัวบ่งชี้ย่อยของเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจ ชุมชนบ้านม่วงหวาน-โศภเจริญ.....	59
7 ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับปัจจัยการสนับสนุน จากองค์กรภายในและภายนอกและตัวบ่งชี้ย่อยเครือข่ายโรงเรียนชุมชน อีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร.....	61
8 ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับปัจจัยการสนับสนุน จากองค์กรภายในและภายนอกและตัวบ่งชี้ย่อยของเครือข่ายชมรมพัฒนา ชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชนบ้านม่วงหวาน-โศภเจริญ.....	63
9 ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วม ของชุมชนและตัวบ่งชี้ย่อยของเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานกลุ่มชุมชน อีสานการเกษตร.....	64

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตาราง	หน้า
10	ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วม ของชุมชนและตัวบ่งชี้ย่อยของเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชนบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ..... 66
11	ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับปัจจัยวิธีการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน ของเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานกลุ่มชุมชน อีสานการเกษตร..... 68
12	ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับปัจจัยวิธีการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน ของเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชนบ้านม่วงหวาน - โคกเจริญ..... 70
13	การเปรียบเทียบเกี่ยวกับปัจจัยทุนพื้นฐานทางสังคมของเครือข่ายโรงเรียน ชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ 72
14	การเปรียบเทียบเกี่ยวกับปัจจัยผู้นำหรือปราชญ์ท้องถิ่นของเครือข่ายโรงเรียน ชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์..... 74
15	การเปรียบเทียบเกี่ยวกับปัจจัยการสนับสนุนจากองค์กรภายในและภายนอกของ เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์..... 75
16	การเปรียบเทียบเกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนของเครือข่ายโรงเรียน ชุมชนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์..... 76
17	การเปรียบเทียบเกี่ยวกับปัจจัยวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนของ เครือข่ายชุมชนโรงเรียนอีสานและเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์..... 77
18	ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านสังคมของ เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร..... 78
19	ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับคุณลักษณะด้านสังคมของ เครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชน บ้านม่วงหวาน - โคกเจริญ..... 80
20	ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับคุณลักษณะ ด้านเศรษฐกิจและอาชีพของเครือข่ายเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร..... 82

สารบัญญัตราง(ต่อ)

ตาราง		หน้า
21	คำฐานนิยม คำเฉลีัย คำเบียงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับคุณลักษณะ ด้านเศรษฐกิจและอาชีพของเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชน บ้านม่วงหวาน - โคนเจริญ.....	84
22	คำฐานนิยม คำเฉลีัย คำเบียงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับคุณลักษณะ ด้านวัฒนธรรมและประเพณีของเครือข่ายโรงเรียนชุมชน อีสานกลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร.....	86
23	คำฐานนิยม คำเฉลีัย คำเบียงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับคุณลักษณะ ด้านวัฒนธรรมและประเพณีของเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชนบ้านม่วงหวาน - โคนเจริญ.....	87
24	คำฐานนิยม คำเฉลีัย คำเบียงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับคุณลักษณะ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเครือข่ายโรงเรียน ชุมชนอีสานกลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร.....	89
25	คำฐานนิยม คำเฉลีัย คำเบียงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับคุณลักษณะ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเครือข่ายชมรมพัฒนา ชาวบุรีรัมย์กลุ่มออมทรัพย์และ เศรษฐกิจชุมชนบ้านม่วงหวาน โคกเจริญ.....	91
26	ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเมื่อใช้ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชน เกิดความเข้มแข็งทั้ง 5 องค์ประกอบเป็นตัวอธิบายความเปลี่ยนแปลง คุณลักษณะด้านสังคมของเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร.....	94
27	ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเมื่อใช้ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชน เกิดความเข้มแข็ง ทั้ง 5 องค์ประกอบเป็นตัวอธิบายความเปลี่ยนแปลง คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพของเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร.....	95
28	ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเมื่อใช้ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชน เกิดความเข้มแข็งทั้ง 5 องค์ประกอบเป็นตัวอธิบายความเปลี่ยนแปลง คุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณีของเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสาน กลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร.....	96

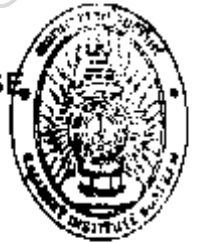
สารบัญญัตินี้ (ต่อ)

ตาราง	หน้า
29 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเมื่อใช้ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทั้ง 5 องค์ประกอบเป็นตัวอธิบายความเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานกลุ่มชุมชนอีสานการเกษตร.....	97
30 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเมื่อใช้ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทั้ง 5 องค์ประกอบเป็นตัวอธิบายความเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะด้านสังคมของเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชนบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ.....	98
31 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเมื่อใช้ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทั้ง 5 องค์ประกอบเป็นตัวอธิบายความเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะด้านเศรษฐกิจและอาชีพของเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชนบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ.....	99
32 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเมื่อใช้ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ทั้ง 5 องค์ประกอบเป็นตัวอธิบายความเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะด้านวัฒนธรรมและประเพณีของเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชนบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ.....	100
33 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเมื่อใช้ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทั้ง 5 องค์ประกอบเป็นตัวอธิบายความเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเครือข่ายชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์กลุ่มออมทรัพย์และเศรษฐกิจชุมชนบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ.....	101

ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง : กรณีศึกษา
เครือข่ายโรงเรียนชุมชนอีสานและเครือข่าย
ชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์

FACTORS CONTRIBUTED TO COMMUNITY STRENGTH : A CASE
STUDY OF ISARN COMMUNITY SCHOOLS NETWORK AND
BURIRAM PEOPLE DEVELOPMENT NETWORK CLUB.

วิทยานิพนธ์
ของ
ณัฐปกรณ์ จันทระปัดคำ

กลุ่มวิทยานิพนธ์บริการสอนเป็นภาษาอังกฤษ
เลขทะเบียน..... 153835
BIU-ID
Barcode
บันทึกเลขฐานข้อมูล 17 ส.ค. 2546
ติด Barcode
วิทยานิพนธ์บริการ
เลขเรียกหนังสือ No 1212

เสนอต่อสถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา

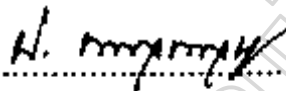
กันยายน 2545

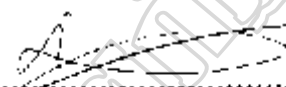
ลิขสิทธิ์เป็นของสถาบันราชภัฏบุรีรัมย์

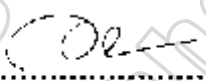
ISBN 974-692-064-1

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของ
นายณัฐปรกรณ์ จันทะปิตตา แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา ของสถาบันราชภัฏบุรีรัมย์

.....ประธานกรรมการควบคุม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ เบนจกกาญจน์)

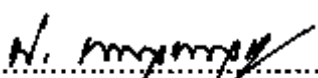

.....กรรมการควบคุม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุมพล วิเชียรศิลป์)

.....กรรมการควบคุม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อนันต์ ลิขิตประเสริฐ)

.....กรรมการสอบ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมศักดิ์ เทศสวัสดิ์วงศ์)

.....กรรมการสอบ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประกิจ จันตะเคียน)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา ของ
สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์

.....อธิการบดี
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ เบนจกกาญจน์)
วันที่ 22 เดือน.....ก.ย. พ.ศ..... 2545.....